

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

UNIVERSITY OF WEST GEORGIA, USA

***РОЗВИТОК СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
ГОСПОДАРЮВАННЯ***

МАТЕРІАЛИ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ)

(24–25 листопада 2022 року)

Харків – 2022

УДК 338.1:334.7+346](477)(06)

P64

Редакційна колегія:

Наталя МАТВЄЄВА – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та маркетингу Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова;

Інна КИЛИМНИК – канд. юрид. наук, доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова;

Олександр КОЮДА – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та маркетингу Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, протокол № 4 від 23 листопада 2022 р.

Розвиток суб'єктів економічної діяльності в сучасних умовах
P64 господарювання : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (з міжнар. участю), Харків, 24–25 листопада 2022 року / [редкол. : Н. М. Матвєєва, І. І. Килимник, О. П. Коюда]; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова та ін. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. – 282 с.

ISBN 978-966-695-578-7

У збірнику надані матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Розвиток суб'єктів економічної діяльності в сучасних умовах господарювання», яка проходила з 24 по 25 листопада 2022 року в Харківському національному університеті міського господарства імені О. М. Бекетова. Розглядалися питання щодо проблем та шляхів їх вирішення щодо функціонування, розвитку, управління та правового забезпечення суб'єктів господарювання в Україні в сучасних умовах господарювання.

УДК 338.1:334.7+346](477)(06)

ISBN 978-966-695-578-7

© Колектив авторів, 2022

© ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022

ЗМІСТ

Секція 1

Функціонування суб'єктів господарювання в сучасних економічних умовах

<i>Budiakova O. Bioeconomy: global problems of economics development.....</i>	9
<i>Melnyk N. Modern corporations meaning and international trends.....</i>	11
<i>Melnyk T. M., Zavorodnya E. O. Ukraine's IT sector operating during the war.</i>	13
<i>Бурда Н. В., Завадська К. А. Вплив асортиментної політики на маркетингову діяльність аптечної мережі.....</i>	15
<i>Войтків С. В. Засади розвитку сфери виробництва тролейбусів з автономним рухом в Україні.....</i>	17
<i>Волосов А. М. Трансформація роздрібної торгівлі: втрати та відновлення..</i>	19
<i>Гринюк Н. А. Європейський досвід розвитку кооперативного руху: уроки для України.....</i>	21
<i>Дашко І. М. Спічрайтинг: сутність, значення та основні підходи до визначення.....</i>	23
<i>Жмай О. В., Бадера К. С. Етапи реалізації методології SCRUM.....</i>	25
<i>Іванова О. А. Функціонування логістичних систем в сучасних умовах господарювання.....</i>	27
<i>Капустинська В. В. Вплив війни на трудові ресурси підприємств.....</i>	29
<i>Карпенко Н. М., Єгорова К. Є. Невизначеність та трансформації ринку праці України в умовах війни.....</i>	31
<i>Ковальчук Н. П., Вергелюк Ю. Ю. Формування ефективної інвестиційної політики підприємства.....</i>	33
<i>Колобердянко І. І., Гурська А. Ю. Економіка України в умовах глобалізації..</i>	35
<i>Компанієць В. В., Бела О. О. Внутрішні фактори формування відповідальної економічної поведінки бізнесу в умовах глибинних змін сучасності та невизначеності.....</i>	38
<i>Малтиз В. В. Роль управління конфліктами і стресами у функціонуванні суб'єктів господарювання.....</i>	39
<i>Михайленко Т. А. Планування трудових показників на підприємстві.....</i>	41
<i>Можайкіна Н. В., Волковська К. А. Особливості сучасних форматів роздрібної торгівлі.....</i>	43
<i>Науменко Д. А. Оптимізація структури капіталу підприємства з використанням інструментарія фінансового левериджу.....</i>	45
<i>Носирєв О. О. Регіональні тенденції релокації бізнесу.....</i>	47
<i>Огренич Ю. О., Краснощок Я. В. Особливості сплати земельного податку під час воєнного стану.....</i>	49
<i>Оксенюк К. І. Гейміфікація як нематеріальний спосіб мотивації персоналу.....</i>	52
<i>Передерій Т. С. Сталий розвиток підприємства торгівлі в сучасних економічних умовах.....</i>	53

Петрова Д. С. Особливості ресурсного потенціалу підприємства.....	55
Продан В. Ю., Вергелюк Ю. Ю. Роль інвестиційної стратегії у розвитку підприємства.....	57
Пушкін В. В. Методичний підхід до оптимізації грошових потоків підприємства.....	59
Пшенична А. О. Формування інформаційної бази з управління фінансовою безпекою.....	61
Рудь І. Ю., Сердюкова Є. С. Стан страхового ринку України під час війни..	63
Рула О. Г., Лугова К. В. Кон'юнктурне дослідження світового ринку кукурудзи.....	65
Русакова Д. А., Даніч В. М. Дослідження та моделювання рівня якості життя населення як соціально-економічної складової на базі показнику світового рівня щастя.....	67
Сілаєва А. М., Шинкар Л. О. Сучасні економічні та екологічні проблеми галузі газопостачання та шляхи щодо їхнього вирішення.....	69
Славуа О. І., Сілаєва Т. В. Аналіз фінансового результату діяльності підприємств України в 2010-2021 роки.....	71
Славуа О. І., Фурман О. В. Напрями забезпечення стійкості аграрного сектора економіки України.....	73
Слюсаренко А. В., Радько Д. Р. Сучасний стан сільськогосподарського виробництва України.....	74
Соболева Г. Г., Богданов Р. Ф. Механізм антикризового управління підприємств.....	76
Соболева Г. Г., Магденко А. Ю. Аналіз інноваційного та інвестиційного розвитку бізнес структур в Україні.....	78
Соболева Г. Г., Хмелевська А. А. Методи запобігання банкрутства підприємства в сучасних економічних умовах.....	79
Соболева Г. Г., Шефер А. В. Сучасний стан та розвиток суб'єктів управління туризмом в Україні.....	81
Солосіч О. С. Вплив інтелектуалізації економічних процесів на економічну безпеку підприємницьких суб'єктів.....	83
Сопоцько О. Ю., Севост'янова А. В. Вплив війни в Україні на морську логістику та торгівлю зерном.....	85
Тіхон А. В., Богацька Н. М. Заходи щодо підвищення рентабельності діяльності підприємства в сучасних умовах.....	87
Хлопова К. С., Амеліна А. С. Сутність поняття «фінансові розслідування»: зарубіжний досвід.....	89
Холодна Ю. Є. Дослідження процесу управління прибутком банківських установ в сучасних умовах.....	91
Худавердієва В. А. Міжнародний досвід розвитку суб'єктів медичного туризму (експорту медичних послуг).....	93
Шворак А. С., Махова Г. В. Особливості управління економічною ефективністю малих підприємств.....	95
Щебликіна І. О., Матвієнко Д. О. Розвиток інноваційних та технологічних парків.....	97

Шинкар Л. О., Котлярова К. В. Сучасні економічні та екологічні проблеми галузі міського транспорту та рекомендації щодо їхнього вирішення.....	99
Янковська В. А., Фрешер С. Ю. Мотивація персоналу (на прикладі агропромислових комплексів на території України).....	101
Яцюк О. С. Автосанація як технологія управління адаптацією підприємства до змін в його оточенні.....	103

Секція 2

Аналітичне забезпечення розвитку суб'єктів економічної діяльності

Koiuda A. P., Koiuda A. A. Informational and analytical provision of management work.....	106
Берест М. М. Використання методу кластерного аналізу для діагностики фінансових ризиків підприємств	108
Єсіна В. О., Євменов Р. О. Аналітичне забезпечення розвитку суб'єктів економічної діяльності	110
Колінько М. В. Інформаційне-аналітичне забезпечення управління місцевим розвитком	112
Костюк В. О., Мількін І. В. Аналітичне моделювання і факторний аналіз рівня прибутковості наданих послуг підприємствами міських газових мереж.....	114
Костюк В. О., Михайличенко Є. В. Факторний аналіз прибутку підприємств комунальних пралень	116
Коюда О. П., Марченко Ю. К. Капітал підприємства як об'єкт аналітичних досліджень.....	117
Пастух К. В. Стратегічне планування розвитку публічної організації.....	119
Піценко І. І. Особливості визначення якості капіталу.....	121
Рубан Л. О., Дмитрієнко О. С. Застосування методів економічного аналізу для обґрунтування управлінських рішень	123
Сабліна Н. В. Методичні аспекти стратегічного фінансового контролінгу на підприємстві.....	125
Сидоренко С. А. Заходи підвищення прибутковості підприємства.....	127
Соболева Г. Г., Ноженко Б. О. Організація аналітичної роботи підприємства.....	129
Цибульська Ю. О. Напрямки взаємодії суб'єктів економічних відносин з метою працевлаштування у транскордонному просторі.....	131
Чеботарьова Н. М., Завадська К. А. Щодо змісту розділу «фактори ризику» в структурі бізнес-плану функціонуючого підприємства.....	134
Шопперт Я. Д., Слоква М. Г. Ринок нафти в Україні: тенденції та перспективи розвитку	136

Секція 3

Особливості регіонального розвитку в сучасних умовах

<i>Teslyuk M. V., Radionova L. O. The ambivalence of modern public space cities.</i>	138
<i>Богацька Н. М. Соціальне підприємництво: особливості та перспективи розвитку</i>	140
<i>Войтків С. В. Особливості розвитку сфери виробництва електромобілів малої вантажопідйомності</i>	142
<i>Зубко М. О., Радіонова Л. О. Людина в сучасному місті</i>	144
<i>Коюда О. П., Железняк Д. В. Особливості регіонального розвитку в сучасних умовах</i>	146
<i>Назаренко К. С. Активізація розвитку регіонів на інноваційній основі</i>	150
<i>Носирєв О. О. Вектори активізації розвитку регіонального бізнесу</i>	152
<i>Островський І. А., Авер`янов О. О. Особливості використання міжнародного досвіду фінансування місцевих інвестиційних проектів</i>	154
<i>Поліщук Г. В., Вергелюк Ю. Ю. Аналіз інвестиційної привабливості України в сучасних умовах</i>	156
<i>Радіонова Л. О. Соціальний розвиток регіону</i>	158
<i>Радіонова О. М. Методологія управління факторами економічного розвитку територій мономіст</i>	160
<i>Радіонова Л. О., Багрій С. О. Мегаполіс змінює відносини між людьми</i>	163
<i>Радіонова Л. О., Комарова Д. Ю. Роль зеленої архітектури у розвитку сучасного мегаполісу</i>	165
<i>Руканова А. С., Радіонова Л. О. Соціокультурний простір міста – імператив розвитку територій</i>	167
<i>Русакова Д. А., Даніч В. М. Моделювання рівня якості життя населення України</i>	169
<i>Серьогіна Д. О. Інвестиційний потенціал України в умовах післявоєнної розбудови</i>	171
<i>Синюра-Ростун Н.Р. Втрата людського капіталу регіонів України в умовах війни</i>	173
<i>Хоменко Ю. Д., Радіонова Л. О. До питання про культурну гетерогенність міста</i>	175
<i>Чудік З. С., Сокирко О. С. Оцінка впливу діяльності регіональних банків розвитку на економіку України</i>	177
<i>Шевцова Г.З. Питання повоєнної трансформації хімічного сектору промислових регіонів</i>	179

Секція 4

Цифрова економіка і діджиталізація суспільства

<i>Ostapenko V. S., Ivanova D. S. Digitalization of the banking sector as one of the aspects of digitalization of economy and society</i>	182
<i>Алхімова В. В. Цифрові перетворення в умовах цифрової трансформації економіки України</i>	184

Базецька Г. І., Пушкар Т. А., Хворост М. О. Цифрова економіка і діджиталізація суспільства.....	186
Богданович О. А. Цифрова трансформація України	188
Божко М. Розвиток цифрового суспільства як передумова формування цифрової економіки	190
Гальчак Х. Р. Тренди та перспективи розвитку е-комерції у вітчизняному та міжнародному бізнесі. облікові аспекти діяльності.....	192
Голова А. В., Губа М. І. Діджиталізація як сучасний фактор розвитку суспільства.....	196
Грабчук І. Л. Особливості відмивання коштів в умовах цифровізації.....	198
Дирда А. М., Діденко Л. В. Діджиталізація економіки як одна зі складових розвитку смарт-суспільства.....	200
Жученко К. В., Діденко Л. В. Розвиток фінансових технологій як фактор модернізації фінансової системи.....	202
Ішук Д. Р., Вергелюк Ю. Ю. Вплив фінансових інновацій на розвиток фінансового ринку.....	204
Козаченко Л. А., Нехайчик Є. Є. Цифрова трансформація облікових процесів підприємств України.....	206
Колобердянко І. І., Котухов Д. П. Цифрова економіка в умовах глобалізації.....	208
Кононенко Ж. А., Наумов Е. О. Цифровізація підприємницької діяльності.....	210
Куденцова М. В. Асиметричність інноваційного розвитку суб'єктів господарювання та національних економік в умовах глобалізації.....	213
Литвинський Р. В. Питання цифрової трансформації бізнесу: досвід Фінляндії.....	215
Мащенко М. А. Вплив цифровізації економіки на розвиток суб'єктів економічної діяльності.....	217
Мирошниченко К. Особливості розвитку цифрової економіки на сучасному етапі.....	219
Михальчишина Л. Г. Інформаційне забезпечення аграріїв в умовах цифровізації.....	221
Письмак В. Сучасні концепції цифрової економіки.....	223
Пушкар Т. А. Технологія блокчейну як можливість реалізації соціальних проектів в цифровому суспільстві.....	224
Свищова Є. Блокчейн технології в транспортній логістиці.....	227
Ситник І. П. Ризики та захист інформації в оновленій платіжній системі України за принципами «відкритого банкінгу».....	229
Соболева Г. Г., Іванова А. Д. Особливості інформаційної економіки.....	231
Соболева Г. Г., Шевченко Ю. А. Основні тенденції діджиталізації у глобальному вимірі.....	233
Стройнова В. С., Бронська В. С. Діджиталізація бізнесу: назустріч новій реальності.....	235
Ткаченко А. Трансформація концепції «Індустрія 4.0» на сучасному етапі.....	237
Хмара О. С. «ДІЯ» – державні послуги онлайн.....	239

<i>Хоменко Ю. Перспективи розвитку криптовалют в Україні.....</i>	241
<i>Цибульська Е. І. Особливості трансформації системи управління бізнес-структурою в умовах цифровізації економіки.....</i>	244
<i>Чудік З. С. Сучасні форми грошей в умовах розвитку цифрової економіки..</i>	246
<i>Шквиря Н. О., Лещук А. К. Розвиток цифрового маркетингу у сфері туризму.....</i>	248
<i>Янчук Т. В., Денисова А. С. Digital-маркетинг як інструмент розвитку підприємства.....</i>	250

Секція 5

Правове регулювання господарської діяльності в умовах сучасності

<i>Астахов В. В. К вопросу о систематизации образовательного законодательства.....</i>	253
<i>Бочкова І. І., Бондаренко А. В. Нові кроки приведення національного трудового законодавства у відповідність до європейських стандартів.....</i>	255
<i>Бочкова І. І., Литвиненко П. В. Особливості розірвання трудових договорів в умовах воєнного стану</i>	257
<i>Бочкова І. І., Пивоварова Д. О. Особливості реалізації трудових відносин в умовах воєнного стану.....</i>	260
<i>Врублевська К. М., Ісичко К. О. Проблеми правового регулювання волонтерства в Україні під час воєнного стану.....</i>	262
<i>Врублевська К. М., Максименко М. К. Проблеми правого регулювання оподаткування сімейних фермерських господарств.....</i>	264
<i>Врублевська К. М., Прудка Ю. А. Як застосунок «Дія» спрощує ведення господарської діяльності в умовах сучасності.....</i>	267
<i>Куліш І. М. Сучасні вітчизняні проблеми регулювання лісокористування... </i>	270
<i>Лукашевич Д. С. Нормативно-правове забезпечення охорони водних ресурсів в Україні.....</i>	272
<i>Пліско Д. В. Правові обмеження в діяльності суб'єктів господарювання, що здійснюють міжнародні транспортні перевезення.....</i>	274
<i>Пойманова В. Р., Амеліна А. С. Кримінальні правопорушення в економічній сфері.....</i>	276
<i>Церковна А. В., Філатова М. О. Корупція як одна із причин «сірого» імпорту.....</i>	278
<i>Чачков Є. А. Господарська діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в Україні.....</i>	280

СЕКЦІЯ 1

ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Керівник секції – канд. екон. наук, доцент Наталя МАТВЄЄВА
Секретар секції – канд. екон. наук, доцент Олена СЛАБУТА

BIOECONOMY: GLOBAL PROBLEMS OF ECONOMICS DEVELOPMENT

O. BUDIAKOVA, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Smart Economics
01011, Ukraine, Kyiv, Nemyrovycha-Danchenka, 2
budyakova.oy@knutd.edu.ua

At present, the modern economy is on the verge of new stage of development. Obviously, in the 21st century, humanity will face a number of problems related to the depletion of reserves natural resources and with the need to ensure a rapidly growing population with food, with the problem of excessive accumulation in atmosphere of greenhouse gases, mainly CO₂. All these problems quite significant and widely discussed in scientific and government circles in our country. In connection with this, there the need to find new ways to save resources and develop economics.

One of the directions of such ways is bioeconomy. It concept combines two global sciences – ecology and economy. Otherwise, bioeconomics is an economy based on using biotechnologies to improve efficiency use of natural resources and reduce the harmful effects on environment. Biotechnology as a field of knowledge and dynamic the developing industrial sector is designed to solve many key problems of the present, while maintaining a balance in system of relationships "man - nature - society", as principles of biological technologies, which are based on use of the potential of the living, by definition aimed at friendliness and harmony of a person with the outside world.

The problems of food shortages through population growth, depletion of minerals, raw materials, mineral and energy resources, climate change, environmental pollution, etc. are solved by the bioeconomy, the narrative of which is the use of natural resources on a renewable basis in achieving sustainable development goals. Ukraine has significant knowledge, agro-industrial, forest, land and water potential for the introduction of biotechnology and sustainable bioeconomy, which includes the production, exploitation and use of biological resources, processes and systems to provide products, processes and services across all economic sectors[1, p. 19].

Bioeconomy has a significant impact and is interrelated with the goals of sustainable development. The main components of a sustainable bioeconomy are social, environmental and economic sustainability, in the context of each of which goals are formed. In particular, the social sustainability of the bioeconomy includes the provision of decent working conditions, respect for workers' rights, education, social integration and adaptability; environmental – food security, combating climate change, combating land degradation, rational consumption, sustainable infrastructure, protection of water resources; economic – rational production, value added of the product, competitiveness, development of small and medium business, employment, innovation.

Today, biotechnology is one of the most dynamically developing and investment-attractive industries world economy. According to the estimates of leading experts in the industry, experts. In 2030, biotechnology will provide 2.7% of the GDP of developed countries. For the contribution of developing countries to biotechnology will be even greater. In 2030, biotechnology will provide 80% of medical preparations, 35% chemical industry and 50% agricultural production By 2050, the global bioenergy market will be 150 billion dollars. USA. 30% of the total world demand for energy will be it comes to the use of renewable sources. the market of biomass to meet demand will amount to 150 billion by 2050 dollars USA. According to experts, the world market of biotechnology in In 2025, it will reach the level of 2 trillion dollars.

Currently, this is the most high-tech part economy It has become widespread in many countries and development, however, in Ukraine it is only at the stage of formation, Although our country has huge opportunities to succeed in by this Biotechnology is a very powerful resource and tool socio-economic development of regions, and absolutely all of them territory of Ukraine. In some areas, greater emphasis can be placed on agriculture, in the second on the forest complex, in the third on extractive industry or fishing industry. The main problem the development of this industry is insufficient commercialization in the presence of scientific potential. Moreover, it is impossible to deny that the fact that many studies remain unclaimed in Ukraine, whereas foreign countries, in particular Canada and Norway, willingly invite our specialists to implement Ukrainian own development.

In the modern environment of globalization, bioeconomy is emerging the most important direction of development of the world economy activity Biotechnologies open up new opportunities for humanity opportunities to create innovative products capable of solving many global problems, including in security food while simultaneously reducing the unfavorable impact on the environment.

State support for the development of biotechnology is necessary, since the appearance of business in the field of biotechnology in the district will allow create new jobs, increase added value, produced in the region by agricultural producers production Even now biotechnology allows qualitatively renew the production processes used in many industries. Thus, obviously maintenance of economic growth and growth of the population's well-being in a long-term perspective is

possible only with the introduction of new ones technologies that will solve current world problems.

References:

1. Олешко А. А., Ольшанська О. В., Будякова О. Ю., Бебко С. В. Напрями розвитку біоекономіки в перспективі післявоєнного відновлення України. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія «Економіка та менеджмент». 2022. № 28. С. 18-28. DOI: 10.33813/2224-1213.28.2022.2

MODERN CORPORATIONS MEANING AND INTERNATIONAL TRENDS

N. MELNYK, PhD, Associate Professor,
*West Ukrainian National University,
46000 Ukraine, Ternopil, Lvivska 11
mnatalya2006@yahoo.com*

Corporate structures are important centers for the consolidation of business, property, and capital in the world - large organizations whose founders and owners voluntarily pooled resources and formed a business structure based on the principles of corporate governance. According to the Forbes Global 2000 ranking, the world's largest corporations in 2022 will have \$47.6 trillion in revenue, \$5.0 trillion in profit, \$233.7 trillion in assets, and \$76.5 trillion in market capitalization. The Forbes Global 2022 list includes 58 countries, among which the USA has the biggest number of such corporations – 590, followed by China and Hong Kong (351) and Japan (196).

C. Warren et al. associates the origin of the concept of «corporation» with five main aspects: law, norm, legislative act, statute, and consequences of activity [1]. Although there is no single point of view regarding the time of the appearance of the corporation, most scientists agree that the first corporations in one form or another of their existence appeared quite a long time ago. According to P. Stern, corporate structures have an extremely long and complex history in Euro-Atlantic law and politics [2]. The scientist emphasizes that the concept of the corporation has a wide cultural, political, social, legal, economic, and ideological context. At the same time, modern scientists in most cases consider the corporation as a global phenomenon of the twenty-first century and focus the main attention on the study of the following aspects: the nature of corporate relations; moral, and legal obligations, and responsibility of the corporation; relations between the corporation and other sources of political and economic power, including the state, etc.

It should be emphasized that in different countries of the world the term «corporation» has a different meaning or does not exist at all. For example, the concept of corporation does not exist in the legislation of the European Union. However, even in those countries where corporations are defined by law, they have a specific purpose of functioning and corresponding characteristics. Regarding the

classification of corporations, we note that there are different types of corporations in different countries, but in most cases, their classification is used for tax purposes. That is, the type of corporation determines whether the corporation is eligible for certain tax rates, benefits, and deductions.

Mayer D. and others distinguish four main classifications of corporations: (1) non-profit, (2) public, (3) professional, and (4) business corporations, which are divided into two types: public and closed corporations [65]. Scholars also suggest a distinction between municipal corporations and believe that a true public corporation is a public institution, while a public corporation is private (that is, not public)[3].

For example, Canadian legislation provides for the following division of corporations: a private corporation controlled by the state; a public corporation; a corporation controlled by another public corporation; another corporation. A similar approach is inherent in most countries of the world, where the concept of corporations is closely related to taxation, as well as to legislative requirements for certain types of corporate structures. At the same time, most countries have clear legislation and requirements for corporate governance, which is the basis. activities of corporations. For example, in the Republic of Poland, the general rules of corporate governance applicable to various types of companies, including corporations, are set out in the Code of Commercial Companies. The Code establishes the general duties and powers of various corporate bodies, as well as the rules of representation, conflict of interests, and responsibility of board members of corporations.

At the EU level, a whole set of regulatory documents has been developed that establish rules regarding corporate governance and the activities of corporate structures, although the concept of corporation is not directly defined by legislation. The EU rules in this area are to facilitate the creation of corporations, ensure the protection of shareholders, make the business of corporations more efficient, and to encourage corporations to cooperate.

The challenges caused by the phenomenon of globalization and changes in the management structure lead to a rethinking of the concepts of responsibility in corporate structures. Over time, corporate governance systems have been affected by internal control vulnerabilities that have made it impossible to predict or detect certain risks that include loss of investor confidence. Relevant in this sense are the major financial scandals that occurred after the bankruptcy of some large corporations, such as Enron, WorldCom, Global Crossing, Arthur Andersen, and Parmalat. Under these circumstances, the authorities at the international, European, and national levels have taken certain legislative and regulatory measures to create the necessary prerequisites for restoring investor confidence in the quality of accounting information and financial and non-financial reporting. One of these actions is aimed at increasing social efficiency through transparency and trust in the image of the reporting entity.

References:

1. Warren C. S., Reeve J.M., Duchac J.E. (2012). *Corporate Financial Accounting*, 12 Edition, South-Western, Cengage Learning.
2. Stern, P. (2017). The Corporation in History. In G. Baars & A. Spicer (Eds.), *The Corporation: A Critical, Multi-Disciplinary Handbook* (pp. 21-46). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/9781139681025.002.
3. Mayer D., Warner D., Siedel G.J., Lieberman J.K. (2012). *Legal Aspects of Corporate Management and Finance*. Saylor Foundation. URL: https://saylordotorg.github.io/text_legal-aspects-of-corporate-management-and-finance/index.html

UKRAINE'S IT SECTOR OPERATING DURING THE WAR

T. M. MELNYK, DEC., Prof.

t.melnyk@knute.edu.ua

E.O. ZAVHORODNYA, International Management

Department Postgraduate

State University of Trade and Economics

02156, Ukraine, Kyiv, Kyoto St., 19

y.zavhorodnya@knute.edu.ua

In recent years, the Ukrainian IT sector has proved to be one of the leading and fastest growing areas of global software development, marked by steady progress. The basic advantages of Ukraine's IT sector are: numerous highly-skilled IT workforce with profound professional experience, moderate labor costs, and internationally acknowledged high standards of technical education and training. Thus, as of December 2021, the IT sector of Ukraine had more than 252,000 IT professionals, which was 24.3% higher than in 2020. The largest number of specialists was involved in computer programming (68.5% of all IT specialists), informatization and digitalization consulting (13.8%), as well as data processing and posting of information on web sites (12.1%). [2]

In 2021, the IT sector formed 4.5% of Ukraine's GDP, following the industrial sector (17% of GDP), trade (13.8% of GDP), the agricultural sector (10.6% of GDP), and the transport sector (5.6% GDP), growing by an average of 22.4% over the past 5 years. [3] Also, the IT services export is the only type of services in Ukraine's foreign trade that has retained its upward trend (increased by 18.5% at the end of 2020 and by 26.4% at the end of 2021) and, hence, was least affected by the crisis caused by the COVID-19 pandemic (for example, transport services export decreased by 45.2% in 2020). During 2017-2021, the IT services export was able to improve its position in the total export of services from Ukraine, increasing its share from 16.4% (according to the results of 2017) to 29.3% in 2021.

Since the beginning of the full-scale invasion of the Russian Federation into the territory of Ukraine, the domestic IT sector has been forced to reactively adapt to new business conditions. Analysis of the labor market dynamics in IT category

shows a decrease in the number of vacancies by 11.6% in the period February-April 2022, which was 41.8% of the pre-war demand for IT specialists. [2] The negative impact of the war can also be traced out from the state of IT projects: the Ukrainian companies have to freeze existing projects due to the lack of funds, and moreover, foreign clients refrain from cooperation with the Ukrainian IT business due to the high risk of nonfulfillment of contract obligations on the part of the Ukrainian IT teams.

Notably, despite the military actions, half of the surveyed IT companies have managed to keep 100% of their contracts with clients, another 30% of companies have kept 90-99% of their contracts, and only 20% of companies have lost 10% or more of their contracts. [1] The results are incredibly positive given the challenges the Ukrainian economy has had to deal with of late.

The main factors that helped the Ukrainian IT companies retain contracts with foreign clients include: well-established communication with foreign clients, trust and loyalty of foreign partners (clients of the Ukrainian IT companies have not yet cancelled their existing contracts despite the ongoing war), safe working conditions provided by the Ukrainian IT companies for their employees, and quick resumption of work on IT projects. Another factor that contributes to the positive results is the outstanding adaptability and flexibility of the domestic IT sector, its experience gained during the war-like state since 2014 making the companies take precaution measures before the full-scale war broke out, and thus, enabling them to build resilience to a disorientating array of risk exposures in order to operate almost undisturbed. Besides, it should be noted that the COVID-19 pandemic turned out a catalyst of operational and strategic changes: it had a significant impact on the ability of IT companies to manage risks promptly and efficiently.

Actually, despite the forced relocation of IT specialists (both within Ukraine and abroad), uncertainty regarding the departure of men abroad (on business trips), unclear and inefficient currency regulation, physical destruction of business locations, regular cyber attacks by hacker groups from the Russian Federation, etc., for the first half-year period of 2022, the Ukrainian IT sector exported computer services amounting to USD 3.7 billion, which is 23% more than that of the same period of 2021; and paid a total of UAH 32.6 billion as taxes to the state budget of Ukraine [1].

Furthermore, the forced migration of IT professionals affects the redistribution of workforce in the domestic IT sector, which forces the Ukrainian IT companies to take this factor into account when planning and forecasting their further development. Most of the relocated IT specialists continue to work for their current companies. However, the longer the war lasts and the longer the Ukrainian IT professionals remain abroad, the higher is the possibility that some specialists will find permanent employment with tax residency there, which may lead to human resources outflow, as well as an exit of many sectors of creative industries from the Ukrainian market – thus, affecting seriously the domestic IT sector. Besides, concerns related to the global economy cannot be discounted either.

Ultimately, the impact and consequences of the war on the national IT sector will depend on its duration and results, as well as on how successfully Ukraine is

able to move toward economic recovery, acceleration and innovation, as well as European integration, and reforms. Actually, the international business community can help greatly by maintaining and resuming its contracts with the Ukrainian IT sector. Moreover, the humanitarian aid and technical communication equipment enable the domestic business to stand resilient to the current challenges associated with the war. Looking ahead, the better the situation and the progress in Ukraine will be, the fewer IT specialists will leave the country and the more will come back.

References:

1. Асоціація IT Ukraine. URL: <https://itukraine.org.ua/>
2. DOU: Спільнота програмістів. URL: <https://dou.ua/>
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ВПЛИВ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ НА МАРКЕТИНГОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ АПТЕЧНОЇ МЕРЕЖІ

Н. В. БУРДА, канд. екон. наук, доцент
К. А. ЗАВАДСЬКА, здобувач вищої освіти
*Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
м. Полтава, вул. Коваля, 3
mail@luguniv.edu.ua*

Сучасний аптечний ринок України має високий рівень конкуренції, це підвищує результативність діяльності організації залежно від її внутрішнього потенціалу, в основі якого стоїть асортиментна політика. Однією з найважливіших функцій на підприємстві є як раз управління асортиментом. Останні тенденції розвитку аптечного ринку вимагають формувати стратегію асортиментної політики, яка дає змогу ефективно використовувати всі переваги та можливості аптеки.

Станом на 23 лютого 2022 року, на території України було зареєстровано 20 855 аптечних точок. Основними на цьому ринку є національні компанії, що займають таке лідерство за показниками діяльності. Аптечний ринок за останні роки почав зростати, тільки за 2015 р. відкрилося 466 аптечних пунктів. Здебільшого кількість аптек зростала у таких областях як Дніпропетровська, Вінницька, Одеська, Львівська, Київська та в м. Київ. Також у Донецькій та Луганській областях, підконтрольних Україні трохи зменшилась, що може бути наслідком внутрішнього громадського переміщення з непідконтрольних територій у глиб країни [1].

Якщо проаналізувати структуру «аптечного кошика», то в грошовому вираженні більшу частину становлять лікарські засоби із питомою вагою в діапазоні 78-89%. Найменшу частку становлять такі категорії, як дієтичні добавки та косметика, бо їхня частка в цілому становить 4% і 3,7%. Але в

таких регіонах, як Одеська область, місто Київ та Київська область дані категорії мають більш значущий внесок до «аптечного кошика» у порівнянні з іншими регіонами [1].

У рейтингу маркетингових організацій, тобто тих, які замовляють маркетингові послуги в інтересах виробників або імпортерів лікарських засобів, у грошовому вираженні за обсягом продажів у 2020 р. становить трійка лідерів вітчизняних компаній: корпорація «Артеріум», «Фармак» і фармацевтична фірма «Дарниця» [1].

Управління асортиментом – одна з найважливіших функцій будь-якого підприємства, бо від нього залежить ефективність та успіх у цілому. На сучасному етапі розвитку роздрібного сегмента фармацевтичного ринку нашої країни, на якому існує велика кількість невеликих аптечних мереж та одиночних аптек, кожне таке підприємство має самостійно здійснювати управління асортиментом. Відповідно це непросте завдання, бо Україні реалізується близько 10 тис. торгових найменувань лікарських засобів.

Покращення маркетингової діяльності будь-якої аптечної мережі слід проводити різними методами та способами для залучення нових споживачів та утримання й повернення постійних, бо від них залежить конкурентоспроможність та успішність компанії на ринку. Окрема мережа має створювати соціально-орієнтований асортимент ліків, який буде спрямований на задоволення потреб покупців. Вірно підібраний підхід до формування товарного асортименту слугуватиме посиленню конкурентоспроможності мережі. Також отриманню та аналізу інформації про споживачів, їхні переваги і фактори, які впливають на вибір лікарських препаратів, що дасть змогу аптечному закладу правильно й раціонально формувати асортимент продукції.

За проведеними дослідженнями різних дослідників було визначено, що є головним фактором впливу для споживачів при купівлі лікарських засобів (рис. 1).

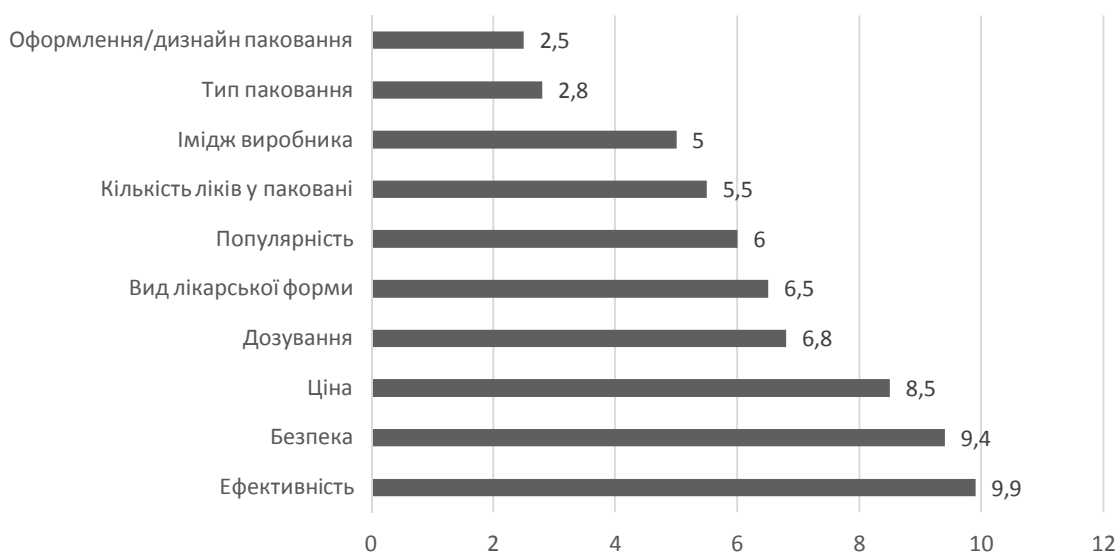

Рисунок 1 Фактори впливу на купівлю лікарських препаратів [2, с. 74]

Отже, головним фактором звісно є ефективність цих препаратів, на останньому – дизайн та пакування виробу. Тож, зробимо висновок, що аптечна мережа має утворювати ефективний соціально-орієнтований асортимент ліків, націлений на задоволення потреб покупців та покращення своєї конкурентоспроможності. Вчасне отримання та аналіз інформації про своїх споживачів та їхні головні фактори при виборі лікарських препаратів, дасть можливість аптечному закладу створювати актуальний асортимент продукції.

Список використаних джерел:

1. Аналіз сучасних тенденцій та кадрових пропозицій на вітчизняному ринку праці фахівців фармації. URL: <http://www.apteka.ua/article/57764> (дата звернення: 23.10.2022)
2. Яременко С.С. Удосконалення маркетингової діяльності аптечної мережі на основі дослідження споживацьких уподобань. Журнал «Академічний огляд» №1 (50), 2019. 241 с.

ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СФЕРИ ВИРОБНИЦТВА ТРОЛЕЙБУСІВ З АВТОНОМНИМ РУХОМ В УКРАЇНІ

С. В. ВОЙТКІВ, канд. техн. наук
Науково-технічний центр "Автополіпром"
79066 Україна, м. Львів, вул. Зубрівська, 32/24
voytktivsv@ukr.net

Тролейбуси з автономним рухом або ходом (АХ), як один з типів повністю екологічних пасажирських транспортних засобів громадського користування, набувають все більшого застосування у системах міських перевезень пасажирів багатьох країн, зокрема і в Україні. Проте, створення нових вітчизняних моделей троллейбусів з АХ та їх застосування відбувається вкрай повільно, що обумовлено кількома вагомими причинами.

Звісно, однією з них являється вимушене ведення бойових дій на сході нашої держави по звільненню захоплених ворогом територій. Але це тимчасова причина, тим паче, не залежна від підприємств з виробництва троллейбусів з АХ, хоча вона й дуже ускладнила їх діяльність. Та є ряд інших причин, які суттєво стримують розвиток сфери троллейбусобудування.

До нинішнього часу створення конструкцій троллейбусів, зокрема і з АХ, відбувалось шляхом використання кузовів міських автобусів або, згодом, міських електробусів великого класу за габаритною довжиною, яка становить $12,0 \pm 0,1$ м. Цей варіант був доцільним для створення класичних троллейбусів або троллейбусів з аварійним АХ у межах 0,5-1,0 км. Проте, з постійним збільшенням величини АХ, яка сягає понад 20,0 км, маса тягових акумуляторних батарей (АКБ) зі збільшенням необхідної їх енергоємності значно зросла, що призвело до суттєвого зменшення номінальної

пасажи́рвмістимості тролейбусів з АХ. Якщо вмістимість класичних тролейбусів становить 100-106 чол., то тролейбусів з АХ при величині автономного ходу 20 км лише 85-90 чол. при тій же допустимій повній масі [Мп] = 18000 кг (табл. 1).

Таблиця 1

Параметри номінальної пасажирвмістимості тролейбусів різних типів

Модель тролейбуса	Виробник	Повна маса, кг:		Номінальна вмістимість, чол.:	
		базовий	з АХ	базовий	з АХ
T70117	ДП АСЗ № 1 АТ "АК "Богдан Моторс"	18890	18940	105	80
T19102	СП "Електронтранс" (м. Львів)	18600	18600	106	95
PTS-12	КП "Вінницька транспортна компанія"	18000	18000	102	77
T203	ВО "ПівденьМаш" (м. Дніпро)	18000	18000	100	90
МАЗ-203Т70	ВАТ "МАЗ" (Білорусія)	17990	18500	102	88
БКМ-321	"БКМ Holding"	17990	18500	105	99
БКМ-420	("Белкомунмаш", Білорусія)	17960	18235	103	98

Тому, для збереження номінальної пасажирвмістимості тролейбусів з АХ їх допустима повна маса збільшена до [Мп] = 19500 кг, хоча збільшення допустимої навантаги на тяговий міст до 13000 кГс призводить до пришвидшеного руйнування покриття міських вулиць.

Таблиця 2

Ринкова вартість тролейбусів різних типів, реалізованих у 2016-2022 роках

Модель тролейбуса	Довжина кузова, м	Вартість, млн грн в роках						
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
T70117	11,96	4,58; 4,9	4,95	5,2735 ²	5,618			
T19102	12,0	5,059; 5,35	5,147	-			-	
T121.10		6,33	-	4,45; 4,88	4,995	4,789 ²	4,945 ²	-
		3,894		4,96; 5,11	-			
T203		7,8235 ¹	4,253; 4,287	7,4573 ¹	4,805	-	10,809 ¹	-
		-	4,698; 5,559	-	5,457			
PTS-12				-				6,316 ²
БКМ-321	11,935	4,144	4,365; 4,377					
		4,5	7,2435 ¹					

Примітки: ¹Тролейбуси з АХ; ²Тролейбус з аварійним АХ (0,5-1,0 км)

Ще одна з причин повільного виробництва та застосування тролейбусів з АХ нових моделей обумовлена завищеною ринковою вартістю. Як показав аналіз цін реалізованих тролейбусів з АХ через систему проведення державних закупівель "ProZorro" у 2016-2019 роках [1], вартість реалізації тролейбусів з АХ по відношенню до класичних тролейбусів більша на 2,2645-3,9295 млн грн, або в 1,4-2,0 рази (табл. 2). Хоча, їх виробники декларують збільшення вартості тролейбусів з АХ відносно базових моделей не більше 10-15 %, тобто у 1,1-1,15 разів.

Отже, система тендерних торгів "ProZorro" не тільки не стимулює розвиток вітчизняних промислових підприємств, зокрема, у сфері тролейбусобудування, а навпаки, сприяє їх знищенню. Адже, з одного боку, з

умови виживання вони не обґрунтовано завищують вартість реалізації троллейбусів з АХ. З іншого боку, торгівельні фірми, які представляють іноземних виробників троллейбусів, наприклад, ТОВ "СП "Яникс", яке являється дилером білоруського компанії "Белкоммунмаш", завдяки цьому мають змогу пропонувати суттєво меншу тендерну вартість троллейбусів і вигравати торги.

Звідси напрошується висновок щодо ліквідації цієї системи державних закупівель, оскільки вона не тільки не відповідає вимогам прозорості, а, радше, навпаки, оскільки часто умови торгів прописуються під умови того чи іншого виробника. Більше того, вітчизняні підприємства, особливо створені у новому столітті, за нинішніх економічних умов фактично не можуть розвиватися. Тому, їх держана підтримка вкрай необхідна, але на засадах конкретних цільових державних програм розвитку тієї чи іншої сфери промисловості.

Список використаних джерел:

1. Лягушкин А., Янківський Д. Поставки троллейбусов в Україні: заказчики, поставщики, цены. Закупка новых троллейбусов через тендеры в Прозорро". *Пассажирский транспорт* : веб-сайт. 2019. URL: <https://traffic.od.ua/blogs/antonlyagushkin/1218483>.

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ: ВТРАТИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ

А. М. ВОЛОСОВ, канд. екон. наук, доцент
Державний біотехнологічний університет
61002 Україна, м. Харків, вул. Алчевських, 44
volosov63@gmail.com

Військова ситуація в Україні негативно вплинула на всі галузі економіки, породила нові виклики та труднощі, з якими бізнес ще не стикався, а саме: руйнування та припинення роботи значної частини підприємств та інфраструктури; порушення логістичних зв'язків; зростання безробіття; зниження рівня купівельної спроможності тощо. Зазнала руйнації і роздрібна торгівля, яка є одним з найвагоміших секторів економіки (торік близько 15% валового внутрішнього продукту та перебування в ТОП-5 найприбутковіших галузей), функціонує в соціально чутливій сфері, впливає на емоційно-психологічний стан споживачів. Із початком бойових дій галузь отримала ті ж системні проблеми, що й інші суб'єкти економіки, та загострення власних: закриття або знищення майже 30% торгових об'єктів (магазини, аптеки, заправки, торгово-розважальні центри); збій логістики, проблеми доставки товарів, забезпечення пальним; дефіцит товарів у виробників для постачання мереж; створення карт опорних магазинів; дефіцит працівників через міграцію, вступ до тероборони тощо; складна

процедура оформлення імпорту; відсутність пільгового фінансування з боку держави. Звідси значні втрати ритейлерів: скорочення товарообороту за перші два місяці війни – близько 25% від довоєнного рівня; зменшення сплачених податків. Так, за даними [1] 295 торговельних компаній (великі мережі та малі підприємства дев'яти галузей ритейлу), за січень-травень 2022 року перерахували податків до держбюджету на 23% менше ніж за попередній рік. Прямі збитки означених компаній оцінюються в 50,75 млрд грн. Найбільші втрати – 41% припадають на ушкодження будівель, приміщень магазинів, інженерних мереж, оздоблення тощо. Кількість працюючих магазинів зменшилась на 29%. Втрати обладнання та товарних залишків склали 17%. Значна частка збитків (14%) була через втрати товарів на складах. Втрати складських, виробничих та офісних приміщень дали 9% загальних збитків, а інших втрат – 2%. Отже, майже всі збитки торгівлі пов'язані з втратами матеріальних ресурсів.

За товарною спеціалізацією найбільш постраждали продовольчі мережі, передусім через широку присутність на ринку та великий середній розмір торгової точки. Їх втрати оцінюють в 60% загальної суми збитків, у яких переважають ушкодження приміщень магазинів. Основні втрати приміщень припали на АТБ і FozzyGroup (з найчисельнішою та розгалуженою мережею). Попри негативний вплив на обороти мереж, велика кількість магазинів дозволила в перші два місяці зберегти їх на рівні 58-59% показників попереднього року. Більше було тільки у локальних гравців у регіонах, на які найменше вплинули бойові дії. Головні втрати продавців одягу, взуття, електроніки та побутової техніки припадають на товари на складах і в приміщеннях магазинів. Майже всі втрати продавців будівельних матеріалів – приміщення магазинів із залишками товарів і торговим обладнанням.

Незважаючи на втрати, український ритейл досить швидко почав відновлюватись. Вже через півроку після початку бойових дій відновили роботу майже 60% закритих торгових точок. У різних сферах торгівлі цей процес відбувався по-різному. Так, у продуктовому сегменті кількість закритих магазинів збільшувалась не лише через ушкодження, а й з метою оптимізації діяльності. Призупинялась робота підприємств, які не змогли сформувати повноцінний асортимент, організувати своєчасне поповнення запасів і мати відповідний споживчий попит. Але в подальшому (хоча й пізніше, ніж в інших сегментах) кількість працюючих продовольчих магазинів почала зростати. Схожу динаміку мала й торгівля косметичними товарами, засобами гігієни й іншими товарами повсякденного попиту. Повільніше поновлювався продаж одягу, взуття, побутової техніки й електроніки, оскільки темпи цього процесу прямо залежать від курсу валют, можливостей ввезення товару та рівня попиту в певних регіонах. Тим не менш, відновлення роботи торговельних суб'єктів відбувається у всіх сферах.

Розрив логістичних зв'язків через знаходження значної кількості виробників в місцях бойових дій, на окупованих територіях або постраждалих від обстрілів тощо, призвів до зникнення певних товарів і

брендів, загострення потреби торгівлі в пошуку альтернатив. Проте українські ритейлери виявили мобільність і здатність швидко адаптуватись до критичних ситуацій. Формування асортименту та безперерйна діяльність досягається: прискореним пошуком альтернативних джерел постачання, укладанням договорів з локальними постачальниками; розширенням зовнішніх зв'язків та обсягів власного імпорту; організацією постачання оминаючи оптові структури, фасуванням товарів власних торгових марок; підбором асортименту з урахуванням соціальної напруги.

Найсуттєвіше відновлення у електронної торгівлі, яка майже повністю зупинилась наприкінці лютого (за перші два тижні її обсяги впали до 5% від довоєнних). Проте, цей сегмент довів свою стійкість, витривалість і здатність швидко адаптуватися і відновлюватися (у травні – до 80%, а у червні-липні – 90% довоєнних обсягів). Основні тенденції її відновлення такі: повернення та збільшення онлайн-покупок (14% споживачів здійснили першу онлайн-покупку лише після початку війни); кількість покупок зменшилась в усіх категоріях за незмінного або більшого середнього чеку; найбільший попит спостерігався на зоотовари і побутову техніку, косметику, одяг, взуття, найнижчий – продукти та дитячі товари; рекламодавці витрачають вдвічі менші бюджети, але конкуренція зростає.

Отже, роздрібна торгівля України, незважаючи на масштабні виклики, має певний запас міцності, що дозволило підтримувати фінансово-економічний стан країни і реалізацію соціальних завдань.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Retail Association of Ukraine : <https://rau.ua>.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ КООПЕРАТИВНОГО РУХУ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Н. А. ГРИНЮК, канд. екон. наук, доцент
Державний торговельно-економічний університет
02156 Україна м. Київ, вул. Кіото, 19
nataliyahrynyuk@gmail.com

В умовах глобалізації світового економічного простору однією із доволі потужних сфер інтеграції є міжнародний кооперативний рух. Кооперативні форми господарювання набули широкого розповсюдження в економіці більшості держав: у світі діє більше 1 млн кооперативних організацій понад 130 видів, які об'єднують більше 1 млрд людей [1].

Вагомість кооперативного сектора економіки підтверджується досвідом розвитку вищезначеної форми діяльності в країнах ЄС: майже половину загальної кількості кооперативів у світі складають європейські кооперативи, членами яких є близько 150 млн людей з 46 країн Європи [2].

Економічні системи більшості європейських країн досить подібні українській, тому позитивні тенденції в їх кооперативному русі доцільно застосовувати і в Україні.

На сьогодні в наукових напрацюваннях потенціал кооперативного сектора здебільшого розглядається у відриві від європейських тенденцій розвитку і лише в декількох працях в узагальненому вигляді висвітлюються підходи до вирішення питань підвищення ефективності міжнародної діяльності кооперативного сектора національної економіки. Крім того, недостатня увага приділяється дослідженням можливостей використання досвіду європейської споживчої кооперації як засобу підвищення національної конкурентоспроможності у світогосподарських зв'язках.

Сучасний європейський кооперативний рух характеризують надзвичайно позитивні тенденції в частині споживчої кооперації: нарощення обсягів діяльності і ролі в економіці країн; диверсифікація діяльності в нові сфери; високий рівень інтеграції кооперативів різних галузей діяльності; зростання інноваційного характеру кооперативного господарювання; активна державна підтримка і стимулювання кооперативної діяльності [3]. Але, незважаючи на різноступеневий досвід комерціалізації кооперативної діяльності, як свідчить сучасний і півторастолітній досвід існування кооперативних підприємств, запорукою успішного функціонування споживчої кооперації є дотримання фундаментальних кооперативних принципів: демократичних засад функціонування, відданість інтересам пайовиків і соціальна спрямованість діяльності. Відродження цільових засад діяльності більшості кооперативних організацій Європи обумовило орієнтацію діяльності виключно на власних членів, що стало імпульсом зародження і розвитку «кооперативів нової хвилі».

В сучасних умовах глобалізації економіки розвиток вітчизняної кооперації неможливий без використання досвіду і умов діяльності кооперативних підприємств в країнах з розвинутою економікою.

Споживча кооперація України як важлива складова багатокладної економіки України в процесі реформувань спрямовує свої зусилля на створення власної моделі господарювання, адекватної ринковій економіці: оптимізується склад і галузева структура, удосконалюються функції, розвиваються нові види діяльності. Діяльність національної споживчої кооперації є багатогалузевою й охоплює гуртову та роздрібну торгівлю, заготівлі, виробництво, будівництво, транспорт, освіту, надання послуг та зовнішньоекономічну діяльність, що обумовлює її значний потенціал як у формуванні внутрішнього ринку, так і у використанні переваг від участі у міжнародному поділі праці і євроінтеграційних процесах.

Головними напрямками розвитку споживчої кооперації України на основі досвіду тенденцій європейських країн мають стати:

- запровадження нових кооперативних форм інтегрування (між підприємствами в середині системи споживчої кооперації; між підприємствами споживчої кооперації і підприємствами інших форм власності) шляхом створення багатфункціональних кооперативів

(виробничих, постачальницьких, сервісних, маркетингових, кредитних кооперативів) та спільних підприємств;

- активізація і диверсифікація діяльності кооперативних підприємств в нових сферах (туризму, освіти, охорони здоров'я, лізингової діяльності, франчайзингу, інформаційно-консалтингових послуг);

- створення технопарків та інноваційних структур інших типів з метою підвищення технічного та технологічного рівня виробництва, освоєння потенційних ринків, визначення спеціалізації системи споживчої кооперації в міжнародному поділі праці.

В сучасних умовах стратегічною метою розвитку споживчої кооперації повинно стати максимальне використання всіх переваг та потенційних можливостей співпраці з європейськими кооперативними інституціями. Запозичення зарубіжного досвіду розвитку кооперативних систем дозволить не лише інтенсифікувати розвиток кооперативного сектора української економіки, а й модернізувати і оптимізувати всю національну економіку.

Список використаних джерел:

1. Cooperative Values and Principles for Corporate Social Responsibility. [Electronic resource]. – URL: <http://www.ica.coop> (Дата звернення: 27.10.2022).

2. ICA Activities [Electronic resource]. – URL: <http://www.ica.coop/activities/index.html> (Дата звернення: 27.10.2022).

3. European Community of Consumer Co-operatives. [Electronic resource]. – URL: <http://www.eurocoop.org/en/> (Дата звернення: 27.10.2022)

СПІЧРАЙТИНГ: СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

*І. М. ДАШКО, д-р екон. наук., проф.
Запорізький національний університет,
69600, Україна, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66
irina.znu@i.ua*

Спічрайтерство бере початок із Стародавньої Греції, де люди, що займалися цим заняттям називалися «логографами». Вони писали тексти підсудним, щоб ті виступали з ними в суді. Тоді обвинувачувані повинні були захищатися самостійно. Деякі люди не були видатними ораторами, тому собі на допомогу вони кликали логографів. Спічрайтинг (Speechwriting з англ. «написання промови») – підготовка і написання текстів для усних виступів перед аудиторією. А. Кривоносов вважав, що спічрайтинг – це специфічна PR-технологія, яка представлена у вигляді підготовки та написання PR-тексту, призначеного для усного виконання, а також консалтинг будь-якої особи з організації публічного виступу та його виконання.

В світі відомі наступні відомі спічрайтери:

1. Пітер Марк Робінсон (1957 р.н.) – американський письменник, науковий співробітник, телеведучий та колишній спічрайтер віце-президента Дж. Г. В. Буша та Президента Р. Рейгана. Нині працює ведучим програми-інтерв'ю *Uncommon Knowledge*, в Стенфордському Інституті Гувера. Також там же він працює старшим науковим співробітником.

2. Вільям Сафайр (1928-2009 рр.) – американський автор, оглядач, журналіст і президентський спічрайтер. Він був тривалий час синдикованим політичним оглядачем газети *New York Times* і автором книги «Про мову» в *New York Times Magazine*, колонки про популярну етимологію, нові або незвичайні звичаї, зв'язані спочатку з іншомовною темою.

3. Ален Жюппе (1945 р.н.) – французький державний та громадсько-політичний діяч.

4. Базів Василь Андрійович (1955 р.н.) – кандидат політичних наук, професор кафедри суспільно-політичних наук, глобалістики та соціальних комунікацій Інституту права та суспільних відносин Університету «Україна», Надзвичайний і Повноважний Посол України, экс-заступник голови Адміністрації Президента України, президент Українського центру ГНС, журналіст, письменник, член Національної спілки журналістів України та Національної спілки письменників України.

Послуги спічрайтерів особливо затребувані в соціально-політичних процесах суспільства. Дане явище широко поширене в політичних технологіях. Написання тексту в спічрайтинг відбувається під контролем політика. При необхідності вказуються, які правки варто внести в текст виступу, на чому зробити акцент і чому, навпаки, приділити мінімум уваги при написанні мови.

Таким чином, спічрайтинг – професія, що базується на принципах риторики. Ось чому професійний спічрайтер має бути добре знайомий з історією, законами, основними персоналіями цієї науки.

Слово «спічрайтерство» походить від англійського «speech» – промова та «writer» – письменник, автор. Спічрайтер приймає замовлення на виконання інтелектуальної роботи у письмовому вигляді і надає замовнику необхідну інформацію в необхідному структурному та стилістичному вигляді. В даному визначенні не достатньо чітким є визначення «творча робота досить великого обсягу», а також представлена лише одна із технологічних складових роботи спічрайтера–надання необхідної інформації. Виходячи з даних визначень можна сказати що в практиці референтської діяльності склалось власне бачення спічрайтинга як техніки і технології написання будь-якого тексту від імені посадової особи, що виголошується або функціонує у зовнішніх комунікаціях у вигляді документа.

Для виявлення визначення сутності спічрайтинга і виділення даної специфічної PR-технології від суміжних, розглянемо структуру практичної риторики у тому вигляді, в якому її представляє автор одного з найавторитетніших посібників по риториці І. Стернін:

1. Оратор і текст (підготовка до виступу, конспекти, збір матеріалу, план і т.д.).

2. Поведінка оратора в аудиторії (вироблення впевненості, особистість оратора, перше враження, реакція оратора на завади, рух оратора в аудиторії та ін.).

3. Техніка аргументації (вступ, захоплення уваги, підтримка уваги, стратегія виступу, прийоми аргументації, мова виступу, донесення головної думки, регламент, завершення виступу, відповіді на питання, особливості різних типів виступів та ін.).

4. Оратор і аудиторія (врахування особливостей та інтересів аудиторії, ефективність публічного виступу).

Найбільш поширена схема діяльності спічрайтера полягає в послідовному виконанні наступних етапів:

1) підготовка; 2) інтерв'ювання; 3) дослідження; 4) організація і написання промови.

Отже, суть спічрайтингу зводиться до здатності та готовності співробітників відділу зв'язків з громадськістю придумувати та фіксувати у письмовому вигляді тексти промов, виступів та заяв що озвучуються для ЗМІ від імені керівництва. Підводячи підсумки можна визначити що спічрайтинг це усне публічне інформування цільової аудиторії від імені першої особи з позиції суб'єкта PR та в його інтересах.

Список використаних джерел:

1. Литвин А. В. Спічрайтинг як технологія політконсалтингу. Технологія і техніка друкарства. 2018. № 4(58). С. 84-90.

2. Спічрайтинг. Вікіпедія. URL : <https://cutt.ly/JBd0FS0>

3. Ісайкіна О. Д. Спічрайтинг як базова технологія політичного піару Соціум. Документ. Комунікація. 2016. Вип. 2. С. 177-188

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДОЛОГІЇ SCRUM

О. В. ЖМАЙ, ст. викл.,
К. С. БАДЕРА, студентка
*Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова
вул. Дворянська, 2, Одеса, 65082*

Потреба в інноваціях спонукала багато компаній шукати нові методи підвищення ефективності роботи співробітників. Слід зазначити, що за ефективність управління організацією відповідає менеджмент, адже це є його ключовим завданням. Для підвищення результатів необхідно звернути увагу на сферу інформаційних технологій, адже зараз саме вона формує основний запит на розробку систем управління.

Одним з провідних управлінських інструментів сьогодні можна назвати Scrum—це фреймворк, який використовують для реалізації Agile-розробки. у різних сферах, включаючи менеджмент.

Щоб розібратися з тим, як належним чином застосувати Scrum, необхідно також визначити, у чому ж полягає сутність підходу Agile.

Методологія Agile почала зароджуватись у 1990-х роках і переважно використовувалась в проектах з розробки програмного забезпечення та ІТ-додатків. Її суть полягає в тому, щоб бути чуйним до ринку та споживача, швидко реагуючи на їхні вимоги та запити і змінюючи курс, як того вимагають обставини.

Таким чином, Agile – це набір методів і практик для гнучкого управління проектами у різних прикладних галузях, від розробки програмного забезпечення до реалізації маркетингових стратегій, з метою підвищення швидкості створення готових продуктів та мінімізації ризиків за рахунок ітераційного виконання, інтерактивної взаємодії членів команди та швидкої реакції на зміни. Agile спрямовано на оптимізацію надання споживчої цінності при мінімізації ризику розробки товарів, які не задовольняють або не відповідають вимогам ринку або споживачів[1].

Scrum є адаптивним, швидким, гнучким та ефективним інструментом. Його основною метою є задовольнити потреби замовника шляхом сприяння культурі відкритого спілкування, спільної власності та постійного вдосконалення. Процес розробки починається із загального уявлення про те, що необхідно зробити, після чого створюється список характеристик, впорядкованих за пріоритетністю (Product Backlog), які бажає отримати власник продукту [2].

Для успішного впровадження Scrum у компанію необхідно дотримуватися поступового восьмикрокового плану [3]:

1. Створення структури та пошук людей (зокрема, Власника Продукту та Скрам-Майстра), а також створення Product Backlog – це пріоритетний список елементів, який клієнт хоче бачити у своєму продукту.

2. Оцінка командою необхідних зусиль для досягнення цілі.

3. Планування спринту – періоду часу, необхідного для створення робочої версії продукту.

4. Daily Scrum (висновки і аналіз виконаної роботи за попередній день).

5. Демонстрація замовнику того, що команда зробила протягом Спринту.

6. Проведення retrospective meeting, на якій обговорюється спринт та те, що можна змінити для покращення продукту та/або роботи команди.

7. Пошук рішень щодо невирішених питань.

8. Початок наступного спринту.

Кожен етап важливий для впровадження Scrum у компанію та не може бути опущений.

Таким чином, ми бачимо, що за своєю суттю методологія Scrum є досить простою (хоча, звичайно, на практиці ці дії можуть бути не такими вже й простими). При правильній реалізації вона може допомогти збільшити ефективність як компанії в цілому, так і конкретних команд та людей зокрема.

Список використаних джерел:

1. What Is Agile Methodology? Retrieved from <https://www.digite.com/agile/agile-methodology>.
2. Kelly Waters (n.d.). How to Implement Scrum in 10 Easy Steps. Retrieved from <https://www.101ways.com/howto-implement-scrum-in-10-easy-steps>.
3. Zhmai A., Badera K. Stages of building and implementing the Scrum methodology. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1687>. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-42-86.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

О. А. ІВАНОВА, канд. екон. наук, доцент,
проректор з науково-дослідної роботи,
*Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»*
61000, Україна, м. Харків, вул. Лермонтовська, 27
olgaiva.nua@gmail.com

Успішне функціонування будь-якого підприємства та конкурентоспроможність безпосередньо залежать від грамотної взаємодії усіх його підсистем, провідне місце серед яких займає саме логістична. Питання функціонування логістичних систем та вибір найбільш ефективної завжди були в полі зору любого сучасного підприємства, особливо важливою складовою цієї напрям є для виробничих підприємств. В теорії та практиці дослідження питань управління логістичними рішеннями є багато сучасних напрацювань. Багато уваги приділяється оцінці ефективності логістичних рішень на підприємстві, використанню комплексу логістичної системи, з урахуванням, що логістика покликана знижувати витрати або їх оптимізувати [2].

Обробка замовлень, перевезення вантажу, його зберігання на складі, управління продукцією, її упаковка, післяпродажне обслуговування тощо – усе це включає певні витрати, які при правильному підході стають мінімальними. Тому, поліпшення взаємодії компанії з партнерами і постачальниками може зробити підприємство більш конкурентоздатним і рентабельним.

В загальному вигляді логістичну систему підприємства можна представити як сукупність підсистем, між якими існують взаємозв'язки і які виконують певні функції[1]. Функціональними підсистемами її є: постачання, виробництво, транспортування, збут, складування. Логістична система характеризується внутрішньо системними зв'язками, а також зв'язками з зовнішнім середовищем. Зазначені види зав'язків мають інтерактивні

властивості. Взаємодія елементів логістичної системи підтримується за рахунок інформаційних, матеріальних та інших зав'язків, що визначають інтеграційні властивості системи. Логістична система характеризується певним ступенем організації та загальносистемними властивостями. Специфічними властивостями логістичної системи є: складність, динамічність, адаптивність, відкритість, відносна ізолюваність, стохастичність.

Різні визначення мети логістичної системи свідчать про маркетингову орієнтацію логістики в цілому (задоволення потреб споживачів) та комерційні цілі підприємства (збільшення прибутку, скорочення витрат). Функціональними елементами логістичної системи є закупівельна, виробнича та розподільча підсистеми [3]. Саме ці функціональні підсистеми найчастіше можна зустріти при візуальному (структурному) поданні логістичної системи.

Війна змінила не лише життя кожного українця, а й вплинула на весь бізнес. Налагоджені ланцюги поставок перестали працювати, кожна зі складових логістичної системи терпить значні зміни та складнощі. Закриті порти, відсутність авіасполучення, постійні ризики із автодоставкою, необхідність частой зміни або суттєвого коригування маршрутів доставки, серйозне зменшення кількості складських приміщень з одного боку, та брак персоналу, проблеми з паливом та інші чинники з іншого боку, спонукали компанії з налагодженою логістикою переорієнтовуватись за лічені дні, негайно трансформувати та оптимізувати бізнес-процеси. Один із ключових викликів, з якими змушені зіткнутися українські компанії – необхідність повного переформатування логістики. Відновлення логістичних потужностей для забезпечення потреб торгівлі та виробництва, розбудова логістичних хабів, впровадження інновацій і автоматизація в логістичній галузі, розвиток міжнародного логістичного партнерства стають важливими чинниками для відновлення. Викликами ринку стали не лише пошук замовників, а й зміна постачальників, питання шляхів доставки. Що стало в пригоді – це вивчення досвіду закордонних колег. Наприклад, постійний моніторинг світових ринків дав змогу передбачити потенціал в формуванні ефективних логістичних систем.

Таким чином, грамотне ведення логістичних процесів допомагає оптимізувати діяльність компанії, правильна побудова логістичної системи з використанням сучасних технологій і її управління позитивно впливає на зростання ефективності підприємства, тому з метою підвищення конкурентоспроможності компанія та можливості витримати вплив чинників зовнішнього середовища дасть змогу функціонувати підприємствам в сучасних умовах. Тому має особливу увагу необхідність приділяти саме удосконаленню логістичних процесів, економіка – заради миру.

Список використаних джерел:

1. Економіка логістичних систем: монографія / Васелевський М., Білик І., Дейнега О., Крикавський Є., Якимишин Л. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2018. С.534–549.

2. Иванова О.А. Экономическое обоснование частных логистических решений / О.А. Иванова // Вченізап. Харк. гуманіт. ун-ту «Нар. укр. акад.». – Х., 2014. – Т. 20. С.234 – 243.

3. Марченко В. М. Логістика : підручник / В. М. Марченко, В. В. Шутюк. – Київ: Видавничий дім «Артек», 2018. — 312 с.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ТРУДОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВ

В. В. КАПУСТИНСЬКА, студентка
*Науковий керівник: Т. В. ПАШКУДА, ст. викладач
кафедри економіки та фінансів підприємства ДТЕУ
Державний торговельно-економічний університет
02000 Україна, м. Київ, вул. Кіото, 19
V.Kapustynska.FFO.072.20@knu.edu.ua*

Останнім часом економіка України зазнає значних зовнішніх потрясінь, до яких можна віднести пандемію Covid-19 у 2020-2021 роках та повномасштабну війну проти росії, яка розпочалася 24 лютого 2022 року та триває дотепер. Ці чинники досить негативно впливають на економіку нашої держави, на виробничий сектор та на ринок трудових ресурсів, зокрема.

З початком повномасштабного вторгнення виробничий сектор України зазнав значних змін, особливо на тих територіях, де безпосередньо велися або ж ведуться на даний момент бойові дії, та на прифронтових територіях. Важливо розуміти, що війна виснажує економіку держави, та підприємствам досить важко далі вести свою господарську діяльність, тому досить багато підприємств, на жаль, частково або повністю припиняють свою діяльність, але економіка країни повинна працювати за будь-яких умов. Саме через це, держава розробила та ввела в дію «Програму щодо тимчасового переміщення підприємств з постраждалих під час війни регіонів». В Програмі йдеться про державну допомогу в переміщенні потужностей підприємств, які знаходяться безпосередньо в зоні активних бойових дій, до західних областей України. Для усіх підприємств, які подадуть заявку, будуть створені умови для забезпечення безкоштовного переїзду до місця тимчасового переміщення[1].

Трудові ресурси також зазнали змін як в структурному та регіональному, так і в кількісному розрізі. До змінення структури пропозиції робочої сили в Україні призвела низка факторів:

- Виїзд населення за кордон;
- Вступ на добровільних засадах або ж за умов мобілізації до лав Збройних Сил України;
- Підвищення смертності людей працездатного віку;

- Підвищення чисельності людей з обмеженими можливостями;
- Збільшення пропозиції жіночої та дитячої праці на ринку.

Проаналізувавши сайт з пошуку роботи Work.ua [3], слід зазначити, що в перші тижні війни кількість попиту на ринку праці була мізерною та складала менше 10% від довоєнного часу (рис. 1). Поступово цей показник почав зростати приблизно на 10% щотижня та станом на 24 червня складав 35-40 % . Однак, варто зауважити, що попит на деякі професії залишився практично довоєнним, наприклад, ІТ-спеціалісти, медики, фармацевти, водії, вантажники, кур'єри, няні, будівельники, логісти та низка робітничих професій, а от попит на офісних працівників, працівників в галузі туризму та готельно-ресторанній справі впав досить значно. На жаль, значна кількість кваліфікованих спеціалістів мігрувала закордон, де реалізували себе в цій професії та, на жаль, не планують повертатися, але, незважаючи на це, в Україні існує високий рівень безробіття.

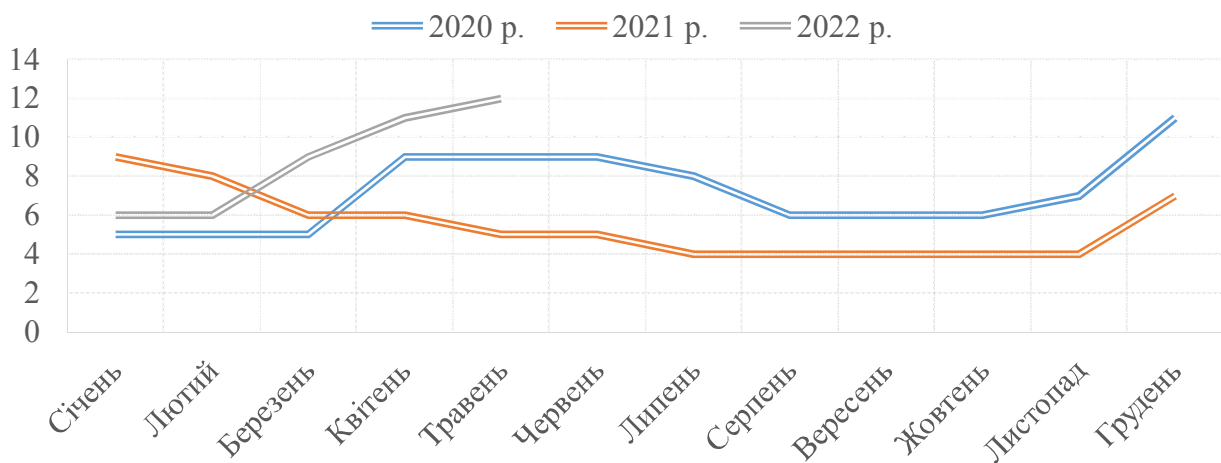

Рисунок 1 Динаміка кількості претендентів на одну вакансію

За даними Центру Разумкова можна спостерігати таку тенденцію у 2022 році: на початок року кількість претендентів на одну вакансію становила 6 осіб, а станом на травень – 12 осіб, в той час як у попередньому 2021 році ці показники становили 9 та 5 осіб відповідно [2]. Це свідчить про досить високий рівень безробіття в нашій державі станом на сьогодні. На жаль, сьогодні широко використовується тіньова економіка, адже так людям швидше можна знайти певну роботу для того, щоб просто прогодувати свою сім'ю, і спираючись на це, можна дійти висновку, що данні, які наведені вище можуть не відповідати дійсності.

Проаналізувавши все вище сказане, можна дійти висновку, що наша економіка переживає не найкращі часи. Велика кількість працездатного населення мігрувала закордон та, на жаль, не планує повертатися, але держава повинна розробити певну повоєнну стратегію, за допомогою якої можна буде повернути всіх громадян додому, адже після перемоги, нам знадобиться велика кількість людських ресурсів для відбудови нашої держави, а на даний момент кожен громадянин України має працювати на

своєму фронті та робити свій вклад у забезпечення роботи економіки країни, що в подальшому призведе до нашої перемоги.

Список використаних джерел:

1. Триває програма щодо тимчасового переміщення підприємств з постраждалих регіонів. *Міністерство економіки України*. URL: https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=ukUA&id=f2e7d697-8bff-424f-a0368bf0285a699d&title=TrivaProgramaSchodoTimchasovogoPeremischenniaPidprimstvZPostrazhdalikhRegioniv&fbclid=IwAR1G9J5Ku_jU1l-AgrVHiRTyS7E5L5n4NP62uhJQg2XRvRd_xcqZbpQJ3Y.
2. Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/>.
3. Work.ua – сайт пошуку роботи №1 в Україні. URL: <https://www.work.ua/>.

НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Н. М. КАРПЕНКО, канд. наук з держ. упр., доцент
natalyakarpenko@i.ua

К. Є. ЄГОРОВА, магістр
Національний університет «Запорізька політехніка»
69063, Україна, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 64
kate.egorova21@gmail.com

Пандемія COVID-19 стала вагомим випробуванням для національної економіки та ринку праці України. Не до кінця оговтавшись від цієї кризи, наступила повномасштабна війна, котра серйозно погіршила стан та призупинила розвиток усієї країни. Значна невизначеність та відсутність поточної стабільності стали основними рисами, що характеризують сьогодні український ринок праці. Наразі пропозиція робочої сили значно перевищує попит, оскільки в умовах бойових дій і окупації Російською Федерацією частини території України, суттєвого зниження попиту на товари та послуги, бізнес не в змозі повноцінно функціонувати, утримувати надлишкову кількість робочих місць. Також на додаток до цього суттєво збільшився відсоток тіньової економіки та, як наслідок, призвів до порушення соціальних гарантій працівників. За оцінками Національного банку України рівень безробіття стрімко зріс і в II кварталі 2022 р. сягнув близько 35%, а підприємства у свою чергу зменшили заробітну плату [1].

Поточна ситуація з відновленням та реструктуризацією економіки, сформована внутрішньою міграцією та еміграцією, припиненням роботи багатьох підприємств, неактуальністю певних сфер діяльності, підштовхує населення до отримання нових знань та навичок, аби знайти роботу на новому місці. Для швидкої адаптації населення важливим стає постійне слідкування за

трендами ринку праці. Наявність вищої освіти та підвищення кваліфікації сьогодні вже не є запорукою успіху отримання зайнятості. Мова йде про розвиток софт скілів та освоєння нових хард скілів. Враховуючи воєнний стан у країні, треба розуміти, що залишатись у межах однієї професії – надзвичайно важко. Універсальність людини дозволяє залишатись більш привабливою для роботодавців і підвищує шанси на отримання гарної вакансії.

На думку експертки з Growford Institute Богдан Т., після закінчення війни з найбільшим темпами приросту будуть ті галузі, які будуть працювати на відновлення внутрішнього ринку, відбудову житлових будинків та критичної інфраструктури, а також відновлення старих позицій та завоювання нових ніш на експортних ринках. До таких належать: будівництво; сільське господарство і виробництво продуктів харчування; оптова та роздрібна торгівля; інформаційні технології та телекомунікації; транспорт і складське господарство; виробництво хімічних речовин і хімічної продукції; виробництво машин і устаткування; ремонт і монтаж машин та устаткування; виробництво меблів; збирання, оброблення й видалення відходів; відновлення матеріалів [2].

Суттєві зміни торкнуться і роботодавців – бізнесу потрібно звикати до нових умов і потреб працівників/споживачів. Підприємствам загалом чи за окремими посадами, що не прив'язані до конкретного місця роботи, було б добре перейти до віддаленого або гібридного режиму. Таким чином, можна охопити більшу географію потенційних працівників, не мати проблем з плінністю кадрів через міграцію людей у штаті. Компанії з подібним режимом роботи є все більш популярними серед молодого та середнього покоління. Загалом новому українському суспільству треба готуватись до того, що населення ставатиме більш сегментованим. Сьогодні воно отримує досить багато фізичних та психологічних вад, тому компаніям потрібно вводити інклюзивну політику, що допоможе персоналу відчувати себе комфортніше на новому робочому місці, продуктивно виконувати свою роботу, а також будувати позитивний імідж компанії на ринку.

Однією з показових змін у бізнесі в умовах війни стало зростання пошуку підприємницького партнерства (міжнародних і національних компаній). Воно спричинене ускладненням пошуку нових постачальників, потенційних споживачів, забезпеченням власного просування тощо. Об'єднання дозволяє ділитись досвідом, базами даних, ресурсами та ін., що у результаті дає можливість розвитку для обох сторін. Чудовою ініціативою для підприємств можуть стати спільні курси перекваліфікації та підтримки «новачків» у професії. Дані кваліфікаційні програми додадуть балів до позиціонування компанії на ринку, а претенденти будуть розуміти про відношення до власного персоналу.

Загалом, потрібно зазначити, що війна несе різні наслідки для обох суб'єктів на ринку праці. І роботодавцям, і працівникам треба змінюватись і звикати до нових умов та особливостей реалій. Сьогодні важливим є постійний моніторинг ситуації, актуальності професій, іміджу компаній, розвиток знань і навичок, використання переваг мобільності. Згодом економіка та ринок праці стануть більш стабільними та адаптуються до

подібного стану, проте на даний період усім потрібно бути сильними, підключати креативність та інноваційність у процеси, що пов'язані з пошуком та наданням роботи, виконанням різних завдань бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України. Просто про економіку (за матеріалами Інфляційного звіту за липень 2022 року). *Сайт Національного банку України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/prosto-pro-ekonomiku-za-materialami-inflyatsiyynogo-zvitu-za-lipen-2022-roku> (дата звернення: 17.10.2022).

2. Богдан Т. Залучення міжнародної допомоги та її спрямування на цілі післявоєнної відбудови економіки (міжнародний досвід і висновки для України). *Growford institute*. URL: <https://www.growford.org.ua/research/zaluchennya-mizhnarodnoyi-dopomogyta-yiyi-spryamuvannya-na-tsili-pislyavoyennoi-vidbudovy-ekonomiky-mizhnarodnyj-dosvid-i-vysnovky-dlya-ukrayiny/> (дата звернення: 17.10.2022).

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Н. П. КОВАЛЬЧУК, здобувач вищої освіти
I (бакалаврського) рівня
Ю. Ю. ВЕРГЕЛЮК, канд. екон. наук, доцент
Державний податковий університет
м. Ірпінь, вул. Університетська, 31
kovalchuknazar14@gmail.com

Успішна діяльність підприємства в майбутньому періоді, гарантування високих темпів її розвитку та підвищення рівня конкурентоспроможності в умовах ринкової економіки безпосередньо залежить від його інвестиційної активності та масштабів інвестиційної діяльності. Інвестиційна діяльність компанії характеризується наявністю певним переліком переваг, які сприяють її інвестиційній привабливості, для потенційних інвесторів, що мають бажання розмістити свій капітал.

Оптимізація економічних інтересів інвесторів та реципієнтів інвестицій можлива за рахунок виваженого управління інвестиційними процесами, ефективним інструментом якого є інвестиційна політика. Інвестиційна політика - це комплекс управлінських рішень та практичних заходів, що здійснюються компанією в межах завдань її розвитку та визначеної інвестиційної ідеології, реалізація якого забезпечує вигідне вкладання капіталу в об'єкти інвестування з метою забезпечення прибутковості або досягнення інших позитивних результатів в майбутньому [1].

Враховуючи цільове спрямування інвестиційної діяльності компанія може реалізовувати такі типи інвестиційної політики

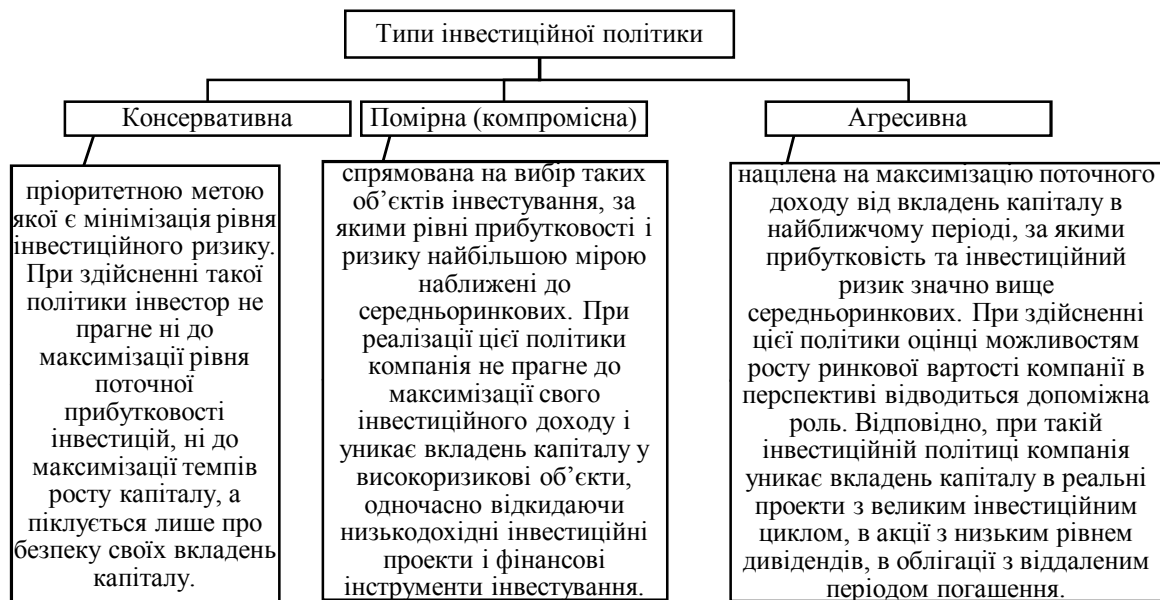

Рисунок 1 Типи інвестиційної політики підприємства.

Джерело: побудовано автором за даними [3].

Основними завданнями інвестиційної політики підприємства є наступні:

1. Поточний та ретроспективний аналіз господарської та інвестиційної діяльності підприємства, дослідження його інвестиційної привабливості, ефективності використання залучених у господарський оборот активів та їх оптимального співвідношення в окремих етапах життєвого циклу.

2. Дослідження стану ключових індикаторів фінансового та інвестиційного ринків, формування системи оперативного реагування на зміну їх показників.

3. Аналіз існуючих нормативних положень, а також адаптація до законодавчих новацій, регламентуючих аспекти господарської та інвестиційної діяльності підприємства.

4. Формування ефективних взаємин із потенційними інвесторами та організація діяльності із розширення їх кола.

5. Забезпечення стійкості інвестицій [2].

Для формування ефективної інвестиційної політики на підприємстві під час її розробки необхідно дотримуватися наступних принципів: інвестиційна політика повинна бути націлена на досягнення стратегічних планів підприємства і гарантувати фінансову стійкість як у поточному періоді, так і у перспективному; необхідно завжди враховувати інфляцію і рівень ризику; інвестиційні вкладення мають бути економічно обґрунтовані; необхідно намагатися сформулювати оптимальну структуру портфельних і реальних інвестицій; інвестиційні проекти мають бути ранжирувані за їх значимістю і першочерговістю реалізації, виходячи з наявних економічних ресурсів і з урахуванням залучення зовнішніх джерел фінансування; треба обирати найдешевші джерела і найменш ризикові способи фінансування інвестицій [3].

Важливим напрямком оптимізації інвестиційного портфеля є комплекс заходів, спрямованих на зниження його ризиковості. В цьому руслі доречним

є використання диверсифікації інвестиційних інструментів за рівнем ризику. При цьому, найбільш інвестиційно привабливими вважаються державні боргові фінансові інструменти, що відзначаються високим рівнем стабільності [4].

Отже, можемо зробити висновок, що за допомогою інвестиційної політики гарантується раціональне використання інвестиційних ресурсів та балансоване співвідношення джерел фінансування, що у сукупності сприяють ефективному використанню всіх можливих видів потенціалу підприємства. Також варто наголосити, що для визначення ефективних напрямів вкладання коштів важлива не лише якісна розробка інвестиційної політики, але й успішна її реалізація.

Список використаних джерел:

1. Турленко Н. В. Теоретичні та методологічні аспекти формування інвестиційної політики в АПК. Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса, 2019. С. 184–186. URL: https://card-file.ontu.edu.ua/bitstream/123456789/10478/1/material_konf_ekonom-19-1_Turlenko.pdf (дата звернення: 16.10.2022)

2. Гринько П. Л. Дослідження формування інвестиційної політики підприємств як важливого фактору їх стратегічного розвитку. Технологічний аудит і резерви виробництва. 2016. № 1(3). С. 63-68. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2016_1\(3\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2016_1(3)_14) (дата звернення: 16.10.2022)

3. Голубев Д. І. Етапи розробки інвестиційної політики підприємства. *Економіка та держава*. 2014. № 10. С. 97-99. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=2954&i=20> (дата звернення: 16.10.2022).

4. Вергелюк Ю. Ю., Ганцяк М. О. Варіативність «ефекту витіснення» на ринку Державного боргу України. *Gesellschaftsrechtlichetrans for mationenvonwirtschaftlichensystemenindenzeitenderneo-industrialisierung : collective monograph; herausgegeben vom PasichnykYu. Nuremberg, GermanyVerlag SWG imexGimbH*, 2020. P. 46–54.

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

І. І. КОЛОБЕРДЯНКО, канд. екон. наук, доцент,
koloberdjanko@ukr.net

А. Ю. ГУРСЬКА, студентка 1-го курсу магістратури,
Запорізький національний університет,
69600 Україна, м. Запоріжжя, вул. Жуковського 66
bugaevaasia2000@ukr.net

В Україні істотно зростає рівень інфляції, що тісно пов'язано з тим, що економіка нашої країни достатньо інтегрована в загальносвітову економіку і прямо залежить від світової інфляції. Це пояснюється як внутрішніми, так і

зовнішніми чинниками. Розвиток інфляції залежить від двох основних чинників : зниження ціни на американський долар; зріст вартості харчових продуктів та енергоносіїв. Внаслідок знецінення долара виникає девальвація великої кількості національних валют, що в свою чергу спричиняє незручності для країн, які використовують іншу валюту, а саме підвищення цін на імпортовані з цих країн товари та послуги. Це достатньо актуально для України, оскільки відбуваються збільшення цін на товари із ЄС. Однією із причин здешевлення долару також є зростання цін на енергоносії, тому що при ситуації, коли відсутні світові валюти, орієнтиром вартості стають світові товари. На цей час одним із таких товарів є нафта, оскільки нафта являє собою основне енергетичне джерело економіки світу. Зростання цін на нафту призводить до моментального росту цін на всі інші товари.

Таблиця 1

Позиції України у загальному рейтингу рівня глобалізації KOF
Globalisation Index

Показник	Позиціювання	Період		
		2019	2020	2021
Загальний рівень глобалізації	Місце	45	44	45
	Індекс	74,83	74,95	73,93
Індекс глобалізації де-факто	Місце	34	33	40
	Індекс	76,51	76,31	74,10
Індекс глобалізації де-юре	Місце	57	53	54
	Індекс	73,15	73,62	73,75
Економічна глобалізація	Місце	72	66	71
	Індекс	64,97	66,01	64
Соціальна глобалізація	Місце	90	88	95
	Індекс	70,29	70,38	69,04
Політична глобалізація	Місце	30	32	32
	Індекс	89,24	88,32	88,35

Джерело: складено авторами на основі [1]

Виходячи з даних таблиці вище, можна проаналізувати, що загальний індекс глобалізації має стійкий характер. При аналізі зміни індексу глобалізації України за 2019-2021 роки, можна розгледіти, що індекс глобалізації де-юре з-поміж усіх мав найбільшу тенденцію стабільно зростати та підніматися по рейтингу. Індекс глобалізації де-факто, соціальна та політична глобалізація навпаки мали тенденцію спадати та опускатися по рейтингу, що говорить про поширення державної політики.

На рівні окремої країни глобалізація характеризується ступенем інтеграції національної економіки у світову економіку, показниками якої є співвідношення зовнішньоторговельного обороту та ВВП країни, обсяг прямих і портфельних інвестицій, спрямованих на економіку країни і здійснюється за кордоном.

Прямі іноземні інвестиції передбачають довгострокові вкладення матеріальних цінностей підприємствами-нерезидентами в національну економіку з метою організації та будівництва підприємств, придбання капіталу. Одним з індикаторів зміни довіри іноземних інвесторів та рейтингу країни є динаміка прямих іноземних інвестицій. Таким чином, динаміка надходжень/виведення ПІІ в економіку України у 2019-2022 роках наведена в табл. 2.

Таблиця 2

Прямі іноземні інвестиції в Україні 2019-2022 рр. (млн дол. США)

	ПІІ в Україну	ПІІ з України	Сальдо
2019	5860	648	+5212
2020	-868	82	- 950
2021	6687	-198	+ 6885
2022	-210	81	- 291

Джерело: складено авторами на основі [2]

Аналізуючи табл. 2, можна зробити певні висновки. А саме, що у 2020 році спостерігається значне скорочення обсягу залучень на 868 млн дол. Починаючи з 2021 року відбувається покращення ситуації, завдяки приросту прямих іноземних інвестицій на 6687 млн дол. Однак складна політична та економічна ситуація в Україні, спричинена повномасштабною війною на території країни, значно вплинула на стан прямих іноземних інвестицій. Прямі іноземні інвестиції в Україну скоротилися на 210 млн дол., однак з країни значною мірою збільшилися, на 81 млн дол.

Отже, збільшення обсягів залучених прямих іноземних інвестицій стимулює розвиток підприємств та організацій, що призводить до більш ефективного розвитку економіки, впровадження новітніх технологій у виробництво, підвищення якості виробленої продукції, яка може бути реалізована не тільки в нашому регіоні, нашій країні, а й на світовому ринку. Це дає змогу інтегрувати національну економіку України в економіки розвинутих держав, що в свою чергу призводить до глобалізації економіки в цілому.

Список використаних джерел:

1. KOF Index of Globalisation. URL: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kofglobalisation-index.html>
2. Міністерство фінансів України. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

ВНУТРІШНІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛИБИННИХ ЗМІН СУЧАСНОСТІ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

В. В. КОМПАНИЄЦЬ, академік
Академії економічних наук України,
д-р екон. наук, проф.
*Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»
61000, Україна, м. Харків, вул. Лермонтовська, 27*
О. О. БЕЛА, аспірант,
УкрДУЗТ, Харків

Сучасний бізнес функціонує в умовах глибинної трансформації економіки, політики, культури та соціуму. Зовнішнє середовище характеризується високою динамічністю змін та принциповою невизначеністю. А для українського бізнесу, ще і роботою в екстремальних та стресових умовах.

Економічна поведінка бізнесу взагалі завжди детермінується, цілою низкою зовнішніх та внутрішніх факторів. Але функція відповідальності у кризових, трансформаційних умовах більшою мірою залежить саме від внутрішніх детермінант. Ними, насамперед, є якість управління та організаційної культури, а також якість, професійні та особистісні характеристики менеджменту. Природа відповідальності є людською та соціальною і тому усі важелі відповідальної економічної поведінки необхідно розглядати у першу чергу на рівні менеджерів та підприємців.

Що ж детермінує відповідальну (або безвідповідальну) економічну поведінку менеджерів бізнесу? З досліджень у галузі економічної психології та поведінкової економіки відомо, що крім раціональних когнітивних факторів, на економічну поведінку суб'єктів економічних відносин впливають фактори нераціональні. До них відносять емоційно-мотиваційні компоненти свідомості (знак, сила емоцій, тип мотиваційно-емоційної спрямованості особистості), різні когнітивні спотворення (ілюзія контролю, помилка репрезентативності, помилка атрибуції, селективне сприйняття тощо) та ментальні моделі, евристики.

Прийняття рішень, які є водночас ефективними і морально відповідальними, в невизначених, екстремальних умовах може призвести до високого інформаційно-когнітивного та емоційного навантаження, і як наслідок, до управлінських помилок. Для того, щоб знизити ступінь ризику прийняття помилкових рішень, і забезпечити функціонування бізнесу в складних умовах, менеджеру необхідно прагнути до виконання низки умов.

Перше – менеджер повинен знати типові когнітивні спотворення і те, що вони можуть бути притаманними будь-кому.

Друге – менеджер повинен знати та використовувати знання щодо основних психологічних закономірностей економічної поведінки людини.

Особливо це стосується закону Йорка-Додсона, який у т.ч. встановлює залежність між рівнем мотивації та результатами діяльності персоналу, і який менеджери порушують досить часто.

Третє – менеджер повинен знати та використовувати знання щодо впливу мотиваційно-емоційного профілю особистості, знаку та сили емоцій на економічну поведінку. Зокрема ці знання необхідно використовувати при формуванні команд, підборі персоналу для виконання певних ризикованих та відповідальних рішень.

Четверте – колективне (або експертне) обговорення вагомих рішень повинно стати нормою.

П'яте – найважливішою умовою якісних, відповідальних рішень є довіра та взаємопідтримка, яка повинна існувати в колективі.

Шосте – відповідальна поведінка компанії перед усім залежить від типу поведінки лідерів (топ-менеджменту та менеджерів середньої ланки).

Сьоме – відповідальна поведінка будь-якої людини, і менеджера, і підприємця, і працівника є функцією стану совісті особистості.

Остаточний вибір людини залежить від стану її совісті, яка є в т.ч. носієм моральних норм, духовним компасом людини.

Відомий західний вчений В. Франкл довів, що усвідомлене, відповідальне, правильне рішення у будь-якій ситуації, обставинах завжди пов'язано із мотивацією пошуку сенсу (сенсу життя, сенсу ситуації). Якщо людина втрачає сенс, вона стає апатичною, керованою.

Вчений вважав, що у пошуках сенсу людину спрямовує її совість. Совість – це орган сенсу. Її можна визначити, як здатність виявити той єдиний і унікальний зміст, який є присутнім у будь-якій ситуації. Також совість є творчою здатністю людини. Совість має здатність виявляти унікальні сенси, що суперечать прийнятим цінностям. І тому совість може допомогти людині знайти вихід, рішення в найскрутніших ситуаціях.

РОЛЬ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ І СТРЕСАМИ У ФУНКЦІОНУВАННІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В. В. МАЛТИЗ, канд. екон. наук, доцент
Запорізький національний університет
69600 Україна, м. Запоріжжя, просп. Соборний, 74
ma.viktorija@ukr.net

Аналізуючи сучасні умови функціонування сучасних суб'єктів господарювання, слід зазначити, що вони намагаються сьогодні оптимізуватись, а зовнішні чинники вимагають працювати в умовах обмежених ресурсів, в тому числі і за умови обмежених трудових ресурсів, але загальновідомий факт, що трудові ресурси є основним показником ефективної діяльності підприємств, тому необхідно сьогодні приділяти

особливу увагу психологічному аспекту управління персоналом, а саме управління конфліктами і стресами.

Над питанням управління конфліктами та стресами працювали такі вчені як: В. Омельченко[1], Л. Борисова, В. Грибан, В. Боковець [2], В. Соколовська [2], серед зарубіжних науковців слід виділити: Л. Гумплович, К. Маркс, Г. Моска, Л. Козер, Р. Дарендорф, К. Боулдинг, Г. Зіммель, Л. Козер, М. Вебер, Р. Парк, але результати наукової діяльності мають більш теоретичний характер та не враховують умови воєнного стану функціонування суб'єктів господарювання, тому є актуальним сьогодні дослідження питання управління конфліктами і стресами у функціонуванні суб'єктів господарювання за урахуванням сучасних умов.

Доведено, що управління підприємницькою діяльністю вимагає не тільки загальних знань менеджера, але й суттєвих знань в області психології, враховуючи військовий час, психологічну напруженість персоналу та схильність до міжособових, між групових та інших конфліктів.

Сьогодні необхідним є впровадження у кадрову політику підприємств та формування в сучасних управлінців умінь психологічного аналізу особистостей та міжособистісних взаємин, визначення засобів оптимального впливу на працівників для створення належного соціально-психологічного клімату в колективі, особливостей причин виникнення конфліктів, набуття стресу, виявлення закономірностей їх розвитку, можливих моделей управління та розв'язання конфліктів, а також практичними навичками врегулювання конфліктів різних рівнів та боротьби з наслідками стресу як побічного явища конфліктних ситуацій [1]. Усвідомлення причин конфлікту, конструктивна критика та їх оцінка, як правило, дають можливість виробити та впровадити певні заходи з попередження подібних конфліктних ситуацій і вирішення тих, які вже виникли. Важливим є те, що шкідлива не тільки недооцінка, але й переоцінка існуючого протистояння. У цьому випадку робляться зусилля набагато більші, ніж це дійсно необхідно. Переоцінка конкретного конфлікту або перестраховка щодо можливості конфліктного інциденту може призвести до виявлення конфлікту там, де його насправді немає. Отже, роль керівника є дуже важливою, адже саме від нього залежить продуктивність праці колективі, його розвиток, успішність та взагалі ефективність діяльності суб'єкта господарювання. Тому сьогодні головне завдання керівників будь-якого рівня повинно полягати в тому, щоб зосереджуватися на підвищенні власної майстерності, вихованні в собі відповідних якостей, набутті досвіду успішного ведення управлінської діяльності, що є запорукою високої ефективності виробництва та конкурентоспроможності організації в цілому [2].

З огляду на вищесказане, слід наголосити на необхідності впроваджувати систему конфліктологічних знань в управлінні персоналом кожного суб'єкта господарювання, який функціонує у період військового стану та намагається утримати продуктивність праці, сьогодні важливим є підвищувати конфліктологічну культуру соціуму та особистості, а також

намагатися підвищувати стресостійкість на робочому місці з метою ефективної діяльності підприємств.

Список використаних джерел:

1. Омельченко В. В. Соціальна психологія та конфліктологія : навч. посібник. – В. В. Омельченко; *Харків. нац. ун-т радіоелектроніки*. Харків : ХНУРЕ, 2020. Ч. 2 : Конфліктологія. 2020. 63 с.

2. Боковець В. В., Соколовська В. В. Управління конфліктними ситуаціями в роботі з персоналом. *Ефективна економіка*. 2020. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8244> (дата звернення: 25.10.2022)

ПЛАНУВАННЯ ТРУДОВИХ ПОКАЗНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Т. А. МИХАЙЛЕНКО, студентка 5 курсу,
освітнього ступеня бакалавр, спеціальності 051 Економіка
освітньої програми Управління персоналом та економіка праці

urem540@gmail.com

*Науковий керівник: ДАШКО І. М., д-р екон. наук, проф., проф. кафедри
управління персоналом і маркетингу*

*Запорізького національного університету
69600, Україна, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

irina.znu@i.ua

Ринкові відносини не тільки не заперечують необхідність планування виробництва усередині підприємств, але і підвищують його значення, що пояснюють наступні обставини. Вільне підприємництво, з одного боку, і жорстка конкурентна середа – з іншого змушують підприємців перш, ніж почати випуск якої продукції, розрахувати очікуваний результат виробництва з урахуванням кон'юнктури ринку і своїх ресурсних можливостей. Забезпечує це економічне прогнозування, а потім і економічне планування діяльності.

Планування необхідне для обґрунтування потреби в ресурсах і виробничих потужностях всіх ланок виробництва або послуг, а також для узгодження діяльності між різними підрозділами всередині підприємства і взаємодії з іншими підприємствами в їх об'єднаннях.

У системі планування на підприємстві особливе місце займає планування трудових показників. Воно здійснюється у вигляді розробки плану з праці, який є найважливішим розділом плану економічного і соціального розвитку підприємства.

Планування трудових показників здійснюється з метою:

– забезпечення неухильного зростання продуктивності праці і перевищення темпів її зростання над темпами зростання середньої заробітної плати;

– досягнення економії праці і фонду заробітної плати;

– дотримання правильних співвідношень у заробітній платі окремих категорій працівників відповідно до кількості і якості їх праці при встановленому розмірі загального фонду заробітної плати;

– посилення матеріальної зацікавленості кожного працівника і колективу загалом в поліпшенні технічно-економічних показників виробничо-господарської діяльності підприємства;

– забезпечення потреби в кадрах необхідної кваліфікації, а також підвищення кваліфікації працівників підприємства.

План з праці складається з двох розділів: промислово-виробнича діяльність і непромислова група [2]. Перший розділ включає наступні планові показники:

– зростання продуктивності праці (планується в грошових одиницях і у відсотках до попереднього періоду);

– чисельність промислово-виробничого персоналу (ПВП);

– норматив витрат зарплати на одиницю продукції за показником, що вживається для планування продуктивності праці;

– фонд заробітної плати;

– фонд матеріального заохочення;

– середня заробітна плата з врахуванням виплат з фонду матеріального заохочення.

Чисельність, фонд і середня заробітна плата плануються за категоріями працівників.

У розділі «непромислова група» плануються три показники:

1) чисельність працівників,

2) фонд заробітної плати,

3) середня зарплата [2].

У ринковій економіці система трудових показників включає: персонал, продуктивність праці і заробітну плату.

Під системою трудових показників слід розуміти сукупність кількісних і якісних вимірників ступеня ефективного застосування живої праці в процесі виробництва. До основних трудових показників належать: трудомісткість продукції, продуктивність праці (середньомісячний, середньорічний виробіток), чисельність персоналу, фонд заробітної плати підприємства, середня заробітна плата (середньомісячна, середньорічна), загальний фонд робочого часу, середня тривалість робочого дня (зміни).

Планування і аналіз трудових показників є одним з напрямків економічної роботи на підприємстві, мета якого – виявити підвищення ефективності виробництва за рахунок збільшення його обсягу при кращому використанні трудових ресурсів, що безпосередньо залежать від умов праці і розмірів заробітної плати.

Основними джерелами інформації для планування і аналізу трудових показників (ТП) є: звіт з праці (ф. № 1 – місячна), звіт з праці (ф. № 2 – річна), звіт про виконання робочого часу, звіт про виконання норм виробітку

і стан нормування праці, чисельність окремих категорій працівників і підготовка кадрів, звіт про собівартість продукції.

Отже, в Україні повинна бути створена відповідна система показників праці, що враховує як закордонний досвід, так і особливості вітчизняної економічної ситуації. І ця система повинна бути однаковою для всіх організацій і регулярно друкуватися в офіційних джерелах.

Список використаних джерел:

1. Богданова Т. І. Планування та аналіз трудових показників. URL : <https://cutt.ly/WNRZVIW>
2. Методика планування праці. URL : <https://cutt.ly/kNRZBIP>

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ФОРМАТІВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Н. В. МОЖАЙКІНА, канд. екон. наук, доцент,
К. А. ВОЛКОВСЬКА, студентка
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
nvm.natali@gmail.com*

Роздрібна торгівля – це одна із форм господарсько-торговельної діяльності, яку здійснюють суб'єкти господарювання, і водночас, форма організації товарного ринку. Вона є невід'ємною складовою внутрішньої торгівлі, в якій останні десять років відбувається дуже стрімка трансформація торгової індустрії, і багато аналітиків передбачають і подальші зміни в даному секторі економіки. Поведінка споживачів та інформаційні технології стали основоположними чинниками даних модифікацій. У цілому нині можна виділити такі основні напрями, які сприяли необхідності перегляду форматів торгової діяльності: інформатизація, економічна ситуація, зміна споживчих переваг, реальність діджитал-технологій, обмеження зростання.

При цьому важливо відзначити двоїстість природи трансформації, оскільки з одного боку виділяється раціоналізм та інформатизація, а з іншого симпліфікація та емоційність. І в цьому ключі торгіві організації повинні знайти для себе найбільше прийнятний формат у системі розподілу продукції, а також підвищення споживчої цінності не тільки товарів, що продаються, а й послуг, що надаються в даній сфері.

Роздрібний продаж товарів може здійснюватися за допомогою магазинної, позамагазинних і особливих форм продажу товарів. Магазинна форма продажу товарів має домінуюче становище в організації торговельного обслуговування населення. У магазинах покупцям може бути наданий найширший асортимент товарів, можливості їх вибору. Застосування сучасного обладнання, правильної організації торгово-технологічного процесу, раціональної спрямованості потоків покупців,

застосування гарної викладки товарів значно спрощують процес вибору товарів, підвищують культуру обслуговування [1, с. 56]. Позамагазинні форми продажу товарів більше спрямовані на покупців: практично не покупець шукає потрібний йому товар, а товар максимально наближується до покупця, шукає його. Підприємства цієї форми продажу товарів характеризуються високою мобільністю, що дозволяє значно наблизити їх до покупців і скоротити затрати часу на придбання товарів. Однак відсутність у них торговельного залу не дозволяє запропонувати покупцям широкого асортименту товарів, тобто торгівля здійснюється товарами простого, найбільш частого попиту. Ці підприємства, як правило, не можуть також запропонувати покупцям додаткових послуг, що значно знижує рівень торговельного обслуговування [1, с. 58].

Особливі форми продажу товарів представлені як традиційними, так і відносно новими формами продажу товарів, їх наявність зумовлюється різними причинами: особливостями формування товарних ресурсів (комісійний продаж, продаж на аукціонах), специфікою організації торгово-технологічного процесу (продаж на аукціонах, електронна торгівля) тощо.

Незважаючи на зростання інтересу у споживачів до інноваційних форм позамагазинної торгівлі, таких як електронні магазини та продаж за каталогами, 90% споживчих товарів реалізуються у роздрібній мережі. На користь магазинної торгівлі виступають наступні переваги:

- можливість наглядного представлення товару, яке дозволяє покупцю детально розглянути товар, атестувати його рівень серед товарів конкурентів та на місці продажу оцінити його цінність;

- використання інструментів мерчандайзингу: музикальний супровід, запахи, освітлення, спеціально відтворена атмосфера магазину, яка дає змогу зробити купівлю із задоволенням та заохочує відвідувати магазин не один раз;

- отримання додаткової інформації про споживчі характеристики, застосування, склад, використання товару як за допомогою продавців, так і наданих рекламних та довідкових матеріалів;

- отримання додаткових привілеїв: послуг, сервісу, знижок, супутніх товарів; засвідчення належності до того чи іншого соціального споживацького класу.

Для того, щоб якомога більшу кількість споживачів залучити у власну роздрібну мережу, все більше власників використовують магазини різних форматів. Традиційними форматами мереж магазинів в Україні є гіпермаркети у торговельному центрі, супермаркет «біля дому» та міні-маркети.

Незважаючи на нестабільну політичну та економічну ситуацію, високу тіньову складову бізнесу в країні, роздрібна торгівля залишається однією з небагатьох галузей, яка розвивається і не тільки збільшує власні прибутки, а й є помітною підтримкою всієї економіки країни. Для посилення своїх позицій, утримання наявних та залучення нових клієнтів, збільшення власного прибутку та підвищення економіки держави кожне роздрібне

підприємство повинно використовувати якомога більший комплекс заходів, а саме систему мерчандайзингу – оптимізацію асортименту, ефективне планування торговельного залу, засоби комунікативного та візуального мерчандайзингу; покращання методів лояльності – для клієнтів, для посередників, для співробітників; удосконалення заходів матеріальної та моральної мотивації для співробітників; враховувати вимоги до форматів магазинів роздрібної мережі.

Список використаних джерел:

1. Горбенко О. В. Ринок продуктової роздрібної торгівлі в Україні: формати, мережі, розвиток / О. В. Горбенко // Молодий вчений. – 2015. – № 669 (24).– Ч. 1. – С. 59-66 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/9/12.pdf>

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ІНСТРУМЕНТАРІЯ ФІНАНСОВОГО ЛЕВЕРИДЖУ

Д. А. НАУМЕНКО, студент
*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця
61001 Україна, м. Харків, пр. Науки, 9а
dmytro.naumenko@hneu.net*

Ефективне управління структурою капіталу дозволяє підприємству досягати найвищої рентабельності, фінансової стійкості і платоспроможності, впливає на зниження витрат виробництва, підвищення віддачі від інвестицій, а також прискорення кругообігу і обороту капіталу.

Здійснення процесу оптимізації капіталу підприємства відбувається на основі певного інструментарію - бази коефіцієнтів та показників. Одним із методичних підходів щодо проведення оптимізаційних процедур структури капіталу є розрахунок впливу ефекту фінансового левериджу на кінцеві результати діяльності підприємства. Можливі варіанти співвідношення власного та позикового капіталу у структурі сукупних пасивів підприємства представлені в табл. 1.

Слід зазначити, що максимальний ефект фінансового левериджу 0,41% досягається за співвідношення між власним (ВК) і позиковим (ПК) капіталом на підприємстві у 2-ому варіанті, де частка власного капіталу становить 75%, а позикового – лише 25%. Проте враховуючи факт, що на даному етапі розвитку підприємство має співвідношення ВК та ПК 90/10, то підприємству недоцільно одразу збільшувати частку ПК до 25%. При здійсненні обчислень для підприємства враховано, що розмір ВК зафіксовано у розмірі суми власного капіталу ТОВ “СПНТЕК” за 2021 рік; рентабельність сукупного капіталу встановлено на фактичному рівні 2021 р., а саме 6,52%; ефект

фінансового левириджу розраховано за середньозваженою ціною ПК, яка визначена сумою середньої ставки по кредиту (14%), помноженої на частку кредитів в структурі сукупного капіталу та націнки на кредиторську заборгованість (5%), помноженої на її частку. Можемо зазначити, що максимальний ефект фінансового левириджу 0,41% досягається за співвідношення між власним і позиковим капіталом на підприємстві у 2-ому варіанті, де частка ВК становить 75%, а ПК – лише 25%.

Таблиця 1

Розрахунок ефекту фінансового важеля ТОВ “СПІНТЕК” за різних значеннях плеча фінансового важеля станом на 2021 р.

Показник	Варіанти структури капіталу							
	станом на 2021 р	I	II	III	IV	V	VI	VII
Співвідношення власного та позикового капіталу	90/10	100/0	75/25	60/40	50/50	40/60	25/75	10/90
Власний капітал, тис. грн	1210716	1210716	1210716	1210716	1210716	1210716	1210716	1210716
Позиковий капітал, тис. грн	60894	0	403572	807144	1210716	1816074	3632148	10896444
у т.ч. кредити, тис. грн	23565	0	0	0	799072	1634466	1307573	8717155
Сукупний капітал	1271610	1210716	1614288	2020860	2421432	3026790	4842864	12107160
Плече фінансового важеля	0,05	0	0,33	0,67	1	1,5	3	9
Рентабельність сукупного капіталу, %	6,52	6,52	6,52	6,52	6,52	6,52	6,52	6,52
Витрати за відсотками по кредиту, тис. грн	3299	0	0	0	111870	228825	183060	1220401
Середньозважена ціна позикового капіталу, %	28,36	0	5	14,5	14,34	13,6	7,74	12,2
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн	102766	121072	161429	202086	242143	302679	484286	1210716
Ставка податку на прибуток	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
Сума податку на прибуток, тис. грн	18498	21793	29057	36321	43586	54482	87171	217929
Чистий прибуток, тис. грн	84268	99279	132372	165465	198557	248197	397115	992787
Рентабельність власного капіталу, %	7	8	11	14	16	21	33	82
Ефект фінансового левириджу, %	-0,08	0	0,41	-4,38	-6,41	-8,7	-3	-42

Таким чином, протягом 2019-2021 років підприємство ТОВ «СПНТЕК» мало негативний ефект фінансового левериджу, що свідчить про неефективне використання власного капіталу підприємства, внаслідок чого компанія не має додатково створюваний прибуток власним капіталом за різної частки використання позикового капіталу. Для ТОВ «СПНТЕК» оптимальною є така структура джерел фінансування, в якій 75% становить власний капітал, а позиковий – 25%. Результати проведеного дослідження свідчать, що залучення кредиторської заборгованості та відмова від банківських кредитів позитивно впливає на ефективність формування та використання капіталу підприємства, якщо дотримуватися оптимальної структури та слідкувати за витратами на утримання такого виду залучених коштів. Тож для ТОВ «СПНТЕК» у якості оптимізації структури фінансових ресурсів та підвищення їх ефективності є відмова від залучення кредитних засобів. Таким чином, підприємство підвищить ефективність формування та використання фінансових ресурсів, а також може значно підвищити рентабельність та максимізувати прибуток.

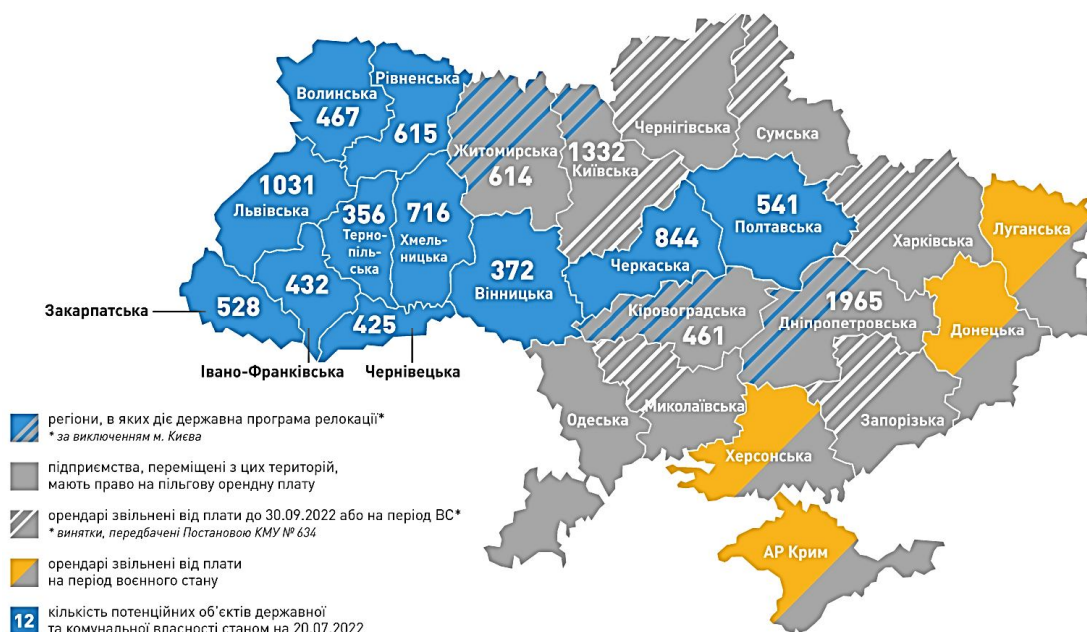
РЕГІОНАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕЛОКАЦІЇ БІЗНЕСУ

О. О. НОСИРСЬВ, канд. геогр. наук, доцент
*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
61002 Україна, м. Харків, вул. Курпичова, 2
nosyriev.bf@khpі.edu.ua*

Однією із важливих урядових програм є «Державна програма релокації підприємств», яка розпочала реалізовуватися ще із середини березня 2022 р., основна мета якої полягає в збереженні стійкості економіки України на основі здійснення переміщень фірм, компаній, організацій та підприємств із територій країни, на яких відбуваються активні бойові дії, на ті території, що є найбільш безпечними (в більшості, це західні області країни: Вінницька, Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька). Картосхему релокації підприємств в регіонах та пропозицій щодо оренди державного майна України у 2022 р. наведено на рис. 1.

Більшість компаній, котрі евакуюються зі сходу на захід України, стикаються зі схожими проблемами: відсутністю житла для працівників чи підбором працівників у місцях дислокації після переїзду, дефіцитом відповідних майданчиків для виробництва, браком складських приміщень, високими цінами на оренду, відновленням логістики, закупівлею сировини, пошуком нових ринків збуту. У цьому сенсі важливим є питання узгодження державної програми релокації бізнесу з відповідними локальними програмами підтримки від місцевої влади. Якщо ж йдеться про переїзд великого промислового підприємства, то цей процес, окрім фінансових

витрат, потребує значних затрат часу: місяць – на демонтаж та перевезення виробничих потужностей, ще один-два місяці на підготовку нового майданчика та монтаж обладнання [2].

Рисунк 1 Картосхема релокації підприємств та оренди державного майна, 2022 р.

Джерело: за даними [1].

Серед релокованих компаній можна виокремити чотири типи підприємств. Перший – великі системні підприємства. Їм дуже важко перевезти своє обладнання, часто громіздке і габаритне. Це як правило акціонерні товариства та державні підприємства. Такі компанії найбільше потребують допомоги від держави. Другий – це підприємства середнього рівня. Вони мали власне виробництво та ресурси. Часто переїзять до своїх бізнес-партнерів чи філій на Західній Україні. В основному ці компанії переїзять самостійно, без допомоги держави. Від держави та органів місцевого самоврядування їм потрібна лише комунікація та пошук нових партнерів. Третій – ФОПи. Це мікробізнес, який надає послуги, або займається «крафтовим» виробництвом. Такі підприємці після переїзду швидко починають працювати. На них є попит, часто – усталена клієнтська база. Допомоги держави, як правило, не потребують. Четвертий – ІТ-бізнес. З початку активних бойових дій велика кількість компаній з ІТ-сектору переїхали на Західну Україну. Допомоги держави не потребують, мають ресурси, щоб облаштуватись на новому місці.

Реалізація цієї державної програми щодо релокації національного бізнесу виправдала свою дієвість. Адже, всі переміщені підприємства мають можливість працювати, а також сплачувати податки для наповнення бюджету країни. Крім цього, відбувається забезпеченість робочими місцями як переміщених працівників, так і місцевого населення, в результаті чого відбувається ефективний обмін досвідом. Підтримка та забезпеченість функціонування національної економіки у воєнний час виступає

першочерговим завданням уряду країни. До переліку лідерів із розміщення внутрішньо переміщених підприємств на своїй території відносяться Закарпатська, Львівська та Чернівецька області. Найбільша частка серед релокованих належить підприємствам переробної галузі та ІТ-сфери [3].

Список використаних джерел:

1. Швадчак А. Релокація бізнесу і пільгова оренда. Як бізнесу врятуватися від війни. *Інтернет-видання «Дзеркало тижня»*. URL: <https://zn.ua/img/forall/u/13/95/карта.png>

2. Вашків О. П. Організаційно-економічні аспекти релокації бізнесу у часвоєнного стану в Україні. *Підприємництво та логістика в умовах сучасних викликів : матеріали II-ї Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 26-28 травня 2022 року)*. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. С. 112-115.

3. Химич І. Г. Державна програма релокації бізнесу в умовах війни. *Scientific Collection «InterConf», (120): with the Proceedings of the 1 st International Scientific and Practical Conference «Recent Advances in Global Science» (August 16-18, 2022)*. Vilnius, Lithuania: Vaiga, 2022. 111-113 p.

ОСОБЛИВОСТІ СПЛАТИ ЗЕМЕЛЬНОГО ПОДАТКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Ю. О. ОГРЕНИЧ, д-р екон. наук, доцент,
Я. В. КРАСНОЩОК, студент 1 курсу магістратури,
*Запорізький національний університет,
Україна, м. Запоріжжя*

В умовах сьогодення підприємства зазнають великих збитків, припиняють роботу, характеризуються погіршенням фінансово-господарської діяльності, що обумовлено російською агресією проти України. Значна частка підприємств не може повноцінно функціонувати, зокрема аграрні підприємства постраждали найбільше, адже вони не можуть перевезти виробничі потужності в інше місто. Тому важливим питанням є визначення шляхів, способів підтримки тих аграріїв, які опинилися в ситуації, що їх землі окуповані, або на них проводяться бойові дії чи вони засмічені вибухонебезпечними предметами.

Слід відзначити, що Україна є аграрно-промисловою країною та 10% ВВП складають доходи від сільського господарства. Під час воєнного стану аграрії зазнали великих збитків, близько 22% сільськогосподарських земель України в окупації [2]. За таких умов було прийнято рішення про скасування земельного податку для підприємств, що постраждали від бойових дій. Зокрема, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15 березня 2022 № 2120-ІХ визначено, що «з 1 березня 2022 року по 31 грудня року, наступного за роком, у якому

припинено або скасовано воєнний, надзвичайний стан, не нараховується та не сплачується плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності)» [4].

Враховуючи означене слід більш детально розглянути особливості сплати земельного податку, згідно з вищезазначеним законом. «Плата за землю – обов'язковий платіж у складі податку на майно, що справляється у формі земельного податку або орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності» [3]. «Платниками плати за землю є власники земельних ділянок, земельних часток, землекористувачі та землекористувачі (орендарі). Об'єктом оподаткування платою за землю є земельні ділянки, земельні частки (паї), які перебувають у власності, земельні ділянки державної та комунальної власності, які перебувають у володінні на праві постійного користування або надані в оренду» [3].

Під час воєнного стану під пільги підпали земельні ділянки, а саме: «земельні ділянки, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями російської федерації, та перебувають у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди, фізичних або юридичних осіб; земельні ділянки, визначені обласними військовими адміністраціями як засмічені вибухонебезпечними предметами та/або на яких наявні фортифікаційні споруди» [4].

6 вересня 2022 року набув чинності наказ Міністерства фінансів України від 29.07.2022 № 225 «Про затвердження Порядку підтвердження можливості чи неможливості виконання платником податків обов'язків, визначених у підпункті 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України, та переліків документів на підтвердження» [5].

Слід розглянути динаміку надходжень плати за землю, яка представлена на рис. 1. На підставі отриманих даних слід відзначити, що середня сума плати за землю за 3 роки складала 33190,3 млн грн. Протягом 2022 року платниками податків до місцевих бюджетів сплачено плати за землю з фізичних осіб понад 19000 млн грн. Отже, значна кількість платників за землю в 2022 році використала пільги, що були впроваджені державою.

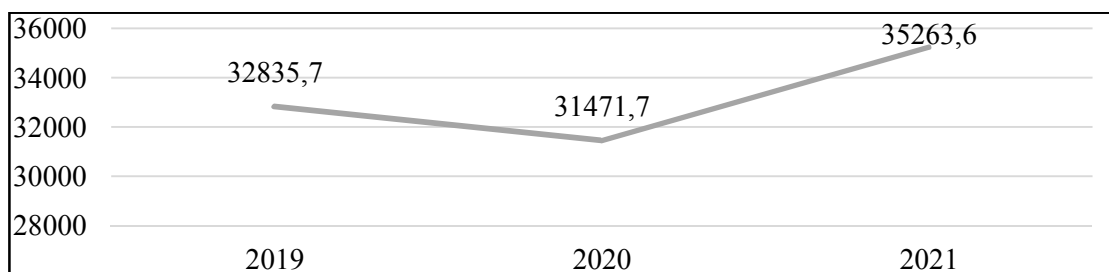

Рисунок 1 Плата за землю за 2019-2021 рр. в млн грн

Примітка: складено на основі [1]

За результатами проведеного дослідження слід зауважити, що перевагою відміни земельного податку під час воєнного стану є підтримка підприємств, що залишилися без можливості працювати та отримувати

прибуток. Гроші, які підприємства повинні б були сплатити до бюджету, зможуть вкласти у цінні папери або крипто валюту, примножити їх та завдяки цим коштам відновити свій бізнес.

Поряд з перевагами слід навести недоліки сплати земельного податку, зокрема: немає чіткого механізму визнання підприємства неспроможним вести свою діяльність; підприємства, які знаходяться на тимчасово окупованій території, втратили доступ до документації та не можуть подати уточнюючі декларації, а отже не можуть отримати податкову пільгу.

Враховуючи вищезазначене сформовано пропозиції щодо вдосконалення сплати земельного податку: доцільно надати змогу платникам земельного податку подавати всі документи для декларації в електронному форматі, наприклад, через електронний додаток «Дія». Таке нововведення дозволить підприємцям, що знаходяться на тимчасово окупованій території та не мають змогу приїхати до контролюючого органу, подати декларацію онлайн; розробка механізму автоматичного перерахування податку. Такий механізм спростить процес оподаткування, адже підприємцям не потрібно звертатися до контролюючого органу та подавати документи, а достатньо скористатися відповідною програмою. Дана програма повинна містити перелік тимчасово окупованих територій, територій на яких проводяться бойові дії чи засмічених вибухонебезпечними предметами і вона б автоматично змінювала розмір земельного податку на «0 грн».

Отже, під час воєнного стану звільнено від сплати земельного податку власників тих земель, що знаходяться на територіях бойових дій або на тимчасово окупованих землях, що призвело до значного зменшення обсягів надходження даного податку до бюджету України.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua> (дата звернення 27.10.2022).
2. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/> (дата звернення 27.10.2022).
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. Дата оновлення: 10.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>(дата звернення: 27.10.2022).
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 27.10.2022).
5. Про затвердження Порядку підтвердження можливості чи неможливості виконання платником податків обов'язків, визначених у підпункті 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України, та переліків документів на підтвердження: Наказ Міністерства фінансів України від 29.07.2022 № 225. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0967-22#Text>(дата звернення: 27.10.2022).

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК НЕМАТЕРІАЛЬНИЙ СПОСІБ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

К. І. ОКСЕНЮК, канд. екон. наук, доцент
Луцький національний технічний університет
43000 Україна, м. Луцьк, вул. Львівська, 75
k.oksenyuk@lntu.edu.ua

Сучасні тенденції розвитку суспільства актуалізують проблему гейміфікації як нематеріальний спосіб мотивації персоналу. Використання ігрових прийомів у неігрових процесах забезпечує реалізацію складних завдань захоплюючим способом. Гейміфікація є ефективним інструментом, який сприяє мотивації персоналу, якості виконання роботи, стимулюванню творчості колективу, зміцненню команди тощо.

Теоретичні та прикладні аспекти дослідження гейміфікації знайшли своє відображення в роботах М. Барбера, К. Вербаха, О. Захарової, Д. Кларка, А. Клега, Г. Зіхерманна та інших науковців.

Даний метод мотивації сприяє перетворенню рутинної роботи в ігровий процес. Застосування гейміфікації залежить від потреб персоналу та його вікової структури. Гейміфікація ідеально підходить для підприємств із молодим та динамічним колективом, готовим вивчати нове і цікаве.

Гейміфікація визначається як процес посилення послуги (мотиваційними) можливостями ігрових переживань з метою створення загальної системи цінностей у користувача. Це визначення відображає мету гейміфікації – впливати на поведінку користувача через його мотивацію, яка ініціюється позитивними мотиваційними стимулами, що зазвичай зустрічаються в іграх [1].

Гейміфікація дозволяє вирішити такі завдання: виявити лідерів у тій чи іншій області; поліпшити якість комунікації в команді; знизити кількість конфліктів; залучити співробітників до командної роботи; підвищити загальний рівень продуктивності праці; визначити вектор розвитку кожного конкретного співробітника тощо.

На підприємстві даний метод мотивації застосовується при впровадженні систем нагородження та зворотного зв'язку у якості балів, бейджів, відзнак, рівнів та рейтингових таблиць лідерів. Таким чином, методика передбачає надання бонусів та нематеріальних винагород за виконання завдань. За підсумками певного періоду, фахівці, що володіють найбільшою кількістю накопичених балів, отримують заохочувальні призи.

Недоліки гейміфікації: потрібно розробляти нові ігри, конкурси, так як вони мають властивість застарівати; не всі співробітники хочуть приймати участь в іграх, не дивлячись на бонуси; якщо неправильно організувати процес, ігри можуть забирати багато часу, а значить завдавати шкоди робочим процесам; компанії необхідно виділити гроші на розробку ігор, комп'ютерних програм [2].

Виділяють три форми гейміфікації: змагальна, переможна та естетична.

Змагальна гейміфікація – це мотивація співробітників за допомогою різноманітних змагань, тематика яких тісно пов'язана з проблемами або завданнями компанії. Ця форма передбачає створення різних конкурсів, змагань, в рамках яких будуть вирішені першочергові завдання компанії.

Переможна гейміфікація ґрунтується на зацікавленості співробітників в ігровому процесі, в рамках якого будуть виконані завдання компанії. Особливістю даної форми є те, що, після закінчення ігрового процесу всі співробітники – переможці. Переможна гейміфікація створює позитивний мікроклімат у колективі, сприяє згуртованості співробітників.

Естетична гейміфікація – це доведення стратегічних цілей та завдань до співробітників, при цьому цілі та завдання повинні збігатися з інтересами та бажаннями співробітників компанії.

Для підвищення ефективності роботи персоналу можна застосовувати різні методи гейміфікації: змагання у грі, індивідуальні досягнення із заохоченням, змагання у роботі, змагання із вигаданим противником.

Отже, працівники, перебуваючи у грі, використовуючи загальні механіки, підвищують якість та швидкість роботи. Гейміфікація є потенційним рішенням, здатним підвищувати мотивацію, генерувати прибуток та формувати унікальний досвід співробітників підприємства.

Список використаних джерел:

1. Burke B. Gamify: How Gamification Motivates People to Do Extraordinary Things. 2014. 192 p

2. Що таке гейміфікація в освіті, бізнесі, навчанні персоналу. URL: <https://flesh.com.ua/shho-take-gejmifikaciya-v-osviti-biznesi-navchanni-personalu/>

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА ТОРГІВЛІ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Т. С. ПЕРЕДЕРІЙ, аспірант
*Державний торговельно-економічний університет,
Україна, 02156, м. Київ, вул. Кіото, 19
tanyaperederii96@gmail.com*

В сучасних умовах вітчизняні підприємства торгівлі змушені здійснювати господарську діяльність під впливом пандемії COVID 19 та триваючої широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України. Так, за результатами опитувань власників та CEO підприємств 46,8% підприємств повністю або майже повністю припинили роботу з 24.02.2022 року. Тільки 12,4% не змінили або збільшили обсяги робіт у порівнянні з довоєнним часом. За узагальненою самооцінкою власників та CEO, загальні втрати МСП за період війни сягнули \$ 85 млрд (невраховуючи недоотриманих прибутків)[1].

Поряд з тим, значна кількість підприємств торгівлі зіштовхнулася з проблемами релокації, погіршення умов постачання й розривом логістичних ланцюжків, ускладнення процесів реалізації продукції, відтоку висококваліфікованих кадрів закордон, необхідністю переведення працівників на дистанційну роботу, втратою майна, відсутністю достатнього власного капіталу, що безпосередньо негативно впливає на їх результативність та ефективність й ускладнює (унеможлиблює) подальший розвиток.

Опитування Європейської Бізнес Асоціація також свідчить про те, що оцінка підприємцями власної фінансової стійкості погіршується. 34% повідомляють, що їх фінансових резервів вистачить на кілька місяців (у квітні 2022 р. - 40%). 12% мають резервів на один місяць, а інші 12% – на пів року. Тільки 5% мають достатньо фінансових резервів на рік і більше. Про відсутність фінансових резервів зазначили 29% компаній [1].

З огляду на різноманітність вищезазначених зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на господарську діяльність, особливого значення набуває питання сталого розвитку підприємства торгівлі.

Як зазначає Т.О. Степаненко, сталий розвиток – це концепція управління підприємством, яка в умовах складності та багатофакторності зовнішнього середовища, обмеженості природних ресурсів, зростання ролі людського потенціалу передбачає вплив на нарощування економічного потенціалу підприємства та рівень соціального розвитку з одночасним забезпеченням природозберігальних технологій. Також Т. О. Степаненко визначає такі основні ознаки сталого розвитку підприємства: 1) рівноважність та стійкість системи – здатність системи зберігати свою структуру та функціональність за зміни параметрів зовнішнього середовища; 2) адаптивність та витривалість – можливість системи відновлювати функціональні якості за відхилення умов зовнішнього середовища від оптимальних; 3) збалансованість показників (якісних та кількісних): зростання кількісних параметрів за одночасного збереження рівня якісних характеристик системи; 4) стабільність – довгострокове підтримання досягнутого рівня розвитку; 5) конкурентоспроможність – комплексна порівняльна характеристика підприємства, яка відображає його здатність конкурувати в ринкових умовах; 6) екологічність – дотримання норм безпеки та екологічних вимог до обладнання та технологічного процесу виробництва [2, с. 137].

За словами Т. І. Дем'яненко, нині підприємства України мають будувати систему управління підприємством на засадах сталого розвитку, адже саме таке управління сприяє забезпеченню його фінансової стійкості, конкурентоспроможності, ефективному функціонуванню на ринку, організації виробництва, орієнтованого на зменшення шкідливих викидів в атмосферу та зниження матеріаломісткості виготовлення продукції, покращенню робочих місць працівників та зростанню соціального рівня населення. Саме діючий механізм сталого розвитку дає змогу підприємствам не тільки легко адаптуватися до змін навколишнього середовища, але й постійно розвиватися. Основою сталого розвитку підприємств є поєднання

трьох складових частин, а саме економічної, соціальної та екологічної. Економічна складова сталого розвитку підприємства включає стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток підприємства на основі зростання прибутку, збереження платоспроможності в умовах змін зовнішнього середовища. Соціальна складова сталого розвитку підприємства включає спрямування діяльності підприємства на зростання рівня життя населення та працівників підприємства загалом за рахунок покращення умов праці, зростання заробітної платні, підвищення рівня кваліфікації персоналу [3, с. 185–186].

Враховуючи вищезазначене, підприємства торгівлі мають здійснювати свою господарську діяльність з урахуванням концепції сталого розвитку з метою отримання у подальшому значних конкурентних переваг на економічному ринку та зменшення дій впливу зовнішніх й внутрішніх дестабілізуючих факторів.

Список використаних джерел:

1. Аналіз актуального стану та пропозицій щодо покращення умов для підприємництва в Україні [електронний ресурс] // Career Hub - Електронні дані. – 2022. – <https://careerhub.in.ua/doslidzhennya-analiz-aktualnogo-stance/> - Назва з екрана (переглянуто: 29.10.2022).

2. Степаненко Т.О. Теоретичні та методичні засади сталого розвитку підприємства / Т.О.Степаненко//Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: економіка і управління. – 2020. –Т.31(70).–№ 6. –С.136–141.

3. Дем'яненко Т.І. Сталий розвиток вітчизняних підприємств в сучасних економічних умовах / Т.І. Дем'яненко // Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: економіка і управління. – 2020. –Т.31(70). – № 2. – С.185 –188.

ОСОБЛИВОСТІ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Д. С. ПЕТРОВА, здобувач вищої освіти
факультет економіки, менеджменту та права
di.petrova16@gmail.com

*Науковий керівник: БОГАЦЬКА Н. М., канд. екон. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
21000, Україна, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25*

Ресурсний потенціал підприємства значною мірою залежить від того, наскільки ефективно він використовує існуючі ресурси, щоб забезпечити безперебійну роботу в майбутньому, яка спрямована на максимізацію прибутку та підвищення конкурентоспроможності. Мета будь-якого підприємства є ефективність використання всіх наявних ресурсів та ресурсного потенціалу, тобто під словом «потенціал» розуміють, як запаси, засоби, ресурси, що можуть бути використанні для досягнення мети [1].

Неефективне використання ресурсів знижує конкурентоспроможність усього підприємства. В загальному розумінні «потенціал» – це можливість реалізації, тому його можна накопичувати, а його значення можна виміряти як ступінь реалізації [1].

Можливістю у свою чергу, називають засоби, умови, які необхідні для досягнення чого-небудь. Важливою ознакою потенціалу є його здатність до відтворення. Формування ресурсного потенціалу підприємства – це процес забезпечення ринкових можливостей шляхом зміни характеристик і атрибутів підприємства до бажаного рівня [2].

Виходячи з основних характеристик ресурсного потенціалу підприємства, можна сказати, що її модель визначається такими характеристиками [3]:

1. Кількість і якість наявних ресурсів: кількість працівників, основні виробничі фонди, матеріальні запаси, фінансові ресурси та нематеріальні ресурси - патенти, ліцензії, інформація та технологія.

2. Здатність керівників та інших категорій людей створювати певні той чи інших вид продукції, тобто їх освітній, кваліфікаційний і мотиваційний потенціал.

3. Інформаційні можливості, тобто здатність підприємства генерувати та перетворювати інформаційні ресурси для виробничої, господарської та управлінської діяльності.

4. Оптимізація управлінських можливостей (професійна підготовка, здатність створювати та оновлювати організаційну структуру підприємства) для використання наявних ресурсів підприємства.

5. Інноваційні можливості оновлення техніки та технологічної бази виробництва, перехід на виробництво нової конкурентоспроможної продукції, використання сучасних форм і методів організації та управління економічними процесами.

6. Фінансові можливості залучення дефіцитних коштів (кредитоспроможністю та внутрішнього і зовнішнього боргу у фінансовому секторі).

Усі ці можливості разом створюють загальний потенціал підприємства, який відображає рівень його конкурентоспроможності порівняно з подібним потенціалом будь-якого іншого підприємства.

Ресурсний потенціал підприємства виділяє такі види ресурсів, як:

- трудові ресурси;
- фінансові ресурси;
- матеріальні ресурси;
- нематеріальні ресурси;
- інформаційні ресурси.

Отже, підприємство самостійно формує власний ресурсний потенціал підприємства, закріплює власні характеристики, визначає перспективи розвитку. Для забезпечення стабільності діяльності підприємства необхідно оцінити ефективність управління ресурсним потенціалом. Можна ефективно

впливати на поточний стан і тенденції для розвитку підприємства, визначати масштаб і напрямки змін, і планувати подальше вдосконалення потенціалу та управління ресурсами. Виникає потреба у дослідженні особливостей управління ресурсним потенціалом підприємства та пошуком всіх можливих шляхів підвищення ефективності управління.

Список використаних джерел:

1. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 352 с.
2. Кузнєцова Т.В., Красовська Ю.В., Подлевська О.М. Управління потенціалом підприємства: Навчальний посібник. - Рівне : НУВГП, 2017. - 196 с.
3. Довгаль, Н. С. Методичні основи оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства / Н. С. Довгаль // Науково-технічна інформація. - 2008. - № 4. - С. 55-57.

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В. Ю. ПРОДАН, здобувач вищої освіти
І (бакалаврського) рівня
Ю. Ю. ВЕРГЕЛЮК, канд. екон. наук, доцент
*Державний податковий університет
м. Ірпінь, вул. Університетська, 31*
vadim.prodan.2002@gmail.com

Основою економічного зростання будь-якого підприємств в сучасному мінливому середовищі є лише ціленаправлене формування інноваційного потенціалу та ефективне його використання для забезпечення їх сталого економічного функціонування. Воно здійснюється за допомогою впровадження інновацій на ґрунтуючись на основі нових знань та отриманої інформації від здійснення підприємницької діяльності, підвищення інтелектуального капіталу та збільшення його ринкової вартості як на національному, так і на міжнародних ринках. Тому однією з ключових та необхідних етапів стратегічного управління суб'єктом господарювання є ефективна розробка інвестиційної стратегії.

Інвестиційна стратегія – «це система цілей визначених на довгостроковий період інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання, що окреслені загальними завданнями його розвитку та інвестиційною ідеологією, а також вибору найефективніших напрямків та методів їх досягнення». Тобто це сукупність визначених правил для прийняття рішення та перелік рішень, що визначає шляхи акумулювання, накопичення і використання фінансових ресурсів. На думку науковців саме, від рівня прогнозованості економіки визначаються можливості фінансового планування як на довгостроковій, так і короткостроковій основі [1].

Стратегія інвестиційної діяльності характеризує вибір основних напрямків інвестиційних вкладень згідно перспективного плану розвитку, підготовку і формування перспективного інвестиційного портфелю та фінансове забезпечення інвестиційних проєктів. Їй притаманний підпорядкований характер і узгодженість по основних цілях та етапах впровадження. Тобто в цьому випадку інвестиційна стратегія в цьому випадку визначається, як важливий напрямок гарантування ефективного розвитку суб'єкта господарської діяльності відповідно до обраної загальної економічної стратегії [2].

Формування інвестиційної стратегії підприємницької структури викликана впливом зміни зовнішнього інвестиційного середовища. Швидкі темпи зміни макроекономічних показників, що впливають на інвестиційну діяльність підприємства, швидкість технологічного розвитку, коливаннями кон'юнктури ринку, вітчизняної інвестиційної політики та загальних форм державного регулювання не можуть забезпечити якісне управління інвестиційною діяльністю, якщо не застосовувати новітніх механізмів і аспектів, що будуть пристосовані до таких умов. Інвестиційна стратегія забезпечує відповідну програму організаційної поведінки у контексті здійснення найбільш суттєвих стратегічних рішень інвестиційної діяльності [3].

Наступним не менш важливим етапом, виступає розробка інвестиційної стратегії, основна її роль полягає в: реальній оцінці інвестиційної спроможності підприємства; прогнозуванні можливих варіації розвитку неконтрольованих підприємством ризиків зовнішнього інвестиційного середовища та мінімізації можливих негативних наслідків для діяльності суб'єкта господарювання; характеристиці основних порівняльних переваг підприємства з його конкурентами в інвестиційній діяльності; забезпеченні чіткого взаємозв'язку стратегічного, тактичного й оперативного управління інвестиційною діяльністю підприємства [2]. В її основі лежить сучасна концепція «стратегічного менеджменту». Вона показує чітке стратегічне позиціонування підприємства (включаючи і інвестиційну її позицію), зображене в системі принципів і основних цілей його існування, механізмах безпосередньої взаємодії суб'єкта й об'єкта управління, а також між елементами господарської та організаційної структури і формах пристосування до мінливих умов зовнішнього середовища [3].

Отже, можемо зробити висновок, розробка інвестиційної стратегії дозволяє приймати ефективні управлінські рішення, пов'язані з розвитком підприємства в умовах змін зовнішніх і внутрішніх факторів. Впровадження інвестиційної стратегії в мінливих умовах бізнес-середовища є досить складним процесом, тому при здійсненні цих процесів потрібно враховувати всі деталі та можливі ризики, для того щоб зробити дійсну оцінку інвестиційних можливостей суб'єкта господарювання, та гарантувати максимальне використання його внутрішнього інвестиційного потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Korneev V. V., Khodzhaian A. A., Vergeluk Yu. Yu., Koverninska Yu. V. Monetary policy: regulatory news and change in the movement of financial flows. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 4, № 31. P. 375-384. URL: <http://ir.nusta.edu.ua/jspui/handle/doc/4425?locale> (дата звернення 15.10.2022).

2. Добриніна Л. В. Підприємство як учасник фінансового ринку, його інвестиційні стратегії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 23(1). С. 80-83. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2019_23\(1\)_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2019_23(1)_18) (дата звернення 15.10.2022).

3. Сігаєва Т.Є. Вдосконалення напрямків формування інвестиційної стратегії інноваційного підприємства. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2019. № 4. С. 221-226. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vdoskonalennya-napryamkiv-formuvannya-investitsiynoyi-strategiyi-innovatsiynogo-pidpriemstva> (дата звернення 15.10.2022).

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

В. В. ПУШКІН, студент
*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*
61001 Україна, м. Харків, пр. Науки, 9а
zhuiv12@gmail.com

Стабільність фінансового стану підприємства значною мірою залежить від раціонального використання грошових потоків, можливості задовольняти дефіцит та генерування їх у достатній кількості. Оптимізація грошових потоків підприємства являє собою процес вибору найкращих форм організації їх на підприємстві з урахуванням умов і особливостей здійснення його діяльності. Основними цілями оптимізації грошових потоків підприємства є: забезпечення збалансування обсягів додатного і від'ємного грошових потоків; забезпечення синхронності формування окремих видів грошових потоків у часі; забезпечення умов зростання чистого грошового потоку підприємства. Етапи оптимізації грошових потоків з відповідними методами наведені у табл.1.

Відповідно до табл. 1, першим етапом оптимізації грошових потоків є вивчення факторів, які впливають на їх об'єм і характер формування в часі. Ці фактори можна розділити на зовнішні і внутрішні. Системний факторний вплив надає змогу проводити процес оптимізації грошових потоків підприємства, а саме виявити основу такої оптимізації і забезпечити збалансований об'єм додатного і від'ємного їх видів, які впливають на результат діяльності підприємств і можуть являти собою як дефіцитний, так і

надлишковий грошовий потік. Негативні наслідки дефіцитного грошового потоку проявляються у зниженні ліквідності і рівня платоспроможності господарства, зростанні прострочених короткострокових та довгострокових зовнішніх зобов'язань, створенні внутрішнього боргу підприємства, збільшенні тривалості фінансового циклу, і в кінцевому результаті – зниженні рентабельності використання власного капіталу і активів підприємства. Негативні наслідки надлишкового грошового потоку проявляються у втраті вартості тимчасово не використаних грошових коштів у наслідок інфляційних процесів, втраті потенційного доходу від невикористання грошових активів у сфері короткострокового фінансування капіталовкладень у виробничу діяльність, що в кінцевому результаті також негативно відображається на рівні рентабельності активів і власного капіталу господарства.

Таблиця 1

Методичний підхід до оптимізації грошових потоків

№	Етап	Метод
1	Визначення факторів, які впливають на об'єм ГК і характер їх формування в часі	Розподіл факторів на зовнішні і внутрішні
2	Запровадження методів оптимізації дефіцитного і надлишкового ГП	Система прискорення – уповільнення платіжного обороту
3	Оптимізація передбачених грошових потоків у часі	Вирівнювання та синхронізація грошових потоків

Наступним етапом необхідно запроваджувати відповідні методи оптимізації дефіцитного і надлишкового грошового потоку підприємства, які залежать від його короткострокової і довгострокової діяльності, характеру дефіцитності та від забезпечення зростання капіталовкладень.

Так, оптимізаційна збалансованість дефіцитного грошового потоку у короткостроковому періоді досягається за рахунок використання «Системи прискорення – уповільнення платіжного обороту» [1]. Сутність цієї системи полягає у розробці заходів щодо прискореного залучення вхідних грошових потоків і уповільнення їх виплат (вихідний грошовий потік). Прискорене залучення грошових потоків досягається внаслідок [3]: еластичності цінкових знижок за рахунок готівкових надходжень за реалізовану продукцію; повної або часткової передоплати за продукцію; зменшення термінів товарного кредитування; прискореного проходження платіжних документів. Уповільнення руху вихідного грошового потоку досягається за рахунок: уповільнення інкасації зовнішньої кредиторської заборгованості на основі реструктуризації боргів, або на основі уповільнення руху з проходження платіжних документів, чи зміни форми розрахунків; збільшення термінів товарного кредитування постачальниками; заміни придбаних довгострокових активів на їх лізинг; реструктуризації короткострокового кредитування у довгострокове. Але при цьому необхідно відмітити, що синхронізація об'ємів дефіцитного грошового потоку у короткостроковому періоді потребує збалансованих заходів дефіцитного грошового потоку із довгостроковим періодом щодо його зростання і зниження, до яких можна віднести такі:

підвищення привабливості підприємства з метою залучення інвестицій для збільшення власного капіталу; залучення довгострокового кредитування; продажі невикористаних необоротних активів або передача їх в оренду.

При цьому провідну роль у запровадженні системи платіжного обороту підприємства необхідно відвести збалансованості структурних елементів валового грошового потоку у розрізі інтервалів часу [3].

Список використаних джерел:

1. Андрієць О. М. Забезпечення економічного зростання підприємства за допомогою оптимізації грошових потоків підприємства. *Економіка*. 2008. № 6. С. 16–18.

2. Деменіна О. М. Управління грошовими потоками в межах концепції фінансової рівноваги підприємства. *Актуальні проблеми економіки. Сер. «Фінанси і кредит»*. 2004. №7. С. 14–18.

3. Китаєва Ж. В. Методика обчислення грошових потоків надходжень і витрат. *Фінанси України*. 2009. №3. С. 21–26.

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ З УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ

А. О. ПШЕНИЧНА, студентка

*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

61001 Україна, м. Харків, пр. Науки, 9а

Актуалізація інформаційного забезпечення управління фінансової безпеки запропоновано реалізувати з застосуванням факторного аналізу як одного з найбільш результативних методів багатовимірного статистичного аналізу. Він дозволяє встановити кореляційні зв'язки між частковими показниками, що характеризують стан фінансової безпеки суб'єктів господарювання. В результаті утворюються нові агреговані показники – фактори, що відображають основні тенденції динаміки її рівня.

Факторний аналіз складається з наступних етапів: вибір факторів для проведення аналізу; класифікація і систематизація їх з метою забезпечення системного підходу; моделювання зв'язків між результативними і факторними показниками; розрахунок впливу факторів і оцінювання ролі кожного з них у змінюванні величини результативного показника.

Вибір саме цього методу можна пояснити тим, що факторний аналіз: дозволяє постійно уточнювати склад показників, що характеризують стан фінансової безпеки підприємств в умовах швидкозмінного трансформаційного середовища; не спотворює статистичну інформацію і дозволяє зробити науково обґрунтовані висновки; синтезує систему значущих показників, що притаманні загальним тенденціям рівня фінансової безпеки підприємства.

Основною моделлю факторного аналізу є лінійна модель виду:

$$Y_i = a_{1j}F_1 + a_{2j}F_2 + a_{3j}F_3 + \dots + a_{ij}F_i + V_j, \quad (1)$$

де F_1, F_2, \dots, F_i – фактори, що показують систематичну варіацію та кореляційний зв'язок між ними;

a_{ij} – факторні навантаження на показники;

V_j – характерні фактори, що враховують варіацію, яка не пояснюється загальними факторами [1].

Обґрунтувати число факторів, що беруть участь у подальшому дослідженні, є інформативність: фактор має пояснювати не менше, ніж 5 відсотків мінливості (розкид значень показників суттєво не змінюється при зміні значення фактора). До фактора включають змінні, які мають найбільш значущі значення коефіцієнтів кореляції з фактором, залежно від чого відбувається його економічна інтерпретація [1, с. 109]. Оскільки запропонований метод багатоітеративний, то для оптимізації процесу, усі необхідні розрахунки було реалізовано у пакеті STATISTICA. У табл. 1 наведено навантажувальні характеристики часткових показників фінансової безпеки АК «Харківобленерго». Зв'язок вважається істотним, якщо коефіцієнт парної кореляції більший за 0,7.

Таблиця 1

Структура факторів фінансової безпеки АК «Харківобленерго»

Частковий показник	Навантаження на показник	Фактори	Внесок до загальної дисперсії	Частка загальної мінливості
Коефіцієнт автономії	0,99	Структура джерел та напрямів фінансування діяльності підприємства	50,51 %	91,39 %
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,98			
Коефіцієнт зносу основних засобів	-0,92			
Коефіцієнт рентабельності активів	0,14	Ефективність діяльності підприємства	21,91 %	
Коефіцієнт валової рентабельності	0,12			
Коефіцієнт оборотності активів	0,16	Ділова активність	18,97 %	
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,01			
Коефіцієнт покриття	0,2			
Коефіцієнта абсолютної ліквідності	-0,07	Показники, що не утворили фактора через незначний вплив на фінансову безпеку підприємства	8,61 %	8,61 %
Тривалість фінансового циклу	0,01			

Як видно з табл. 1, фактороутворюючими є наступні коефіцієнти: автономії, забезпеченості власними оборотними коштами, оборотності активів, оборотності дебіторської заборгованості, зносу основних засобів, валової рентабельності та рентабельності активів. Виходячи із структури

факторів та значення їх навантаження на часткові показники, визначено їх економічну інтерпретацію, яка схематично наведена табл. 1.

Таким чином, застосування факторного аналізу дозволило виділити три ключові фактори, що впливають на стан фінансової безпеки підприємства: структура джерел та напрямів фінансування діяльності підприємства, ефективність діяльності та ділова активність підприємства.

Деякі показники не сформували фактори, а саме: коефіцієнт покриття, коефіцієнт абсолютної ліквідності, тривалість фінансового циклу. Навантаження на ці показники було меншим за 0,7.

Список використаних джерел:

1. Економіко-статистичне моделювання і прогнозування : навч. посіб. / В. П. Кічор та ін. Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2007. с. 156.

СТАН СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

І. Ю. РУДЬ, канд. екон. наук, доцент
Є. С. СЕРДЮКОВА, студент 3 курсу
*Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
54000 Україна, м. Миколаїв, вул. Нікольська, 24
kurro1usagi55@gmail.com*

Уникнення та попередження ризиків є важливим аспектом стабільного функціонування економічної системи будь-якої країни, що здатне забезпечити сталий розвиток та позитивну динаміку усіх економічних показників, саме тому розвиток страхового ринку, як загальноекономічного механізму для зниження ризиків або їх мінімізації є вкрай важливим.

Страховий ринок представляє собою особливу соціально-економічну структуру, певну сферу грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу виступає страховий захист, формуються пропозиція і попит на неї, тобто надавачі страхових послуг забезпечують охорону майнових й особистих інтересів застрахованих шляхом передачі ризику потенційної втрати від однієї сторони до іншої [1]. Попри те, що надавачі страхових послуг, зокрема страхові компанії, мають як основну мету своєї діяльності забезпечити отримувачам страхових послуг, таким як підприємства, швидке пристосування до кризових шоків, самі ж страхові компанії виявилися не готовими до шоків повномасштабної війни.

Із самого початку 2022 року кількість страхових компаній почала скорочуватися, зокрема у січні-лютому 2022 року із Державного реєстру фінансових установ (ДРФУ) були виключені 10 страховиків-неліцензіатів, які були зареєстровані в зоні ООС та АР Крим, а також 1 страховик – після анулювання йому ліцензії таким чином кількість страховиків скоротилась із

156 до 145. Скорочення продовжилося також і у березні: страховий ринок зменшився на 5 учасників сегменту non-life (включає усі види страхування, окрім страхування життя). Таким чином, страховий ринок України станом на 01.09.2022 налічує 140 страховиків, 13 з яких мають ліцензію на страхування життя (таблиця 1) [2].

Таблиця 1

Кількість страхових компаній

Кількість страхових компаній	Станом на 01.01.2020	Станом на 01.01.2021	Станом на 01.09.2022
Загальна кількість	225	199	140
зокрема, СК «non-life»	203	180	127
зокрема, СК «Life»	22	19	13

Загальний обсяг активів ризикових страховиків залишився майже на тому ж рівні, що й у 2021 році: обсяг активів збільшився з 64,8 млрд грн до 65,7 млрд грн, приріст становив 2,2%, такий же приріст показали і прийняті активи: з 53,2 млрд грн вони зрости до 54,4 млрд грн. При чому обсяг страхових резервів залишився на рівні 36,6 млрд грн. Щодо підписання премій, то їх обсяг у I півріччі 2022 року у порівнянні з I півріччям 2021 року скоротився із 24,6 млрд грн до 17,8 млрд грн, тобто майже на третину, на такому ж рівні відбулося скорочення обсягу страхових виплат: із 8,8 млрд грн до 6,0 млрд грн [2].

У структурі страхового портфеля за I півріччі 2022 року у порівнянні з I півріччям 2021 року найбільше зниження обсягів відбулося у страхуванні майнових, фінансових ризиків та КАСКО – (-60%),(-64%) та (-30%) відповідно, проте через виїзд значної кількості громадян України за кордон дуже суттєво зрости премії зеленої картки – на 76%[2].

Небезпечна ситуація всередині країни, введення воєнного стану, а також віялові обмеження вплинули на обсяги операцій вихідного перестраховування: змінилося співвідношення між операціями вихідного перестраховування у резидентів та нерезидентів на користь останніх, якщо у I півріччі 2021 року воно становило 60%/40%, то у I півріччі 2022 року – 85%/15%, а сплата перестрахових премій не здійснюється в іноземній валюті за більшістю видів, що ускладнює укладання нових та продовження діючих договорів [2].

Проте, не дивлячись на значне зниження показників діяльності страховиків у перші місяці війни, зараз страховий ринок демонструє відновлення показників діяльності, поступово нарощуючи показники динаміки у позитивний бік, проте ми вже зараз можемо побачити зменшення показників скорочення: в середньому обсяги страхового ринку зі страхування життя скоротилися на 21% у порівнянні із 57% у перші місяці військової агресії, а у сегменті інших видів страхування на 25% у порівнянні із 40-50% відповідно. При чому, не відбулося значного відтоку грошових коштів, а навпаки, приріст ліквідних активів становив 15%: з 14,9 млрд грн до 17,2 млрд грн таке збільшення відбулося переважно за рахунок збільшення

обсягів коштів, розміщених у банках іноземних банківських груп, на користь яких і відбулися зміни у структурі розподілу банківських коштів[2].

Наступними шляхами покращення ситуації на страховому ринку мають бути: страхові компанії мають приділяти достатньо уваги актуалізації оцінки ризиків, розміру тарифів, оцінці резервів та плановим показникам діяльності, а також забезпеченню фізичної безпеки роботи установ, клієнтів та кібербезпеці. І посилити свою здатність надавати послуги онлайн із забезпеченням цілодобової максимально повної клієнтської підтримки.

Список використаних джерел:

1. Клапків Ю. М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 568 с. URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38485/1/Klapkiv.pdf>

2. Огляд небанківського фінансового сектору, серпень 2022 року. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-serpen-2022-roku>

КОН'ЮНКТУРНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО РИНКУ КУКУРУДЗИ

О. Г. РУЛА, студентка факультету
міжнародної торгівлі та права, за спеціальністю «Менеджмент
зовнішньоекономічної діяльності» *ORCID: 0000-0002-6520-0340*
aleksandra040103@gmail.com

К. В. ЛУГОВА, студентка факультету
міжнародної торгівлі та права, за спеціальністю «Менеджмент
зовнішньоекономічної діяльності» *ORCID: 0000-0001-8549-3024*
Державного торговельно-економічного університету, Київ, Україна
katerina.lugovaia@gmail.com

Кукурудза є зерною культурою, яку виробляють більше, ніж будь-яку іншу, це основний продукт харчування для багатьох людей і основний компонент корму для худоби. Вона використовується як підсолондучачу багатьох оброблених харчових продуктах, є основною сировиною для виготовлення кукурудзяної олії, крохмалю та сиропу, крім того продукти її переробки застосовуються у таких галузях як промисловість та медицина. Як і на інші товари та послуги, ціна на кукурудзу та її продукти визначається співвідношенням попиту та пропозиції, на які впливає багато факторів, таких як: погода; ціни на ресурси, необхідні для вирощування кукурудзи (насіння, паливо та добрива); зміна демографії; економічне зростання; зміни в режимі харчування та споживання.

За результатами аналізу тенденцій розвитку світового ринку кукурудзи було визначено наступне. У 2015-2019 роках світове виробництво кукурудзи зросло майже на 9%. Хоча провідними її виробниками у світі залишаються

США та Китай, їх частка у географічній структурі виробництва за досліджуваний період впала на 8-9%, поступившись іншим виробникам, а саме Україні, Бразилії, ЄС, Аргентині [1]. Світовий експорт має схожу тенденцію. За період 2015-2021 років об'єм експорту кукурудзи у світі зріс аж на 75%. США, Аргентина, Бразилія та Україна разом забезпечують близько $\frac{3}{4}$ усього світового експорту [2]. В наступні роки також передбачалося зростання його обсягу, але з початком широкомасштабного російського вторгнення ситуація на ринках кардинально змінилася.

Щодо світового споживання кукурудзи, то встановлено, що найбільшими її споживачами є США, Китай та ЄС. Україна, яка займає провідні позиції у виробництві та експорті кукурудзи, навіть не є у топ-10 країн за обсягами споживання. Також у період з 2015 по 2019 рік світове споживання переважно зросло, загалом на 8,5%. Така тенденція спостерігається у всіх країнах, окрім Китаю та Єгипту, де воно скоротилося [1]. Також встановлено, що найбільшими імпортерами кукурудзи у досліджуваний період є Китай, Мексика та Японія. Відзначається, що Китай займає у цьому рейтингу перше місце, при тому, що він є одним з найбільших виробників кукурудзи у світі [2].

Щодо особливостей ціноутворення на світовому ринку кукурудзи можна виділити такі: посилення конкуренції та погіршення кон'юнктури ринку; стабільне зростання цін внаслідок глобалізації харчової промисловості та її екологізації; торговельна політика в галузі сільськогосподарської продукції в різних країнах і угрупованнях країн; сезонність виробництва, що впливає на ціни на ринку та позицію експортерів.

Сільське господарство України є пріоритетним у розвитку економіки, і станом на 2021 рік його продукція займала найбільшу частку в експорті країни. За рахунок виробництва, переробки та експорту зерна у бюджет країни надходили суттєві грошові кошти, також ця галузь забезпечувала працевлаштування багатьом людям. Ця сфера має суттєвий потенціал розвитку оскільки наша країна володіє великою кількістю земельних ресурсів та достатньою кількістю робочої сили.

Проведені дослідження свідчать про те, що Україна займала провідне місце серед світових виробників та експортерів кукурудзи. Географічна структура експорту зерна кукурудзи характеризувалася більш рівномірною його диверсифікацією за різними напрямками збуту. Основними країнами-партнерами в експорті кукурудзи були Китай, Іспанія та Нідерланди. Щодо структури імпорту, то найбільшими партнерами України є Франція, Угорщина та Румунія [3]. За останніми даними Україна посідає шосте місце у світовому рейтингу як один із найбільших виробників кукурудзи та третє серед експортерів. Щодо обсягів споживання, то у порівнянні з іншими країнами топ-виробниками кукурудзи це зовсім не великі цифри, що означає, що країна орієнтована на експорт і більшу частину виробленої кукурудзи продає за кордон. Коефіцієнт внутрішньогалузевої міжнародної спеціалізації

постійно тримається на рівні вище 99%, що свідчить про те, що Україна наближається до позиції виняткового експортера кукурудзи.

Отже, за досліджуваний період позиції України на світовому ринку кукурудзи безупинно покращувалися. У 2020 році вона увійшла до трійки найбільших експортерів, хоча потенціал України у даній галузі не було реалізовано повною мірою. Нині перспективи світового ринку кукурудзи та позиція України на ньому в майбутньому є максимально невизначеними, адже повномасштабне вторгнення Росії в Україну наприкінці лютого 2022 року суттєво порушило світові поставки кількох ключових сільськогосподарських товарів, зокрема, й кукурудзи. В Україні зараз складна ситуація з засобами захисту рослин, паливом, погодою, можливостями збору зернових, тому ймовірно урожай зерна у 2022 році може скоротитися на 40-50%. Більше того невизначеність майбутнього зернових коридорів також може негативно позначитись на перспективах майбутнього вітчизняного експорту, що вимагає негайного пошуку шляхів розв'язання означених проблем.

Список використаних джерел:

1. FAOSTAT. FoodBalances (2010-) URL: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/FBS> (дата звернення 27.10.2022).
2. TradeMap. Trade statistics for international business development. URL: <https://www.trademap.org/Index.aspx> (дата звернення 27.10.2022).
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 27.10.2022).

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ РІВНЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НА БАЗІ ПОКАЗНИКУ СВІТОВОГО РІВНЯ ЩАСТЯ

Д. А. РУСАКОВА, магістрантка економічного факультету
В. М. ДАНІЧ, д-р екон. наук, професор
*Харківський національний університет
ім. В. Н. Каразіна*
dasharus2701@gmail.com

Починаючи з 2012 року, групою незалежних експертів майже щороку формується The World Happiness Report, який демонструє рейтинг країн за рівнем щастя їхніх громадян. The World Happiness Report – це публікація Мережі рішень у сфері сталого розвитку, яка базується на даних Всесвітнього опитування Геллапа та Фонду Регістру Ллойда, що надав доступ до Всесвітнього опитування про ризики [1].

Сам рейтинг щастя створюється завдяки всесвітньому опитуванню громадян різних країн. Також групою незалежних експертів на основі опитувань та статистичних даних формуються та досліджуються наступні

параметри, що, на їх думку, впливають на рівень щастя громадян: ВВП на душу населення; очікувана тривалість здорового життя; соціальна підтримка; свобода робити життєвий вибір; щедрість; сприйняття корупції.

Сьогодні звіт отримує визнання у всьому світі, оскільки уряди, організації та суспільство в тій чи іншій мірі використовують дані показники щастя для інформування про свій вибір політики. Цей звіт показує, як оцінки добробуту можуть бути ефективно використані з метою оцінки прогресу країн.

Відповідно до джерела [2] якість життя – це широке поняття, яке охоплює низку різних вимірів, що вміщують як об'єктивні фактори, так і суб'єктивне їх сприйняття. Саме за таким підходом і сформовані дані звіту The World Happiness Report. Вони включають і об'єктивні показники, статистичні дані, і суб'єктивні показники на основі опитувань. Також у джерелі [2] визначено такий набір параметрів, завдяки яким можна охарактеризувати і у повній мірі оцінити якість життя.

Тож, на основі The World Happiness Report 2021, в якому охоплено 149 країн, було проведене власне дослідження для визначення найвагоміших із представлених показників, які впливають на якість життя людей. Побудовано та проаналізовано соціально-економічну модель, яка являє собою математичну модель залежності рівня щастя від сукупності вказаних факторів рейтингу. Надалі, спираючись саме на ці показники, можна буде досягти кращих результатів та прогресу у розвитку стану країн, регіонів, міст, організацій, по-різному впливаючи на систему визначених факторів, в залежності від цілі.

Дані звіту були заздалегідь підготовлені та стандартизовані, оскільки деякі показники мали різний діапазон вимірів. Далі аналіз даних проводився у ППП Statistica. На першому кроці цього аналізу було побудовано лінійну багатофакторну модель з усіма параметрами та оцінено її характеристики. Таким чином, завдяки критерію Фішера модель визначена як значуща, тож подальші роботи з цією моделлю будуть давати адекватні результати. Модель має хороший рівень пояснення, 75%, але за критерієм Стюдента параметр Щедрість виявився статистично незначним, тобто його вплив на рівень щастя не має істотного навантаження.

При аналізі матриці коефіцієнтів парних кореляцій зроблено висновок про те, що на рівень щастя найбільше впливають наступні показники: ВВП на душу населення, очікувана тривалість здорового життя й соціальна підтримка. Але перш ніж робити остаточні висновки, необхідно перевірити досліджувану модель на наявність таких проблем як мультиколінеарність, автокореляція та гетероскедастичність.

Критерій згоди χ^2 вказує на наявність мультиколінеарності моделі. Критерій Дарбіна-Уотсона підтвердив гіпотезу про відсутність автокореляції у моделі, а за тестом Глейсера було виявлено чисту та змішану гетероскедастичність.

Переходимо до етапу побудови моделі. Наступні методи, які використовувалися для побудови, дозволяють скорегувати матрицю

незалежних змінних при наявності в моделі мультиколінеарності. А так, як за попередніми дослідженнями вона присутня у моделі, то завдяки цим підходам ми її зможемо позбутися і отримати адекватні, коректні для прогнозу дані.

При використанні методу покрокового включення всі параметри, крім фактору Щедрість, були статистично значущими і досить добре пояснювали модель. При покроковому виключенні моделі залишилося лише три найбільш значущих параметра, при яких модель є адекватною та якісною. Такими параметрами виявилися ВВП на душу населення, соціальна підтримка та свобода робити життєвий вибір. Саме ці фактори найбільше пояснюють нашу оцінку щастя, тому що при виключенні решти трьох параметрів якість моделі знизилася лише на 2%.

Також при використанні методу рідж-регресії було визначено, що всі змінні моделі значущі, крім параметра Щедрість.

Таким чином найвагомішими базовими складовими для якісного життя людей є їх матеріальне благополуччя, щоб країна була забезпеченою, мала розвинену економіку, про що каже оцінка ВВП на душу населення. Також людям важливо відчувати себе соціально захищеними. Ще одним основним критерієм якісного життя є свобода вибору, дотримання прав і норм громадян та вільний вибір і доступ до всіх необхідних речей та сфер.

Список використаних джерел:

1. World Happiness Report: WHR 2021/
URL:<https://worldhappiness.report/ed/2021/#appendices-and-data>

2. Eurostat statistics Explained : Quality of life indicators –measuring quality of life. [URL:https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_measuring_quality_of_life#The_8.2B1_dimensions_of_quality_of_life](https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_measuring_quality_of_life#The_8.2B1_dimensions_of_quality_of_life)

СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ГАЛУЗІ ГАЗОПОСТАЧАННЯ ТА ШЛЯХИ ЩОДО ЇХНЬОГО ВИРІШЕННЯ

А. М. СІЛАСВА, студентка

Л. О. ШИНКАР, студентка

*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
ludmilashinkar29@gmail.com*

Сфера транспортування газу має особливе значення для повноцінної життєдіяльності населення, а також визначає особливості його діяльності у відносинах з державою.

Послуги з газопостачання споживачам надаються підприємствами газового господарства на підставі відповідної ліцензії. Послуги з

газопостачання надаються споживачу на підставі укладеного з ним договору згідно із затвердженим у встановленому порядку типовим договором. Газовики, які постачають природний газ на закріплену територію, не мають права відмовити в укладенні договору із споживачем, обладнання якого розташоване на цій території.

Нині основним видом транспортування є трубопроводи. Газ рухається по трубопроводу під тиском 75 атмосфер. Рухаючись по трубопроводу, газ втрачає енергію, вона витрачається на подолання сили тертя як між стінкою труби і газом, так і між шарами самого газу. Щоб запобігти падінню тиску в трубопроводі, на певній відстані один від одного потрібні компресорні станції, які підтримують тиск у трубопроводі на рівні 75 атмосфер. Утримання та будівництво трубопроводу коштує великих грошей, але трубопровід є найдешевшим способом транспортування нафти та газу.

Газотранспортна система України, незважаючи на своє вигідне географічне розташування, в останні роки все більшою мірою піддається впливу економічних проблем, а саме головні:

1. Вплив політичних факторів, що призводить до значного скорочення обсягів транспортування природного газу та втрати нею ринкових позицій;

2. Великі ціни на вуглеводні та значні витрати на виробництво енергії з відновлюваних джерел енергії.

3. Приділення великої уваги новим засобам використання вугілля та ядерного палива для виробництва електроенергії та тепла, а газ уходить на другий план.

4. Повільний розвиток вітчизняного газового ринку і функціонування української ГТС зокрема через проблеми в політичних відносинах з іншими країнами, а також теплими погодними умовами.

Конкуренція між видами палива стає дедалі гострішою та послаблює позиції природного газу на світовому та національному енергетичних ринках.

З точки зору екологічних проблем природний газ є найбільш екологічно чистим видом енергетичного палива і не має великих неприємностей. Хоча при спалюванні природного газу єдиним найбільш істотним забруднювачем атмосферного повітря є оксид азоту (виробляється на 20% менше, ніж спалювання вугілля).

Тому екологічний природний газ є чистим паливом. При його спалюванні, в порівнянні з іншими видами палива, виділяється набагато менше шкідливих речовин. Проте спалювання величезної кількості природного газу та інших видів палива за останні п'ятдесят років призвело до значного збільшення вуглекислого газу в атмосфері, який, як і метан, є парниковим газом.

ТОВ «Оператор газотранспортної системи України» розробила «План розвитку газотранспортної системи (ГТС) України на період 2022-2030 рр.» [1], який визначає напрямки інвестицій оператора газотранспортної системи протягом наступних 10 років для забезпечення виконання зобов'язань, що випливають із Закону України «Про ринок природного газу», а саме: забезпечення надійної та безпечної експлуатації,

обслуговування та розвитку ГТС з метою задоволення очікуваного попиту ринку природного газу суб'єктами послуг транспортування природного газу.

Рішенням проблеми енергетичної залежності України є:

- стимулювання розвитку газової промисловості;
- широка реалізація проектів з видобутку нетрадиційного газу;
- вивчення тенденцій світового ринку та внутрішніх загроз і викликів;
- розробка та впровадження інноваційних технологій у сфері геологорозвідки, видобутку та транспортування газу;
- ефективне управління трансформаційними процесами в газовій промисловості.

А щоб подолати екологічну проблему, то можна як альтернативу використовувати сонячні батареї чи вітряки для отримання енергії, вони не завдають великої шкоди, але мають свої мінуси. Батареї не працюють, якщо не має світла від сонця, а вітряки – без вітру.

Спостерігається чимало економічних проблем у галузі газопостачання, о потребують вирішенню. А от екологічних проблем значно менше, хоча природний газ є найбезпечнішим паливом для навколишнього середовища, але все одно він надає шкоди.

Список використаних джерел:

1. План розвитку газотранспортної системи газотранспортної системи України на 2022 - 2031 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tsoua.com/wp-content/uploads/2021/12/Plan-rozvytku-GTS-na-2022-2031-rr-v.-2-1.pdf>

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В 2010-2021 РОКИ

О. І. СЛАВУТА, канд. екон. наук, доцент,
Т. В. СИЛАСВА, здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня освіти
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17*

В умовах самостійності суб'єктів господарювання України велике значення має забезпечення самокупності та самофінансування їх діяльності. Для цього необхідно формування достатнього розміру позитивних фінансових результатів, що забезпечить зміцнення місцевих і державного бюджету, підвищить інвестиційну привабливість та ділову активність підприємств у довгостроковій перспективі.

В економіці України в 2021 р. відбулись позитивні зрушення – фінансовий результат діяльності підприємств у порівнянні з 2020 р. зріс у 7,7 разів і вперше за одинадцять років перетнув межу 1 трлн грн. Найкращий

до цього фінансовий результат спостерігався у 2019 р. – 613,0 млрд грн. Певний спад цього показника відбувся з 2012 р. по 2016 р. і протягом 2014–2015 рр. спостерігався збиток у розмірі 564 млрд грн та 349 млрд грн, що стало прямим наслідком вторгнення РФ в Україну у 2014 р.

Таблиця 1

Фінансові результати до оподаткування підприємств України

Роки	Фінансовий результат до оподаткування			Структура кількості підприємств, %	
	млрд грн	% прибутку	% збитку	прибуткових	збиткових
2010	54,4	58,4	41,6	59,0	41,0
2011	118,6	65,1	34,9	65,1	34,9
2012	75,7	59,0	41,0	64,5	35,5
2013	11,3	51,4	48,6	65,9	34,1
2014	-564,4	22,6	77,4	66,3	33,7
2015	-348,5	34,5	65,5	73,7	26,3
2016	69,9	54,3	45,7	73,4	26,6
2017	237,0	62,5	37,5	72,8	27,2
2018	369,2	69,1	30,9	74,3	25,7
2019	613,0	77,2	22,8	74,0	26,0
2020	134,7	55,6	44,4	71,4	28,6
2021	1 034,0	84,5	15,5	73,3	26,7

Джерело: розраховано авторами на основі [1]

В структурі підприємств за видами фінансового результату, який вони отримали до оподаткування, відбулись позитивні зрушення. Протягом усього періоду частка прибуткових підприємств постійно зростала з 59,0 % у 2010 р. до 73,3 % у 2021 р. Відповідно зменшувалась частка збиткових підприємств.

Співвідношення позитивного і негативного фінансового результату має значні коливання: суттєве зменшення частки прибутку у 2014–2015 рр. до 22–34% призвело до від’ємного фінансового результату в цей період; поступове зростання частки прибутку у 2016–2019 рр. до 77,2 % змінилось різким спадом до 55,6 %, і таким самим стрімким підйомом у 2021 р. до 84,5 %. Отже, фінансовому успіху діяльності підприємств у 2021 р. відповідають як кількісні, так і структурні зрушення.

У 2022 р. слід очікувати погіршення фінансового стану підприємств України внаслідок повномасштабного вторгнення РФ. Але слід зауважити, що підвищення економічної ефективності діяльності підприємств залежить не лише від зовнішніх чинників, але й від стратегії розвитку самого підприємства, ефективної системи менеджменту на усіх рівнях.

Список використаних джерел:

1. Фінансові результати до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2010–2021 роки – URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

О. І. СЛАВУТА, канд. екон. наук, доцент,
О. В. ФУРМАН, здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня освіти
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
olga28072004@gmail.com

Україна входить в п'ятірку лідерів світу з експорту сільськогосподарської продукції, основними з яких є пшениця, кукурудза, ячмінь та соняшникова олія. Для існуючої моделі розвитку аграрного сектору притаманні такі властивості як сировинний характер, деформована структура сільськогосподарського виробництва, де великі підприємства спеціалізуються на вирощуванні високорентабельних і швидкоокупних сільгоспкультурах, а невеликі підприємства – на виробництві трудомісткої продукції тваринництва, вирощуванні плодоовочевих та ягідних культур. Така модель виявилась вразливою під час повномасштабного воєнного вторгнення РФ у 2022 р.

Основними напрямками забезпечення стійкості та адаптивності аграрного сектору до функціонування в умовах війни є:

– підтримка господарської діяльності аграріїв, збереження ними найманих працівників, недопущення банкрутства суб'єктів господарювання за допомогою фінансових інвестицій;

– забезпечення сільськогосподарських виробників необхідними ресурсами для ведення польових робіт, пов'язаних з доглядом та збором майбутнього врожаю;

– створення замкненого циклу забезпечення матеріально-технічними ресурсами сільськогосподарського виробництва в межах громади, розвиток власної ринкової інфраструктури виробництва, заготівлі, зберігання та збуту сільськогосподарської продукції та продуктів харчування;

– збалансування структури посівних площ сільськогосподарських культур відповідно до пріоритетів потреб внутрішнього ринку у важливих соціальних харчових продуктах;

– формування стратегічних напрямків розвитку агросектора економіки України, з урахуванням конкурентних переваг, розвитку багатокладності, зростання рентабельності, широкого впровадження інновацій в цій сфері.

В перспективі слід нарощувати первинну й поглиблену переробку сільськогосподарської сировини всередині країни, а також створювати умови для зростання частки готової продукції з більшим вмістом доданої вартості в експорті, що сприятиме підвищенню стійкості аграрного сектору країни

СУЧАСНИЙ СТАН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ

А. В. СЛЮСАРЕНКО, канд. екон. наук, доцент
Д. Р. РАДЬКО, здобувач вищої освіти
факультету менеджменту

Миколаївський національний аграрний університет
54000, Україна, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9
radko171001@gmail.com

Агробізнес є локомотивом української економіки. Україну історично називають житницею Європи, оскільки тут міститься близько 25% чорноземів світу, відомих своєю високою родючістю. Країна також є найбільшим у світі експортером соняшникової олії та одним із найбільших експортерів зернових [1].

Сільське господарство є системним у національній економіці і формує основу збереження суверенітету держави – продовольчої та в певних межах економічної, екологічної та енергетичної безпеки, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей економіки народного господарства і формує соціально-економічну основу розвитку села. На ряду з важливістю в сенсі безпекових характеристик, аграрний сектор займає чільне місце в структурі зайнятості населення адже значна частка населення зайнята саме в процесі сільськогосподарського виробництва. Крім стабільного забезпечення населення країни якісними, безпечними, доступними продуктами харчування, аграрний сектор України, безсумнівно, здатний зробити вагомий внесок у вирішення проблеми голоду у світі [2].

На сучасному етапі розвитку сільського господарства вітчизняні підприємства стикаються з великою кількістю проблем. Розвиток аграрного сектору економіки потребує підвищення ефективності виробництва, що неможливо без впровадження нових технологій, заснованих на останніх досягненнях науково-технічного прогресу, залучення інвестицій та впровадження нових напрямів фінансування сільгоспвиробників. Вирішення проблеми фінансування інноваційної діяльності пов'язане з розробкою нових ефективних механізмів залучення коштів з різних джерел інвестування.

Інвестиційна діяльність, її інтенсивність та ефективність, а також організаційно-економічний механізм мають свою специфіку для різних регіонів і галузей, що потребує поглибленого вивчення та дослідження відповідних аспектів. Це важливо для агропромислового виробництва, оскільки воно спрямоване не лише на досягнення максимальної ефективності, а й на раціональне використання природних ресурсів, матеріально-технічних засобів тощо [3].

Встановлено, що, незважаючи на певні позитивні явища в окремих сегментах аграрної економіки України останніми роками, переважала дія негативних факторів інвестиційної діяльності. Найважливішими причинами зменшення інвестицій в аграрні галузі економіки стали несприятлива аграрна

політика для сільгоспвиробників, зменшення їх бюджетної підтримки, звуження інвестиційних можливостей та неприйнятні інвестиційні ризики для потенційних інвесторів капіталу.

Доведено, що активність інвесторів у сільському господарстві певною мірою стримувала перезавантаження уряду та зниження інтересу банківського сектору до кредитування реальних проектів виробників[1].

Серед найважливіших і невирішених проблем в аграрному секторі економіки є:

1. Забезпечення сільськогосподарського виробництва технічними засобами механізації технологічних процесів;

2. Проблеми зберігання та переробки продукції через відсутність або недостатність власних потужностей, а також надмірні умови зберігання чи переробки монопольними підприємствами;

3. Значний диспаритет цін на сільськогосподарську продукцію та матеріально-технічні ресурси (технічне обладнання, паливно-мастильні матеріали, електроенергію, мінеральні добрива, засоби захисту рослин, витрати на послуги тощо);

4. Необхідність створення системи довгострокового пільгового кредитування сільгоспвиробників та розширення лізингової діяльності;

5. Труднощі з отриманням і особливо погашенням кредитів;

6. Зниження родючості ґрунтів та погіршення їх якості в силу вичерпання ресурсної бази та повільного інтегрування новітніх технологій в процес аграрного виробництва;

7. Низький рівень оплати праці в сільському господарстві порівняно з іншими галузями народногосподарського комплексу країни;

8. Проблеми пошуку ринку збуту продукції в силу коливань факторів попиту та ціни.

Список використаних джерел:

1. Мельник С. І. Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств в умовах трансформаційних процесів. *Економіка і держава: Науково-практичний журнал*. 2021. № 11. С. 14-19. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=5046&i=2> (дата звернення 16.10.2022 р.).

2. Сучасний стан та перспективи розвитку аграрного сектору економіки України. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/159118851.pdf> (дата звернення 16.10.2022 р.).

3. Бурачек І.В. Сучасний стан та перспективні напрямки розвитку сільського господарства в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки: Економіка та управління національним господарством*. Миколаїв. 2018. Вип. 21. URL: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/27.pdf> (дата звернення 16.10.2022 р.).

МЕХАНІЗМ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Г. Г. СОБОЛЄВА, канд. екон. наук, доцент
Р. Ф. БОГДАНОВ, здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
soboliva.ag@gmail.com

Антикризове управління на підприємствах характеризується характеристиками, що впливають із специфіки його функціонування: висока мобільність персоналу; необхідність розробки та вибору альтернативних сценаріїв розвитку; динамізм у використанні капіталу та ресурсів; впровадження програмних підходів до прийняття управлінських рішень; потреба в постійних інноваціях; підвищена чутливість до часових обмежень; швидка зміна критеріїв якості та ефективності управлінських рішень і діяльності. Викладене обґрунтовує мету розробки профілю антикризового механізму управління компаніями на основі врахування причинно-наслідкових зв'язків між його окремими складовими та інтересів зацікавлених сторін, виявлення прихованих ресурсів, конфігурація більш гнучкої, адаптивної та чуйної організаційної структури.

Основні негативні моменти розвитку бізнесу: низька рентабельність; збільшення технологічної та технічної відсталості по відношенню до іноземних компаній; зниження інноваційної активності; поїздки за кордон кваліфікованими спеціалістами; моральний і фізичний знос основних засобів; відсутність фінансових ресурсів.

Детальне вивчення окремих негативних тенденцій у компаніях підтверджує складність їх усунення навіть на ранніх етапах їх виявлення.

Механізм антикризового управління має на меті вирішення проблеми, пов'язаної переважно з невизначеністю майбутніх процесів, складністю прогнозування розвитку процесів у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Тому варто мати кілька альтернативних сценаріїв вирішення кризи [1, с. 15].

Крім того, складність визначення стратегії та тактики механізму антикризового управління зосереджується на тому, що стратегічні дії, спрямовані на попередження та нейтралізацію кризи, мають здійснюватися та реалізовуватися на ранніх етапах розвитку кризових процесів, до моменту їх завершення. явища криз набули деструктивного характеру. У той же час дії, вжиті на ранній стадії, ґрунтуються на слабо виражених симптомах і, отже, можуть бути хибними

Основними вимогами до визначення профілю механізму антикризового управління є: узгодженість; складність; множинні; ефективність; адаптивність; послідовність, гнучкість; адекватність; інновації; ефективність; пряме ефективне керівництво; стратегічний.

Тому профіль механізму антикризового управління на підприємствах повинен включати: суб'єкт і об'єкт управління, цілі, завдання, керівні вказівки, принципи, функції, критерії та показники управління, ієрархічні рівні управління, ресурси управління, системи підтримки (організаційні, матеріальні, фінансові, кадрові, нормативні, інформаційні), методи та інструменти управління, фактори впливу. При побудові профілю механізму антикризового управління, необхідне застосувати обставинний та гнучкий підхід, оскільки його блоки, що складають рівні ієрархії залежать від спеціалізації компанії, її розміру, диверсифікації діяльності, організаційної культури та дизайну, властивостей управлінської ієрархії тощо [2, с. 61].

Водночас слід зазначити, що визначення профілю механізму антикризового управління в кожному підприємстві окремо з урахуванням специфіки його функціонування ускладнюється збільшенням кількості, частоти та близькості ділових зв'язків; зростання залежності компанії від впливу зовнішніх факторів, що підвищує ймовірність ризиків і загроз і знижує ефективність механізму; складність диспропорцій та серйозність протиріч, що призводять до синтезу технологічних, економічних, інформаційних, управлінських та комунікаційних аспектів їх вирішення; швидкість, а не передбачуваність коливань у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства, що вимагає розробки альтернативних сценаріїв розвитку підприємства.

Система критеріїв ефективності антикризового управління, побудована на багатовимірній ієрархічній основі, повинна визначати рівень якості, ефективності та своєчасності вирішення проблем антикризового управління, впровадження адекватних антикризових заходів та відновлення успішної діяльності підприємства до конкретних критеріїв, критичних контурів та обмежень.

Отже, ефективність механізму антикризового управління має визначатися за такими критеріями: швидкість реакції на можливі симптоми кризи; достатність змін, що відновлюють конкурентоспроможність підприємства; підвищення економічної безпеки підприємства; систематичне застосування заходів антикризового управління; швидкість отримання позитивних конфігурацій за одиницю часу; швидкість адаптації компанії до змін; координація антикризових заходів щодо їх реалізації шляхом вибору форм механізму антикризового управління; гармонізація механізму, інструментів і технологій антикризового управління; прибутковість акцій для створення позитивного ефекту; швидкість обробки набору інформації, необхідної для своєчасного вжиття антикризових заходів; кваліфікація підготовки кадрами управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Трененков Е.М. Діагностика в антикризовому управлінні. Менеджмент в країні і за кордоном. 2020. № 1. с. 3-25
2. Воронов О.О., Зябрева Е.А., Соломаха С.І. Спосіб оцінки якості антикризового управління діяльністю промислового підприємства. Економіка. Управління. Право. 2020. № 1-3. с. 60-63.

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОГО ТА ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕС СТРУКТУР В УКРАЇНІ

Г. Г. СОБОЛЄВА канд. екон. наук, доцент,
А. Ю. МАГДЕНКО, студент
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
magdenko.anna.246@gmail.com

Розвиток інноваційно-інвестиційної системи в ринковій економіці - об'єктивне явище, що вимагає організаційних і економічних регуляторних механізмів і важелів, які істотно впливають на динаміку і структуру економічної системи; інвестиції сильно впливають на національну економіку.

Експертні оцінки та тенденції інноваційної діяльності в останні роки виявили значні проблеми та низький рівень інноваційного розвитку в Україні. Скорочення інноваційного фінансування з Державного бюджету залишається однією з причин незадовільних даних показників.

Сьогодні міжнародне співставлення щодо інноваційного розвитку забезпечують численні рейтинги та індекси. Зокрема, Україна представлена у більшості з них, які дають оцінку стану та потенційних можливостей використання інновацій, забезпечення у сфері технологій та інновацій конкурентоспроможності. Одним з найбільш поширених у світі індексів, що відображає потенціал інноваційної діяльності та її основні результати вважають Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index).

Таблиця 1

Місце України у міжнародних рейтингах, що відображають
інноваційний розвиток (2015-2021рр.)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Глобальний індекс інновацій	64	56	50	43	47	45	49
Індекс інноваційного розвитку за Bloomberg	33	41	42	46	53	56	58
продуктивність праці	48	50	50	50	60	57	55
патентна активність	25	28	27	27	35	36	36
ефективність вищої освіти	5	5	4	21	28	48	57
виробництво з доданою вартістю	40	46	47	48	58	57	57
інтенсивність досліджень і розробок	39	45	44	47	54	57	59
концентрація дослідників	39	42	44	46	48	49	52
проникнення високих технологій	31	36	34	32	35	35	39

Незадовільні позиції займає Україна також і в рейтингу інноваційних економік, який вже протягом дев'яти років складає агенція Bloomberg. У 2021 році з поміж 60 країн вона займає 58 позицію й слід визнати, що

останнім часом ситуація дещо погіршується. Так, за період з 2015 року по 2021 рік наша країна втратила аж 25 сходинок, що обумовлено послабленням усіх складових рейтингу:

- продуктивність праці;
- патентна активність;
- ефективність вищої освіти, яка визначається як частка випускників ЗВО в загальній кількості випускників освітніх установ;
- виробництво з доданою вартістю або технологічні можливості;
- інтенсивність досліджень і розробок;
- концентрація дослідників (чисельність науковців на 1 млн мешканців країни);
- проникнення високих технологій або кількість високотехнологічних підприємств (частка інноваційних компаній в загальній кількості підприємств).

Проаналізувавши вітчизняний інвестиційний ринок, можна засвідчити, що українські підприємства, на жаль, не включають наукові відкриття та технічні винаходи (як власні, так і запозичено) у своїх бізнес-моделях (як способи отримання прибутку в обраній вид діяльності). В країні не сформовано комплексного механізму стимулювання інноваційної діяльності, зокрема, фінансового забезпечення за рахунок мобілізації внутрішніх ресурсів та залучення прямих іноземних інвестицій.

Список використаних джерел:

1. The Bloomberg innovation index. Bloomberg 2022: веб-сайт. URL: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/most-innovative-countries>
2. Global Innovation Index 2021. Global Innovation Index : веб-сайт. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator>

МЕТОДИ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Г. Г. СОБОЛЄВА, канд. екон. наук, доцент
А. А. ХМЕЛЄВСЬКА, здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня освіти
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
soboliva.ag@gmail.com

В даний час процедури банкрутства поширена в більшості пострадянських країн. З точки зору більшості пересічних громадян, поняття банкрутство асоціюється з чимось жахливим і незворотним. З психологічної точки зору банкрутство компанії і особливо окремої людини сприймається,

як чиясь особиста трагедія, можлива загибель компанії і всіх пов'язаних з нею надій.

Насправді існує хибне розуміння того, що банкрутство не завжди супроводжується повною ліквідацією підприємства, а частіше означає перерозподіл економічних ресурсів від неефективних власників до більш продуктивних. У цьому сенсі управління справами про банкрутство необхідно розглядати як одну з форм реструктуризації та реорганізації господарських товариств. Інститути банкрутства з подальшою ліквідацією або реструктуризацією активів протягом кількох століть залишаються комплексним і ефективним інструментом ринкового регулювання в переважній більшості країн з ринковою економікою.

Характерними рисами фінансової кризи підприємства є падіння попиту на його продукцію і, як наслідок, падіння виробництва; збільшення заборгованості перед постачальниками, державним бюджетом та банками; несвоєчасна виплата заробітної плати працівникам.

Кількість таких компаній в українській економіці постійно зростає. Крім того, тенденції до банкрутства зачіпають не лише окремі компанії, а й цілі галузі економіки.

Наприклад, сільське господарство, яке багато років перебуває у глибокій фінансовій кризі і в якому понад 85% суб'єктів господарювання щорічно припиняють свою діяльність зі збитками; у цій галузі всі інші підприємства приносять збитки.

Сьогодні більшість українських компаній стикаються з подібними проблемами:

- зміна економічного середовища, в якому вони існують;
- втрата традиційних точок продажу власної продукції;
- зміна системи планування і, як наслідок, переривання темпу продуктивної діяльності;
- правова нестабільність.

З одного боку, вчорашні друзі індустрії перетворилися на підступних конкурентів, з іншого – на усталений ринок потрапила більш якісна, часто дешевша, продукція іноземних виробників. У результаті приватизації багато підприємств не мали справжнього власника, який був би зацікавлений у розвитку та стабільній роботі підприємства. Це далеко не повний перелік проблем, які призвели до банкрутства та ліквідації багатьох українських компаній.

Загалом чинники прогнозування банкрутства можна згрупувати на фактори, зовнішні по відношенню до компанії (економічні, політичні, демографічні, посилення міжнародної конкуренції, НПТ, банкрутство боржників), на які вона має незначний вплив або зовсім не впливає, і внутрішні, які безпосередньо залежать від організація роботи в компанії

Сучасні динамічні умови економічного розвитку створюють відносно складні економічні умови для бізнесу, а тому підприємства та організації змушені швидко реагувати та пристосовуватися до раптових змін зовнішнього середовища, щоб утримувати свою конкурентну позицію,

продовжувати працювати ефективно, результативно та прибутково. Інакше збільшення боргу, неплатоспроможність і збитковий бізнес призведуть до банкрутства.

Тому, в сучасних умовах господарювання для нормального існування підприємства необхідно створити систему управління, яка чітко реагує на часті зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, розвиток і конкурентоспроможність партнерів, створення оптимальних трудових ресурсів, матеріальні та фінансові ресурси, своєчасне прийняття управлінських рішень оперативного та стратегічного значення. Для уникнення кризи в компаніях необхідно створити адаптовану до реальних соціально-економічних процесів систему запобігання, передбачення та подолання банкрутств, що створює спроможність промислового виробництва функціонувати в умовах підвищеного ризику та загрози.

Список використаних джерел:

1. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: Навч. підручники - 2 видання, від і доп.- К.: Centrum Edukacji. Л-ри, 2005.- 501 с.
2. Врачук К.В.: «Сучасні методи прогнозування банкрутства компаній» // Тенденції управління фінансовими та інноваційними процесами в умовах ринкових трансформацій, 02.03.2012 – с. 266-268.
3. Гетьман О. О. Економіка підприємства: [навчально-методичний посібник]. – К.: Центр учбової літератури, 2010.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА РОЗВИТОК СУБ'ЄКТІВ УПРАВЛІННЯ ТУРИЗМОМ В УКРАЇНІ

Г. Г. СОБОЛЄВА канд. екон. наук, доцент,
А. В. ШЕФЕР, студент
*Харківський національний університет міського
господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
shefernastya19@gmail.com*

Туристичний ринок вважається досить гнучким, оскільки швидко реагує на зміни попиту та пропозиції туризму, а також на зміни зовнішнього середовища (політичні, економічні та соціальні фактори). Туризм є однією з провідних галузей економіки України, яка забезпечує не лише надходження до бюджету, а й створення робочих місць, формує позитивний імідж держави та підвищує конкурентоспроможність національних туристичних продуктів. Таким чином, він має значний вплив на економіку України, але частка доходу від надання туристичних послуг не досягає навіть 1% ВВП, тоді як у країнах, де туризм добре розвинений, він може генерувати до 10% від ВВП.

З огляду на туристичний сектор у 2017-2018 роках, коли в країні не діяли карантинні обмеження через COVID-19, ми відзначаємо стрімкий

розвиток туризму. Тим не менш, український туризм все ще вважався слабозвиненим. Україну найчастіше відвідують туристи з Угорщини, Словаччини та Польщі. Частка іноземних туристів, які подорожували туристичними групами, відносно невелика – лише 1,2%. Більшість громадян, які зараз класифікуються як іноземні туристи, фактично не відвідують Україну з офіційними чи приватними цілями (включаючи приватні послуги). Водночас це є яскравою ознакою недостатнього розвитку організованого туризму в Україні.

Проте все змінилося на початку 2020 року, коли всі країни світу охопила пандемія нового вірусу – COVID-19.

Згідно з опитуванням соціологічної групи «Оцінка», проведеним 5 серпня 2020 року, 66% українців не були і не збираються йти у відпустку цього року. З тих, хто вже був у відпустці або планує поїхати у відпустку, 43% проведуть її в рідному місті, приблизно стільки ж – в іншому регіоні України. Лише 9% респондентів поїхали у відпустку за кордон або планують таку поїздку. Планування відпустки більш поширене серед молодих і заможних людей.

Хоча пандемія COVID-19 на початку 2020 року мала величезний вплив на стан і подальший розвиток туризму, кожна криза призводить не тільки до негативних наслідків, а й до появи нових можливостей і перспектив для туристичного ринку. Ці можливості включають прискорення цифровізації туристичних послуг, більш активне впровадження сучасних технологій, використання ідеї економії відчуттів, оновлення індивідуального підходу до клієнта, розширення географії туристичного маршруту тощо.

Також необхідно наголосити на розвитку туризму під час масштабного вторгнення Російської Федерації в Україну або його відсутності. З початком тотальної війни деякі туристичні підприємства закрили, інші перейшли на волонтерство. Тому туризм в Україні зі зрозумілих причин фактично загинув.

Незважаючи на це, туризм в Україні все ще намагається розвиватися. Наприклад, львівська туристична фірма, яка спеціалізується на коротких подорожах Україною, з початком війни також перейшла на волонтерство, але вже відновили основну туристичну діяльність. Ця турфірма зараз займається евакуацією біженців за кордон і паралельно відновлює внутрішній туризм.

Якщо внутрішній туризм, навіть якщо його намагаються відродити, дуже обмежений, то з виїздом за кордон ситуація ще складніша. По-перше, через воєнний стан в Україні повністю закрито небо, а по-друге, більшість українців цікавляться евакуацією, а не відпочинком за кордоном. Але починає оживати і ринок поїздок за кордон.

Отже, нинішня сфера туризму в Україні зазнала великих втрат порівняно з попередніми роками, тобто з 2020 роком. Наразі кількість відвідувачів України з метою туризму надто низька, головна причина, звичайно, війна. Але ще в перспективі Україна має всі ресурси та чудову географію для вдосконалення сфери туризму та її стрімкого розвитку. Особливо після війни країна зможе зосередитися на підвищенні рівня туристичних послуг та використанні інформаційних технологій. Це дасть

змогу привернути увагу європейської та світової спільноти до туристично-рекреаційного потенціалу України, збільшити приплив туристів та надходження до бюджету від туристичної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Н. В. Погуда, О. Г. Розметова «Сучасний стан туристичного ринку України: оцінка та перспективи розвитку. Ефективна економіка»
2. Рихліцький В. Внутрішній туризм в Україні має розвиватися: як змінилася галузь і куди зник «бюджетний» мандрівник. Економічна правда: Сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/09/23/665405/> (дата повідомлення: 25.10.2020).
3. https://zaxid.net/turizm_pid_chas_viyni_2022_fakti_vid_turistichnih_firm_lvova_n1542665

ВПЛИВ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СУБ'ЄКТІВ

О. С. СОЛОСІЧ, аспірант
*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
03056 Україна, м. Київ, просп. Перемоги, 37
aleksandr.solosich@ukr.net*

Сучасний розвиток економічних систем відзначається завершенням процесу переходу від індустріальної суспільно-економічної формації, парадигмальні рамки якої зводили процеси економічного розвитку до проблематики забезпечення продуктивності та високого рівня ефективності техніко-технологічної складової підприємницьких утворень, до формації постіндустріального типу, у межах якої визначальними елементами забезпечення інтенсивного економічного зростання є інтелект, інформація, знання та інновації, які в свою чергу, формують собою архітектоніку понять інтелектуальної економіки та процесів інтелектуалізації в цілому.

Варто зазначити, що тенденції до інтелектуалізації соціально-економічних процесів і відносин відзначаються розширенням масштабу та зростанням ефективності використання знаннєвого та інтелектуального потенціалу економічних суб'єктів на всіх рівнях господарських відносин [1, с. 46].

Разом з тим, важливо зауважити, що незважаючи на широкий спектр можливостей, генерованих процесами інтелектуально-орієнтованого розвитку, на противагу їм зростає кількість безпекових викликів з якими стикаються господарюючі суб'єкти, нехтування або ігнорування яких може істотно знизити адаптивні можливості господарської структури до ефективності функціонування у ринковому середовищі. При цьому, вплив процесів інтелектуалізації спостерігається як на ендогенному рівні,

охоплюючи широке коло функціональних сфер діяльності підприємства (виробничу, фінансову, кадрову, маркетингову політику тощо), так і на екзогенному рівні, актуалізуючи питання інформаційної захищеності підприємницької структури та її можливостей для протидії нетиповим практикам конкурентної боротьби, водночас, активний розвиток останніх поглиблює порушену проблематику в умовах неможливості оперативного реагування інституційного поля на появу інноваційних форм конкурентних взаємодій.

Таким чином, в сучасних умовах особливої важливості набувають питання дослідження процесів інтелектуалізації не лише в контексті їх утилітаристських властивостей в процесі функціонування підприємницьких суб'єктів, але й у їх розвитку та взаємовпливі з відповідною безпековою проблематикою. Саме тому, пропонуємо сформувані основні напрямки впливу процесів інтелектуалізації у розрізі ефективного забезпечення економічної безпеки підприємницьких утворень. До таких напрямків віднесемо наступні: (1) пріоритетність інтелектуального компоненту як фактору довгострокового розвитку, у контексті залежності перспективного безпекового рівня підприємства від сформованості відповідного інтелектуального базису розвитку; (2) переорієнтація ціннісних аспектів мотивації персоналу, що виражається у необхідності індивідуального особистісно-центричного підходу до побудови кадрової політики; (3) актуалізація безпекових загроз у кіберпросторі, що безпосередньо пов'язано із необхідністю забезпечення захищеності фізичних та віртуальних складових інфраструктури внутрішньої інформаційної безпеки підприємства [2, с. 57]; (4) необхідність інтеграції підприємства у соціальне та інформаційне середовище віртуального простору як з метою безпекового моніторингу інформаційного поля, так і щодо забезпечення його залученості до сучасних віртуалізованих форм ринкової взаємодії у сфері електронної комерції; (5) домінування інтелектуальномістких форм трудової діяльності, паралельно активним тенденціям до цифровізації господарських процесів за своїм змістом позбавлених необхідності залучення інтелектуального компоненту; (6) культивування сприятливого креативного середовища генерації інноваційного продукту та передових управлінських рішень як засобу стимулювання інтелектуального потенціалу персоналу підприємства; (7) необхідність розширення інструментального забезпечення аналітичної діяльності в контексті відповідних методів та засобів обробки великих масивів даних, а також сучасних форм конкурентної боротьби, які панують у віртуальному просторі; (8) гуманізація сучасних підходів до формування бізнес моделі управління підприємницькою структурою, що включає в себе, з одного боку, позиціонування людського капіталу як фундаментальної бази побудови внутрішньої управлінської політики підприємства, а з іншого, забезпечення відповідальності з соціальної точки зору взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що в умовах інтенсифікації процесів інтелектуально-орієнтованого розвитку економічних систем,

формування безпекової політики підприємницького суб'єкта має враховувати не лише широту можливостей інтелектуалізації господарських процесів, але й складність та багатоаспектність відповідних загроз та опосередкованих впливів на можливості забезпечення його стабільного та ефективного функціонування.

Список використаних джерел:

1. Причепа І. В., Руда Л. П., Адлер О. О. Концептуальні засади інтелектуалізації економічних відносин і процесів на різних рівнях господарювання. *Інфраструктура ринку*. 2021. № 54. С. 42-47.

2. Тульчинська С. О., Солосіч О. С., Чорній В. В. Вплив діджиталізації управлінських процесів на систему забезпечення економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 9. С. 54–58.

ВПЛИВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА МОРСЬКУ ЛОГІСТИКУ ТА ТОРГІВЛЮ ЗЕРНОМ

О. Ю. СОПОЦЬКО, канд. екон. наук, доцент
o.sopotsko@ntu.edu.ua

А. В. СЕВОСТ'ЯНОВА, доктор філософії
з галузі знань управління та адміністрування, доцент
Національний транспортний університет
01010, Україна, м. Київ, вул. М. Омеляновича-Павленка, 1
sevastianova1607@gmail.com

Наслідком початку воєнних дій в Україні стали порушені зв'язки у регіональній логістиці, зупинка портових операцій, руйнування важливої інфраструктури, торговельні обмеження, збільшення витрат на страхування та підвищення цін на паливо. Все це стало причиною підвищення цін у світовій торгівлі та доставці вантажів.

Як наслідок, відстань доставки вантажів зросла, а також час і вартість такої доставки.

Стосовно ситуації у світовому судноплаванні, то до початку війни в Україні, галузь вже відчувала вплив пандемії COVID-19, були наявні проблеми через перевантаженість портів, існувала необхідність переходу на паливо з низьким вмістом вуглецю.

Тим не менш, зрозуміло, що збої у доставці морським транспортом та більший попит на тонно-милі, спричинені війною в Україні суттєво сприяють підвищенню витрат на доставку.

Торговельні обмеження та зміни у світовій торгівлі внаслідок війни призвели до сплеску у попиті на тонно-милію. Добові ставки для танкерів меншого розміру, які є ключовими для регіональної торгівлі нафтою в Чорному морі, регіоні Балтійського та Середземного морів різко зросли[1].

Вищі витрати на енергоносії також призвели до підвищення цін на морські бункери, підвищуючи вартість доставки для всього морського сектору транспорту. До кінця травня 2022 року світова середня ціна на мазут із дуже низьким вмістом сірки (VLSFO) сягнула понад 1000 дол. США за тону, що на 64 відсотки більше, ніж на початку року.

У 2021 році Україна експортувала близько 50 мільйонів тонн зерна. До війни прогнозувалося зростання на 3 % експорту зерна морським транспортом. Скорочення експорту зерна з України частково компенсується збільшенням поставок від інших постачальників. Наприклад, очікується, що у 2022 р. Бразилія збільшить експорт пшениці та грубого зерна на 37 %. Разом Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії та Європейський Союз збираються розширюватися їх експорт. Очікується збільшення експорту сої з Аргентини, Бразилії та Сполучених Штатів Америки.

Незважаючи на загальне скорочення обсягів перевезень, попит на транспортну роботу – тобто тонно-милі – для більшості країн-імпортерів продовольства, швидше за все, зросте.

Чорноморський порт, зазвичай, обслуговував понад 90 % українського імпорту зерна. Через припинення роботи порту, відправлення зерна за кордон було обмежено доставкою через західні кордони, залізницею, а також через малі порти Рені та Ізмаїл на річці Дунай. Цих альтернатив недостатньо для компенсації втрати пропускну здатності, яку, зазвичай, забезпечують українські порти.

Для запобігання виникнення продовольчої кризи у світі необхідним є розблокування українських портів для здійснення міжнародних перевезень, для доставки українського зерна на міжнародні ринки за менших витрат на доставку.

Для вирішення логістичних проблем на морському транспорті необхідно забезпечити продовження співпраці між державами прапора суден, державами порту та промисловістю надати всі необхідні послуги, включаючи бункеровку, медичне обслуговування моряків, та сертифікація нормативної відповідності. Це допоможе зменшити збитки та страхові витрати.

Необхідним, також є полегшити транзит і рух транспортників, хоча б тимчасово, щоб зменшити тиск на транскордонну торгівлю та транзит.

Актуальним залишається інвестування в транспортні послуги, а також у сприяння торгівлі та транзиту ніж у довоєнні часи. Торгові партнери та транзитні країни повинні зосередитися на ключових детермінанти міжнародних транспортних витрат, такі як сприяння торгівлі та цифровізація, інфраструктури, ефекту масштабу, дисбалансів і забезпечення конкуренції. [2]

Війна в Україні посилює виклики, пов'язані з пандемією COVID-19 і кліматичною кризою. Потрібна фінансова та технічна підтримка міжнародної спільноти допомога, пов'язана з транспортом і сприянням торгівлі. [3]

Список використаних джерел:

1. The war in Ukraine and its effects on maritime trade of logistics. Maritime trade disrupted. (28 June 2022). United Nations Conference on Trade and Development. [in English].
2. Review of Maritime Transport, for a detailed assessment of determinants of maritime transport costs (2015). United Nations Conference on Trade and Development. [in English].
3. GrynspanR., “Weathering a ‘perfect storm’ of cascading crises”, Retrived from :<https://unctad.org/news/blog-weathering-perfect-storm-cascading-crises> [in English].

ЗАХОДИ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

А. В. ТИХОН, студентка
Н. М. БОГАЦЬКА, канд. екон. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
21000 Україна, м. Вінниця, вул. Соборна, 87
n.bohatska@vtei.edu.ua

Підприємство вважається прибутковим, якщо в результаті реалізації продукції, робіт, послуг покриває всі свої витрати і отримує прибуток. Тобто в широкому розумінні слова рентабельність означає прибутковість. Але визначення рентабельності як прибутковості недостатньо точно розкриває свій економічний зміст через відсутність тотожності між ними, оскільки розмір прибутку і рівень рентабельності, як правило, не змінюються в рівній пропорції, а часто і в різному напрямку. Рентабельність власного (акціонерного) капіталу залежить від зміни рівня рентабельності продукції, швидкості звороту сукупного капіталу і співвідношення власного і позикового капіталу. Залежно від показника, з яким співвідноситься прибуток, виділяють наступну класифікацію показників рентабельності [1].

Розглянемо спочатку чинники, які безпосередньо пов'язані з діяльністю підприємства, які можна змінювати і регулювати залежно від поставлених перед підприємством цілей і завдань, тобто виробничі чинники пов'язані з основною діяльністю підприємства, і поза виробничі чинники, які не пов'язані з виробництвом продукції і з основною діяльністю підприємства. Позавиробничі чинники включають постачальницько-збутову діяльність, тобто своєчасність і повноту виконання постачальниками і покупцями зобов'язань перед підприємством, їх віддаленість від підприємства, вартість перевезення до місця призначення і тому подібне.

Екстенсивні чинники пов'язані зі зміною кількісних параметрів елементів виробничого процесу, та включають:

- зміна обсягу і часу роботи засобів праці, тобто, наприклад, покупка машини, верстата, будівництво нових цехів і приміщень або збільшення часу роботи обладнання для збільшення обсягу виробництва продуктів;

- зміна кількості предметів праці, непродуктивне використання засобів праці, тобто збільшення запасів, велика питома вага браку і відходів в обсяги виробленої продукції;

- зміна чисельності робітників, фонду робочого часу, непродуктивні витрати живої праці [2].

Інтенсивні виробничі чинники пов'язані з підвищенням якості використання факторів виробництва, до них відносяться:

- підвищення якісних характеристик і продуктивності обладнання, тобто своєчасна заміна обладнання на більш сучасне та більш продуктивне; використання прогресивних матеріалів, досконалість технології обробки, прискорення обороту матеріалів;

- підвищення кваліфікації робітників, зниження трудомісткості виробництва, вдосконалення організації праці.

Крім внутрішніх чинників рентабельність компанії забезпечують і зовнішні фактори, що не залежать від діяльності підприємства, але часто досить сильно впливають на результат її діяльності [3].

Отже, для підвищення прибутку та рентабельності підприємства потрібно спиратися на комплексний техніко-економічний аналіз діяльності підприємства, а також чітко визначити стратегію свого розвитку. Реалізація стратегії, спрямованої на розширення ринку збуту, збільшення обсягу реалізації продукції та послуг, а також зниження загальних витрат підприємства, повною мірою сприятиме збільшенню рентабельності та покращенню фінансових результатів діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Батракова Т. І. Управління ефективністю діяльності підприємства – запорука його успішного функціонування / Т.І. Батракова // Економічний аналіз. – 2015. – Т. 19. – №. 2. – С. 13-19.

2. Богацька Н.М. Прибуток підприємства як рушійна сила функціонування ринкової економіки / Н.М. Богацька, М.М. Кузьменко // Вісник ХНУ. - 2018. - 102с.

3. Фещенко О. П. Рентабельність суб'єктів господарювання як складова оцінки фінансового стану // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – №. 9. – С. 71-75.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВІ РОЗСЛІДУВАННЯ»: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

К. С. ХЛОПОВА, студентка групи ФБЛ-19-2
А. С. АМЕЛІНА, канд. юрид. наук, доцент, професор
кафедри кримінальних розслідувань
*ІНІ економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету*

Сучасна практика боротьби зі злочинністю не є максимально ефективною без урахування активного впровадження економічних знань. Фінансова інформація відображається в механізмі виявлення та розслідування економічних кримінальних правопорушень, що безпосередньо характеризує злочинну діяльність.

Слушно зазначають В. І. Василичук та С. А. Вязмікін, що на стадії виявлення кримінальні правопорушення застосовується фінансовий моніторинг підозрілих операцій, проводяться перевірки фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання. Важливе значення під час розслідування кримінальних правопорушень має чітке призначення й проведення судово-економічних експертиз, залучення фахівця-економіста до проведення процесуальних дій тощо [1, с. 7]. Тому можна з упевненістю сказати, що фінансові розслідування виступають неабияким елементом у правоохоронній діяльності та забезпеченні економічної безпеки.

Г. В. Капленкота В. О. Гнесь зазначають, що для розуміння сутності категорії «фінансові розслідування» та її можливості використання у вітчизняній практиці доцільним є вивчення досвіду країн, у яких боротьба з економічною злочинністю має більш багату історію, правоохоронні органи мають достатній досвід та набули розвитку недержавні інструменти протидії злочинній діяльності, зокрема, і у фінансовій сфері. Незважаючи на застосування визначення «фінансових розслідувань» на практиці, то у повсякденному науковому середовищі перебуває думка, щодо так званого «фантому», тобто результату механічного перенесення терміну з практики розвинених країн (перш за все США) з суттєвою відмінністю правової системи та системи органів влади. До прикладу розвинених країнах, таких як Велика Британія, США, Канада поряд з галузями знань криміналістики з судовою медициною та судовою психіатрією зазначаються «фінансові розслідування та судовий облік» [2, с. 239-240].

Зважаючи на приклад США, то там виконання обов'язків правоохоронних органів більш наближена саме до сфери фінансів. Так, Міністерство фінансів США володіє функціями боротьби з фінансовими кримінальними правопорушеннями та фінансуванням тероризму. У структурі Мінфіну діє Служба внутрішніх доходів, підрозділи якої працюють над виявленням та розслідуванням фінансових кримінальних правопорушень, ще є такі як: Служба по боротьбі з тероризмом і фінансової розвідки [3, с. 190].

Що стосується Великобританії та Італії, то там були створені спеціалізовані правоохоронні органи для протидії організованим злочинності. Важливу роль у діяльності Фінансової поліції Італії та Служби боротьби з організованою злочинністю Великобританії відіграє аналіз фінансової інформації, що здійснюється на стадії розкриття та розслідування кримінальних правопорушень [3, с. 191].

Фінансові кримінальні правопорушення мають дещо розширений смисловий характер, який відрізняється від сформованого в сучасній вітчизняній науці. Адже, вони не кримінальні правопорушення у виключно фінансовій сфері, а й такі, що використовують фінансову сферу та відображаються у фінансовій інформації [4, с. 22]. Доречно зазначити, що спеціальний аналіз фінансової інформації, що застосовується за незвичною методикою названою в розвинених країнах як «фінансові розслідування» являється необхідною для ефективного виявлення і розслідування цих видів кримінальних правопорушень.

Слід також зауважити на тому, що «фінансові розслідування» є досить поширеними. Якщо звернутися до практичного досвіду, то найбільшу увагу приділяють фінансовим розслідуванням шахрайства. На даний момент аудит шахрайства в розвинених країнах виокремлюється як самостійна сфера ринку консультаційних послуг, що спрямовується на дослідження виявлення, фіксацію та запобігання корпоративних шахрайств.

Виходячи з вище зазначеного, слід додати, що існує Міжнародна асоціація сертифікованих фахівців з перевірки шахрайства (ACFE), які мають сертифікацію фахівців з виявлення, розслідування та запобігання корпоративним шахрайствам. ACFE - провідна в світі організація, яка регулює та спрямовує цей вид діяльності. Організаційно ACFE - це глобальне професійне співтовариство, яке налічує понад 40 000 членів у 125 країнах, об'єднане у 103 національні філії та офіси [3, с. 193].

Отже, можна дійти висновку, що не дивлячись на рівень інтенсивності використання на практиці, поняття «фінансові розслідування» для вітчизняної науки воно ще потребує свого розвитку. Для нашої країни наразі важливим є початок повного функціонування Бюро економічної безпеки. В такому випадку, міжнародний досвід вкрай важливий для України, оскільки у провідних країнах світу науково-методичний супровід діяльності з організації та проведення фінансових розслідувань має достатньо високий рівень розвитку та орієнтований на вирішення практичних проблем.

Список використаних джерел:

1. Василичук В. І., Вязмікін С. А. Фінансові розслідування у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні. *Методичні рекомендації*. Київ. 2017. С. 5-17.

2. Капленко Г. В., Гнесь В. О. Фінансові розслідування як передумова до забезпечення економічної безпеки України. *Збірник тез наукових доповідей*. Львів. 2021. С. 239-242.

3. Лепський С. І. Зарубіжний досвід використання фінансових розслідувань у правоохоронній діяльності. *Право і суспільство*, № 2. 2015. С. 189-194.

4. Долбнєва Д. В. Шляхи трансформації системи боротьби з економічними злочинами в Україні з урахуванням досвіду країн європейського союзу. *Scientific Journal «Science Rise»*, №2-3 (55-56). 2019. С. 21-27.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ю. Є. ХОЛОДНА, канд. екон. наук, доцент,
*Харківський національний економічний університет
ім. Семена Кузнеця
61058 Україна, м. Харків, пр. Науки, 9-А
kholodnayajulia@gmail.com*

Функціонування будь-якого банку і його успішна діяльність залежить від уміння приймати рішення, які дають йому можливість забезпечити на належному рівні ліквідність, прибутковість і захист від негативного впливу банківських ризиків. Тому актуальним в сучасних умовах функціонування банківської діяльності є пошук реальних шляхів мінімізації ризиків та відповідно до цього отримання додатних фінансових результатів банківськими установами. Управління прибутком банку є необхідною складовою успішного функціонування та подальшого розвитку вітчизняного фінансового сектору.

Дослідженням проблематики управління фінансовими результатами банку займалися такі вчені як: В. О. Іванова, О. А. Криклій, К. Л. Ларіонова, О. О. Рибалка, О. М. Сидоренко, Є. А. Ящук, та ін.

Управління прибутком банку – це процес прийняття та реалізації управлінських рішень щодо формування, розподілу і використання прибутку [2, с. 233]. Вирізняють декілька показників прибутку: економічний, балансовий, прибуток до оподаткування, чистий, а також нерозподілений прибуток [1, с. 58].

Ефективний механізм управління прибутком банку дає змогу в повному обсязі реалізувати цілі і завдання, що стоять перед банком. Визначення кінцевого фінансового результату діяльності банку передбачає аналіз: джерел прибутку; доходів банку (структурний аналіз, оцінку рівня доходів); видатків банку (структурний аналіз, оцінка рівня видатків); абсолютного розміру прибутку та факторів, що на нього впливають; фінансових коефіцієнтів прибутковості (вивчення динаміки коефіцієнтів, оцінку коефіцієнтів з погляду їх нормативного рівня, факторний аналіз динаміки коефіцієнтів).

Стратегія управління прибутком розробляється кожним банком індивідуально. Проте виділяють два основні типи стратегії управління прибутком банку [2, с. 233]:

стратегія максимізації прибутку, що передбачає свідоме прийняття підвищеного ризику та реалізується через переважання застосування незбалансованих підходів до управління активами і пасивами банку;

стратегія мінімізації ризику, яку обирають в тому разі, коли рівень прибутку банку задовольняє керівництво й акціонерів, а основною метою є стабілізація фінансових результатів.

За даними НБУ, в 2021 р. в Україні платоспроможні банки отримали 77,5 млрд грн чистого прибутку, що майже вдвічі більше, ніж у 2020 р. році (39,7 млрд грн), та на 33% більше, ніж у 2019 р. (58,4 млрд грн). Рентабельність капіталу сектору зросла до 35,2% порівняно з 19,2% у 2020 р. [3].

Станом на 01.01.2022 р. із 71 платоспроможного банку 66 були прибутковими та отримали чистий прибуток 77,9 млрд грн, що перекрыло збитки п'яти банків на загальну суму 0,4 млрд грн Прибуток сектору концентрований: п'ять найприбутковіших банків сформували 67% усього прибутку [3].

Пригнічений попит на банківські послуги та реалізація кредитного ризику внаслідок війни призвели до збитковості банківського сектору вперше за останні п'ять років. З метою збереження операційної ефективності банківського сектору, банківські установи мають адаптувати власні бізнес-моделі до функціонування в кризових умовах.

Процес адаптації банківського бізнесу до сучасних умов, потребує перегляду підходів до управління прибутком у бік застосування як окремих елементів так і комплексу антикризового управління банком.

Підходи до управління прибутком (фінансовими результатами) на тлі воєнного стану в Україні мають бути спрямовані на виявлення резервів зростання рентабельності, пошук та розробку заходів із використання виявлених резервів.

Основними напрямками щодо максимізації прибутку та рентабельності банківських установ за таких умов функціонування, на думку автора, є такі:

- перегляд рівня процентної ставки за активними та пасивними операціями банку з метою збереження обсягів операцій та клієнтської бази;
- розробка заходів із збільшення групи активів, що приносять процентний дохід;
- забезпечення зростання непроцентних доходів;
- заходи щодо зменшення рівня кредитного ризику;
- нарощення власних коштів банку;
- оптимізація організаційної структури управління банком;
- подальше впровадження новітніх банківських технологій.

Виконання поставлених завдань управління прибутком банку дозволить максимізувати його рівень за прийняттого рівня ризику, сформувати достатній обсяг фінансових ресурсів, забезпечити зростання

ринкової вартості банку та задовольнити інтереси акціонерів найманих працівників банку.

Список використаних джерел:

1. Іванова В. О. Економічна сутність прибутку комерційного банку та джерела його формування / В.О. Іванова, С.Ф. Кантур // Культура народів Причорномор'я. – 2012. – № 253. – С. 57-60.

2. Ларіонова К.Л. Методичні підходи до формування механізму управління прибутком банку / К.Л. Ларіонова, О.С. Кузьміна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – №4. Том 2. – С. 230 – 235.

3. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ (ЕКСПОРТУ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ)

В. А. ХУДАВЕРДІЄВА, канд. екон. наук, доцент
Державний біотехнологічний університет
61002 Україна, м. Харків, вул. Алчевських, 44
viki75807@gmail.com

Лікувально-оздоровчий туризм як сегмент туристського ринку займає відносно невелику частку в загальносвітовому туристському потоці, проте він став глобальною індустрією, що використовує зростаючий попит на медичні послуги найширшого спектра. Процеси диверсифікації в медичній галузі призвели до сегментації лікувально-оздоровчого туризму на три форми: медичний, оздоровчий та реабілітаційний туризм. Відповідно до індексу Медичного туризму (МТІ), а також звітів дослідницьких корпорацій Oxford Economics і Visa, до 2025 р. у світі оборот у сфері медичного туризму досягне понад 3 трлн дол. США. Сьогодні світовий ринок медичного туризму оцінюється в 439 млрд дол. США щорічно. У найближчі 10 років він зростатиме не менш як на 25% на рік [1].

За прогнозами Всесвітньої організації охорони здоров'я, через кілька років медичний туризм стане однією з головних галузей у світовій економіці. Велика кількість країн вживала і робить значні зусилля для розвитку експорту медичних послуг. Розвиток в'їзного медичного туризму значно розвиває медичну галузь, і мультиплікативно відбивається на всьому високотехнологічному секторі (оснащення медичним обладнанням, підвищення кваліфікації медичних працівників, розвиток інформаційних технологій), а також збільшує ВВП країни. Частина дій урядів була успішною, інша частина - не призвела до бажаних результатів. Міжнародний науково-дослідний центр охорони здоров'я (IHRC) спільно з Міжнародною асоціацією медичного туризму (МТА) опублікував Індекс медичного

туризму – рейтинг країн, де іноземним пацієнтам надають найбільш якісні медичні послуги. Серед лідерів у сфері медичного туризму знаходяться країни з потужною економікою, розвинутою інфраструктурою та готельним сервісом. До рейтингу потрапили 25 держав з оцінкою за трьома головними показниками: екологія, стан індустрії медичного туризму, рівень медичного оснащення та обслуговування. Кожен критерій включав 34 параметри, серед них привабливість туристичного напрямку та ціни на лікування. Лідерами рейтингу стали Канада, Великобританія, Ізраїль, Сінгапур та Коста-Ріка. Канада має великий бал за показником «екологія», Ізраїль – «медичне обладнання та обслуговування», Кос-та-Ріка – «привабливість напрямку». Німеччина посіла 7 місце [2].

Критеріями нашого інтересу найбільше відповідають такі країни, як Туреччина, Індія, Ізраїль та Південна Корея, що входять до першої десятки рейтингу. Асоціації медичного туризму в Туреччині, яким держава повертає частину витрат на маркетинг і просування турецьких клінік, гарантують закордонним пацієнтам такі додаткові переваги: знижка 50% на переліт до Туреччини авіакомпанією Turkish Airlines для пацієнта та 2 осіб, що супроводжують його, знижка 50% на проживання в готелі в Туреччині, безкоштовний переклад медичної документації, безкоштовний трансфер з аеропорту до клініки, надання безкоштовного перекладача, безкоштовна медична страховка у сумі 30 тис. євро у разі виникнення ускладнень під час лікування [3].

Приватна медицина в Індії зараз перебуває на дуже високому рівні розвитку і це визнає світове співтовариство. Близько 80% усіх медичних послуг Індії надається приватним сектором. Приватні компанії вкладаються у розвиток охорони здоров'я, забезпечують клініки сучасним обладнанням, стимулюють отримання лікарями зарубіжної освіти та досвіду, залучають іноземних пацієнтів. 22 клініка в Індії акредитована за міжнародним стандартом JCI.

Туристи приїжджають до Ізраїлю проходити лікування в місцевій системі охорони здоров'я через високу якість і медицини, і сервісу. В умовах жорсткої конкуренції на глобальному ринку медичного туризму настав час контролювати не тільки якість послуг, а й їх фінансову складову. Багато питань викликало непрозоре ціноутворення з боку медичних посередницьких компаній, що іноді істотно збільшує реальну вартість безпосередньо медичних послуг. Проте важливо звернути увагу на те, що ринок медичного туризму в Ізраїлі свого часу розвивали саме компанії-агенти медичного туризму, у зв'язку з тим, що цей бізнес був високомаржинальним. Згодом великі лікарні стали розвивати свої власні міжнародні відділи, і в даний час вони мають місце практично в кожній лікарні [3].

У світовому рейтингу індустрії медичного туризму Південна Корея посідає шосте місце. Високотехнологічне оснащення, високий рівень спеціалістів, жорстка система контролю якості медичних послуг, доброзичливе обслуговування та порівняно низькі ціни порівняно з Ізраїлем та Німеччиною роблять країну однією з найпривабливіших у галузі медичного

туризму. 26 корейських клінік мають акредитацію JCI. Фінансування системи охорони здоров'я в Кореї покривається за рахунок коштів обов'язкового медичного страхування та державних субсидій. У Кореї існує лише одна страхова компанія - Національна медична страхова корпорація, що діє на некомерційній основі. Відрахування по ЗМС становить 5,4% від заробітної плати [3].

Список використаних джерел:

1. The World Tourism Organization (UNWTO). URL: <https://www.unwto.org/tourism-statistics-data>.
2. Индекс медицинского туризма. URL: Medical Tourism.com. 2021. URL: <https://www.medicaltourismindex.com/overview/destination-ranking/>
3. Netanyahu's Office Lobbying to Expand Medical Tourism. HAARETZ. 2012. URL: <https://www.haaretz.com/israel-news/business/netanyahu-s-office-lobbying-to-expand-medical-tourism-1.5181227>

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ ЕФЕКТИВНІСТЮ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

А. С. ШВОРАК, 4 курс, 051 Економіка
Г. В. МАХОВА, канд. екон. наук, доцент
*Київський національний економічний університет
ім. В. Гетьмана
03057 Україна, м. Київ, просп. Перемоги, 54/1
unastja.s790@gmail.com*

Здатність керувати економічною ефективністю малих підприємств є дуже цінною конкурентною перевагою в сучасних умовах, оскільки вона відіграє дуже важливу роль в успіху компанії.

Під економічною ефективністю розуміють такий показник, який показує відношення економічного результату до поточних витрат необхідних для отримання цього результату. Здатність забезпечувати високий рівень даного показника є важливим чинником для малого бізнесу, адже малі підприємства, як і усі інші види підприємств, прагнуть максимізувати прибутки від своєї діяльності при мінімізації витрат, необхідних для досягнення цього прибутку [1, с.15].

В економічній теорії та практиці існує значна кількість різноманітних підходів щодо забезпечення та підвищення рівня продуктивності підприємств, їхньої конкурентоспроможності, що в підсумку має відобразитися у підвищенні ефективності. На сьогодні розроблені показники, методики та практики щодо оцінювання та управління ефективністю підприємств. Але необхідно зауважити, що значна кількість підходів до управління ефективністю діяльності підприємств розроблялися для великих підприємств та компаній, зокрема, VBM – Вартісно-орієнтоване управління, піраміда ефективності, Кембриджська система управління

ефективністю, тощо [2, с.70]. Застосування таких підходів дуже ускладнено або взагалі неможливо для малих підприємств. Це пов'язано із наступним:

1) зазначені підходи передбачають запровадження оцінок на основі певної організаційної стратегії та встановлених цілей, проте малі підприємства не завжди мають чітко сформульовану стратегію;

2) вони вимірюють і фінансові, і нефінансові аспекти діяльності підприємства, такі як якість, гнучкість, задоволеність клієнтів і внутрішня ефективність бізнесу, проте на практиці для малих підприємств важливими є насамперед фінансові аспекти, оскільки їх головним завданням є забезпечення короткострокового грошового потоку.

3) для впровадження ці методи потребують значних фінансових і людських ресурсів, вимагають збору великих обсягів інформації, а тому найчастіше є надто дорогими для реалізації малими підприємствами [2, с. 71].

Враховуючи недоліки вказаних вище методів управління ефективністю діяльності підприємств, які були несумісними з діяльністю малих підприємств, Горобець Т.А. [2, с. 71] сформулювала основні властивості, якими має бути наділена система управління ефективністю діяльності малих підприємств:

1) вона має ґрунтуватися на інформації, доступній підприємству, яка може бути отримана без високих витрат та значних зусиль;

2) вона не повинна вимагати наявності чіткої стратегії, тобто визнавати, що стратегія часто формується прямо під час діяльності підприємства;

3) вона має бути в змозі оцінити ефективність діяльності підприємства у минулому, поточну ефективність, особливо фінансові індикатори (грошові потоки, прибутковість, додана вартість, тощо) і має допомагати керівництву, надаючи рекомендації для прийняття управлінських рішень у майбутньому;

4) вона має бути простою і недорогою.

Серед методів управління ефективністю, що застосовуються у практиці діяльності малих підприємств, можемо розглянути наступні найбільш змістовні та перспективні, а саме бенчмаркінг ефективності та управління на основі економічної доданої вартості (EVA).

Бенчмаркінг ефективності розглядається як процес або метод управління, що містить порівняльний аналіз та вказує на проблеми та орієнтири задля підвищення ефективності в межах галузі (ринку), на якому працює підприємство. Завдяки бенчмаркінгу, малі підприємства можуть порівнювати свої показники як з конкурентами, так і з провідними фірмами у суміжних та не пов'язаних з ними галузях. Крім того, цей процес дасть змогу малим підприємствам визначити прогалини у своїй діяльності, а потім визначити найкращі практики, на які можна орієнтуватись у здійсненні поточної та перспективної діяльності [3, с.545].

Сутність методу управління на основі показника економічної доданої вартості EVA зводиться до забезпечення надбавки до інвестованого капіталу, яка має дорівнювати приведеній вартості майбутнього економічного

прибутку підприємства. Мета управління на основі показника EVA – спрямування діяльності компанії на збільшення її вартості. Позитивним аспектом цього методу управління, що робить його релевантним для використання малими підприємствами є використання доступних фінансових індикаторів, що переважно орієнтовані на короткотермінову перспективу. Рішення за цим методом управління здебільшого спрямовані на зниження поточних витрат і економію на активах, що є простим для сприйняття власникам та менеджерам малих підприємств [2, с. 73].

Отже, методи управління ефективністю діяльності малих підприємств повинні мати такі властивості як доступність інформації, допустимість неясності стратегії, простота та низька вартість і переважна орієнтація на фінансові індикатори. Саме тому для управління ефективністю діяльності малими підприємствами рекомендується використовувати такі методи як бенчмаркінг ефективності та управління на основі економічної доданої вартості (EVA).

Список використаних джерел:

1. Шевчук Р.М. Підвищення ефективності діяльності підприємств малого бізнесу, на прикладі ФОП Мартинюк О.В. // Р. М. Шевчук. — Тернопіль : ТНТУ, 2020. — 84 с.
2. Горобець Т.А. Особливості управління ефективністю діяльності підприємств малого та середнього бізнесу / Горобець Т.А. // ModernEconomics. - 2019. - № 15. - С. 69-78. - URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V15\(2019\)-10](https://doi.org/10.31521/modecon.V15(2019)-10). (Дата звернення 30.10.2022)
3. Попович Д.В. Бенчмаркінг як дієвий інструмент управління ефективністю підприємства / Д.В. Попович, О.Б. Тарнавська // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015.– № 4.– С. 544–546.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПАРКІВ

І. О. ЩЕБЛИКІНА канд. екон. наук, доцент

innashebykina@gmail.com

Д. О. МАТВИЄНКО магістр

Запорізький національний університет

69600 Україна, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66

mrbleazze@gmail.com

Забезпечення конкурентоспроможності країни на світовій арені потребує її багатостороннього розвитку, технологічного, зокрема. Організація та стимулювання процесів створення і втілення інновацій у різних сферах економіки потребує значних ресурсів та зусиль. Саме з метою акумулювання необхідних ресурсів, країни організовують інноваційні та технологічні парки.

Технологічні парки представляють собою зони активності, що поєднують потенціали промислових підприємств, науково-дослідних структур, а також університетів. У свою чергу, інноваційні парки виступають як середовище, що є сприятливим для розвитку підприємництва, проведення досліджень та експериментів. Їх головна різниця у тому, що інноваційні парки, часті за все, організовуються на базі підприємств, а технологічні - за участі університетів та науково-дослідних структур.

Міжнародна асоціація наукових парків (IASP) визначає технопарк як організацію, керовану спеціалізованими професіоналами, основною метою якої є збільшення добробуту своєї спільноти шляхом сприяння культурі інновацій і конкурентоспроможності пов'язаних із нею підприємств і заснованих на знаннях установи. Щоб досягти цих цілей, Науковий парк стимулює та керує потоком знань і технологій між університетами, дослідницькими установами, компаніями та ринками - це сприяє створенню та зростанню компаній, заснованих на інноваціях, через процеси інкубації та відокремлення, і надає інші послуги з доданою вартістю разом із високоякісним простором та зручностями. Технопарки переслідують такі завдання [1]:

- реіндустріалізувати регіон, ставши анклавом для технологій. Це передбачає просування вгору по кривій навчання навичкам для більш складних продуктів, які виготовляються більш складними способами;
- діяти як каталізатор регіонального економічного розвитку або відродження, а також сприяти економічному зростанню;
- щоб створити синергію між гравцями інновацій Синергію можна найкраще розглядати як генерування нової та цінної інформації через людську взаємодію.

Наразі, Україна має значний потенціал, щодо організації й розвитку технологічних та інноваційних парків. Насамперед, це пов'язане із високим рівнем підготовки кваліфікованих кадрів та потужній науково-дослідній базі.

За останні роки і в Україні, і в усьому світі технопарки або територіально-виробничі наукові комплекси стали найбільш ефективною організаційно-економічною формою інтеграції науки і виробництва серед усіх інших інноваційних структур [2]. Їхнє утворення стає можливим завдяки прямому та опосередкованому стимулюванню. Наприклад, через певні податкові пільги або кредити, цілеспрямовано створення державою, та інші методи, що впливають на процес упровадження інновацій.

У 2022 році був ухвалений проект закону України "Про інноваційні парки". Його прийняття було обумовлене необхідністю вдосконалення законодавчої бази та збільшення ефективності інноваційної діяльності.

Законопроект пропонує [3]:

- вдосконалити законодавчу базу у сфері інноваційної діяльності та систематизувати різні види парків;
- визначити мету, завдання та функції, а також послуги, які можуть надаватись інноваційними парками;

- створити сприятливі умови для провадження інноваційної діяльності інноваційними парками;
- визначити чіткий механізм щодо державної політики у сфері розвитку інновацій, підтримки та стимулювання інноваційної діяльності шляхом визначення видів фінансової підтримки, що може надаватись інноваційним паркам.

Виходячи із зазначеного вище, можна сказати, що створення й розвиток технологічних та інноваційних парків має значні переваги для забезпечення ефективного розвитку країни. Технопарки можуть стати опорою для провадження регіональних інновацій та розвитку. Також, інноваційні та технологічні парки сприяють співпраці між підприємствами та окремими стартапами у сфері для розвитку революційних технологій, а також сприяти розвитку передових технологій. Відносно України, слід зазначити той факт, що вітчизняна економіка потребує системних зрушень у сфері інноваційної діяльності. Ці зрушення повинні бути спрямовані на активізацію міжнародної співпраці у сфері інновацій, а також створення умов розвитку інноваційної через організацію та розвиток інноваційних та технологічних парків.

Список використаних джерел:

1. Interreg Europe. Policy solutions. Story. Technology Parks to promote regional economic transformation. URL: <https://www.interregeurope.eu/find-policy-solutions/stories/technology-parks-to-promote-regional-economic-transformation>
2. Міністерство освіти і науки України. Наука. Інноваційна діяльність та трансфер технологій. Технологічні парки. URL: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/innovacijna-diyalnist-ta-transfer-tehnologij/tehnologichni-parki>
3. Міністерство освіти і науки України. Новини. Уряд ухвалив проєкт ЗУ «Про інноваційні парки». URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/uryad-uhvaliv-proyekt-zu-pro-innovacijni-parki>

СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ГАЛУЗІ МІСЬКОГО ТРАНСПОРТУ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЇХНЬОГО ВИРІШЕННЯ

Л. О. ШИНКАР, студентка
К. В. КОТЛЯРОВА, студентка
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
ludmilashinkar29@gmail.com

На сьогодні транспорт є основним і одним із важливих засобів забезпечення територіальних зв'язків, а також однією з основних складових

територіального поділу праці та зв'язку між виробництвом і споживанням. Завдяки транспорту місцевість стає більш ефективною в своєму функціонуванні та об'єднує свої окремі частини в одне ціле [1]. Міський транспорт, як і інші, є запорукою швидкого розвитку всіх сфер життя міста, а також показником якості життя мешканців, але має багато економічних та екологічних проблем. Вирішення проблем транспортної інфраструктури, яка є основою як для забезпечення економічного розвитку національної економіки країни, так і для підвищення якості життя населення, є одним із першочергових завдань нашої держави.

Існує багато типів транспортних засобів міського характеру, а в залежності від завантаженості та швидкості руху виділяють такі групи: автобус, тролейбус, трамвай, експрес-автобус, швидкісний трамвай, автобус на самостійному шляху, швидкісний трамвай та метрополітен.

З усіх видів транспорту міський електротранспорт є найбільш ефективним, більш-менш екологічним, економічним і доступним для населення в умовах ринкової економіки. Але якщо виникають проблеми з електропостачанням, то місто просто зупиняється і жителям стає важче пересуватися з одного місця в інше.

Сьогодні транспортна інфраструктура міст перебуває в економічній кризі через фізичну та моральну зношеність матеріально-технічної бази, відсутність ринкового механізму функціонування та управління міським транспортом, а також вона приносить шкоду навколишньому середовищу, тобто нашій екології.

Основними економічними проблемами міського транспорту України є:

- 1) невідповідність техніко-технологічного рівня вітчизняного транспорту європейським вимогам, що є небезпечним для перевезення;
- 2) недотримання співвідношення «ціна-якість», що знижує попит на послуги певного виду транспорту;
- 3) мале виробництво міського транспорту;
- 4) відставання темпів розвитку дорожньої мережі порівняно з темпами автомобілізації суспільства;
- 5) заручник пільгового перевезення.

Транспортна інфраструктура має повною мірою забезпечувати необхідні умови для функціонування та розвитку основних галузей промисловості та максимально ефективно використовувати економічний та промисловий потенціал міста.

Сучасні екологічні проблеми міського транспорту нашої країни, що є найбільш поширені:

- 1) забруднення навколишнього середовища;
- 2) старіння середнього віку автопарку;
- 3) шумове забруднення міст.

На теперішній час Кабінетом Міністрів України створений документ "Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року" [2], який визначає основні напрями покращення якості надання послуг міського транспорту, передбачає наближення рівня їх надання та

розвитку інфраструктури до європейських стандартів, підвищення рівня безпеки та зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, реагує на необхідність поліпшення системи управління та корпоративного управління у державному секторі економіки.

Рекомендаціями щодо вирішення проблем транспортної інфраструктури є наступні:

- удосконалення державної системи управління безпекою транспорту відповідно до міжнародних стандартів;
- запровадження механізму стимулювання поступової модернізації та розвитку транспортної інфраструктури, оновлення транспорту;
- впровадження класифікації дорожньо-транспортних пригод;
- створення ефективних процедур виділення коштів з Державного дорожнього фонду та інших ресурсів на заходи, спрямовані на підвищення безпеки дорожнього руху;
- забезпечення мобільності та функціонування сучасного пасажирського транспорту;
- розвиток організації та фінансування соціально значущих пасажирських перевезень усіма видами транспорту;
- регулювання діяльності автостанцій;
- переведення транспорту на більш екологічне паливо.

Список використаних джерел:

1. Танклевська Н.С., «Сучасні проблеми розвитку транспортного сектору України» [Електронний ресурс] / Н.С. Танклевська – Режим доступу: <https://magazine.faaf.org.ua/suchasni-problemi-rozvitku-transportnogo-sektoru-ukraini.html>

2. Національна транспортна стратегія України на період до 2030 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80#Text>

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ (НА ПРИКЛАДІ АГРОПРОМИСЛОВИХ КОМПЛЕКСІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ)

В. А. ЯНКОВСЬКА, канд. екон. наук, доцент,
vika_yank2020@ukr.net

С. Ю. ФРЕШЕР, студентка
Харківський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
61007, Україна, м. Харків, вул. Бекетова, 3
fresher.ua@gmail.com

Сучасний рівень ринкової економіки зумовлює динаміку розвитку її суб'єктів. Це обумовлює велику конкуренцію підприємств не тільки як

виробника продукції або надавача послуг, але і як роботодавця. Великі організації розуміють взаємозв'язок: кращі працівники створюють краще підприємство – краще підприємство наймає або створює кращих працівників і це коло дозволяє забезпечити позитивну динаміку розвитку організації. Тому в розвинутих компаніях приділяється увага до потреб робітників, їх стимулювання та мотивації.

Останні роки Україна впевнено займає лідерські позиції як експортер аграрної продукції, так, наприклад, у 2020 році країна перша в світі за обсягами постачання соняшникової олії та шроту. Кожен рік показники агропромислового комплексу (АПК) зростають внаслідок збільшення промислових площ, покращення якості продукції та технологічних процесів на всіх етапах роботи таких підприємств. Перш за все це відбувається завдяки правильній організації управління персоналом. Тому, розглянемо засоби мотивування на прикладі кращих агропромислових комплексів за версією ресурсів Forbes Україна та Фокус: “Сингента” (Syngenta) (3 місце, Forbes 2022), “Кернел” (Kernel) (14 місце, Forbes 2022), ПРАТ “Миронівський хлібопродукт” (ПРАТ “МХП”) (25 місце, Forbes 2022), ТОВ “ОПТИМУСАГРОТРЕЙД” (46 місце, Forbes 2021), агрохолдінг “Астарта-Київ” (3 місце в галузі, Фокус 2021).

Мотивація персоналу – сфера фахової, практичної діяльності, що передбачає вироблення методів, засобів впливу на поведінку людини в організації задля досягнення особистих її цілей та цілей організації [1, с. 22]. Нижче розглянемо характеристику мотивацій у п'яти категоріях.

Лояльність - розуміється як прихильність, відданість до організації, яка впливає зі ставлення вищого керівництва до робітників, статусності на регіональній або міжнародній арені, визначається бажанням рекомендувати свою компанію знайомим. Наприклад, ставлення власника та керівника ПРАТ “МХП” Юрія Косюка: «Запорука успіху в бізнесі у свободі та щасті співробітників. У “МХП” можна приходити працювати без прив'язки до певного часу, користуватися спортзалом посеред робочого дня і проводити час у корпоративному барі. Правильні люди на правильних місцях зроблять усе» [2].

Винагорода містить: заробітну плату, доплати, надбавки, премії, компенсаційні виплати. Надбавка та доплати встановлюються у відсотковому чи фіксованому розмірі до місячної тарифної ставки. Це питання регламентується в колективному договорі або в положенні про оплату праці, або в іншому локальному акті про виплату доплат і надбавок [3, с. 91]. Додаткове мотивування також часто використовується роботодавцем.

Умови праці. Це система оплати праці, пільги, режим роботи, суміщення професій, можливість зміни розрядів чи посад, кар'єрне просування, наявність та характеристики робочого місця та зон відпочинку [3, с. 93] Особливістю сучасності є те, що режим роботи через зовнішні фактори може постійно змінюватися, разом з тим змін зазнає вся ланка умов праці. Наразі цій категорії потрібна особа увага для точної організованості, щоб не втратити працівників і якість виробництва.

Наприклад, ТОВ “ОПТИМУСАГРОТРЕЙД” має розгалужену мережу елеваторів, що дозволяє створити сприятливі умови праці для молоді в сільській місцевості. Холдинг “Kernel” під час карантину, який припав на посівну, зберіг безперервність роботи. Для працівників у полях створили додаткові зміни та ротацію робочих груп. Не задіяні у виробництві підрозділи перейшли на дистанційну роботу або змішану форму [2].

Соціальний пакет ґрунтується на другорядних потребах. Сюди відносимо медичне, пенсійне та інші види страхування; оплата навчання, путівок, харчування, проїзду; надання житла, авто.

Агрохолдінг “Астарта-Київ” для співробітників, крім фінансових стимулів, пропонує додаткові дні відпустки, медстрахування, відпочинок для дітей співробітників, що частково оплачується, у дитячому оздоровчому таборі.

Окремо можна відзначити підтримання позитивного психологічного середовища. Мотивація відбувається шляхом створення сприятливого мікроклімату в колективі, визнання заслуг, подяки, професійна психологічна допомога, корпоративні свята тощо. Останні роки цьому питанню починає приділятися увага і в Україні. Так, наприклад у компанії “Syngenta” проводять вебінари на тему ментального здоров’я, популярна арт-терапія, працює цілодобова психологічна підтримка для працівників та членів їхніх сімей [2].

Список використаних джерел:

1. Колот А. М. Мотивація персоналу: підручник / А. М. Колот, С. О. Цимбалюк. – Київ: КНЕУ, 2011. – 397 с.

2. 50 найкращих роботодавців 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forbes.ua/ratings/50-naykrashchikh-robotodavtsiv-2022-13012022-3179> (дата звернення 20.10.2022). - Назва з екрана.

3. Макогон О. Посібник з управління персоналом: програма ООН із відновлення та розбудови миру [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/HR-manual_upd.pdf (дата звернення 23.10.2022). - Назва з екрана.

АВТОСАНАЦІЯ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ АДАПТАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА ДО ЗМІН В ЙОГО ОТОЧЕННІ

О. С. ЯЦЮК

*Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу*

76019 Україна, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15

olegstya@gmail.com

Високі темпи змін умов функціонування підприємств та перманентні економічні кризи спричинили загострення ряду проблем, серед яких однією з

основних є пошук шляхів попередження банкрутства підприємств. Оскільки господарючі суб'єкти є складними та багатогранними об'єктами управління, що повинні вирішувати важливі фінансово-економічні та соціально-політичні завдання суспільства, їх банкрутство є вкрай небажане для економіки регіону та країни, що й обумовлює необхідність формування економічних механізмів забезпечення довготривалого сталого їх функціонування. Запобігання банкрутству можливе за умови застосування технологій ефективного управління адаптацією підприємств до змін в його оточенні [1, 20-21], а однією з ефективних таких технологій є автосанація.

Вивчення друкованих праць по цій проблемі свідчить про відсутність достатнього висвітлення питань застосування технології автосанації та пошуку ефективних механізмів запобігання банкрутства підприємств в сучасних умовах менеджментом самого підприємства.

Загалом для кожного підприємства, яке здійснює свою діяльність в мінливих умовах зовнішнього середовища, важливим є питання готовності до ймовірних загроз в будь-який момент часу [2]. І саме автосанація може стати основним фінансовим інструментом антикризового управління адаптацією підприємства до змін середовища функціонування, в тому числі в умовах війни та повоєнного відновлення країни.

Автосанація являє собою комплекс заходів (фінансового, організаційного, соціально-економічного, правового, технологічного, виробничо-технічного характеру), які необхідно здійснити керівництву й власникам із використанням внутрішніх джерел фінансування з метою відновлення фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, прибутковості та конкурентоздатності в довгостроковому періоді. Із наведеного визначення можна зробити висновок, що основною метою розробки та виконання плану автосанації є завчасна розробка заходів щодо відновлення фінансової стійкості та підтримання безперервності здійснення функцій підприємства в разі суттєвого погіршення його фінансового стану. Відповідно, такий план покликаний заздалегідь визначити набір варіантів та інструментів для дій в різних кризових ситуаціях [3, 186-187].

Головними умовами ефективного планування автосанації підприємства є: визначення ключових параметрів плану автосанації підприємства з урахуванням його розміру, рівня стійкості, взаємозв'язку і взаємозалежності з іншими учасниками ринку; визначення набору індикаторів (кількісних і якісних показників, подій чи умов), при яких починається реалізація різних варіантів заходів плану автосанації; розуміння керівництвом важливості плану автосанації і відповідальності за його розробку; розподіл повноважень між органами управління щодо контролю за змістом та актуальністю плану автосанації, своєчасного прийняття рішень про початок і завершення його реалізації; побудова інформаційної системи, яка б оперативно генерувала інформацію і сигнали, необхідні для процесу планування та початку реалізації самооздоровлення; організаційне забезпечення регулярного моніторингу сигналів раннього попередження та індикаторів, виконання яких вимагає реалізації плану автосанації; включення до плану автосанації заходів

щодо зниження рівня ризиків чи зміни їх профілю, а також радикальні варіанти дій (продаж напрямків бізнесу чи реструктуризація зобов'язань); наявність надійної та ефективної системи управління і достатніх ресурсів для підтримки процесу планування самооздоровлення; регулярна оцінка актуальності й реалістичності плану автосанації, періодичний його перегляд і оновлення, зокрема при істотних змінах зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на діяльність підприємства [3, 186].

Таким чином, автосанація підприємства являє собою складний та багатоаспектний процес, що може мати різні цілі та передбачати різноманітні типи заходів. Загалом, слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку вітчизняної та світової економіки перед науковцями стоїть завдання ґрунтовного дослідження усього комплексу питань, пов'язаних з автосанацією суб'єктів господарювання, зокрема щодо вибору стратегій автосанації, структури плану автосанації, відбору індикаторів, які б свідчили про необхідність застосування тих чи інших заходів із самооздоровлення, встановлення вимог органів державної влади щодо обов'язкової розробки та дотримання планів автосанації зі сторони особливо важливих для економіки (системних) підприємств та організацій тощо.

Ґрунтовне дослідження автосанації як фінансового інструмента антикризового управління адаптацією підприємства до змін повинно включати розробку теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо використання автосанації, підвищення ефективності механізмів попередження негативних наслідків банкрутства суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Koh S., Durand R. B., Dai L., Chang M. Financial distress: Lifecycle and corporate restructuring. *Journal of Corporate Finance*, 2015. 33, 19-33. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2015.04.004>
2. Васьківська К. В., Гринчишин Я. М. Санація як інструмент антикризового управління підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8664> (дата звернення: 28.09.2022). <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.9>
3. Яцюк О. С., Твердохліб І. О. Необхідність, мета та послідовність планування автосанації підприємства. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. 2013. 12 (4), 185-188.

СЕКЦІЯ 2

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Керівник секції – канд. екон. наук, доцент Валерія ЄСІНА
Секретар секції – канд. екон. наук, доцент Олександр КОЮДА

INFORMATIONAL AND ANALYTICAL PROVISION OF MANAGEMENT WORK

A. P. KOIUDA, Candidate of Economic Sciences, PhD,
*O. M. Beketov National University
of Urban Economy in Kharkiv*
A. A. KOIUDA, student of
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
ak1261968@gmail.com

In today's society, there is an increasing complexity in the management process. This is due to the increased complexity of the management objects and to the need to take into account both the objective development trends of the situation and the reactions to the decisions made by persons influencing its development. In complex situations, a manager may not have all the necessary information. There is too much risk in making a decision without the necessary information and without a clear understanding of the trend. The risk of erroneous decision-making can be reduced through the use of modern information and analytical technologies. A well-established information and analytical activities increases the efficiency of management activities. It allows you to see the full range of solutions, not just those that seem obvious or that you are used to.

The complex socio-political and economic situation in the country and the growing competition in various spheres of society require the heads of organizations to improve the quality of their management decisions. It is impossible to make the right decision without having comprehensive information about the explicit and implicit processes occurring in the managed structure and in the external environment. As practice shows, the issue of the quality of management decisions in the present context has been transformed into the issue of ensuring high quality in the work of information-analytical units.

Analytics is close to the humanities based on hermeneutical methods. That is, on the interpretation of texts, if the latter are interpreted in a universal-informological way as documents, texts, data, reports on events, etc.; and also to those branches of science and kinds of scientific problems, when the deduced knowledge is obtained not by experiment, but on the basis of analysis and interpretation of existing theories and factual descriptions, by means of

informational modelling of reality. An analyst, relying on information models (imprints in the information space of events, facts, actions, ideas, opinions of people, natural, social, political, financial, economic processes, etc.), identifies objective patterns and trends in them, determines the mechanisms that drive them, cause-effect relations. In this sense, the analyst creates new knowledge about the fragment of reality that is in the field of his professional interest, acting as a de facto researcher of his subject area.

In analytical documents, sources are often not cited, although almost every fact they present could be attributed to a source. However, the publication references can neither confirm nor deny anything. The fact is that it is always possible to find a publication with a reasonably accurate description of any significant event, but in the same way you can find another one with factual errors or incorrect interpretation of facts. And also the third, which deals with an event that did not happen (Unfortunately, it has become standard practice to speak of an intention as a fait accompli or to report some plan, but not to say anything about its failure).

The analytical materials published by various companies are not always flawless: they are almost entirely error-free, but there are deliberate omissions or ambiguities. For this reason, information in the media can only be considered sufficiently reliable if it is repeated several times. And it is better if this information has been noted in media of various kinds and affiliations, for example in a newspaper, and after some time in a business weekly, or a professional magazine. The most important facts need confirmation from at least the two types of sources mentioned above. However, this may not be enough, as quoting without reference to the primary source is a widespread practice in modern journalism.

Due to the large volume and complexity, the analysis aspect of the problem itself has two directions - operational data (information) analysis - On-Line Analytical Processing - OLAP. The main task of operational or OLAP analysis is to quickly (within seconds) extract the information the analyst needs to justify or make a decision. Intelligent analysis of information is also widely known as Data mining. Designed for fundamental research into problems in a particular subject area. The time requirements are less stringent, but more sophisticated techniques are used. As a rule, tasks of strategic importance are set. When solving complex problems in data mining mode, it is necessary to use powerful special software tools.

In general, a market has developed for tools to create and support OLAP systems, data warehouses (DWH), (DSS), data mining intelligence (DMg), which has been summarised as Business intelligence (BI). However, all these technologies depend on an analyst capable of generating new and productive ideas. The analyst's personality, social and personal experience, i.e. the subjective factor, plays an important role.

All the tasks that are assigned to analysts must usually be done in a very limited timeframe and with high quality. The latter implies that the analyst's conclusions and suggestions are highly informative and well-founded. At the same time, many of the problems faced by analysts are extremely complex and they

require prior research, specific information and a long time to solve, which they are not given. Moreover, even the most qualified analyst cannot be an expert on the full range of issues within his or her remit. Analysts need regular information and analytical support to carry out their daily functional activities. This support should include the timely delivery of current information, background information from relevant departments and analytical studies on topical issues by departmental, academic and independent scientific organizations or individual scientists.

Analysis of the specifics of management decisions leads to the conclusion that, at the highest level, the use of any formal methods for preparing and making decisions is not possible. Under these conditions, the task of the information-analytical support system is to provide practically developed and traditional informal procedures for the preparation and adoption of decisions at the strategic management level.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВ

М. М. БЕРЕСТ, канд. екон. наук, доцент
*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*
61166 Україна, м. Харків, пр-т. Науки, 9-а
maryna.berest@hneu.net

В сучасних умовах економічної нестабільності суб'єкти господарювання мають постійно здійснювати моніторинг фінансового стану підприємства, щоб мати змогу діагностувати наближення кризи та виникнення ризику настання банкрутства. За допомогою сучасних методів аналітичних досліджень стає можливим виявлення певних ознак розвитку кризових явищ на підприємстві за деякий час до того, як вони почнуть негативно впливати на ефективність функціонування та стійкий фінансовий стан.

В той же час слід зазначити, що сучасні методи діагностики фінансових ризиків та глибини кризових явищ, хоч і є досить розвиненими, можуть бути доповнені використанням методів статистичного багатомірного аналізу, серед яких важливе місце займає кластерний аналіз.

Кластерний аналіз – це метод багатомірного статистичного дослідження, до якого належать збір даних, що містять інформацію про вибіркові об'єкти, та упорядкування їх у порівняно однорідні, схожі між собою групи. Мета кластерного аналізу полягає в пошуку наявних структур, що виражається в утворенні груп схожих між собою об'єктів – кластерів. На відміну від інших методів, цей вид аналізу дає можливість класифікувати об'єкти не за однією ознакою [1].

Кластеризація може здійснюватися двома основними способами, зокрема за допомогою ієрархічних чи ітераційних процедур.

Ієрархічні процедури – послідовні дії щодо формування кластерів різного рангу, підпорядкованих між собою за чітко встановленою ієрархією. Найчастіше ієрархічні процедури здійснюються шляхом агломеративних (об'єднувальних) дій.

Ітераційні процедури полягають в утворенні з первинних даних однорівневих (одного рангу) ієрархічно не підпорядкованих між собою кластерів. Одним із найбільш поширених способів проведення ітераційних процедур ось уже понад сорок років виступає метод k-середніх (розроблений у 1967 р. Дж. МакКуїном) [2].

Оскільки кластерний аналіз дозволяє класифікувати об'єкти дослідження за декількома ознаками, то для діагностики ризиків розвитку кризових явищ в діяльності підприємств пропонується обрати одночасно два показники, які вказують на наявність ознак кризових явищ на підприємстві, а саме коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл), що характеризує платоспроможність підприємства та коефіцієнт фінансового ризику (Кфр), що визначає структуру капіталу в контексті оцінювання фінансової стійкості.

Так, застосування кластерного аналізу для діагностики фінансових ризиків в діяльності підприємств галузі керамічних плиток і плит з використанням методу k-середніх дозволило виділити 3 кластери: (рис. 1).

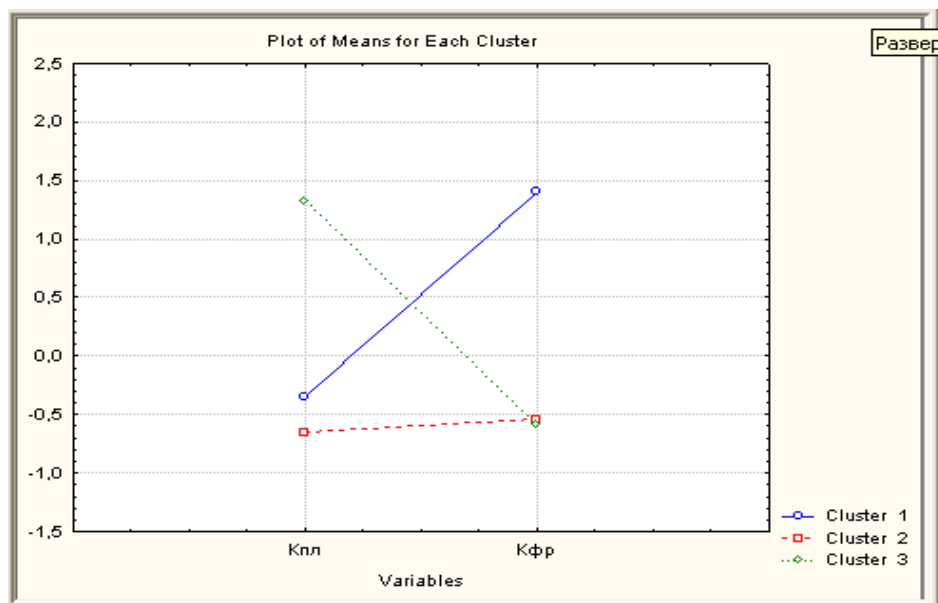

Рисунок 1 Графік середніх значень коефіцієнтів поточної ліквідності та фінансового ризику для виділених кластерів

Бачимо, що для підприємств першого кластера можна діагностувати наявність ризиків втрати ліквідності та фінансової стійкості. Для підприємств другого кластера можна стверджувати про наявність ризику втрати ліквідності, в той же час ризик у структурі капіталу відсутній. У третьому кластері знаходяться підприємства, для яких ймовірність реалізації ризиків втрати ліквідності та фінансової стійкості є мінімальною.

Отже, застосування методу кластерного аналізу для діагностики фінансових ризиків в діяльності підприємств дозволяє формувати групи суб'єктів господарювання, яким притаманні спільні ознаки розвитку кризових явищ у їх діяльності. У даному зв'язку доцільним буде розроблення для них системи управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію та нейтралізацію виділених ризиків.

Список використаних джерел:

1. Статистичне моделювання та прогнозування. Змістові модулі 3 та 4 [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до лабораторних та самостійних робіт студентів спеціальності 051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня / уклад. О. В. Раєвнева, О. І. Бровко, В. І. Дериховська. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. 105 с. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28151>

2. Математичні методи та моделі в економічних дослідженнях : монографія / За редакцією канд. ф-м. наук В.М. Мацкул. Одеса : ОНЕУ, 2016. 184 с.

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В. О. ЄСІНА, канд. екон. наук, доцент,
Р. О. ЄВМЕНОВ, магістр
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
roman.ievmenov@kname.edu.ua

У ринковій економіці, в умовах жорсткої конкуренції та самостійності виникає необхідність проведення постійного аналізу кожного суб'єкта господарювання. Метою проведення аналізу є отримання реальної оцінки про наявний фінансовий стан підприємства, визначити рівень інвестиційної привабливості, зробити порівняння з існуючими компаніями конкурентами, спроможність до подальшого розвитку та доцільність ведення господарської діяльності. Важливим моментом аналізу діяльності підприємства є виявлення на проміжку усього часу роботи, як позитивних, так і негативних, тенденцій росту. Своєчасно знайдений негативний чинник роботи компанії дає змогу попередити збитковість та банкрутство.

Аналітичне забезпечення має важливу роль у розвитку кожного суб'єкта господарювання, починаючи з приватних підприємців, які хочуть розпочати власну справу, і закінчуючи великими компаніями, які мають цілі аналітичні відділи. Зазвичай аналіз виконується для прийняття управлінського рішення.

Аналітичне забезпечення це складна система, яка включає в себе зміну як внутрішніх так і зовнішніх чинників. Зовнішніми чинниками виступає інформація, яка може відноситися до суб'єкта господарювання, це може бути інформація про аналогічні компанії конкуренти, про політичне та економічне становище країни, а також, що є важливою складовою для багатьох компаній це зворотній зв'язок з покупцем. Добре налаштований зворотній зв'язок дає змогу швидко змінювати характеристики продукту або своєчасно прибрати недоліки, що покращує фінансовий стан та репутацію компанії. Внутрішніми чинниками аналізу є облік вже існуючих фондів, плинність кадрів, бухгалтерська звітність. На основі цих показників будується аналітичне забезпечення підприємства, аналіз має форму звіту, у якому відображено темпи росту всіх показників та висновки економіста з ефективності роботи підприємства. Розроблений звіт має у подальшому вплинути на управлінське рішення. Ринкова економіка породжує потребу в диференціації аналізу на внутрішній управлінський і фінансовий аналіз.

Внутрішній управлінський аналіз – це частина управлінського обліку, тобто інформаційно-аналітичного забезпечення власників підприємства, керівників усіх рівнів. Зовнішній фінансовий аналіз – елемент фінансового обліку, що обслуговує зовнішніх користувачів інформації про підприємство, що виступають самостійними суб'єктами економічного аналізу за даними фінансової звітності. Фінансовий аналіз – це дослідження та оцінка внутрішнього стану підприємства за даними фінансової звітності з метою вироблення рекомендацій та побудови прогнозів з мінливих фінансових умов діяльності підприємства. Фінансовий аналіз базується на даних бухгалтерського обліку та імовірнісних оцінках майбутніх чинників господарського життя [1].

Крім вищевказаних типів аналізу існує ще податковий аналіз, який дозволяє оцінити і виявити можливості для зниження суми оподаткування підприємства.

Аналітичне забезпечення підприємства реалізує свій потенціал у великих масивах даних. На основі різних методик аналізу розробляються варіанти управлінських рішень, які дозволяють загальмувати розвиток негативних тенденцій і створити сприятливі умови для прогресивного розвитку. Аналітичне забезпечення використовує комплексні методики аналізу та оцінки сталого розвитку підприємства, що характеризують стан його функціонування, які деталізують результати управління виробничими процесами, що дають змогу переорієнтувати його ресурси для досягнення високих показників сталого розвитку та розробити оптимальну стратегію розвитку підприємства з урахуванням можливих тенденцій.

Аналітичне забезпечення управлінської діяльності підприємства передбачає:

- вивчення економічних законів, закономірностей і тенденцій;
- підвищення науково-економічної обґрунтованості стратегічних і тактичних планів і нормативів;
- вивчення виконання планів і дотримання нормативів;

- пошук резервів підвищення ефективності виробництва;
- визначення економічної ефективності використання ресурсів;
- прогнозування результатів;
- дослідження комерційного ризику;
- порівняльний аналіз маркетингових заходів;
- підготовка аналітичних матеріалів [2].

Розглянувши тему можна зробити висновки, що аналітичне забезпечення повинно безперервно працювати з моменту створення підприємства для запобігання появи негативних наслідків, та на основі виявлення сильних і слабких сторін розвивати підприємство, а також давати змогу ухвалити правильне управлінське рішення, яке вплине на майбутній шлях підприємства.

Список використаних джерел:

1. Пуцентейло П.Р. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства / П.Р. Пуцентейло // Сталий розвиток економіки. 2015. №1. С. 168-174.
2. Пуцентейло П.Р. Особливості функціонування аналітичного забезпечення підприємств / П.Р. Пуцентейло // Інноваційна економіка. 2015. №1. С. 194-198.

ІНФОРМАЦІЙНЕ-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМ РОЗВИТКОМ

М. В. КОЛІНЬКО, здобувач ступеня доктора філософії
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
maksym.kolinko@kname.edu.ua

Розвиток територіальних громад залежить від якості управління наявними ресурсами та від спроможності генерувати ефективні управлінські рішення. На даний час кількість інформаційних потоків та обсяг інформації збільшується. Прийняття управлінського рішення залежить від швидкості обробки інформації, можливості ранжувати інформацію за важливістю, проводити ретроспективний аналіз та прогнозування.

Основним критерієм ефективності управлінського рішення є відношення ефекту, отриманого в результаті його реалізації і вираженого показником ступеня досягнення мети, до величини витрат на розробку і здійснення рішення. Тобто ефективність і якість управлінського рішення визначаються, насамперед, обґрунтованістю методології рішення проблем і дотриманням параметрів логіко-методологічної раціональності: рішення проблем має бути зорієнтовано на позитивні кінцеві результати; розробка рішень не повинна обмежуватися одним варіантом; необхідне урахування ймовірності характеру настання соціально-економічних подій і елімінування

ризик; комплексна оцінка ефективності кожного з варіантів рішення; застосування сучасних логічних прийомів і комп'ютерної техніки, а також методів активізації творчого мислення для розробки ефективних рішень; використання системного, ситуаційного, комплексного підходів для розробки економічно обґрунтованих рішень та ін. [1].

Основна мета використання спеціалізованого програмного забезпечення це підвищення прозорості та ефективності управління місцевим розвитком на основі достовірного та ґрунтового аналізу даних.

На ринку програмного забезпечення, що розроблено в Україні, наявні інформаційно-аналітичні ресурси, за допомогою яких можливо проведення наступних операцій:

1. Формування бюджету територіальної громади;
2. Виконання бюджету територіальної громади;
3. Аналіз виконання дохідної частини бюджету;
4. Аналіз виконання видаткової частини бюджету;
5. Ведення розписів, змін та розпоряджень на фінансування;
6. Перевірка введеної інформації;
7. Формування звітів до казначейства та введення документації;
8. Аналіз даних: ретроспективний та прогнозний.

Серед існуючих програмних комплексів, після проведеного аналізу їх інтерфейсу й функціональних можливостей та пропозицій, щодо планів оновлення, для потреб органів місцевого самоврядування можливо рекомендувати наступні:

- інформаційно-програмний комплекс «Місцевий бюджет» – призначений для надання практичної допомоги органам місцевого самоврядування по формуванню, виконанню бюджетів територіальних громад в умовах дії Бюджетного кодексу України.

- програмний продукт UA-Бюджет – призначений для автоматизації бухгалтерського та фінансового обліку, розрахунку заробітної плати та ведення кадрового обліку бюджетних установ, включаючи підготовку обов'язкової (регламентованої) звітності в установах, які фінансуються з державного, обласного та місцевого бюджетів, і ведуть облік за планом рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі;

- програмне забезпечення «Єдина інформаційна система управління бюджетом» – призначений для створення єдиного інформаційного простору задля забезпечення обміну своєчасною, достовірною та повною інформацією на усіх етапах складання, виконання та аналізу бюджету.

Для поліпшення якості управління територіями з точки зору інформаційно-аналітичного підходу необхідно:

- забезпечити керівників усіх рівнів достовірною інформацією для прийняття рішень;
- збільшити швидкість підготовки документів для прийняття рішень;
- оптимізувати функції роботи з інформацією.

Для вирішення цих завдань необхідно, щоб керівники, відповідальні за управління територіями, на всіх рівнях бачили реальну картину стану

керованих територій і отримали можливість підвищити якість управління й оперативність прийняття рішень [2].

Інформатизація управління місцевим розвитком сприяє створенню оптимальних умов для реалізації конституційних прав громадян, органів державної влади і місцевого самоврядування, організацій, суспільних об'єднань на основі формування й використання інформаційних ресурсів.

Саме сучасне програмне забезпечення для управління територіальними громадами стане бути аналітичним інструментом та основою для прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Гончарова Л. О. Підвищення ефективності прийняття управлінських рішень на виробничому рівні / Економіка будівництва і міського господарства 2013, том 9, № 1. С. 41–46.

2. Бібік Н. В., Єсіна В. О., Рудаченко О. О. Інформаційно-аналітичні засади управління бюджетуванням в об'єднаних територіальних громадах. Бізнес Інформ. 2020. №9. С. 107–116.

АНАЛІТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ І ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ РІВНЯ ПРИБУТКОВОСТІ НАДАНИХ ПОСЛУГ ПІДПРИЄМСТВАМИ МІСЬКИХ ГАЗОВИХ МЕРЕЖ

В. О. КОСТЮК, канд. екон. наук, доцент

І. В. МІЛЬКІН, ст. викл.

*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17*

Актуальним питанням розвитку суб'єктів економічної діяльності в сучасних умовах господарювання є дослідження і визначення впливу найважливіших чинників на зміну узагальнюючих показників їх діяльності. Без глибокого і всебічного вивчення факторів не можна зробити належних висновків про результати діяльності будь-якого підприємства, виявити внутрішні резерви, обґрунтувати бізнес-плани та управлінські рішення. Це в повній мірі відноситься до виробничо-експлуатаційної діяльності підприємств міських газових мереж.

Одним із важливих економіко-статистичних показників оцінки ефективності функціонування цих підприємств є рівень рентабельності, який відображає ступінь вигідності і прибутковості бізнесу. Його вимірюють за допомогою низки різних відносних показників, які характеризують ефективність роботи підприємства в цілому і прибутковість різних напрямків його діяльності. Показники рентабельності (прибутковості) повніше, ніж прибуток характеризують результати господарювання, тому що їхня величина відображає співвідношення ефекту з вкладеним капіталом або

спожитими ресурсами. Ці показники використовують для оцінювання ефективності виробничо-експлуатаційної діяльності підприємств і, крім цього, як інструмент в інвестиційній політиці та ціноутворенні.

З огляду на це, актуальне значення має питання моделювання і факторного аналізу досліджуваного показника рівня прибутковості наданих послуг підприємствами міських газових мереж (відношення величини прибутку до обсягу отриманого газу), тобто визначення кількісного впливу найважливіших чинників на його загальну зміну. Тому пропонується при чинниковому аналізі цього показника використовувати наступну мультиплікативну модель, що являє собою добуток таких чинників: коефіцієнта подання отриманого газу в мережу (відношення обсягу поданого газу в мережу до обсягу отриманого газу), коефіцієнта реалізації газу споживачам (відношення обсягу реалізованого газу споживачам до обсягу поданого газу в мережу), середнього тарифу одиниці реалізованого газу споживачам (відношення отриманого доходу від реалізації газу споживачам до обсягу реалізованого газу споживачам), рівня рентабельності продажу (відношення прибутку до величини отриманого доходу від реалізації газу споживачам).

Застосовуючи до цієї моделі індексну модифікацію методу ланцюгових підстановок, рекомендується обчислювати абсолютний вплив наведених вище чинників на загальну зміну аналізованого показника рівня прибутковості наданих послуг підприємствами міських газових мереж на основі такої методики:

вплив першого чинника (коефіцієнта подання отриманого газу в мережу) обчислюється шляхом множення базисної величини рівня прибутковості наданих газових послуг на відносний приріст цього чинника;

вплив коефіцієнта реалізації газу споживачам розраховується шляхом перемноження базисної величини рівня прибутковості наданих газових послуг, індексу коефіцієнта подання отриманого газу в мережу і відносного приросту коефіцієнта реалізації газу споживачам;

вплив середнього тарифу одиниці реалізованого газу споживачам визначається шляхом перемноження базисної величини рівня прибутковості наданих газових послуг, індексу коефіцієнта подання отриманого газу в мережу, індексу коефіцієнта реалізації газу споживачам і відносного приросту середнього тарифу одиниці реалізованого газу споживачам;

вплив рівня рентабельності продажу обчислюється шляхом перемноження базисної величини рівня прибутковості наданих газових послуг, індексу коефіцієнта подання отриманого газу в мережу, індексу коефіцієнта реалізації газу споживачам, індексу середнього тарифу одиниці реалізованого газу споживачам і відносного приросту рівня рентабельності продажу.

Наведена методика факторного аналізу рівня прибутковості наданих послуг підприємствами міських газових мереж дозволяє розкласти цей показник на ряд аналітичних складових, визначити вплив окремих чинників на його зміну, дослідити закономірності такого впливу за будь-який період.

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ КОМУНАЛЬНИХ ПРАЛЕНЬ

В. О. КОСТЮК, канд. екон. наук, доцент,
Є. В. МИХАЙЛІЧЕНКО, студентка
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17*

Кінцевим фінансовим результатом господарської діяльності підприємства є економічний підсумок у грошовій формі, який має два напрями прояву: позитивний (прибуток) і негативний (збиток). Позитивний фінансовий результат (прибуток) – є метою, заради якої працює виробниче підприємство. Прибуток – це абсолютний показник ефективності господарської діяльності підприємства, позитивна форма фінансових результатів у вигляді перевищення суми доходів над сумою витрат, які були понесені для отримання цих доходів, що в майбутньому формує фінансові ресурси підприємства та держави. Він є рушійною силою ринкового механізму господарювання, основним джерелом економічного і соціального розвитку підприємства. Така важлива роль прибутку зумовлена його такими функціями: оціночною – прибуток це є критерій ефективності діяльності підприємства; стимулюючою - прибуток це є мета, яка визначає поведінку суб'єктів господарювання, їх кінцевий добробут; фондоутворюючою – прибуток є джерелом зростання ринкової вартості підприємства; соціальною – на основі розподілу прибутку задовольняються різноманітні потреби колективу підприємства та суспільства в цілому [1].

З огляду на це, великого значення набуває факторний аналіз цього показника, тобто дослідження і вимір впливу на його зміну найважливіших чинників. Це в повній мірі відноситься до факторного аналізу прибутку підприємств комунальних пралень. Основна діяльність цих підприємств спрямована на виробництво продукції, виконання робіт на надання послуг міському населенню і тим підприємствам та організаціям, які розташовані на території даного міста. Слід відмітити, що величина прибутку підприємств комунальних пралень залежить від низки техніко-економічних чинників, які безпосередньо відображають наявність, стан і ефективність використання наявного технологічного обладнання. Це, насамперед, кількість пральних машин, їхня місткість, виробнича потужність, кількість відпрацьованого часу, продуктивність, рівень рентабельності наданих пральних послуг [2].

Враховуючи вищенаведене, пропонується у процесі проведення факторного аналізу прибутку підприємств комунальних пралень використовувати наступну детерміновану мультиплікативну модель цього показника:

$$П = А К О Ч С Л Р,$$

де П – абсолютна величина прибутку;

- А – кількість наявних пральних машин;
К – коефіцієнт використання наявних пральних машин,
О – кількість днів роботи однієї пральної машини;
Ч – коефіцієнт змінності роботи пральних машин;
С – середня тривалість зміни роботи пральних машин у годинах;
Л – середньогодинна продуктивність однієї пральної машини;
Р – рівень рентабельності наданих пральних послуг.

Застосовуючи до наведеної мультиплікативної моделі метод ланцюгових підстановок, пропонується обчислювати кількісний абсолютний і відносний вплив зазначених чинників на загальну зміну досліджуваного показника прибутку. При подальшому поглибленні аналізу необхідно встановити конкретні причини відхилень фактичних значень наведених вище чинників від їх еталонних значень (планових, базових, нормативних тощо).

Список використаних джерел:

1. Економічний аналіз : навч. посібник / За ред. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир: Рута, 2003. – 680 с.
2. Костюк В. О. Техніко-економічний аналіз діяльності підприємств міського господарства : підручник / В. О. Костюк; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 233 с.

КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ АНАЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

О. П. КОЮДА, канд. екон. наук, доцент,
Ю. К. МАРЧЕНКО, здобувач вищої освіти
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
ak1261968@gmail.com

Капітал підприємства виступає основою для організації будь-якої фінансово-господарської діяльності. Він є джерелом забезпечення підприємства необхідними предметами та засобами праці, а також виступає одним з чинників утворення доходу. Тому можна стверджувати, що аналіз капіталу та оптимізація його структури є одними з найбільш важливих завдань, що вирішуються в процесі фінансового управління підприємством.

Поняття та сутність капіталу має досить багато значень та трактується кожним з науковців по-різному. У широкому значенні він є сукупністю певних речей та їх вартості, які самі по собі не задовольняють потреби суб'єктів господарювання, проте використовуються у виробництві для отримання доходу. Якщо розглядати більш детально, капітал виражається

у єдності матеріальних цінностей, майна, фінансових та інших ресурсів, які використовуються людьми для збільшення обсягів вироблених матеріальних чи нематеріальних благ. Проте всі значення капіталу єдині: це певний ресурс економіки, використання якого приносить дохід.

Розглянувши різні трактування поняття капіталу українськими науковцями, можна виділити основні аспекти, за якими розкривається сутність даного поняття: з фізичної точки зору капітал можна розглядати як сукупність речей, які задіяні у виробничому процесі та сприяють отриманню прибутку в майбутньому; капіталом також вважаються економічні відносини стосовно його використання та природування його вартості; у широкому сенсі капітал можна розглядати просто як грошову суму, спрямовану на підтримку чи забезпечення процесу виробництва.

Капітал підприємства характеризується не тільки своєю багатоаспектною сутністю, але й різноманітністю образів, в яких він виступає. Тому з метою забезпечення ефективного цілеспрямованого формування та використання капіталу підприємства необхідно в першу чергу систематизувати поняття видів капіталу, що використовуються. Така систематизація здійснюється за найбільш важливими класифікаційними ознаками.

Капітал будь-якого підприємства, сформований у вигляді фінансових ресурсів, у своїй структурі містить дві складові: власний та позиковий капітал.

Підприємство може розпоряджатися власними фінансовими ресурсами або залученими від кредиторів. Тому слід розрізняти капітал в залежності від форми його власності. За формою власності капітал підприємства поділяється на державний, приватний, корпоративний, спільний та пайовий.

Важливим параметром класифікації капіталу є його відмінність залежно від випуску та сплати. Таким чином капітал підприємства поділяється на номінальний, випущений, оплачений та неоплачений. Слід зазначити, що дана характеристика капіталу стосується лише власного капіталу підприємства.

Наступною найбільш відомою характерною ознакою капіталу є його класифікація в залежності від способу перенесення вартості. За даним критерієм капітал підприємства поділяється на основний та оборотний.

Підприємство у своїй діяльності використовує капітал впродовж певного часу. Деякі складові капіталу використовуються впродовж всього періоду існування підприємства, деякі види використовуються одразу ж після залучення, або в процесі фінансово-господарської діяльності суб'єкту господарювання. Тому слід розділяти капітал на довгостроковий та довгостроковий.

Капітал може існувати у різних формах. Це залежить від методів, цілей та шляхів його залучення. Тому слід розрізняти капітал за формою його надходження у процесі кругообігу. В залежності від вказаного параметру капітал підприємства поділяється на грошовий, виробничий та товарний.

Капітал підприємства обов'язково підлягає інвестуванню в ту чи іншу діяльність або певний напрямок використання. Саме тому слід також

розрізняти капітал за формою інвестування: фінансовий, матеріальний, нематеріальний.

Капітал підприємства підлягає інвестуванню у різні види діяльності підприємства, що складає наступну класифікаційну ознаку. В залежності від того, на здійснення якої діяльності підприємство спрямувало капітал, його поділяють на операційний, інвестиційний та фінансовий.

Слід розрізняти також капітал за характером використання у виробництві, згідно з яким капітал поділяється на працюючий та непрацюючий.

За результатами дослідження виокремлено три основні напрямки трактування категорії «капітал»: сукупність коштів, сукупність економічних відносин, фактор виробництва. Таким чином, спираючись на досліджені особливості поняття капіталу, встановлено, що капітал можна одночасно розглядати і як сукупність економічних відносин, і як сукупність фінансових та економічних ресурсів, за допомогою яких підприємство функціонує та отримує дохід. Дослідження класифікації категорії «капітал» надали змогу виділити основні класифікаційні ознаки, за якими можна характеризувати види капіталу.

Список використаних джерел:

1. Бланк І. О. Управління використанням капіталу : підручник / І. А. Бланк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://poisk-znakomstva.ru/books/157.html>.

2. Дем'яненко С. І. Менеджмент аграрних підприємств : навч. посіб. / С. І. Дем'яненко. – Київ : КНЕУ, 2005. – 347 с.

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

К. В. ПАСТУХ, канд. наук з держ. упр.
ekaterina-pastukh@ukr.net

Стратегічне планування розвитку публічних організацій завжди було в центрі уваги органів публічного управління. Як відомо, стратегією розвитку публічної організації є детальний всебічний комплексний план забезпечення місії, досягнення її цілей. Ця стратегія є способом встановлення взаємодії публічної організації із оточуючим середовищем, визначення напрямів, а також шляхів досягнення цілей такої організації на основі концентрації уваги на головних пріоритетах.

Стратегія для публічних організацій є не тільки інструментом досягнення конкурентних переваг. Публічні організації мають справу з відмінними обмеженнями (включаючи суспільну думку, політичні партії чи можливості підвищувати податки), ніж бізнес. Вони можуть використовувати різні інструменти (закони, податки та регулювання) і формуються в середовищі з високою політичною динамікою, зустрічаючи опір [1].

Слід зазначити, що більшість публічних організацій, у першу чергу, великих за обсягом надання публічних послуг, використовують стратегічне планування. У вигляді плану доводяться положення стратегії до основних учасників стратегічного процесу [1].

Стратегічним планом діяльності центрального органу виконавчої влади є документ, який розроблений на основі стратегій розвитку галузей економіки (сфер діяльності) та визначає завдання цього органу, заходи щодо їх виконання (з визначенням ресурсів, відповідальних за виконання, строків) та очікувані результати.

До етапів процесу розробки стратегічного плану роботи центрального органу виконавчої влади відносять:

- підготовку до процесу стратегічного управління та розробки стратегічного плану;
- аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища центрального органу виконавчої влади;
- визначення бачення та місії організації; визначення стратегічних цілей;
- визначення завдань; розробку плану дій;
- моніторинг та оцінювання стратегічного плану для центрального органу виконавчої влади [3].

Як приклад, у Стратегічному плані діяльності Міністерства економіки України на 2022–2024 роки визначено наступну мету (місію) цього Міністерства: забезпечення стійкого економічного зростання, створення робочих місць та підвищення стандартів і якості життя населення [2]. У такому Стратегічному плані відповідно до стратегічних цілей також було визначено необхідні завдання для їх виконання (табл. 1).

Таблиця 1

Стратегічні цілі та завдання, визначені у Стратегічному плані діяльності Міністерства економіки України на 2022–2024 роки [2]

№ з/п	Стратегічна ціль	Завдання
1.	Трансформація моделі економічного розвитку в напрямку високотехнологічної сталої економіки	1. Збільшення експорту продукції з високою часткою доданої вартості. 2. Нарощення технологічного потенціалу та збільшення реалізації інноваційної продукції. 3. Мобілізація додаткових фінансових ресурсів на основі заохочення інвестицій.
2.	Створення сприятливого для бізнесу інституційного середовища	1. Створення умов для розвитку конкуренції та ведення бізнесу. 2. Виведення вітчизняної продукції на зовнішні ринки. 3. Підвищення рівня зайнятості та добробуту населення. 4. Ефективне управління державною власністю. 5. Забезпечення сталого розвитку сфери публічних закупівель. 6. Створення умов для безпечного споживання. 7. Розбудова системи державного стратегічного планування розвитку економіки.

Слід зробити наголос на тому, що стратегічний підхід до планування розвитку публічних організацій активно впроваджувався як в Україні, так і інших країнах світу, що надавало можливість вирішувати ті чи інші проблеми розвитку таких організацій. В умовах сьогодення актуальним постає розробка нормативно-правової бази щодо стратегічного розвитку публічних організацій, що потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Романюк С. А. Теорія та практика стратегічного управління : монографія / С. А. Романюк. – Київ : НАДУ, 2019. – 232 с.
2. Стратегічний план діяльності Міністерства економіки України на 2022–2024 роки. URL: <https://www.me.gov.ua>.
3. Тертичка В. В. Стратегічне управління : навч. посібник / В. В. Тертичка. – Київ : НАДУ, 2014. – 196 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ЯКОСТІ КАПІТАЛУ

І. І. ПЩЕНКО, студентка 4 курсу
факультету економіки та управління
*ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені В. П. Гетьмана»*
03113 Україна, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49
pitsiren@gmail.com

При дослідженні атрибутивного аспекту здатностей капіталу слід звернути увагу на термін «якість капіталу», що висвітлюється науковими публікаціями контекстуально, та науковці не акцентують увагу на особливостях, котрі б розкривали його зміст. Характеристика змістовних аспектів якості капіталу описана у дослідженнях І. Івашковської, яка наголошує на тому, що «для оцінки розвитку компанії з позицій сучасної фінансової аналітики, необхідно виділити ключові вимірювання, що демонструють якість капіталу», а вчена визначає аспекти вимірювань у категоріях ліквідності, ризику та справжньої вартості компанії [1, с. 1]. Але у такому трактуванні йдеться про параметризацію та критерії формалізації характеристик якості капіталу (її виміру), а зміст цієї категорії залишається невизначеним.

Якщо трактувати категорію «якість» у термінах, то це сукупність властивостей, котрі визначають об'єкт як такий і відрізняють його від інших [2]. Інакше кажучи, для визначення якості капіталу компанії необхідно чітко виділити його унікальні ознаки, які будуть слугувати основою для подальшої ідентифікації та формалізації цієї категорії з урахуванням специфіки предметного спрямування. За допомогою критичного аналізу та систематизації наукових праць було визначено, що вчені виділяють такі економічні ознаки капіталу: здатність до відтворення, накопичення,

конвертації форм і створення нової вартості [3]. В умовах сучасної постіндустріальної корпоративної діяльності усталені характеристики набувають нових специфічних ознак, водночас сутність цих аспектів базова з точки зору визначення економічної природи капіталу.

При дослідженні фінансових аспектів капіталу підприємства в рамках моделей обліку та вартісних аналітичних моделей, основними характеристиками яких науковці визначають ризик, ліквідність, прибутковість [3]. Вони набувають специфічних вимірювань, водночас змістовна складова залишається такою ж. Дослідження, які здійснюються за допомогою оцінки капіталу фінансових установ, якість капіталу визначається його придатністю і достатністю, котрі забезпечують платоспроможність та ліквідність банку. Якщо правильно застосувати логіку придатності та достатності імплементувати у визначення якості капіталу промислового підприємства, можна сформулювати логічну структуру, котра буде розкривати зміст досліджуваної категорії, враховуючи іманентні фінансово-економічні характеристики капіталу.

Ключовими словами для морфологічного визначення терміну "достатність капіталу" є: характеристика; загальна оцінка; рівень захисту; статус; здатність; показник та сума. Інакше кажучи, вчені узагальнено описують достатність – це здатність економічного суб'єкту виконувати конкретні функції за належних передумов; це принцип оцінювання потенціалу забезпечення стратегічного розвитку. Оскільки в переважній більшості наукових публікацій враховано особливості достатності капіталу для фінансових установ, функції, котрі відповідають критеріям достатності, визначаються відповідно до специфіки їх діяльності: відповідати тактичним та стратегічним завданням діяльності; покривати втрати; надавати обсяги послуг у запланованій кількості; запобігати банкрутству; виконувати зобов'язання.

У публікаціях на фінансову тематику традиційно використовується термін «придатність капіталу», але його зміст абсолютно невизначений з точки зору розкриття інформації, тобто так як і визначення «якості» та «достатності» капіталу використовується у певному тематичному контексті. Словники визначають придатність як рівень задоволення певних вимог, цілей, призначення, також як адекватність, ступінь пристосованості, можливість застосування. У зв'язку з цим, щоб говорити про фінансову придатність капіталу, тобто про вимоги до нього, необхідно спочатку з'ясувати його призначення, фінансові цілі, яким має відповідати капітал або його різновид. Це в цілісній взаємодії забезпечує формування очікуваних фінансових результатів капіталотворення.

Отже, якість капіталу варто розуміти як сукупність характеристик диференційованих видів капіталу, які проявляються у процесах їх взаємодії та взаємовідносин та визначають рівень його достатності та придатності, котрі у цілісності прояву забезпечують досягнення фінансових результатів, як основи формування доданої та зростання фундаментальної вартості капіталу підприємства. У такій змістовній постановці, можна говорити про

те, що фокусування на процесах формування доданої вартості та забезпечення зростання фундаментальної вартості стають параметрами стратегічного фінансового цілеполягання підприємства та результатом вимірювання управлінських впливів на капітал, що передбачає конкретизацію, формалізацію та реалізацію відповідних заходів з боку менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Ивашковская И. В. Стратегический финансовый анализ: Концепции. Москва: Бизнес Элайнмент, 2012. 154 с.
2. Мельничук Д.П. Капітал як базова категорія економічної науки: сучасні підходи та відображення у теорії людського капіталу. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. Вип.2 (23). С. 181-188.
3. Рябикіна К.Г. Ефективність управління капіталом підприємств: монографія. Кривий Ріг: Видавництво «Діонат», 2019. 200 с.

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ОБҐРУНТУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Л. О. РУБАН, канд. екон. наук, доцент
*Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»*

61024 Україна, м. Харків, вул. Лермонтовська, 27

О. С. ДМИТРИЄНКО, студент

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

61000 Україна, м. Харків, вул. Кирпичова, 2

lina.ruban@ukr.net

Високий динамізм зовнішнього середовища, пандемія ковід-19, військові дії на території нашої держави приносять активізації досліджень як науковців, так і практиків, присвячених питанням прийняття управлінських рішень. Значна кількість як науковців, так і практиків, приділяють увагу вивченню об'єктивних передумов прийняття ефективних, економічно обґрунтованих управлінських рішень, розробці системи аналітичної підтримки їх розробки.

Одним з підходів до обґрунтування прийняття управлінських рішень є ресурсно-функціональний, який засновано на використанні факторного аналізу та регресійних економіко-математичних моделей (використання стохастичного факторного аналізу дає змогу виявити латентні фактори) [2]. При цьому, детермінований та стохастичний факторний аналізи є основою методології економічного аналізу, оскільки предметом його дослідження є причинно-наслідкові зв'язки між економічними процесами та явищами.

Як зазначає Гончаренко Н. Г., «економічний аналіз є комплексною функцією системи менеджменту та дає змогу виявити як позитивні тенденції розвитку, так і негативні фактори й причини, що перешкоджають його нормальному функціонуванню та не дають можливості отримати запланований прибуток» [1].

Економічний аналіз, основною компонентою якого є детермінований та стохастичний факторний аналіз, дозволяє:

- виявити функціональні та кореляційні причинно-наслідкові зв'язки між економічними результатами діяльності підприємства та факторами, що на них впливають;

- встановити економічні закономірності впливу системи факторних показників на результати діяльності підприємства та формалізувати їх на основі математичних моделей;

- побудувати факторні системи впливу на результативні показники та досліджувати з їх використанням вплив різних чинників на кінцевий результат реалізації певних управлінських рішень.

Якщо розглядати сам процес прийняття управлінських рішень на базі даних економічного аналізу, то слід побудувати таку структурно-логічну схему (рис. 1).

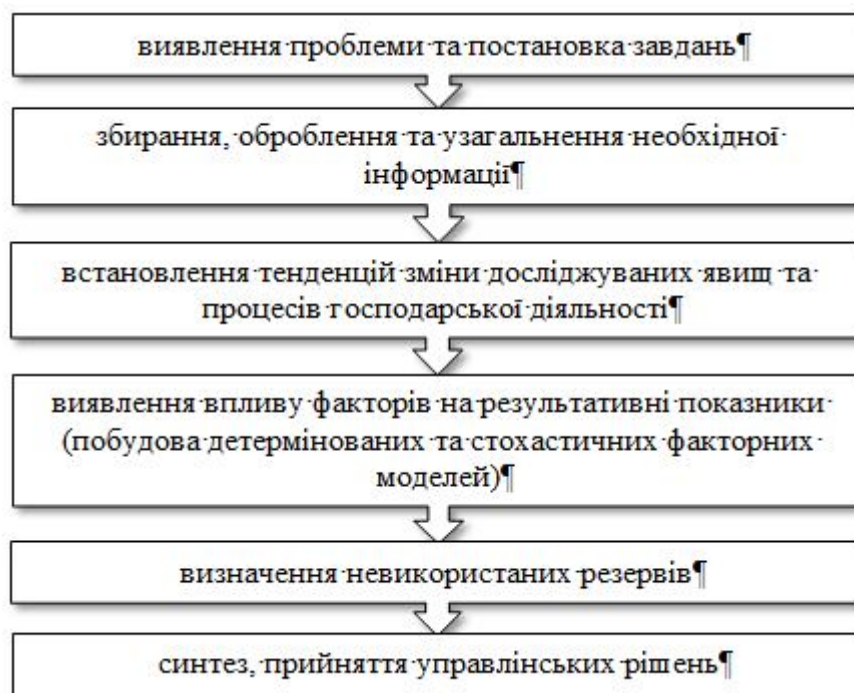

Рисунок 1 Процес прийняття рішень на базі даних економічного аналізу
Джерело: складено авторами за [1]

Отже, саме економічний аналіз, роблячи акцент на факторному аналізі, дозволяє сформуванню та формалізувати залежність основних результативних показників, що характеризують ефективність діяльності підприємства, від системи факторних показників. Таким чином, з'являється можливість

керування рівнем результативних показників шліхом зміни рівня показників факторних. За допомогою методів економічного аналізу можна здійснювати прогнозування економічних показників, виявляти причини їх відхилень від запланованого чи прогнозованого рівня, здійснювати контроль протікання господарських процесів.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко Н. Г. Прийняття обґрунтованих управлінських рішень на підставі економічного аналізу господарської діяльності підприємств / Н. Г. Гончаренко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2020. - Вип. 30. - С. 52-54.

2. Скочиляс С. М. Аналітичне забезпечення як джерело інформації для прийняття управлінських рішень / С. М. Скочиляс // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2019. - Вип. 25(2). - С. 123-127.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Н. В. САБЛІНА, канд. екон. наук, доцент,
*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*
61166, Україна, м. Харків, пр. Науки, 9-А
nsablina@bigmir.net

В умовах нестійкого зовнішнього середовища, з метою адаптації до умов ринку, забезпечення стійких конкурентних позицій, керівництво має отримувати необхідну інформацію про сучасний стан підприємства для ухвалення своєчасних обґрунтованих управлінських рішень. Питання стосовно економічних та фінансових успіхів, які бажає досягти підприємство, з позиції довгострокової перспективи вирішуються в межах стратегічного фінансового контролінгу, пріоритетним завданням якого є забезпечення зростання вартості підприємства, відповідно, максимізація ринкової вартості власного капіталу.

В основі концепції стратегічного контролінгу лежить ідея безперервного циклу управління, що включає:

- визначення цілей розвитку;
- моделювання чинників, які визначають досягнення цих цілей, і обмежень, що є в організації;
- планування дій, що ведуть до досягнення встановлених цілей;
- постійний моніторинг, який дає можливість відстежувати стан ключових показників ефективності та їх відхилення від плану;

аналіз досягнутих результатів, який дає змогу краще уявляти природу "носіїв ефективності";

складання управлінської та фінансової звітності, що допомагає керівникам ухвалювати економічно обґрунтовані рішення.

Метою стратегічного контролінгу є побудова системи управління, яка дозволяє своєчасно встановити причини відхилення з метою внесення поправок у стратегію фірми до виникнення оперативних недоліків.

Ефективне функціонування системи стратегічного контролінгу неможливе без встановлення відповідних стандартів, які б ураховували стратегічні інтереси підприємства, відбираючи найбільш важливі показники, співвідношення між якими виражали б стратегічні настанови підприємства [0].

Погоджуючись з Н. Н. Погостинскою [0], зазначимо, що система стандартів стратегічного контролінгу на підприємстві має ґрунтуватися на певних принципах (табл. 1). Головною метою критеріїв (стандартів) системи стратегічного контролінгу є забезпечення встановлення фактів їхньої відповідності або невідповідності визначеним економічним показникам.

У рамках стратегічного контролінгу зусилля фінансових служб підприємств концентруються на виконанні основних завдань:

визначення стратегічних напрямів діяльності підприємства;

визначення стратегічних чинників успіху;

визначення стратегічних цілей і розроблення фінансової стратегії підприємства;

впровадження дієвої системи раннього попередження та реагування (перманентний аналіз шансів і ризиків, сильних і слабких сторін);

визначення горизонтів планування;

довгострокове фінансове планування: прибутків і збитків, Cash-flow, балансу, основних фінансових показників;

довгострокове управління вартістю підприємства та прибутками його власників;

забезпечення інтеграції довгострокових стратегічних цілей і оперативних завдань, які ставляться перед окремими працівниками та структурними підрозділами [6].

Таблиця 1

Принципи розроблення стандартів стратегічного контролінгу [0]

Принципи	Загальнонаукові	Особливі)	Спеціальні
Методологічні	ідеалізація, науковість	системність, концепція пошуку ідеалу, виявлення особливостей об'єкта	комплексність, інтеграція, взаємопогодженість показників
Методичні	інваріантність, формулювання визначень	конструктивність визначень, системотвірна роль функції	нормативність, еталонність, порівнянність, розвиток
Практичної реалізації	корисність, реалізація	можливість інтерпретації	базування на чинній системі обліку, наочність

Формування системи стратегічного контролінгу та впровадження його в діяльність підприємства передбачає виконання таких етапів:

перший етап – формування необхідної інформаційної бази контролінгу;
другий етап – оцінювання та прогноз потенційних можливостей підприємства;

третій етап – створення системи взаємопов'язаних стратегічних і операційних цілей підприємства;

четвертий етап – адаптація системи стратегічного контролінгу до умов обраної стратегії з урахуванням визначених цільових показників;

п'ятий етап – формування комплексної системи контролінгу;

шостий етап – впровадження комплексної системи контролінгу [0].

Список використаних джерел:

1. Карцева В. В. Формування системи стратегічного контролінгу підприємства на базі визначення цільових показників. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2012. № 1 (52). С. 184–188.

2. Петренко С. Н. Контроллинг : учеб. пособ.. Киев : Ника-Центр, Эльга, 2003. 328 с.

3. Погостинская Н. Н., Погостинский Ю. А. Контроллинг в системе стратегического управления : монография. Санкт-Петербург : Изд-во МБИ, 2006. 117 с.

ЗАХОДИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

С. А. СИДОРЕНКО, студент
*ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені В. П. Гетьмана»*
03057 Україна, м. Київ, просп. Перемоги, 54
s.anna2013@ukr.net

В сучасних умовах функціонування бізнесу виникла гостра необхідність у набутті нових знань та проведенні досліджень у сфері прибутковості підприємництва, що особливо важливо для забезпечення ефективної роботи підприємств. Основною метою створення та функціонування будь-якого підприємства незалежно від форми його власності та розміру є отримання справедливої нагороди за здійснену діяльність, тобто достатнього розміру прибутку. Прибуток є тією категорією, яка найповніше відображає фінансові можливості підприємства та його здатність до розширення виробничої діяльності підприємства. Зрозуміло, що чим більший прибуток, тим більше можливостей з'являється в підприємства для економічного розвитку та активізації своєї діяльності.

В економічному аналізі результати діяльності підприємства можна оцінити за такими показниками, як випуск, продажі, прибуток і т. д. Однак, коли мова йде про оцінку ефективності підприємства, стає очевидним, що

перелічених характеристик недостатньо, оскільки ті є абсолютними показниками. У зв'язку з цим для того, щоб характеризують ефективність діяльності підприємства в цілому, прибутковість різних сфер виробництва в економічного аналізу, тут використовуються, зокрема, показники прибутковість. Прибутковість в широкому розумінні слова означає ефективність і віддачу. Прибутковість визначається як здатність підприємства генерувати позитивний фінансовий результат від здійснення господарської діяльності, який полягає в перевищенні доходу над здійсненими витратами [1].

Основою прибутковості є сам прибуток, який у цілому й визначає результат фінансово-господарської діяльності підприємств. Отже, прибутковість – це показник, який характеризує ефективність діяльності підприємства з точки зору здатності його приносити прибуток та забезпечувати ефективне відтворення використаних ресурсів. Прибутковість підприємства характеризують за рівнем отриманого прибутку та рентабельністю. Більшість власників бізнесу розуміють прибутковість з фундаментальної точки зору. Якщо дохід від продажів покриває витрати компанії, то вона отримує прибуток. Прибуток означає позитивний грошовий потік. Позитивний грошовий потік допомагає підтримувати роботу бізнесу компанії [2]. Прибутковість, як правило, є однією з основних цілей власників бізнесу. Вони прагнуть отримати прибутковий досвід і заробити на матеріальній вигоді. Однак власники бізнесу не повинні обмежуватися простою сумою, що прибула в грошових одиницях. Основна сума в грошових одиницях не вказує, чому бізнес є прибутковим. Аналіз ключових показників може допомогти власникам бізнесу визначити, чи здорова їх компанія та чи є прибутковість стабільною. Обчислюючи та порівнюючи показники, власники можуть визначити сфери бізнесу, які добре працюють, і ті, які потребують покращення [2].

Загалом, існує три основних способи визначити, чи є ви прибутковим бізнесом: показник рентабельності, маржинальний та багатофакторний аналіз. Також варто взяти до фінансові коефіцієнти, які нададуть компанії точну оцінку прибутковості, але й допоможуть передбачити майбутню прибутковість [3].

Для підвищення рівня прибутковості підприємства можуть впроваджувати такі заходи:

- організаційні (удосконалення виробничої структури, організаційної структури управління, диверсифікація виробництва, реструктуризація виробництва тощо);
- техніко-технологічні (оновлення техніко-технологічної бази, переозброєння виробництва, вдосконалення виробів, що виготовляються);

- економічні важелі та стимули (удосконалення тарифної системи, форми і системи оплати праці, прискорення оборотності оборотних коштів тощо) [2].

Для успішного розвитку будь-якого підприємства та забезпечення ефективності його діяльності необхідно постійно працювати над пошуком

шляхів підвищення його прибутковості. Важливим моментом у діяльності підприємства є виявлення та кількісне вимірювання впливу різних факторів на показники прибутковості, пошук резервів зростання рентабельності роботи підприємства та обґрунтування і розробка заходів щодо використання виявлених резервів. Підводячи підсумки, зауважимо, що підвищення ефективності діяльності підприємств у світі та швидкий розвиток бізнесу підвищує їх прибутковість. В свою чергу для збільшення прибутковості підприємства важливо проводити детальний аналіз його внутрішніх можливостей, тобто розглянути усі резерви зниження собівартості продукції, а також зосередити увагу на взаємодії з ринком, для цього слід детально аналізувати ситуацію на ньому, знайти «свого» споживача та проводити правильну цінову політику.

Список використаних джерел:

1. Дзюбенко Л. М. Методологічні особливості планування прибутковості підприємства: міжвід. наук. збірник. Київ: КНЕУ, 2000. 289с.
2. Каширська О. М. Сутність прибутковості в аналітично-управлінській системі підприємства: науковий вісник. Чернівці, 2008. 340 с.
3. Огійчук М.Ф. Суть прибутку та підходи до методики його визначення: економіка АПК. 2009. 356 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ АНАЛІТИЧНОЇ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВА

Г. Г. СОБОЛЄВА, канд. екон. наук, доцент

Б. О. НОЖЕНКО, здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня

*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
soboliva.ag@gmail.com*

Проведення аналітичної роботи на підприємстві спрямоване на забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень та запобігання негативним впливам. Для цього необхідно підібрати й оптимально використовувати велику кількість різноманітних показників ефективності, чого одночасно можна досягти лише шляхом глибокого вивчення технології, економіки та організації виробництва, стану бухгалтерського обліку та звітності, особливості взаємозв'язку тем економічного аналізу, а також правильну організацію праці працівників, залучених до економіко-аналітичної роботи на підприємстві. Успішне вирішення завдань вимагає прозорої організації аналітичної роботи. Організацію зазвичай розуміють як створення узгодженої та постійної системи для виконання певної роботи або досягнення певної кінцевої мети [1].

Організація аналізу в компанії охоплює широкий спектр питань, включаючи організацію служби аналізу; організація технології аналітичного процесу; розробка загальних принципів і процедури аналізу; організаційне, методичне, матеріально-технічне забезпечення; загальне керівництво, облік виконаної аналітичної роботи та прийняття раціональних управлінських рішень; розвиток та вдосконалення економічного аналізу на підприємстві з метою підвищення якості менеджменту тощо.

Організація аналітичної роботи – це система раціонально скоординованих заходів, спрямованих на всебічне дослідження господарської діяльності аналізованого підприємства та його окремих структурних підрозділів. Комплексність і системність організації аналітичної роботи забезпечується плануванням, яке полягає в складанні комплексного плану організації всієї аналітичної роботи на підприємстві та планів окремого виду аналізу, зазначеного в зведеному плані.

Виконання заходів, зазначених у плані аналізу виконання аналітичної роботи, здійснюється в певному порядку. Кількість кроків для виконання окремих послідовних процедур різна. Економісти виділяють три, п'ять, шість і навіть дев'ять ступенів [2].

Аналіз повинен базуватися на останніх наукових досягненнях з використанням науково обґрунтованих методів. Розподіл аналітичної роботи між окремими провайдерами дозволить зрозуміти всі аспекти роботи та виключить можливість проведення багаторазових перевірок. А завдяки використанню передових методів і програмного забезпечення воно буде ефективним і сучасним. Не менш важливою вимогою є правильний розподіл відповідальності між тими, хто проводить аналіз, і окремими підрозділами компанії. Дотримання цієї вимоги забезпечить раціональне використання робочого часу працівників і дотримання комплексності аналізу. Також для ефективного використання робочого часу варто створити спеціальні методики, скласти порівняльні таблиці для оцінки та узагальнення результатів аналізу. Безпосередня підготовка до аналізу пов'язана із значним виконанням організаційних питань, тобто підготовчого етапу.

Залежно від виконавців, визначених цілей і завдань аналізу, функціональних можливостей аналітичної бази даних можливі наступні альтернативні підходи до аналітичних процедур [2]: формалізований, суворо регламентований за часом і обсягом, творчий.

Щоб аналіз міг правильно передбачити стан економічної діяльності, він повинен використовувати надійні та послідовні показники, оскільки недостовірна інформація означає висновки, а отже, ненадійні управлінські рішення. Основним джерелом інформації є бухгалтерський облік і звітність підприємства.

Структуровані та оброблені результати аналітичної роботи можуть бути представлені без тексту, у вигляді таблиць, схем, графіків, схем, номограм і описово, у вигляді довідкових текстів, контрольних звітів, аналітичних і доповідних записок, пояснювальні записки до звітів, які є

послідовними, а результати аналізу викладені логічно відповідно до наміченого плану аналітичної роботи.

Систематизація, узагальнення та впровадження результатів аналітичної роботи є одним із найскладніших етапів усієї роботи. Це пов'язано з тим, що тут необхідно не тільки об'єктивно оцінити факти, розпізнати негативні сторони бізнесу, а й передбачити майбутнє, що дуже складно і відповідально.

Огляд функцій найпопулярнішого на сучасному ринку програмного забезпечення для автоматизації аналітичної роботи показав, що всі вони мають певні недоліки, а саме: високу ціну, недостатню кількість вбудованих аналітичних методів, необхідних інструментів, неможливість врахувати специфіку даної галузі, що суттєво впливає на якість аналітичних досліджень. Найбільш оптимальне програмне забезпечення в основному сумісне з програмним забезпеченням, в якому ведеться бухгалтерський облік підприємства; по-друге, дають змогу врахувати всі деталі діяльності конкретної компанії та вимоги керівників; по-третє, мати вартість, співмірну з можливостями програмного продукту, за які споживач цього продукту готовий заплатити.

Список використаних джерел:

1. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз в будівництві: навч. посібник. Київ: 2017. 796 с.
2. Лазаришина І.Д. Методологія та організація економічного аналізу : монографія. Рівне: УДУВГП, 2014. 112 с.

НАПРЯМКИ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН З МЕТОЮ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ У ТРАНСКОРДОННОМУ ПРОСТОРИ

Ю. О. ЦИБУЛЬСЬКА, канд. екон. наук
*Інститут розвитку села та сільського господарства,
Польська Академія Наук
00-330, Польща, м. Варшава, вул. Новий Світ 72
tsybulska.yulia@gmail.com*

При працевлаштуванні в межах транскордонного регіону задіяні всі без виключення суб'єкти економічних відносин у транскордонному просторі, кожен з яких виконує специфічні функції (табл. 1.).

Взаємодія вищенаведених суб'єктів між собою має певні особливості:

1. Взаємодія між **органами влади** з різних боків кордону (на всіх рівнях, у т.ч. між консульствами) націлена на усунення перешкод працевлаштування шляхом координації, узгодження і зближення соціального, трудового та міграційного законодавства, здійснення спільних досліджень ринку та контролю за дотриманням чинного законодавства;
2. Взаємодія між **органами влади** всіх рівнів та **мешканцями**, зокрема:

- між органами влади з одного боку кордону та мешканцями з іншого з метою отримання останніми візи, дозволу на роботу та соціального захисту, а також контролю за дотриманням ними правових норм;

- між органами влади (державними структурами сприяння зайнятості) і мешканцями з одного боку кордону для працевлаштування в прикордонні сусідньої країни. Націлена на надання юридичної та інформаційної підтримки у т.ч. через консульські представництва;

Таблиця 1

Роль суб'єктів економічних відносин для працевлаштування в транскордонному просторі*

Суб'єкт економічних відносин		Роль суб'єкта у транскордонному просторі
Влада	Органи державної влади	Створення умов для працевлаштування; контроль за виконанням чинного законодавства; видача дозволів на працю та робочих віз; інформування щодо можливостей працевлаштування; дослідження ринків праці та явищ на них; забезпечення соціального захисту населення
	Місцеві органи влади	
	Органи місцевого самоврядування	
	Державні органи сприяння зайнятості та працевлаштування	
	Консульські установи	
Мешканці	Працівники	Працевлаштування у межах транскордонного простору
	Домогосподарства	Прийом на роботу м'ягкого трудового мігранта
Бізнес	Підприємства різної форми власності	Прийом на роботу м'ягкого трудового мігранта
	Організації-посередники	Пошук вакансій для працівників та працівника для роботодавця; надання консультаційних послуг іншим суб'єктам; супровід працевлаштованого працівника
	Страхові компанії	Страхування особи що перетинає кордон, у тому числі можливе страхування від звільнення
Громадські організації	НГО	Реалізація проектів щодо розвитку транскордонних ринків праці; дослідження ринків праці; консалтинг та інформаційні послуги; громадський контроль за дотриманням прав працівників та роботодавців.
	Об'єднання роботодавців та профспілки	Контроль за дотриманням прав працівників та роботодавців та надання належного соціального захисту

*розробка автора

3. Взаємодія між **органами влади** та **бізнесом**, зокрема:

- між органами влади з одного боку кордону (через консульські представництва) та бізнесом з іншого з метою відстоювання прав працевлаштованих у прикордонні громадян;

- між органами влади та бізнесом (агентствами з працевлаштування страховими компаніями) з одного боку кордону для організації працевлаштування в прикордонні сусідньої країни. Взаємодія з видання ліцензій, контролю за їх діяльністю та дотриманням чинного законодавства;

4. Взаємодія між **органами влади та громадськими організаціями**:

- між органами влади з одного боку кордону (через консульські представництва) та громадськими організаціями з іншого для здійснення контролю за дотриманням прав працевлаштованих у прикордонні громадян;

- між органами влади (всіх рівнів) та громадськими організаціями з одного боку кордону для працевлаштування в прикордонні сусідньої країни. Співпраця з посилення їх взаємодії з відповідними структурами з іншого боку кордону для підвищення соціального захисту працевлаштованих, здійснення спільних проектів та їх співфінансування;

5. Взаємодія між **мешканцями** з різних боків кордону з метою отримання інформації щодо особливостей та можливостей працевлаштування у прикордонні, а також безпосередньо працевлаштування у домогосподарстві з іншого боку кордону.

6. Взаємодія між **мешканцями та бізнесом**, зокрема:

- між мешканцями з одного боку кордону та бізнесом (різної форми власності) з іншого боку кордону для безпосереднього працевлаштування, або посередницькими агенціями з іншого боку кордону з метою пошуку роботи, отримання інформаційних, юридичних та консультаційних послуг щодо працевлаштування, соціального захисту;

- між мешканцями та бізнесом з одного боку кордону з метою працевлаштування в прикордонному регіоні сусідньої країни, зокрема шляхом взаємодії між посередницькими агенціями з метою пошуку роботи за кордоном, отримання інформаційних, страхових, юридичних та консультаційних послуг щодо працевлаштування, соціального захисту;

7. Взаємодія між **мешканцями та громадськими організаціями** для отримання та дотримання соціального захисту, а також інформаційних та консультаційних послуг щодо працевлаштування, соціального захисту тощо;

8. Взаємодія між **бізнесом** з різних боків кордону, для обміну кадрами та вакансіями, проходження стажувань, практик, навчань, тренінгів, здійснення виплат у випадку настання страхового випадків, ведення спільних баз даних, дослідження ринків праці тощо;

9. Взаємодія між **бізнесом та громадськими організаціями** з одного боку кордону між собою з метою забезпечення дотримання чинного законодавства, захисту прав як роботодавців, так і працівників;

10. Взаємодія між **громадськими організаціями** як в межах одного прикордонного регіону, так і з відповідними структурами з іншого боку кордону для підвищення соціального захисту працевлаштованих, реалізації спільних проектів.

ЩОДО ЗМІСТУ РОЗДІЛУ «ФАКТОРИ РИЗИКУ» В СТРУКТУРІ БІЗНЕС-ПЛАНУ ФУНКЦІОНУЮЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

Н. М. ЧЕБОТАРЬОВА, канд. екон. наук, доцент

[lug.ukr_37@i.ua](mailto:luc. ukr_37@i. ua)

К. А. ЗАВАДСЬКА, магістрантка

*Державний заклад «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»*

37600, Україна, Полтавська обл.,

м. Миргород, вул. Старосвітська, 52/15

zava0129@gmail.com

Кожне підприємство у своїй діяльності постійно має прораховувати безліч нюансів. Аби бути готовими до різних ситуацій, економічних «поштовхів», внутрішніх та зовнішніх чинників. Для цього необхідно, перш за все, при започаткуванні своєї діяльності або через певні проміжки часу прораховувати та скласти бізнес-план. Він дасть змогу виявити можливості, загрози, ризики та визначити подальшу стратегію розвитку підприємства. Із цього переліку особливу увагу слід приділити факторам ризику, оскільки досягнення очікуваних економічних результатів часто пов'язане з певними ризиками, що можуть виникати через настання небажаних негативних змін. Задля більш детального розгляду цього питання, визначимося із поняттям «ризик». Так, у табл. 1 наведений перелік визначень поняття «ризик», наданий різними окремими вченими-економістами.

Таблиця 1

Визначення поняття «ризик»

Автор	Визначення	Ключові слова
Шумпетер Й.	це загроза того, що суб'єкт підприємницької діяльності понесе додаткові витрати в порівнянні з тими, що передбачалися проектом	загроза, додаткові витрати
Волков О. І.	це збитки, втрати, що виникають у процесі реалізації готової продукції, товарів і послуг, зроблених підприємствами	збитки, втрати, в процесі реалізації
Пікус Р. В.	небезпека зниження або втрати здатності економічного суб'єкта підтримувати досягнутий рівень доходу на вкладений капітал	небезпека, вкладений капітал, втрата здатності

Джерело: складено автором за [1, с. 345].

Проаналізувавши табл. 1, спробуємо самостійно надати визначення даному поняттю.

Отже, ризик - це потенційна загроза для діяльності підприємства, яка може виникнути через внутрішні або зовнішні чинники та призвести до додаткових витрат або змін у заздальгідь наміченому плані розвитку підприємства.

При написанні бізнес-плану, розділ «Фактори ризику» має вагоме значення, адже необхідно передбачати ймовірність виникнення небажаних ситуацій, щоб побудувати діяльність таким чином, аби зменшити ризик і пов'язані з ним втрати в майбутньому.

Окрім прорахунку усіх можливих загроз необхідно завжди виділяти певні кошти на той випадок, якщо підприємство все ж таки понесе непередбачуваних збитків через певні фактори ризику. А також в цьому розділі бізнес-плану слід надати рекомендації по запобіганню різних видів ризику.

У процесі складання та написання бізнес-плану можна виконувати різні рівні аналізу ризиків. У випадку з крупним проектом, слід ретельно прорахувати ризики, використовуючи для цього спеціальні складні математичні методи теорії вірогідності. А у випадку з відносно невеликим проектом, іноді можна провести просто аналіз ризику слідуючи експертним методам [2, с. 24].

Процес аналізу факторів ризику містить у собі два етапи, які доповнюють один одного: якісний і кількісний.

На етапі якісного аналізу визначаються чинники, причини та потенційні області загроз та їх види. Щодо причин ризику, то до них відносяться об'єктивні або суб'єктивні дії, які спричиняють за собою настання ймовірно ризикових подій. А чинники ризику означають певні причини, які збільшують імовірність та реальність настання ризикових подій.

На етапі кількісного аналізу слід оцінити ступінь як відносно окремих ризиків (фінансових, матеріальних, збутових тощо), так і проекту в цілому. Імовірність кожного типу ризиків та певні їх наслідки, викликані ними, різні, тому потрібно не забувати прораховувати, прогнозувати та унеможливити їх появу [3, с. 189].

Тож, можна зробити висновок, що у сучасних умовах будь-яка діяльність у сфері бізнесу пов'язана з ризиком. Наявність ризику можна пояснити тим, що всі суб'єкти господарювання здійснюють свою діяльність при повній або частковій невизначеності, що залежить від багатьох факторів. Тому розділ бізнес-плану «Фактори ризику» повинен дати відповідь хоча б на два питання: чи керівництво підприємства достатньо розуміє й прораховує всі ризики, та чи може воно розробити відповідний план дій за умов конфліктності, невизначеності, політичної та економічної нестабільності (навіть, воєнного стану), браку потрібної інформації тощо.

Список використаних джерел:

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. К.: Видавничий Центр «Академія», 2002. Т.3. 952 с.
2. Шапошнікова О.М., Шаповал В.А. Опорний конспект лекцій та методичні вказівки до самостійного опанування дисципліни «Бізнес-планування». Д.: НГУ, 2017. 46 с.
3. Гой І.В., Смелянська Т.П. Підприємництво: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 368 с.

РИНОК НАФТИ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Я. Д. ШОППЕРТ, студентка
yanashoppert23@gmail.com

М. Г. СЛОКВА, канд. екон. наук, доцент
Державний торговельно-економічний університет
02156 Україна, м. Київ, вул. Кіото, 19
m.slokva@knute.edu.ua

У структурі первинних енергоресурсів світу нафта залишається головним енергетичним джерелом, що забезпечує потреби людства. Сьогодні нафта як енергоносіє знаходиться на піку свого життєвого циклу, як товар вона володіє найвищим рівнем конкурентоспроможності на світових товарних ринках, а ціни на нафту є визначальним фактором розвитку глобальної економіки. Тенденції та кон'юнктура світового ринку нафти безпосередньо впливають на світову економіку, визначають темпи її розвитку, сприяють економічному зростанню або спричиняють настання рецесії та багато в чому визначають курс економічного розвитку кожної окремої країни. Нині без нафти неможливе успішне функціонування будь-якої галузі економіки, зокрема, та світового господарства, у цілому.

Вельми важливу роль нафта відіграє й у вітчизняній економіці. Україна, не будучи багатою на поклади нафти – за оцінками експертів вони становлять близько 395 млн барелів [1], проте за розвіданими запасами посідає п'ятдесяте місце у світі, а в Європі є шостою, поступаючись лише Норвегії, Великобританії, Румунії, Італії та Данії. Україна хоч і має запаси нафти, (розміщені у Передкарпатті, Дніпровсько-Донецькій западині та на шельфі Чорного й Азовського морів), яких вистачило б ще на сотні років, однак забезпечує власні потреби лише на 10-12%, тому значним чином залежить від кон'юнктури світового ринку та має надзалежність від постачання нафти та нафтопродуктів. Це спричинено як складним та не вигідним видобутком, який обходиться для України вразі дорожче, аніж закупівля нафти з інших країн, так, і обмеженістю можливостей власного видобутку та переробки, спричиненою цілою низкою інших об'єктивних чинників. Так, за даними Державної служби статистики України видобуток нафти сирі, у тому числі нафти, одержаної з мінералів бітумінозних у 2021 році становив 1648,4 тис. т, що на 25,8 тис. т або на 1,59% більше показників 2016 року [2].

Дослідження позицій України на ринку нафти свідчить про низьку її частку у світовому видобутку, імпорті, експорті та споживанні нафти. Аналіз обсягів зовнішньої торгівлі України по товарній позиції 2710 «Нафта або нафтопродукти, одержані з бітумінозних порід (мінералів), крім сирих; продукти, в іншому місці не зазначені, з вмістом 70 мас. % або більше нафти чи нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних порід (мінералів), причому ці нафтопродукти є основними складовими частинами продуктів; відпрацьовані нафтопродукти» показав наступне (табл. 1).

Позитивною у цілому за період тенденцією характеризувалися експорт та імпорт по даній товарній позиції. Сальдо зовнішньоторговельного балансу України є негативним, тобто імпорт переважає над експортом. Доволі помітну роль товарна позиція 2710 займає в імпорті України. Коефіцієнт відносної експортної спеціалізації підтверджує, що Україна не вважається міжнародно спеціалізованою країною у торгівлі по даній товарній позиції, а коефіцієнт внутрішньогалузевої міжнародної спеціалізації є від'ємним та наближається до максимального значення (-100), це означає, що за умови збереження даної тенденції країна ризикує набути статусу виняткового імпортера.

Таблиця 1

Аналіз обсягів зовнішньої торгівлі України по товарній позиції 2710

Показник	Роки						Базисне відхилення 2021 до 2016	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Абс.	Відн., %
Експорт, тис. дол. США	86592	180941	249559	267007	103249	194674	108082	124,82
Імпорт, тис. дол. США	3254872	4144391	5519876	5365601	3359463	5444045	2189173	67,26
Сальдо торговельного балансу, тис. дол. США	-3168280	-3963450	-5270317	-5098594	-3256214	-5249371	-2081091	65,69
Зовнішньоторговельний оборот, тис. дол. США	3341464	4325332	5769435	5632608	3462712	5638719	2297255	68,75
Питома частка позиції 2710 у сукупному вітчизняному експорті, %	0,24	0,42	0,53	0,53	0,21	0,29	0,05	20,09
Питома частка позиції 2710 сукупному вітчизняному імпорту, %	8,29	8,35	9,65	8,82	6,18	7,47	-0,82	-9,88
Коефіцієнт відносної експортної спеціалізації	0,07	0,11	0,13	0,14	0,08	0,09	0,01	19,35
Коефіцієнт внутрішньогалузевої міжнародної спеціалізації	-94,82	-91,63	-91,35	-90,52	-94,04	-93,10	1,72	-1,82

* Складено за даними [2,3]

Отже, Україна належить до енергодефіцитних країн і за останні десятиріччя вона пройшла трансформацію від країни з надлишковими нафтопереробними потужностями та експортера нафтопродуктів до країни, яка більше ніж на 80% залежить від імпорту нафтопродуктів. Більше того, на сьогоднішній день значною мірою загострилась проблема енергетичної безпеки України, при розв'язанні якої має бути належну увагу приділено розбудові нафтової галузі в нашій країні.

Список використаних джерел:

1. Crude oil including lease condensate reserves, Ukraine. *U.S. Energy Information Administration*. URL: <https://www.eia.gov/opendata/v1/qb.php?sdid=INTL.57-6-UKR-BB.A>
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Trade statistics for international business development. URL: www.trademap.org

СЕКЦІЯ 3

ОСОБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Керівник секції – канд. екон. наук, доцент Ганна БАЗЕЦЬКА
Секретар секції – канд. екон. наук, доцент Ганна ЖОВТЯК

THE AMBIVALENCE OF MODERN PUBLIC SPACE CITIES

M. V. TESLYUK, The third-year student of the
Educational and Scientific Institute of
Economics and Management

L. O. RADIONOVA, The candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor,

Associate Professor of Philosophy and Political Science
O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

The trends in the development of the social life of modern large cities cause some anxiety – the impersonality of everyday contacts, the alienated and fleeting nature of interactions, indifference, the risk of desolidization of society as a result of urban inequality and marginality – all these are the realities of our time. These facts of urban life were foreseen, back in the last century, by the German sociologist G. Simmel, explaining the isolation and apartness of the internal relations of the inhabitants of large cities by the increased nervousness of life, resulting from the rapid and continuous change of external and internal impressions: «Indeed, if I do not deceive myself, the inner aspect of this outer reserve is not only indifference but, more often than we are aware, it is a slight aversion, a mutual strangeness and repulsion, which will break into hatred and fight at the moment of a closer contact.

Definitely, the independence of the individual, which is the result of mutual isolation and indifference, which constitute the conditions of the spiritual life of our wide circles, is nowhere felt so strongly as in the close hustle and bustle of big cities, because physical intimacy and crowding only emphasize spiritual remoteness» [1]. In this regard, it becomes necessary to consider the social role of public spaces in maintaining urban life. Public space should be understood as free-for-all places adapted for people to stay, within which the vast majority of social interaction takes place. These are parks, public gardens, squares, streets, trading houses – places of massive gathering of people.

L. Lofland, a researcher of public spaces, distinguishes three types of social relations that can exist in urban space: personal (in the family, among friends), public (strangers communicate as carriers of statuses: seller, customer, taxi driver, passenger, etc.) and local relations, that is, the relations of people who know each

other, but not as close and intimate as in the family, but rather functionally: these are the relations of work colleagues, members of interest clubs, neighbors and so on. According to the scientist, a territory designated as public (restaurant) can take on a purely private action (celebrating a wedding). She calls this kind of interspersing one sphere into another «bubbles» of the private within the realm (sphere) of publicity.

The possibility of transforming and recoding a territory from one status to another depends on a purely quantitative factor: the public sphere will turn into a local one if a certain number of people connected by acquaintances come to a public place. So, if during a bus tour half of the cabin was occupied by a school class, then the bus turned out to be captured by these teenagers, even if the rest of the passengers were random people from the street. Public space has become local. Attitudes towards a place are derived from social relations and to some extent consolidate them.

L. Lofland marks out three types of «places» or loci: memorable (fixing moments of collective memory, such as a temple or a public park), familiar places/gguti/paths (a local grocery store, bar, eatery that you are used to); home territories, or places for hanging out (places where people live and feel «at home», i.e. they feel the freedom to behave the way they want) [2].

Public spaces are multifunctional and are an important part of city life. In the social sciences, functions are understood as some stable characteristics of an object, the totality of which gives a general idea of the place of one object or process or another in the origin, existence, development of the global whole, as well as the interconnection and dependence of its components. R. Merton defined explicit functions and hidden (latent) functions, of which the first are conscious, and the second are unexpected, and sometimes not even conscious.

Therefore, open spaces are intended to serve the achievement of explicit socially significant goals – organizing leisure and ensuring effective pastime, the safety of citizens, on the one hand, and latent ones – the integration and formation of a sense of identity that allows them to mobilize them for socially significant positive events, as well as the socialization of city residents, with another.

However, it would be erroneous to consider that the participants in the public space will turn into a close community of nationals. First of all, it should be noted the socializing role of the space in which citizens watch each other, show themselves (as they say, «they come to look at others and show themselves»), which is very important for the processes of self-identification, both personal and group. Social interaction takes place in social situations. Any contacts of individuals are social, actually, the results of contacts of individuals determine to a greater extent the state of society.

The opinion of A. Giddens is interesting, who tried to explain the features of the interplay of the majority of urban residents, using the concept of civic inattention – one of the mechanisms by which urban life is maintained, people enter into short non-personal contacts: «When passers-by quickly exchange glances, and then, walking up closer, look away, they exhibit what Irving Goffman calls the «civil neglect» that we expect from each other in many situations. Civil

neglect is different from simple ignorance. Each individual makes it clear to the other that he swept his presence, but at the same time avoids any gesture that could be interpreted as intrusive. Behavior of this kind is rather unconscious, but it is of fundamental importance in our everyday life. People demonstrate to each other in such a way that they have no reason to be hostile and avoid each other» [3].

References:

1. Зиммель Г. Большие города и духовная жизнь // *Логос*, 2002, №3-4. С. 23-35.
2. Гидденс Э. Социология. М.: Эдиториал УРСС, 1999. 704 с.
3. Социология: Энциклопедия / Сост. Грицанов А. А. Мн.: Кн. Дом, 2003. 131 с.

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Н. М. БОГАЦЬКА, канд. екон. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
21000 Україна, м. Вінниця, вул. Соборна, 87
n.bohatska@vtei.edu.ua

Початок ХХІ століття характеризується новою політичною та економічною ситуацією в Україні, яка активно і послідовно відстоює свої національні інтереси в глобальному світі. Соціальне підприємництво - це досить новий вид діяльності в Україні. На жаль, за останні кілька років налічується всього близько 50-100 соціальних підприємств, які почали свою діяльність.

Термін «соціальне підприємство», як правило, асоціюється з діяльністю благодійних організацій або соціальною інтеграцією знедолених людей та інвалідів, а не з підприємництвом. Стереотипи, непорозуміння і недостатня поінформованість негативно впливають на зростання соціальних підприємств і перспективи фінансування. Це є ключовим фактором, що перешкоджає розвитку відносин з партнерами і потенційними клієнтами [1].

На сьогодні економіка країни характеризується великою кількістю соціальних проблем та вразливих груп населення, що змушує шукати нові та інноваційні підходи до їх вирішення. Використання комерційних підходів у соціальній сфері – це світовий тренд, який добре зарекомендував себе у багатьох країнах, зважаючи на фінансову стійкість (незалежність від грантової допомоги) та значний соціальний ефект [2].

Основні рушійні сили розвитку сектора соціальної економіки в цілому і соціальних підприємств зокрема можна розділити на дві групи. Перша група поєднує в собі потенціал попередні умови. До них відносяться: вплив соціальних і політичних перетворень, велика кількість соціальних потреб, незадоволених органами державного або приватного сектору, обмежені

можливості працевлаштування, потреби в інтеграції на ринок праці певних вразливих груп суспільства, проблеми міграції та умови життя.

Соціальні підприємства, як правило, займаються наданням соціальних послуг та послуг з інтеграції на роботу для знедолених груп та громад, будь то в міських або сільських районах. Крім того, соціальні підприємства також з'являються в сфері надання суспільних послуг, у тому числі в галузі освіти, культури та охорони навколишнього середовища.

Враховуючи досвід різних країн можна визначити набір ключових економічних і соціальних елементів, які допомагають визначити соціальні підприємства, незважаючи на національні відмінності [3]:

Економічні критерії:

1) соціальні підприємства безпосередньо займаються виробництвом та / або продажем товарів і послуг (а не переважно консультативними функціями або наданням грантів).

2) соціальні підприємства добровільно створюються і управляються групами громадян;

3) фінансова життєздатність соціальних підприємств залежить від зусиль їх членів, які несуть відповідальність за забезпечення достатніх фінансових ресурсів, на відміну від більшості державних установ;

4) діяльність, здійснювана соціальними підприємствами, вимагає мінімальної кількості оплачуваних працівників, навіть якщо вони можуть поєднувати добровільних і оплачуваних працівників.

Соціальні критерії:

1) соціальні підприємства є результатом ініціативи громадян, які залучають людей, що належать до спільноти або групи, яка поділяє певну потребу або мету;

2) права на прийняття рішень поділяються зацікавленими сторонами, як правило, за принципом «один член-один голос»;

3) соціальні підприємства є партисипативними за своєю природою, оскільки ті, кого зачіпає їх діяльність, представлені та беруть участь в управлінні діяльністю;

4) соціальні підприємства включають організації, які повністю забороняють розподіл прибутку, і такі організації, як кооперативи, які можуть розподіляти свій прибуток лише в обмежений ступінь;

5) соціальні підприємства переслідують чітку мету принести користь суспільству або певній групі людей.

Отже, діяльність соціальних підприємств сприяє вирішенню проблем соціально незахищених людей, їх працевлаштування та громадської адаптації і саме тому ця діяльність є вигідною для відновлення та економічного розвитку нашої держави. Соціальне підприємство здатне вирішувати ті завдання, які не можуть вирішити ні комерційний приватний, ні державний, ні третій сектор економіки (некомерційні організації).

Не дивлячись на складні умови функціонування більшості установ та організацій в Україні, наразі здійснюються певні заходи з фінансової та

організаційно-інформаційної підтримки вітчизняного соціального підприємництва з боку держави, вітчизняних та міжнародних організацій.

Список використаних джерел:

1. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін : посібник / А. А. Свинчук та ін. Київ : ТОВ «Підприємство «Віеней», 2017. 188 с.
2. Богацька Н. Вплив ринку праці на конкурентоспроможність соціального підприємства //Економіка та суспільство. – 2022. – №. 43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1681/1617>
3. Спільнокошт – краудфандинг в Україні: веб-сайт [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://biggggidea.com/projects/>.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СФЕРИ ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ МАЛОЇ ВАНТАЖОПІДЙОМНОСТІ

С. В. ВОЙТКІВ, канд. техн. наук
Науково-технічний центр "Автополіпром"
79066 Україна, м. Львів, вул. Зубрівська, 32/24
voytktivsv@ukr.net

Транспортні засоби різного призначення з електричним тяговим приводом, зокрема електромобілі малої вантажопідйомності, широко застосовуються у різних сферах багатьох країн світу. Електромобілі малої вантажопідйомності категорій L7 та N1 особливо поширені у європейських країнах, у США та Китаї. Особливістю сфери їх виробництва являється дрібносерійне виробництво, що обумовлює їх великі ринкові ціни. Саме тому, імпортування таких вантажних транспортних засобів не набуло бодай якогось відчутного обсягу. При цьому, електромобілі з корисним навантаженням до 1500 кг, особливо у нинішніх умовах економічного розвитку нашої держави, можуть бути дуже корисними у різних сферах життєдіяльності. Отже, з огляду на дуже велику початкову вартість таких електромобілів та, фактично, не доцільність їх імпортування, вкрай важливим завданням вітчизняного автомобілебудування видається створення та організація їх виробництва.

Варто зауважити, що відповідні зрушення у цьому напрямку присутні же на протязі декількох років. Проте, ні фірмі "Coolon" (колишня фірма "Murmuration technology LLC", м. Кривий Ріг), ні компанії "ВЕЕМметалавтопром" спільно з фахівцями НТЦ "Автополіпром", наразі не вдалося організувати бодай одиничне виробництво створених ними дослідних зразків електромобілів категорії N1 моделей "Coolon" та EN31 "Карпати" (рис. 1).

Проектування та виготовлення дослідного зразка електромобіля EN31 "Карпати" висвітлили цілий ряд особливостей цих процесів. При розробленні ескізної конструкторської документації конструкторам довелося зіткнутися з

проблемою майже повної відсутності технічної та експлуатаційної документації на імпортовані комплектуючі вироби трансмісії та ходової частини, оскільки вітчизняних просто не має, що призвело до:

- значного збільшення термінів проектування базового шасі електромобіля;

- необхідності додаткових обсягів фінансування не передбачених проектом дослідно-конструкторських робіт, пов'язаних з проектуванням і виготовленням відповідних стендів та проведенням досліджень з визначення параметрів жорсткості підвіски коліс керованого моста, кутів поворотів кулькових опор коліс і тяг кермового механізму тощо;

- створення креслень та 3D-моделей багатьох складових частин трансмісії та ходової частини базового шасі, а також багатьох інших комплектуючих виробів, оскільки фірми-постачальники їх не надавали навіть попри настійливі прохання та вимоги.

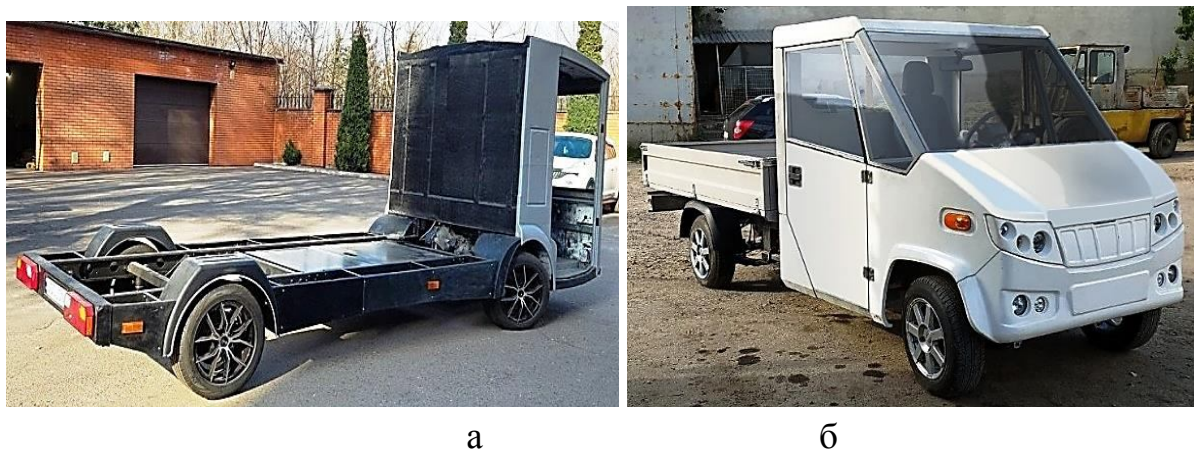

Рисунок 1 Перші дослідні зразки електромобілів категорії N1:
а) – моделі "Coolon"; б) – моделі EN31 "Карпати"

Не обійшлося без проблем і у процесі виготовлення дослідного зразка базового шасі електромобіля, обумовлених вкрай низьким професійним рівнем менеджерів фірм-постачальників комплектуючих виробів та повною відсутністю будь-якої конкретної інформації щодо технічних параметрів того чи іншого виробу. Практично, їх діяльність зводиться до реалізації виробів за заздалегідь наданими кодами. Але відсутність у більшості випадків каталогів продукції необхідного призначення не дає можливості вибору конкретного виробу та надання коду для його закупівлі. Окрім того, часто якість отриманих виробів дуже низького рівня.

Ще одна дуже велика проблема полягає у ненаданні фірмами-постачальниками або виробниками комплектуючих виробів монтажної та експлуатаційної документації, що унеможливорює правильність виконання робіт по їх встановленню на базове шасі електромобіля, адже не відомо дуже багато технічних вимог, наприклад, моменти затягування кріпильних виробів. А відсутність каталогів запасних частин дуже ускладнює розроблення експлуатаційної та ремонтної документації.

Надзвичайно важкою проблемою стало проведення заводських, приймальних та сертифікаційних випробувань, особливо у нинішніх непростих воєнних умовах. Виявилось, що в нашій державі відсутні акредитовані лабораторії з випробувань електромобілів, пов'язаних із системами тягового приводу та його керуванням. Більше того, у західній частині України практично не залишилось жодного випробувального центру. Єдина у західному регіоні випробувальна лабораторія ДП "Автоскладальний завод № 1" ПАТ "Автомобільна компанія "Богдан Моторс" теж на грані ліквідації.

Окрім того, навіть з огляду на прийняття ряду державних програм (наприклад [1]), приходиться констатувати, що діяльність жодного з державних і регіональних органів не сприяє розвитку вкрай важливих для економіки України сфер і галузей промислового виробництва.

Список використаних джерел:

1. Оновлена транспортна стратегія України. Напрямки політики. Міністерство інфраструктури України. 40 с. URL: https://mtu.gov.ua/files/strategy_ukr.pdf.

ЛЮДИНА В СУЧАСНОМУ МІСТІ

М. О. ЗУБКО, студентка Навчально-наукового
Інституту економіки і менеджменту
Л. О. РАДІОНОВА, канд. філос. наук, доцент,
доцент кафедри філософії і політології
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, Україна
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
sociopolis@ukr.net*

Існує багато понять міста, але загалом місто, трансформуючись унаслідок історичного розвитку, специфіки національної культури та менталітету людей, виявляється активною формотворчою силою, що окультурює соціальний і географічний простір. Крім цього, місто – це акумулятор людської думки, емоцій, почуттів, дій людини. Сучасні зміни – це насамперед зміни людини та її способу життя, її духовного світу; людина розв'язує проблеми переходу, перетворюючи себе і проектуючи свої дії в нових соціокультурних просторах.

Європейська соціальна думка звернулася до проблеми людини в епоху Відродження і на зорі Нового часу. Але мислителі ХХ ст. визнали за необхідне здійснити новий поворот до проблематики людини, причому саме до теми її існування. У результаті народилася екзистенціальна філософія ХХ ст. Ж.-П. Сартр у праці «Екзистенціалізм – це гуманізм» [1] пояснює специфіку існування людини таким чином. Під час виготовлення речі людина

попередньо формує її ідею. Ремісник, який виготовляє ніж, виходить зі своїх уявлень про те, що таке ніж і який саме ніж зараз треба зробити. Сутність тут ніби передує існуванню речі. Принципово інакше йде справа з людиною. Людське дитя народжується, вже існує, але йому ще належить набути людської сутності, стати людиною.

Отже, у світі людини існування передує сутності. Людина робить саму себе, поступово знаходить свою сутність, від самого початку вже маючи існування, – у цьому й полягає перший принцип сартрівського екзистенціалізму, з якого випливає чимало важливих наслідків: немає заданої людської природи; жодна зовнішня сила, ніхто, окрім цього індивіда, не здатний перетворити його на людину. Індивід повинен зробити це сам. І саме він несе відповідальність, якщо його перетворення на людину в справжньому сенсі так і не відбудеться. Незважаючи на відмінності підходів, філософії-екзистенціалісти навіюють здорову і дуже важливу ідею індивідуальної відповідальності людини за все, що відбувається з нею самою і з іншими людьми. Людина – свого роду «проект», який живе, розгортається, реалізується або не реалізується, і процес набуття індивідом людської сутності триває все його життя, не втрачаючи гостроти і драматизму.

Х. Ортега-і-Гассет писав, що ідея прогресу приспала в європейців та американців те радикальне відчуття небезпеки, яке і є субстанцією людини. Бо якщо людство прогресує з неминучістю, з цього начебто випливає: ми можемо перестати бути насторожі, відкинути всі турботи, звільнити себе від усякої відповідальності та надати можливість людству невідворотно вести нас до вдосконалення і до насолоди [2]. Людська історія виявляється, таким чином, позбавленою будь-якого драматизму.

Буття людини, у центр якого поміщено головне в ній – індивідуальну сутність, тобто екзистенцію, своєю чергою, стає першоосновою картини світу, що створюється представниками екзистенціалістських напрямів. У наш час місто – це свобода вибору, а отже великі можливості. Свобода вибору – це відповідальність людини, це суть її екзистенції, бо своїм вибором людина конструює не лише власний соціальний простір, а й соціальний простір тих, хто її оточує, у контексті міста це найважливіше та найзначущіше. Самореалізація людини в роботі, навчанні, творчості. Це велике коло знайомств, з яких теж за бажання можна отримати вигоду. Це маса заходів, де людина відпочиває не тільки тілом, а й душею. У місті можливо здійснити свої мрії і реалізовувати бажання, для цього лише потрібно поставити мету і йти до неї. На відміну від сіл, де все про всіх знають, у місті, особливо великому, людина оточена різного роду людьми і навіть не знає сусідів по під'їзду. А, отже, менше озирається на думку інших. Можливо, у цих факторах і полягає свобода ...

Міста мають певні переваги:

- високий професійний, освітній і культурний рівень;
- вигідне геополітичне положення міста;
- хороший технологічний і кадровий потенціал низки галузей економіки;

- привабливість міста як центру освіти, культури, туризму;
- розвинена інституційна структура адміністративних установ державного та регіонального рівня;
- центри торгівлі;
- політична стабільність у державі.

Ці чинники так само впливають на відчуття свободи в місті, можливості його самореалізації. А якщо ж у місті всі ці процеси відбуваються з точністю до навпаки, то складно відчутти це вільне повітря зі зв'язаними руками і закритим ротом. «Повітря міста робить людину вільною». Кожна людина по-різному може трактувати цей вислів: для когось це багатовікова історія і культура, для інших – незалежність своєї думки від оточуючих, а для інших – це великі можливості, реалізація свого потенціалу в тій чи іншій сфері, можливість досягти чогось більшого, стати незалежною людиною.

Список використаних джерел:

1. Ж.-П. Сартр. Екзистенціалізм – это гуманізм / Сумерки богів. М.: Політиздат. 1989. С. 319–344.
2. Ортега-и-Гассет Х. Избранные труды / Сост., предисл. и общ. ред. А. М. Руткевича. М.: Весь мир, 1997. 700 с.

ОСОБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

О. П. КОЮДА, канд. екон. наук, доцент,
Д. В. ЖЕЛЕЗНЯК, студентка
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
ak1261968@gmail.com

Складність реформування державного управління регіональним розвитком полягає у необхідності дотримання системності, комплексності, врахування всіх аспектів цього процесу, оскільки кожна з його складових відіграє важливу роль у реалізації стратегічних завдань нової державної регіональної політики. Серед складових реформування системи державного управління регіональним розвитком слід визначити: удосконалення інституційно-правового забезпечення державного управління регіональним розвитком; формування стратегічних пріоритетів розвитку регіонів (у т.ч. шляхом розробки та прийняття Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року; впровадження індикативного планування (прогнозування регіонального розвитку тощо); координацію державної регіональної політики; впровадження дієвого інформаційного забезпечення, регулярного моніторингу всіх сфер регіонального розвитку (як основи для

розробки та прийняття обґрунтованих державно-управлінських рішень); організацію державного контролю за виконанням рішень у сфері державного управління регіональним розвитком в Україні.

Головним завданням державного управління регіональним розвитком стає «розблокування» регіонального (місцевого) розвитку, усунення перешкод, що виникли з об'єктивних чи суб'єктивних причин та заважають стабільному регіональному розвитку (та країни в цілому). Враховуючи складну ієрархічність регіональної політики та системи державного управління регіональним розвитком, необхідно визначити складові цього процесу, що дозволить відійти від виключно «точкових» питань аналізу впливу держави на функціонування та розвиток регіональних комплексів та представити всі складові системного висвітлення ролі держави у забезпеченні управління регіональним розвитком в умовах ринку.

Невід'ємними складовими системи державного управління регіональним розвитком слід визнати:

- розробку та прийняття правових норм регіонального розвитку (інституційно-правове забезпечення функціонування системи державного управління регіональним розвитком);

- визначення стратегічних пріоритетів довгострокового розвитку регіонів.

- стратегій регіонального розвитку, індикативного планування (прогнозування), (у т.ч. – визначення місця та ролі регіону у розбудові національної економіки);

- координацію державної регіональної політики, що передбачає чіткий розподіл повноважень, усунення дублювання в процесі прийняття управлінських рішень у сфері регіонального розвитку (зокрема, йдеться про необхідність створення та налагодження ефективної діяльності Координаційної ради регіонального розвитку – державного інституту, який дозволить узгодити базові пріоритети та основні завдання державної регіональної політики, сприятиме оптимізації процесів фінансового забезпечення її реалізації тощо);

- здійснення регулярного моніторингу всіх сфер регіонального розвитку (у т.ч. йдеться про вибіркоче статистичне обстеження окремих сфер місцевого (регіонального) розвитку, налагодження інформаційного забезпечення – як основи для поточного управління, прийняття обґрунтованих державно-управлінських рішень у сфері реалізації державної регіональної політики);

- державне регулювання регіонального розвитку (насамперед це стосується досягнення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів, у т.ч. з урахуванням галузевого, секторального підходу, регулювання ринку праці тощо. На регіональному рівні такі заходи найчастіше втілюються за допомогою галузевої (секторальної) політики (промислової, аграрної, транспортної, політики зайнятості та доходів тощо);

- державний контроль за виконанням рішень системи державного управління регіональним розвитком; врахування змін, що спостерігаються на

регіональному рівні в процесі розробки та впровадження державної соціально-економічної політики в цілому.

У період виходу з кризи та посткризовий період для системи державного управління регіональним розвитком в Україні пріоритетного значення набувають стимулювання інноваційних напрямків розвитку регіону з урахуванням наявного на місцевому рівні ресурсного потенціалу; орієнтація на комплексний розвиток внутрішнього (локального регіонального та загальнонаціонального) ринку, стимулювання міжрегіональної кооперації та інтеграції; пошук «точок зростання» на регіональному рівні, задіяння дієвих інструментів їх розкриття та стимулювання саморозвитку регіональних соціально-економічних систем (комплексів). Основними теоріями, що досліджували проблематику державного управління регіональним розвитком на різних етапах, були: меркантилізм, класична та неокласична теорія, посткейнсіанська теорія, теорія незбалансованого розвитку, суспільні теорії регіоналізму, технологічні теорії, інституціоналізм. Зазначені теорії слугували методологічною основою для парадигм «міжрегіонального перерозподілу», «полюсів зростання», «реструктуризації регіонів», «нового регіоналізму» («регіонального саморозвитку»). Класичні та неокласичні теорії відігравали значну роль на певних етапах державного управління регіональним розвитком у ХХ ст., в сучасних умовах їх значення зростає у зв'язку з появою нових (ринкових за своєю природою) інструментів активізації регіонального розвитку, наприклад, маркетингових підходів у регіональному управлінні. Для багатьох регіонів країн світу потенціал використання технологічних теорій в державному управлінні регіональним розвитком залишається надзвичайно високим. Це зумовлено необхідністю визначення галузей-«локомотивів» і їх подальшої підтримки з боку держави з метою прискореного соціально-економічного розвитку в регіонах. Суспільні теорії набувають актуалізації і можуть бути використаними в державному управлінні процесами децентралізації влади, які активно запроваджуються в Україні за зразком кращих європейських практик. Інституціональні теорії на сьогодні набувають все більшої актуальності в умовах зростання впливу політичних, культурних, релігійних та інших чинників на розвиток окремих регіонів.

Сучасна державна регіональна політика України більшою мірою ґрунтується на парадигмі «регіонального саморозвитку», разом з тим використовуються посткейнсіанська теорія і теорія незбалансованого регіонального розвитку, що створюють підґрунтя для парадигми «міжрегіонального перерозподілу». Парадигма «регіонального саморозвитку» корелює з загальною тенденцією розвитку методології державного управління, а саме переходу від патерналістської до ліберальної парадигми та відповідає потребі в інноваційній та практичній парадигмах. Сучасні уявлення про державне управління регіональним розвитком знаходяться в проблемному полі постмодерної парадигми державного управління, що зосереджує увагу на розвитку складних систем та управлінні ними, проблемах міжсистемної взаємодії та глобального управління.

В роботі доведено, що аналіз понятійно-категоріального апарату сфери державного управління регіональним розвитком довів надзвичайну складність категорії «регіон», яку не можна розглядати лише у вузьких межах географічного, соціально-економічного, управлінського напрямів. Взаємодоповненість і комплементарність наукових підходів до визначення цієї категорії спонукає до необхідності залучення більш складного загальнонаукового, міждисциплінарного інструментарію, перш за все – діалектичних законів пізнання явищ. Слід розглядати категорію «регіон» з використанням парних категорій змісту і форми. Порівняльний аналіз визначень регіону дає підстави стверджувати, що у таких, де здійснена спроба визначити зміст регіону, превалює системний підхід. До того ж, простежується тенденція, що виявляється в «тяжінні» до географічного напрямку визначення терміну «регіон» науковцями в ХХ ст., і до системного підходу – відповідно у ХХІ ст. Так, в узагальненому вигляді зміст регіону постає системою, що являє собою комплекс усіх її підсистем та елементів; сукупність процесів, відносин і зв'язків між ними (внутрішні взаємодії); стійкі зв'язки, з яких виникають закономірності, закони і тенденції розвитку; зовнішні взаємодії і впливи на систему. Зміст регіону в конкретизованому вигляді визначено як складне утворення самодостатніх складових – економічної, екологічної (природної), соціально-гуманітарної, культурно-духовної, політико-ідеологічної, управлінської, що характеризується їх діалектичною внутрішньою взаємодією, знаходиться під постійним впливом зовнішнього середовища, має стійкі зв'язки, які й зумовлюють закономірності, закони і тенденції його розвитку.

Так як форма регіону (як системи) є багатоаспектною категорією, то вона виступає як внутрішня організація системи, тобто як її внутрішня упорядкованість, узгодженість взаємодії між підсистемами відповідно до структури всієї системи, як діяльність щодо налагодження цих зв'язків, координації з боку відповідних органів, інститутів (у тому числі, держави); як структура системи (як її конкретизація); як зовнішня організація системи, зовнішній прояв її змісту.

Список використаних джерел:

1. Білик Р. Р. Завдання удосконалення інституційно-правового забезпечення регіональної політики в Україні: / Р. Білик// Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2014. – № 4. – С. 40-45.

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#Text>

АКТИВІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ

К. С. НАЗАРЕНКО, студентка 4-го курсу
*Київського національного економічного університету
імені В.П. Гетьмана*
Україна, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1
karyna.nazarenko01@gmail.com

Необхідною передумовою для виходу економіки України на шлях стійкого зростання являється впровадження ефективної регіональної інноваційної політики, яка спрямована на вирішення проблем регіональної соціально-економічної нерівномірності через створення сприятливого середовища для активізації інноваційної діяльності в регіонах, залучення їх у науковий та інноваційний простір. Перспективним слід вважати перехід від підтримки фізичної інфраструктури НДДКР та інновацій до стимулювання кооперації та процесу «колективного навчання», активного використання програмної та інституційної форм політики.

Новий зміст сучасної регіональної політики полягає у залученні всіх регіонів до активних ринкових перетворень на інноваційній основі, розкриття потенціалу підприємств з урахуванням територіальної специфіки. Для забезпечення ефективності регіонального управління виникає проблема у пошуку нових сучасних підходів, які відповідають викликам часу і сьогодення, і є адекватними реальним соціально-економічним і суспільно-політичним умовам. Такі підходи повинні передбачати залучення суспільства, громадськості до процесу управління розвитком територій у частині консультацій і врахуванні інтересів територіальних громад при здійсненні управління регіональним розвитком, а також використання потенціалу регіонів.

Реформування системи управління регіональним розвитком передбачає запровадження нової якості регіональної політики, покликаній поєднати завдання модернізації економіки країни із завданнями забезпечення комплексного збалансованого розвитку регіонів. Вирішення накопичених в Україні системних соціально-економічних проблем вимагає інноваційних підходів, оновлення механізмів та інструментів стимулювання розвитку регіонів, запровадження дієвих управлінських рішень [1].

Без впровадження ефективної політики регіонального розвитку, яка спрямована на вирішення проблем регіональної нерівномірності, неможливо створити умови для виходу економіки України на шлях стійкого економічного зростання. Інтенсифікація економічного розвитку регіонів перш за все передбачає активізацію інноваційного фактора.

Управління економічними процесами: сучасні реалії і виклики

Стратегічною метою впровадження інноваційних форм регіонального розвитку є підвищення рівня якості життя, а їх роль у національній економіці визначимо як системоутворюючу, тобто сприяння процесу формування соціального капіталу, інституційним перетворенням при забезпеченні

конкурентоспроможності економічної діяльності у межах території. Пріоритетними завданнями впровадження інноваційних форм регіонального розвитку доцільно визначити створення внутрішніх передумов і стимулів для мобілізації інвестиційних ресурсів, переструктуруванні господарських комплексів регіонів, зменшенні рівня ризику підприємницької діяльності і, як наслідок, посилення ділової активності та пом'якшення негативних наслідків кризи.

Завданнями регіональної економічної політики є: створення інституційних передумов до стимулювання економічного зростання, ліквідації адміністративних бар'єрів щодо розвитку підприємництва; розвиток міжрегіонального та міжнародного співробітництва, реалізація потенціалу регіональних кластерних ініціатив (у т. ч. щодо спільного освоєння ресурсів); реалізація інвестиційної реформи, поліпшення інвестиційного клімату, формування системи інноваційно зорієнтованих інвестиційних проєктів, створення низки нових інструментів інвестиційного фінансування; диверсифікація джерел фінансового забезпечення розвитку регіону, раціональне поєднання державного, місцевого, приватного та міжнародного фінансування [2].

Національна інноваційна система складається з регіональних інноваційних систем, ефективність функціонування яких забезпечується узгодженістю функціонування комплексу інститутів законодавчо-правового, податкового, фінансового, виробничого та наукового характеру. Регіональні інноваційні системи створюються для консолідації активів регіону й оптимального використання його економічного потенціалу. У рамках регіональної інноваційної системи повинна здійснюватися робота з: організаційного забезпечення створення, підтримки і розвитку регіональної інноваційної інфраструктури; інформаційного забезпечення інноваційної діяльності; науково методичного забезпечення інноваційного етапу розвитку регіону; освітнього забезпечення самого регіонального інноваційного процесу в цілому [3].

Застосування інноваційних підходів до регіонального розвитку має бути зорієнтовано на наступне: посилення внутрішньої мотивації на регіональному (місцевому) рівні до соціально-економічного зростання; створення на регіональному рівні ефективних господарських структур, орієнтованих на інтенсифікацію використання наявного на місцях ресурсного потенціалу; формування на регіональному (та міжрегіональному) рівні конкурентних виробничих систем інноваційного типу; першочергове задоволення внутрішніх потреб територій за рахунок власних і залучених ресурсів [1].

Інноваційний потенціал стосовно активізації регіонального розвитку в Україні має створення інноваційних проєктів, що потребує: забезпечення нормативно-правової та законодавчої підтримки конкурентоспроможності й розвитку інноваційних форм; включення програм підтримки проєктів до регіональних програм соціально- економічного та інноваційного розвитку; активізації зв'язків «влада – бізнес – наука» завдяки запровадженню

ефективних механізмів державно-приватного партнерства; забезпечення інформаційної підтримки інноваційних проектів регіонального розвитку; розробка заходів щодо фінансового стимулювання впровадження і реалізації інноваційних проектів- систем податкових пільг і податкових канікул у перші роки функціонування, надання іноземним інвесторам пільгових умов діяльності за їх участі в проектах, спрямованих на виробництво високотехнологічної та інноваційної продукції.

Список використаних джерел:

1. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні: аналіт. доп. / С. О. Біла, Я. А. Жаліло, О. В. Шевченко, В. І. Жук [та ін.]; за ред. С. О. Білої К. : НІСД, 2011. – 80 с.
2. Нетудихата К. Вплив факторів інноваційної активності на нерівномірність регіонального розвитку // Вчені записки: Наукове видання. Вип. 9. – Харків: ХІУ, 2005. – С. 158-165.
3. Луцків О.М. Регіональні інноваційні системи: чинники формування та пріоритети розвитку [Текст] / О.М. Луцків // Наукові записки. – 2008. – № 1(13). - С. 207-214.

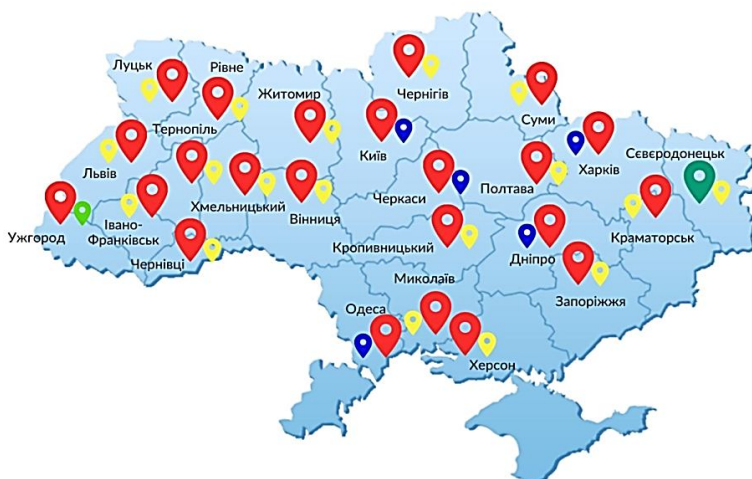
ВЕКТОРИ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

О. О. НОСИРЄВ, канд. геогр. наук, доцент
*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
61002 Україна, м. Харків, вул. Кирпичова, 2
nosyriev.bf@khpі.edu.ua*

Розвиток бізнесу в регіоні має відігравати ключову роль, адже він є джерелом наповнення місцевих бюджетів та виконує функцію соціальної відповідальності. Реалізація підприємницьких ініціатив вимагає підтримки зі сторони держави через створення сприятливого нормативно-правового регулювання ділового клімату. Розвиток підприємництва в регіоні є важливим чинником збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції, формування технологічної та технологічної бази регіону, його інвестиційної привабливості, збільшення зайнятості, регіональної підтримки, інвестиційної привабливості. Регіональний розподіл факторів, що детермінують перешкоди ведення бізнесу в Україні (за 2021 р.), отримані Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій [0], відображено на рис. 1.

Переміщення населення з метою безпеки з одних регіонів в інші супроводжується невизначеністю, панікою, зміною споживчої поведінки.. Інстинкт до збереження заощаджень у населення має наслідок зростання попиту на іноземну валюту, і відповідно підштовхує до знецінення національної валюти. Має вплив на стимулювання розвитку бізнесу в регіоні облікова ставка НБУ, яку з метою збереження гривневих депозитів та доходів

громадян й стримування інфляції під час війни було піднято з 10% до 25 % з 03.06.2022 р. [1].

- Перешкоди на першому та другому місці
- Епідемія коронавірусу COVID-19 / карантин
- Низький купівельний попит споживачів
- Високі податки
- Брак кваліфікованої робочої сили
- Воєнні дії на Сході України

Рисунок 1 Регіональний розподіл перешкод ведення бізнесу, 2021 р.

Джерело: за даними аналітичних результатів [0].

Головними напрямками державної політики підтримки малого і середнього підприємництва у розвинених країнах є усунення бюрократичних перешкод на шляху створення та функціонування, надання прямої фінансової підтримки, полегшення доступу до джерел фінансування, зменшення податкового тягаря, підвищення інноваційного потенціалу, сприяння активному використанню електронної торгівлі. В Україні існують й певні перешкоди ведення бізнесу, основні з яких відображено на рис. 2.

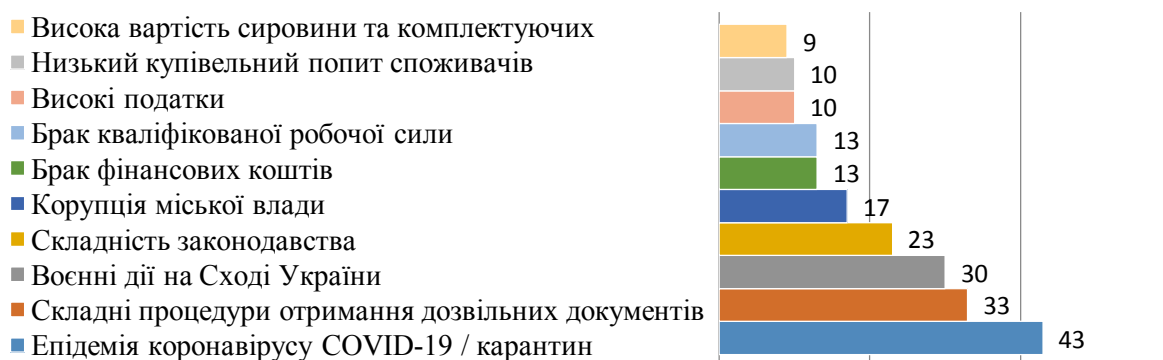

Рисунок 2 TOP-10 перешкод для ведення бізнесу, % опитаних, 2021 р.

Джерело: за даними опитування [0].

Високий регуляторний тиск на малі та середні підприємства є однією з головних перешкод для розвитку нинішніх суб'єктів підприємницької діяльності та, особливо, підприємців-початківців, що ускладнює створення нових суб'єктів. У процесі реалізації державної регіональної політики

забезпечення ефективного функціонування, підтримки і розвитку підприємництва, вагомою є роль та відповідальність місцевих органів самоврядування у напрямі створення сприятливого підприємницького середовища в регіоні [3]. Україні слід використовувати досвід розвинених країн, де головними напрямками державної політики підтримки малого і середнього підприємництва є усунення бюрократичних перешкод на шляху створення та функціонування, надання прямої фінансової підтримки, полегшення доступу до джерел фінансування, зменшення податкового тягара, підвищення інноваційного потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Аналітичне дослідження «Індекс конкурентоспроможності міст України 2021 р.». Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Офіційний сайт. URL: <http://www.ier.com.ua>

2. Ємець О. І. Підприємницька ініціатива як чинник розвитку бізнесу в регіоні. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2022. Т. 2. № 18. С. 85-94. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/view/6080/6330>

3. Полусмяк Ю. І., Зенкіна Р. Ю. Поліпшення якості підприємницького середовища на регіональному рівні як фактор розвитку туристичної галузі. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 27. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-29>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ФІНАНСУВАННЯ МІСЦЕВИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

І. А. ОСТРОВСЬКИЙ, канд. екон. наук, доцент,
О. О. АВЕР'ЯНОВ, студент
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
igostr62@gmail.com

Воєнні руйнування об'єктів інфраструктури приносить суспільству великі витрати. Тому міжнародні розробки під час фінансового проектування і планування мають важливе практичне прикладання.

Застосування закордонних теоретичних і практичних напрацювань з фінансового забезпечення місцевих інвестиційних проектів дозволяє визначити нові перспективи післявоєнного відновлювання регіонів і територіальних громад. Обмежені можливості державного бюджету в умовах війни, зростання зовнішньої заборгованості, посилення складності приватнопідприємницької діяльності завдають необхідність подання подальших теоретичних альтернатив з використанням досвіду інших країн з урахуванням власного досвіду і досягнення суспільного консенсусу.

Світовим науковим співтовариством розроблено інструментарій, за допомогою якого спеціальні проектні компанії, які створені для здійснення місцевих проектів, мають можливість залучати для здійснення великих інвестиційних програм грошові кошти різних фінансово-кредитних інститутів шляхом реалізації складних схем фінансування, страхування, перехресних гарантій та перерозподілу ризиків. У числі таких інструментів найбільш важливе місце займає проектне фінансування, яке є найбільш гнучкою, раціональною та перспективною системою довгострокового фінансування великих проектів.

Характерною особливістю проектного фінансування є залучення як внутрішніх, так і зовнішніх джерел фінансового забезпечення інвестиційних проектів. Внутрішнє фінансування забезпечується з коштів підприємства, яке планує здійснити той чи інший інвестиційний проект – за рахунок надходжень від операційної діяльності або продажу надлишкових активів. Як правило, для прийняття рішення щодо виділення коштів на внутрішнє проектне фінансування треба скласти техніко-економічне обґрунтування і бізнес-план відповідного інвестиційного проекту. У більш широкому сенсі внутрішнє проектне фінансування може припускати і цільове використання активів, що належать підприємству, а також майнових внесків у статутні капітали стовідсотково дочірніх фірм, що створюються для виконання певного інвестиційного проекту.

У зовнішньому проектному фінансуванні розрізняють позикову, пайову і змішану форми фінансування. Особливим різновидом зовнішнього проектного фінансування може бути і бюджетне фінансування у вигляді проектних субсидій, державних гарантій і цільових інвестиційних податкових пільг.

Головними формами позикового проектного фінансування можуть виступати:

- інвестиційний банківський кредит (включаючи спеціалізовану інвестиційну кредитну лінію);
- цільові облігаційні позики;
- лізинг обладнання, придбання якого передбачено в бізнес-плані проекту;
- придбання необхідних для проекту активів з оплатою їх в розстрочку (комерційний проектний кредит).

Своєрідними інститутами фінансового моделювання проектів згідно з досвідом східноєвропейських країн мають стати центри або мережі енергоефективності. Стартовими майданчиками таких центрів можуть бути заклади вищої освіти. Розробка альтернативних моделей енергозберігаючих технологій або тарифів може стати як інформаційним продуктом, так і прикладом створення конкурентного середовища в системі ЖКГ. Саме цей болючий крок вимушує більш конкретно оцінити іноземний досвід і спрогнозувати перспективи подальшого партнерства влади, приватного бізнесу і населення.

За розрахунками експертів ЄС, попит домогосподарств на енергоспоживання є нееластичним, тобто споживачі не можуть різко зменшити споживання енергії, оскільки потреба у ній пов'язана із підтримкою життєдіяльності (приготування їжі, підігрів води, опалення тощо). Підвищення ціни на 1% знижує споживання на 0,1–0,2%. Але домогосподарства можуть інвестувати в енергоефективність свого житла та істотно зменшити витрати у середньо- і довгостроковій перспективі. Водночас покращення технічних параметрів будівель і споруд супроводжується зростаючим використанням потужної побутової техніки. Таким чином, виникає новий виток проблеми ефективного використання енергії.

Список використаних джерел:

1. Сторонянська І. З., Беновська Л. Я. Особливості фінансового вирівнювання розвитку територій в умовах бюджетної децентралізації. *Фінанси України*. 2018. № 6. С. 58–74.
2. Овсянникова Я. О. Проектні облигації у фінансуванні публічно–приватного партнерства в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2014. № 164. С. 45–52.

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Г. В. ПОЛІЩУК, здобувач вищої освіти
І (бакалаврського) рівня
Ю. Ю. ВЕРГЕЛЮК, канд. екон. наук, доцент
*Державний податковий університет
м. Ірпінь, вул. Університетська, 31*
judoman2002@gmail.com

Однією з ключових складових сучасного фінансового ринку є інвестиції. В сучасних умовах розвиток кожної країни неможливий без її активної інвестиційної участі. Саме тому одним із основних чинників, що гарантують надходження інвестиційних коштів, є формування в країні сприятливого інвестиційного клімату. Його показниками виступають сукупний обсяг іноземних інвестицій та їхнє ефективне використання. Державна політика виконує основну роль у формуванні максимально сприятливих економічних, правових та організаційних засад для залучення потенційних іноземних інвестицій.

Упродовж останніх років на інвестиційний клімат України та її економіку в цілому негативно впливає чимало факторів, основними з яких є політична й економічна нестабільність, корупція, тінізація економіки, невдалі реформи, та останнє півріччя військові дії на території нашої держави. Попри це, зважаючи на курс України на євроінтеграцію, інвестиційний клімат

держави набуває визначального характеру щодо виходу економіки з кризи та забезпечення конкурентоспроможного виробництва продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [1].

Інвестиційна привабливість характеристика об'єкта економічної системи, яка складається із взаємопов'язаного інвестиційного ризику і потенціалу, що й формують, а також інвестиційного клімату та активності, що впливають на неї [2]. Сьогодні при здійсненні макроекономічного аналізу інвестиційної привабливості країн вагомим індикатором для іноземних інвесторів є оцінка країни міжнародними рейтинговими агентствами та організаціями.

Так за даними Європейської Бізнес Асоціації у першій половині 2022 року індекс інвестиційної привабливості України впав до мінімуму, який останній раз спостерігався в 2013 році (рис. 1). Це пояснюється негативним впливом військових дій на нашій території. Незважаючи на дану ситуацію, 91% компаній Асоціації планують продовжувати працювати на ринку України, а 55% збираються інвестувати в Україну навіть у воєнний час. А саме, CEO розповідають про плани інвестицій в аграрну сферу, енергетику, IT та телеком, будівництво, фармацевтику, FMCG, нерухомість та інше. Цікавим є те, що 12% вважають, що новим інвесторам буде вигідно заходити в Україну цього року, хоча інші 57% респондентів з цим не погоджуються [3].

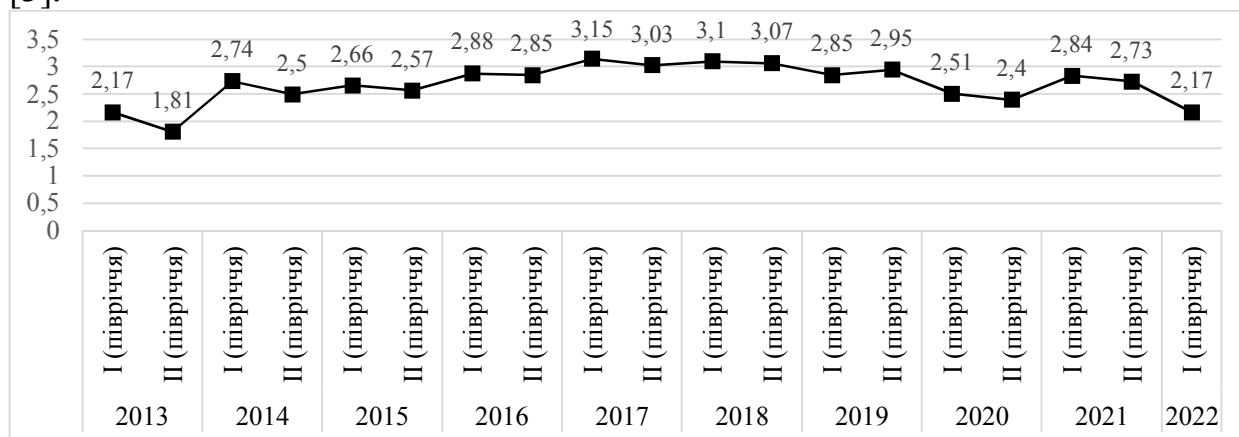

Рисунок 1 Динаміка індексу інвестиційної привабливості України 2013 – 2022 (I півріччя), %

Джерело: побудовано автором за даними [2]

Військова агресія Росії проти України очікувано очолила перелік факторів, що негативно вплинули на інвестиційний клімат, на другому місці опинилась корупція, на третьому – слабка судова система. Водночас негативний вплив COVID-19 гендиректори оцінили як мінімальний та поставили на останнє місце у цьому списку[3].

Безперечно, погіршення оцінок бізнес-клімату цього року було очікуваним, проте з отриманих результатів ми бачимо, що стан інвестиційного клімату опинився відкинутим до 2012-2013 років, проте варто підкреслити, що це доволі непоганий результат, зважаючи, що в країні триває повномасштабна війна. Це показує стійкість національного бізнесу в

складних умовах, а також, що реформи та позитивні зміни останніх восьми років демонструють свою ефективність. До того ж, присутній приклад активізації інвестиційних потоків у посткризовому періоді [4].

Таким чином, в сучасних умовах, інвестиційний клімат, що склався в нашій країні, в порівнянні з минулими роками, має тенденцію до спаду, це викликано військовими діями, нестабільною політичною ситуацією, великим рівнем ризику інвестиційної діяльності, а також пандемія COVID-19 внесла свої корективи у стан національної економіки. Проте розроблення ефективної інвестиційної політики на макроекономічному рівні в післявоєнний час сприятиме покращенню становища інвестиційного клімату нашої держави та залученню ще більшого потоку вкладень.

Список використаних джерел:

1. Венгуренко Т. Г., Плахотнюк В. В. Аналіз інвестиційної привабливості України. *Бізнес Інформ*. 2020. №4. С. 103–111. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-103-111> (дата звернення: 16.10.2022)
2. Офіційний сайт Європейської Бізнес Асоціації. URL: <https://eba.com.ua/> (дата звернення: 17.10.2022)
3. Індекс інвестиційної привабливості України сягнув 10-річного мінімуму. *Фінансовий клуб* – веб-сайт. URL: <https://finclub.net/ua/news/indeks-investytsiinoi-pryvablyvosti-ukrainy-siahnuv-10richnoho-minimumu.html> (дата звернення: 17.10.2022).
4. Вергелюк Ю.Ю., Бур І.С., Кобзар І.А. Інвестиційний потенціал регіонів України. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2018. №1. С.12-25. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=znpnudps_2018_1_4. (дата звернення: 26.10.2022р.).

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ

Л. О. РАДІОНОВА, канд. філос. наук, доцент,
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
sociopolis@ukr.net

Тенденції, що утворюються в соціальній системі останніми роками, вказують на необхідність оцінки соціального розвитку регіону з позиції концепції соціальної якості, яка з'явилася як реакція на проблему співвідношення економічного і соціального розвитку. Для координації процесів, які проходять в соціальному просторі регіону, в управлінській

практиці необхідно оцінювати стан суспільства з точки зору участі населення в досягненні цілей розвитку, взаємозв'язаних між суб'єктами управління.

Наукова проблема забезпечення соціального розвитку пов'язується з концепцією соціальної якості. Остання визначається як «ступінь, до якої люди здатні приймати участь в житті своїх спільнот на умовах, які сприяють зростанню добробуту та індивідуальним можливостям», охоплюючи колективний та індивідуальний рівні. В контексті соціального розвитку соціальну якість можна трактувати як стійку систему результатів продуктивної діяльності і особливостей процесів, які забезпечують можливість досягнення пріоритетів соціального розвитку за рахунок зростання ефективності адаптаційних відносин та здібностей. О. І. Субетто визначає соціальну якість як особливий тип системної якості, який розкривається через відносини людини, об'єкта, процесу, середовища в суспільстві і являє собою якісну експлікацію соціальності [2, с. 122]. В цілому, соціальна якість визначає здатність територіальних товариств, об'єднаних територіальних громад робити внесок в їх добробут і розвиток. Соціальна якість містить інтегративний смисл, оскільки її вимір потребує досить широкого мультидисциплінарного підходу.

Системний підхід розкриває генезис соціальної якості як індикатора функціонування соціальної системи і дозволяє побудувати систему управління соціальною якістю. В сучасному суспільстві соціальна якість стає напрямком суспільного самоуправління, яке формує людину з проєктивним інтелектом. По відношенню до реалій соціального життя це означає, що можна вивести механізми і критерії відбору більш адекватних програм і стратегій розвитку територій.

В середині ХХ століття дослідженням соціального розвитку передували розробки теоретичних і практичних питань якості життя, які і стали поштовхом до розробки нової парадигми вивчення суспільства, яка сформувалася як феномен «соціальної якості». Соціальна якість охоплює всі сфери повсякденного життя людини і дозволяє розробляти стратегії на основі повної оцінки соціальних процесів.

В соціально-філософському смислі концепція соціальної якості відноситься до позитивних соціальних концепцій, які віддають пріоритет суспільним, а не індивідуальним рухомих силам розвитку. Вона розробляється як альтернатива неоліберальним підходам, які розглядають індивідуалізм і відчуження в якості рухомих сил розвитку суспільства.

В концепції соціальної якості підкреслюється різниця між «людським» і «соціальним», пов'язуючи їх відмінності між індивідуальністю і колективністю. Суть концепції полягає в тому, щоб запропонувати суспільствам різних рівнів в сучасних умовах нові, колективістські альтернативи розвитку, які призводять їх до стійкості. Концепція соціальної якості акцентує увагу на можливості участі населення в конструюванні середовища проживання соціального простору території. Соціальна якість характеризує особистість, соціальні групи і суспільство, а також середовище життєдіяльності, в якому розвиваються суспільні процеси і структури. В

аспекті дослідження соціальної якості акцент робиться на розширенні сфери дії таких системних суспільних властивостей, якими є соціальна справедливість, активність, солідарність.

Концепція соціальної якості формує певні вимоги до суспільства: доступність соціально-економічного забезпечення і соціального захисту; можливість дослідження соціального включення через інститути суспільства (ринок праці, інститут громадянства); здатність людей до життя в суспільстві з соціальною згуртованістю (солідарністю, розділенням цінностей і норм); можливість самореалізації особистості шляхом активності і колективної участі. В парадигмі соціальної якості об'єктивні соціальні умови життєдіяльності розглядаються у взаємозв'язку з діяльністю особистості і соціальних структур, але акцент робиться на соціальній взаємодії.

Таким чином, можна виділити елементи соціальної якості, які дозволяють проаналізувати вимірювання «соціального» в суспільстві: соціально-економічна безпека, соціальне включення, соціальне згуртування, соціальна активність, соціальна справедливість, соціальні повноваження.

Одним із основних факторів соціального розвитку є умови соціально-економічної безпеки, яка визначається як ступінь, в якій у людини наявні необхідні ресурси для процесу самореалізації. Також її можна визначити як набір адекватних засобів, зокрема житла, фінансових ресурсів, навколишнього середовища, освіти та здоров'я.

Соціально-економічна безпека населення регіону визначається через сукупність умов, які забезпечують соціальну якість: задоволення життєвих потреб, досягнення соціального благополуччя, розвиток основних фундаментальних цінностей, відносин влади і особистості, здатність долати різні загрози.

Список використаних джерел:

1. Субетто А. И. Начала теории социального менеджмента качества. Ноосферно-социальная парадигма: [научная монография] / А. И. Субетто; под науч. ред. Бобкова В. Н.; Ноосферная общественная акад. наук [и др.]. СПб : Астерион, 2012. 263 с.

МЕТОДОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ФАКТОРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ МОНОМІСТ

О. М. РАДІОНОВА, канд. екон. наук, доцент,
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
radionovaolga.mail@gmail.com

Для сучасного суспільства характерним є незбалансований розвиток територій. Одночасно зі зростанням урбанізації і розвитком великих міст

існують специфічні проблеми мономіст, чия економічна активність пов'язана з єдиним містоутворюючим підприємством.

В Україні з 459 міст 122 є монофункціональними. Наявність таких міст обумовлена історично. Раніше ця модель була успішною і популярною – до 40% всіх населених пунктів міського типу розмірами від дрібного до середнього були мономістами, де до третини працездатного населення було працевлаштована на одному підприємстві. Але така схема могла існувати тільки при стабільних державних замовленнях і при незмінному соціально-економічному ладі.

Багато міст, які вирости навколо заводів або сформувалися за рахунок промислових виробництв в індустріальну епоху, сьогодні стикаються з комплексом соціально-економічних проблем, які прийнято називати «кризою міст», або «урбаністичною кризою». Найбільш яскравими його ознаками є активний відтік населення до великих міст і зниження зайнятості, зокрема в промисловості. Для монофункціональних міст України можна виділити, такі основні недоліки та проблеми, як: належність містоутворюючих підприємств великим вертикально-інтегрованим компаніям, для яких територія населеного пункту виступає виключно виробничою площадкою, що функціонує заради досягнення корпоративних цілей, при цьому відсутній пріоритет соціального розвитку території; висока ступінь залежності доходної частини бюджету від результатів фінансово-економічної діяльності містоутворюючих підприємств; низька мобільність робочої сили і відсутність альтернативних сфер прикладання праці; високий ступінь кадрової залежності від містоутворюючого підприємства; однорідна професійна орієнтація населення і, як наслідок, відсутність навичок роботи в інших сферах діяльності; залежність стратегії розвитку мономіст від стратегії провідної корпорації; пряма залежність розвитку економіки мономіст від життєвого циклу основного продукту провідної корпорації; висока залежність економіки міста від змін зовнішнього середовища, відсутність диверсифікації економіки; високе навантаження на екосистему мономіста від діяльності великого промислового виробництва; відсутність кореляції між фіксованими показниками економічного розвитку і якістю життя населення [1, с. 260-262].

У зв'язку з цим особливої важливості набуває необхідність розвитку теорії та методології управління факторами сталого соціально-економічного розвитку територій мономіст, розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення управління їх модернізацією.

Основним завданням стратегічного планування є побудова чіткого та конкретного плану модернізації мономіст. Під модернізацією економіки мономіста розуміється процес переходу від економіки, заснованої на жорсткому, лімітованому використанні обмежених природних, виробничих, фінансових ресурсів, до економіки, що базується на знаннях, новітніх технологіях та інноваціях. Процес управління модернізацією економіки мономіст можна поділити на дві основні групи факторів: «жорсткі» і «м'які».

«Жорсткі» – це об'єктивні чинники управління, які є частиною нинішнього економічного, екологічного та соціального середовища мономіста, вони відносно стабільні, а можливість впливати на них обумовлена більшою мірою адміністративними важелями та інституційними обмеженнями.

«М'які» – це суб'єктивні чинники, які впливають на процес управління розвитком місцевої економіки непрямыми методами, заснованими на балансі інтересів, довірі між його членами, інформаційній прозорості, стабільному інституційному середовищу, що дає можливості в повній мірі використовувати і відтворювати людський капітал і нові знання.

До «жорстких» факторів можна віднести: географічне положення, виробнича база, параметри ринку праці, природні ресурси, об'єм внутрішнього ринку, планування результатів, стандарти якості, стан інженерної, транспортної та енергетичної інфраструктури, бюджетні обмеження, орієнтованість на допомогу з бюджету вищого рівня.

До «м'яких» факторів можна віднести: людський капітал, атмосфера довіри та передбачуваності, взаємна відповідальність, благоприємний клімат для економічного співробітництва, позитивний настрій та мотивація, орієнтованість на досягнення цілей, розуміння важливості праці, командна робота, етика підприємництва, репутація території і т.п.

Мономіста в усьому світі стикалися з кризою і необхідністю вибору подальшого шляху розвитку. Вирішували вони це завдання різними методами. Основний розвилкою стає трактування ролі промисловості: будуть збережені наявні та створено нові високотехнологічні види промислового виробництва або місто почне розвиватися відповідно до постіндустріальних трендів, стаючи центром економіки послуг, креативних індустрій та інформаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Радіонова Л. О. Мале місто України : імплементація європейського креативного досвіду / Л. О. Радіонова // Проблеми та перспективи розвитку підприємництва: Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 30 листопада 2018 року). Х.: ХНАДУ. 2018. 496 с.

МЕГАПОЛІС ЗМІНЮЄ ВІДНОСИНИ МІЖ ЛЮДЬМИ

Л. О. РАДІОНОВА, канд. філос. наук, доцент,
С. О. БАГРІЙ, студентка Навчально-наукового
Інституту економіки і менеджменту
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
sociopolis@ukr.net

Сьогодні життя людини та її почуття залежать від великої кількості різних аспектів і місце проживання є одним із найголовніших. Життя людини у селищі чи великому місті абсолютно інше, якісно інше. Тоффлер у своєму «футурошоку» зазначав, що темп життя людини у селі та у місті різний. Темп життя за умов міського життя в людей значно вищий, ніж у селі [1]. Тобто за один і той самий час, як правило, міські люди зобов'язані побувати у значно більшій кількості місць, зробити значно більшу кількість справ, отже, вони мають значно менше вільного часу. Сільське життя теж нелегке, але воно десь монотонніше.

Є ще одна особливість. Прагматизм та споживацьке ставлення до всього у міських жителів виражено значно більшою мірою. Г. Зіммель писав, що у великому місті як ніде яскраво та наочно проявляється діалектична взаємообумовленість протилежних просторових явищ: соціальної віддаленості та наближеності одночасно [2]. Людина у великому місті постійно виявляється віч-на-віч з величезними масами людей, вона вступає в короткочасні зв'язки з безліччю інших міських жителів. У місті багато людей живе близько один до одного, але це лише формальна близькість.

Найчастіше у життєвих орієнтирах мешканців великих міст чи жителів сіл переважають різні цінності. Йдеться як про індивідуалістичні так і про колективістські цінності. Індивідуалістські цінності включають саморозвиток, побудову кар'єри, творчість, самовираження. Колективістські цінності пов'язані з приналежністю людини до сім'ї або іншої соціально значущої групи, наприклад, близьких друзів, і самовизначенням себе через ці групи. Індивідуалісти у великих містах часто свідомо обирають ті чи інші форми соціальної ізоляції, щоб реалізовувати свої цілі та бажання. Таким чином, більшість, що вічно кудись біжить, і зайнятих городян навіть не помічають своєї самотності.

Велике місто дає людині безліч можливостей для саморозвитку, реалізації – це його свобода, але водночас швидкий темп життя у місті прирікає людину на самотність. І це одна з найбільших протиріч людської істоти – це тяга до спільності, що поєднується з глибоким індивідуалізмом. Як не дивно, ці дві складові людської свідомості цілком дозволяють нормально жити та контактувати з іншими представниками людської спільноти.

«Самотність великого міста» – це тоді, коли людина навіть при великому скупченні людей почувається на самоті.

Мегаполіс дивним чином змінює полюси у відносинах між людьми, роблячи далекими відносини, які традиційно розцінюються як найближчі, а натомість засоби комунікації та система угруповань дають якесь «плацебо» – те, що через умовності етики не може дати сім'я. І таким чином городянин отримує стократ більшу підтримку, ніж у сім'ї. Інтернет, який чомусь звинувачують у цій ваді мегаполісу – не причина, а наслідок цих проблем. Адже Інтернет дозволяє створювати хоча б якусь подобу ідеалу у відносинах і дає можливість здійснювати хоча б віртуально мрії, які іншим способом здійснити неможливо.

Альтернативою «світу No Future» стало життя у відрізку часу та простору «Тут і зараз», коли життя протікає в режимі того, що дієш так, як вважаєш за потрібне саме тут і саме в даний момент – решта не має сенсу та значення. Справа тут у мисленні, якому слідує дуже багато людей. Минулого немає, майбутнє твориться у нас на очах. Немає сенсу цінувати якісь умовності, тим самим, втрачаючи час, протягом якого можна їсти життя великою ложкою (одна з основ мислення так званого «Покоління Y» [3]). Ігнорувалося все, що було пов'язано з пошуками ідеалів та контактів – все це існує тут і зараз. Або не існує. Але ця філософія має дуже великий недолік: час від часу людина замислюється над тим, що бачить, і намагається спрогнозувати, як це розвиватиметься далі, та й на минуле спирається, аргументуючи те, що майбутнього немає. У ці моменти вона гостріше відчуває те, як тисне самотність, від якої не рятують ніякі бравади. Звичайні виходи із цієї ситуації – занурення у світ ілюзій. Але часом ці виходи здаються хибними – і з'являється агресія, яка веде до девіації.

Список використаних джерел:

1. Тоффлер Э. Шок будущего : [Пер. с англ.] / Элвин Тоффлер; [Науч. ред., авт. предисл. П. С. Гуревич]. М. : АСТ, 2003. 557 с. URL : <http://sun.tsu.ru/limit/2016/000185885/000185885>
2. Simmel G. Die Großstädte und das Geistesleben [Big cities and the intellectual life]. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 2006. 131 p.
3. Радіонова Л. О., Радіонова О. М. Діалектика взаємозв'язку поколінь у сучасному ВНЗ: онтологічний підхід / Моделювання покоління F: зб. матеріалів міждисциплінар. наук.-практ. конф., Київ, 05 жовтня 2018 р. / URL : <http://futuolog.com.ua/publish/12/zbirnyk.pdf>

РОЛЬ ЗЕЛЕНОЇ АРХІТЕКТУРИ У РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МЕГАПОЛІСУ

Л. О. РАДІОНОВА, канд. філос. наук, доцент,
Д. Ю. КОМАРОВА, студентка Навчально-наукового
Інституту архітектури, дизайну та образотворчого мистецтва
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
sociopolis@ukr.net

Міське озеленення існує з давніх-давен. Давньоєгипетські парки відомі приблизно з 3 тисяч років до н. е.; шумеро-аккадські зелені насадження ще на тисячу років старші. Згадаймо також, що серед Семи чудес світу згадуються напівміфічні висячі сади Семіраміди (приблизно V століття до н.е.) – найзнаменитіший з найдавніших зразків ландшафтного дизайну.

Вперше ідея міста-саду була описана в книзі Е. Говарда «Завтра: мирний шлях до реальної реформи». Автор вважав, що сучасне місто зжило себе і запропонував схему, де поєднані міське середовище з сільською місцевістю.

У великих містах важливе штучне озеленення. До штучних міських посадок відносять озеленення проїзної частини, дворове озеленення, озеленення індивідуальних ділянок, сади, парки та сквери, вертикальне озеленення та міські лісопосадки.

Озеленення автомобільних доріг та тротуарів, мабуть, є найважливішим елементом при плануванні міст. Саме вздовж проїжджої частини повітря найбільше забруднене пилом та вихлопними газами.

З розвитком міст стає зрозумілим їх негативний вплив на фізичне та ментальне здоров'я людини. Доведено, що міське середовище згубно впливає на процеси акселерації, сприяє порушенню біологічних ритмів, виникненню алергічних реакцій, онкологічних захворювань, збільшення частки осіб з надмірною вагою, передчасного старіння і скорочення тривалості життя.

Основним чинником перерахованих порушень є екологічний аспект, однак на ментальний стан частіше за все впливає, безпосередньо, середовище існування.

Озеленення є складовою частиною загального комплексу заходів із планування, забудови і благоустрою населених пунктів.

Зелені насадження виконують в місті певні функції: 1. Кліматичні: захищають від перегріву землю, асфальтові покриття і стіни будівель; зволожують повітря за рахунок випаровування з їх поверхні води. 2. Санітарно-гігієнічні: виробляють кисень; виділяючи фітонциди, вбивають мікроорганізми, що знаходяться в повітрі; затримують пил; поглинають шум. 3. Естетичні: покращують зовнішній вигляд міських масивів; дозволяють створити цікавий дизайн. 4. Рекреаційні: створюють хороші умови для

прогулянок і відпочинку на відкритому повітрі; благотворно діють на психіку людини, полегшуючи стресові стани і сприяючи релаксації.

Відомо, що людина і природа тісно пов'язані, однак особливості цього зв'язку почали вивчати досить нещодавно. Одним з перших взаємопов'язаність формування особистості і природи став вивчати публіцист Річард Лоув [1].

Вивчаючи дитячу психологію та особливості формування особистості в сучасному світі, Лоув сформував термін «синдром дефіциту природи». На базі цього дослідження була написана книга «Остання дитина в лісі» [1], яка широко висвітлює проблеми відчуження сучасних дітей від природного та їх жагу до ізоляції, пояснює наслідки таких змін з боку психіки.

Адептом теорії біофілії, тобто вродженої установки людини щодо інших живих організмів та природи в цілому, виступає Чарльз А. Льюїс. Його книга «Зелена природа/ природа людини» викриває механізми зв'язку нас з природою. Він вбачає необхідним введення «садівничої терапії» в якості методики протидії стресам та депресивним розладам в лікарнях, реабілітаційних центрах, виправних закладах та в спеціалізованих

Науково доведено, що зелені насадження насправді можуть компенсувати людині гроші та прожиті роки. Яким чином це можливо досліджували науковці з Австралії, США та Канади. Вони довели, що 10 додаткових дерев на вибраній ділянці еквівалентні збільшенню на 1% того, наскільки здоровими почуваються люди на цій ділянці. Дані дослідження також вказують на взаємозв'язок кількості дерев та стану серцево-судинної системи у мешканців певної території.

У сучасному світі, де панує галас та метушня, людина прагне спокою та усамітнення. Саме тому з приходом урбанізації суспільство почало прагнути природності. Так в кінці ХХ ст. виникає нова течія в архітектурі – інноваційна архітектура.

Зелена архітектура – це напрям інноваційної архітектури, який базується на використанні природних форм та поєднанні будівель з навколишнім середовищем. Екологічний підхід притаманний для явища зеленої архітектури і полягає в мінімізації негативного впливу на оточення.

Прикладами зеленої архітектури є комплекс Bosco Verticale в Мілані за проектом Stefano Boeri – особливість проекту полягає в тому, що на терасах, що оточують кожен з поверхів, розміщені зелені насадження, тут висаджено близько 900 дерев, 5000 кущів та 11 тисяч трав'яних доріжок. Oasia Hotel Downtown – архітектори розробили стійку до температурних змін 30 поверхову будівлю, яка вкрита тропічними рослинами. Дім Фріденсрайха Хундертвассера у Відні. Для його озеленення використано приблизно 250 дерев і чагарників. Житловий комплекс «Лісова спіраль» архітектора Ф. Хундертвассера у Дармштадті (Німеччина) – дім який не має жодного прямого кута, закручений у формі спіралі з садом на даху.

Парк Gardens by the Bay в Сингапурі – Сади біля затоки є частиною стратегії з боку уряду Сингапуру перетворити Сингапур з «Садового міста» в

«Місто у саду». Поставлена мета полягає в тому, щоб підвищити якість життя за рахунок збільшення зелені і флори в місті.

Список використаних джерел:

1. Лоув Річард. Останній дитина в лісі / Перекл М. Панфілова 2007. Добра книга. 432 с.

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР МІСТА – ІМПЕРАТИВ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

А. С. РУКАНОВА, студентка Навчально-наукового
Інституту економіки і менеджменту
Л. О. РАДІОНОВА, канд. філос. наук, доцент,
доцент кафедри філософії і політології
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
sociopolis@ukr.net

Формування та збереження соціокультурного простору сучасного міста є одним із найбільш значущих завдань сучасного суспільства. Сучасна наука розглядає мегаполіс як сукупність духовної, ціннісної, етнічної, економічної та соціальної складових, обмежених територіальними кордонами та сприяє соціально-культурному розвитку індивідів та соціальних груп.

Як зазначає Радіонова Л. О., бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, що активно формує інформаційне суспільство, суттєво змінює та ускладнює соціальну організацію міського середовища. Культурний простір міста характеризується відкритістю, динамічністю, різноманіттям. Саме тому в теорії вивчення сучасного міського середовища, безумовно, значущими стають інформатизація, глобалізація, розвиток нових форм і взаємодій. Інтернет на сьогоднішній день є невід'ємною частиною міського способу життя, та міського культурного простору.

Сучасне місто-це місто, яке рухається інформаційними технологіями, це місто ілюзій, місто глобалізації суспільства, місто Інтернету. Можна з точністю сказати, що з такими темпами розвитку світового технологічного прогресу, через кілька десятків років місто набуде характеристик віртуальності. А водночас і свою назву «віртуальне місто» чи «місто ілюзій». Навіть зараз інформаційні технології розвинені настільки сильно, настільки ірреальні для розуміння звичайної людини, що вже зараз місто, як соціальна структура, має багато факторів віртуального міста. Міський соціум комунікативний за своєю природою. На це вказує та сама етимологічна близькість різних похідних слів: серед однокореневих термінів поняття «суспільство» і «спілкування» невіддільні друг від друга. Положення М. Лумана, що культура, зокрема міського середовища, розвивається завдяки

змінам у техніці комунікації, чи ідея Маклуена, що технології комунікації є історією, як одним із вирішальних чинників формування соціальних систем, можна встановити відправну точку у соціальній комунікації нашого часу.

Інтернет створює у міському середовищі новий комунікаційний простір, схожий за своєю структурою на нескінченну мозаїку, пазли як – різні культурні фрагменти. Інтернет поєднує міське суспільство, тобто об'єднує, глобалізує його. Сьогодні комп'ютер стає для міста та його мешканців рядовим засобом спілкування, а в майбутньому він може перерости в один із основних засобів комунікативної взаємодії. І можна припустити, що логіка комп'ютерних мереж (засіб повідомлення є саме повідомленням) незабаром переросте в логіку спілкування сучасного городянина. Місто, як би персоніфікується і підпорядковує людину та її буття законам науки, тим самим воно частково виключає елементи поезії, мистецтва, міфу та релігії, епоха Інтернету провокує початок переробки природи самої людини як особистості.

З іншого боку, будь-яка міська система має на увазі існування деякого інформаційного простору, яке характеризується своїми соціальними параметрами, і навіть технологічними знаряддями. Відповідно зміни людини як соціального індивіда дає можливість говорити про зміну соціально-комунікативного середовища, яке він населяє.

Вплив Інтернету на місто як соціальну структуру можна розділити на два типи: позитивні та негативні аспекти освоєння людством «віртуальної реальності».

На сьогоднішній день разом з Інтернетом відбувається «розмивання» кордонів у спілкуванні. Формується так зване «мегатовариство» у структурі міста. Кордони самого міста так само перестали мати чіткі грані, стали прозорі і майже невидимі. У цьому полягає глобалізація людського спілкування у сучасному соціумі. Всесвітня павутина є унікальним засобом об'єднання всіх і кожного в одну замкнуту систему (Т. Де Шарден).

У «віртуальному місті» зрівнюються статуси городян. У мережевому комунікаційному середовищі мешканець віртуального міста можуть сконструювати собі нову особистість. Така можливість важлива для людини, чие реальне життя з тих чи інших (внутрішніх або зовнішніх причин) міжособистісно збіднена. Комп'ютери створюють ілюзію товариських відносин, чого можливо і не вистачає людині у реальності. Але треба пам'ятати, що відхід із міста реального у віртуальний не сприяє уникненню проблем, а лише посилює їх. Починається значне скорочення та звуження соціальних зв'язків, що призведе до самотності людини. Він хіба що спілкується, не підтримує соціальне взаємодія, лише створює ілюзію всього цього. І варто людині вимкнути комп'ютер як вся та видимість його активного життя, створена у віртуальній реальності, перетворюється на порох, на ніщо.

Таким чином, «віртуальне місто» не тільки виштовхує розвиток соціуму на новий рівень, на новий виток, але відразу й відкидає нас до

примітивності, первісності розвитку, викликаючи цим певну деградацію людини, як представника міської соціальної громади.

Список використаних джерел:

1. Радіонова Л. О. Нова норма як детермінанта «віртуального міста» / *Габітус. Науковий журнал*. 2020. Випуск 14. С. 70-76.

2. Маклюэн Маршалл. Понимание медиа: внешние расширения человека. *Understanding Media: The Extensions of Man*. М.: Кучково поле. 2007. 464 с.

МОДЕЛЮВАННЯ РІВНЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Д. А. РУСАКОВА магістрантка економічного факультету
В. М. ДАНІЧ, д-р екон. наук,
професор кафедри економічної кібернетики
та прикладної економіки

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Починаючи з 2012 року, групою незалежних експертів майже щороку формується *The World Happiness Report*, який демонструє рейтинг країн за рівнем щастя їхніх громадян. *The World Happiness Report* – це публікація Мережі рішень у сфері сталого розвитку, яка базується на даних Всесвітнього опитування Геллапа та Фонду Регістру Ллойда, що надав доступ до Всесвітнього опитування про ризики [1].

Сам рейтинг щастя створюється завдяки всесвітньому опитуванню громадян різних країн. Також групою незалежних експертів на основі опитувань та статистичних даних формуються та досліджуються наступні параметри, що, на їх думку, впливають на рівень щастя громадян: ВВП на душу населення; очікувана тривалість здорового життя; соціальна підтримка; свобода робити життєвий вибір; щедрість; сприйняття корупції.

Сьогодні звіт отримує визнання у всьому світі, оскільки уряди, організації та суспільство в тій чи іншій мірі використовують дані показники щастя для інформування про свій вибір політики. Цей звіт показує, як оцінки добробуту можуть бути ефективно використані з метою оцінки прогресу країн.

Відповідно до джерела [2] якість життя – це широке поняття, яке охоплює низку різних вимірів, що вміщують як об'єктивні фактори, так і суб'єктивне їх сприйняття. Саме за таким підходом і сформовані дані звіту *The World Happiness Report*. Вони включають і об'єктивні показники, статистичні дані, і суб'єктивні показники на основі опитувань. Також у джерелі [2] визначено такий набір параметрів, завдяки яким можна охарактеризувати і у повній мірі оцінити якість життя.

Тож, на основі The World Happiness Report 2021, в якому охоплено 149 країн, було проведене власне дослідження для визначення найвагоміших із представлених показників, які впливають на якість життя людей. Побудовано та проаналізовано соціально-економічну модель, яка являє собою математичну модель залежності рівня щастя від сукупності вказаних факторів рейтингу. Надалі, спираючись саме на ці показники, можна буде досягти кращих результатів та прогресу у розвитку стану країн, регіонів, міст, організацій, по-різному впливаючи на систему визначених факторів, в залежності від цілі.

Дані звіту були заздалегідь підготовлені та стандартизовані, оскільки деякі показники мали різний діапазон вимірів. Далі аналіз даних проводився у ППП Statistica. На першому кроці цього аналізу було побудовано лінійну багатофакторну модель з усіма параметрами та оцінено її характеристики. Таким чином, завдяки критерію Фішера модель визначена як значуща, тож подальші роботи з цією моделлю будуть давати адекватні результати. Модель має хороший рівень пояснення, 75%, але за критерієм Стюдента параметр Щедрість виявився статистично незначним, тобто його вплив на рівень щастя не має істотного навантаження.

При аналізі матриці коефіцієнтів парних кореляцій зроблено висновок про те, що на рівень щастя найбільше впливають наступні показники: ВВП на душу населення, очікувана тривалість здорового життя й соціальна підтримка. Але перш ніж робити остаточні висновки, необхідно перевірити досліджувану модель на наявність таких проблем як мультиколінеарність, автокореляція та гетероскедастичність.

Критерій згоди χ^2 вказує на наявність мультиколінеарності моделі. Критерій Дарбіна-Уотсона підтвердив гіпотезу про відсутність автокореляції у моделі, а за тестом Глейсера було виявлено чисту та змішану гетероскедастичність.

Переходимо до етапу побудови моделі. Наступні методи, які використовувалися для побудови, дозволяють скорегувати матрицю незалежних змінних при наявності в моделі мультиколінеарності. А так, як за попередніми дослідженнями вона присутня у моделі, то завдяки цим підходам ми її зможемо позбутися і отримати адекватні, коректні для прогнозу дані.

При використанні методу покрокового включення всі параметри, крім фактору Щедрість, були статистично значущими і досить добре пояснювали модель. При покроковому виключенні моделі залишилося лише три найбільш значущих параметра, при яких модель є адекватною та якісною. Такими параметрами виявилися ВВП на душу населення, соціальна підтримка та свобода робити життєвий вибір. Саме ці фактори найбільше пояснюють нашу оцінку щастя, тому що при виключенні решти трьох параметрів якість моделі знизилася лише на 2%.

Також при використанні методу рідж-регресії було визначено, що всі змінні моделі значущі, крім параметра Щедрість.

Таким чином найвагомішими базовими складовими для якісного життя людей є їх матеріальне благополуччя, щоб країна була забезпеченою, мала розвинену економіку, про що каже оцінка ВВП на душу населення. Також людям важливо відчувати себе соціально захищеними. Ще одним основним критерієм якісного життя є свобода вибору, дотримання прав і норм громадян та вільний вибір і доступ до всіх необхідних речей та сфер.

Список використаних джерел:

1. World Happiness Report: WHR 2021/ URL: <https://worldhappiness.report/ed/2021/#appendices-and-data>
2. Eurostat statistics Explained: Quality of life indicators - measuring quality of life. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_measuring_quality_of_life#The_8.2B1_dimensions_of_quality_of_life

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОЇ РОЗБУДОВИ

Д. О. СЕРЬОГІНА, канд. екон. наук, доцент,
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
seroginado@gmail.com

Зусилля з післявоєнної відбудови є унікальною можливістю для підвищення виробничого потенціалу України та залучення іноземного капіталу до трансформації промислового сектора через розвиток виробничого сектору, зелену модернізацію та передачу сучасних технологій. Очікується, що це закладе основу для довгострокового зростання та сприятиме більш тісній інтеграції України у світову економіку.

Військова агресія Росії чинить величезний вплив на українську промисловість, зокрема через знищення або військову окупацію ключових промислових об'єктів. Загалом до війни Україна мала велику промислову та виробничу базу з переважанням важкої промисловості, включаючи гірничодобувну промисловість, залізничний рухомий склад, верстати, авіаційні двигуни, а також легку та харчову промисловість.

Поточну ситуацію можна розглядати як вікно можливостей для зеленого відновлення з нуля та вирішення проблеми недостатніх інвестицій. З середньою вартістю робочої сили значно нижчою за середню в ЄС і глобальною тенденцією до регіоналізації ланцюгів постачання, Україна має потенціал стати європейським виробничим центром завдяки значним інвестиціям у реконструкцію. Окрім цього, багато приватних інвесторів вже зацікавлені в розвитку проектів у сфері виробництва будівельних матеріалів, логістики, інжинірингу, закупівель та будівельних послуг.

Через історію, неефективність і наявність важкої промисловості промисловість України є однією з найбільш енергоємних у Європі та Центральній Азії. А з точки зору виробництва та поводження з відходами, недосконалість застарілих технологій української промисловості не дозволяє комплексно переробляти та використовувати ресурси, зокрема мінеральні. Підтримка світової спільноти у впровадженні програм відновлення дозволить застосувати найкращі практики для зменшення викидів у промисловості.

У нещодавньому пакеті військової та гуманітарної допомоги США для України не було жодного слова про підтримку наукових досліджень, вищої освіти чи промислових високотехнологічних інновацій в Україні. І все ж ці сфери є абсолютно життєво важливими, якщо Україна хоче бути стійкою, суверенною та незалежною країною.

Протягом останніх тридцяти років Україна пережила масовий відтік мізків молодих, талановитих і динамічних наукових дослідників, студентів і інноваторів і ці втрати серйозно посилюються нинішнім російським вторгненням до країни. Досить поглянути на воєнну роль українського ІТ-сектору, щоб зрозуміти, чому передові наукові дослідження, освіта та високотехнологічне підприємництво є такими важливими для військової та економічної безпеки країни. Концепція сучасного дослідницького університету, який поєднує передові дослідження та освіту на всіх рівнях і сприяє технологічним інноваціям через зв'язки з промисловістю, в Україні досі практично відсутня. У зв'язку з тридцятирічним пострадянським витоком мізків дуже високий пріоритет зараз має бути приділено освіті наступних поколінь українських науковців та інженерів. У цьому світлі радикальне спустошення війни створює як серйозні виклики, так і великі можливості.

Україна вже заручилася безпрецедентним зобов'язанням ЄС, Сполучених Штатів і країн G7, а також міжнародних фінансових установ щодо надання значної фінансової підтримки для сприяння швидкому економічному відновленню. Оскільки Україна та Європа розглядають реконструкцію як основу економічної інтеграції України з ЄС, важливо почати з узгодження загальної стратегії щодо довгострокової ролі України в європейській економіці. Цілком ймовірно, що центральна та західна частини України зможуть швидше інтегруватися та стануть опорою для майбутнього економічного розвитку східної України. Фізична відбудова повинна супроводжуватися інституційною трансформацією, яка є важливою для успішного завершення процесу вступу до членства. Чіткі перспективи та дорожні карти для вступу до ЄС і НАТО необхідні, щоб пришвидшити ці реформи та підтримувати їх на шляху.

Державні кошти країн-членів ОЕСР і міжнародних організацій, а також приватні інвестиції будуть життєво важливими для мобілізації зусиль для допомоги Україні під час конфлікту.

Масштабна фізична та природна шкода інфраструктурі, спричинена російськими атаками, вимагатиме значного планування та інвестицій — дуже ймовірно, у сотні мільярдів доларів. Залишається тільки сподіватися, що

війна в Україні скоро закінчиться. Україна хотіла б мати тісніші зв'язки з ЄС і досягти швидкого прогресу у відбудові країни. Багато європейських країн вже пообіцяли Україні допомогу у відбудові, крім того, Україна сподівається на перезапуск плану Маршалла, і якщо це станеться, Україна та українська економіка розвиватимуться дуже швидко, а це, у свою чергу, означає необмежені можливості для інвесторів.

Як розвиватиметься Україна далі, залежить передусім від того, коли і як закінчиться ця війна. Майбутній статус України в Європі також відіграватиме вирішальну роль в економічному та політичному розвитку.

ВТРАТА ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Н. Р. СИНЮРА-РОСТУН, канд. екон. наук
*Інститут регіональних досліджень
ім. М.І. Долишнього НАН України
79026 Україна, м. Львів, вул. Козельницька, 4
s-rnadia@ukr.net*

Війна в Україні спричинила утворення великої кількості вимушених мігрантів та внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що несе у собі ризики незворотних втрат людського капіталу для ендогенного розвитку регіонів держави. Утворення великої кількості внутрішньо переміщених осіб здійснює додатковий деструктивний вплив на соціально-економічний розвиток та стабільність як у регіонах «донорах» так і «реципієнтах» («вимивання» із прифронтових регіонів та «перевантаження» західних областей, у яких створюється додаткове навантаження на житлову, транспортну, освітню інфраструктуру тощо). Водночас, зростання частки мігрантів до країн ЄС становить потенційну загрозу незворотної втрати частини людського капіталу держави, яка за оптимістичним прогнозом оцінюється у 400 тис осіб працездатного віку (15-70 років), а песимістичним – у кілька мільйонів осіб. На фоні постійно високої міграційної активності економічно активного населення у довоєнний період та загальної депопуляції населення держави, це становить серйозну загрозу для післявоєнного відновлення економіки, яка після закінчення війни потребуватиме великої кількості працівників. Загроза посилюється нестачею робочої сили у країнах Європи, яку здатен задовольнити потік українських мігрантів, відтак існує зацікавленість залучення їх до подолання дефіциту робочої сили, завдання ж України – запровадити ефективну політику повернення та реінтеграції мігрантів.

Українські біженці отримують у Європі здебільшого позитивне ставлення через культурну та ментальну близькість, ділові та родинні зв'язки, гендерний склад (жінки та діти), високий освітній та кваліфікаційний

рівень тощо, що сприяє формуванню політики та законодавства на користь мігрантів.

Додатковим ризиком для регіонів України стає затяжний конфлікт, через який кількість осіб, що хотітимуть повернутися буде суттєво знижуватися. За опитуванням проведеним Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців 73% респондентів виїхали з України з дітьми (частка дітей склала 18%, з яких у віковій групі від 5 до 17 років 53%) [1], які легко та швидко інтегруються у соціокультурне середовище приймаючої країни, що загрожує державі втратою найціннішого людського ресурсу. Найбільші втрати людського потенціалу зазнав східний регіон України. Загалом, понад 75% українських біженців прибули до європейських країн із 10 областей України, а у регіональному розподілі 31% виїхали зі східного регіону, 20% із західного та 19% із південного регіонів України. Відтак, для повернення українців після закінчення військових дій важливо розвивати комплексну соціальну політику у сфері житла, зайнятості, освіти, соціального забезпечення тощо, що сприятиме поверненню та реінтеграції вимушено переміщених осіб та сприятиме ендогенному розвитку регіонів.

Окрім ризику втрати людського капіталу у зв'язку із вимушеною міграцією за кордон, у середині країни виникають нові виклики, спричинені активною хвилею внутрішньої міграції та утворення великої кількості внутрішньо переміщених осіб. У регіональному розрізі найбільші втрати населення відбулися в областях, де ведуться активні бойові дії та наближених до лінії активних бойових дій. За даними Міжнародної організації праці станом на 5.08.2022 р. кількість облікованих ВПО становила 2,548 млн осіб., загальна ж кількість ВПО в межах України станом на 23.07.2022 р. становила 6,645 млн ос. [2].

Активне переміщення населення в межах України створює додаткові виклики для приймаючих регіонів. Областями, де кількість облікованих ВПО є найвищою стали Київська, Дніпропетровська, Полтавська, Вінницька. Нерівномірний регіональний розподіл внутрішньо-переміщених осіб в середині країни призводить до надмірного соціального та адміністративного навантаження на громади, локальні ринки праці, соціальну інфраструктуру приймаючих регіонів. В таких умовах з додатковими проблемами стикаються також самі ВПО, зокрема на ринку праці (проблеми з працевлаштуванням через перевантаження регіональних ринків, робота що не відповідає попередній кваліфікації) та житла (відсутність достатньої кількості місць для оренди та суттєве зростання вартості оренди) тощо. Втрата людського потенціалу внаслідок активних бойових дій стає одним із найнебезпечніших викликів, що постає перед державою, оскільки втрачається активне економічне населення (внаслідок міграції, фізичного знищення, внутрішнього переміщення), а також знижується якісна освітня та кваліфікаційна підготовка майбутніх фахівців (через обмежений доступ до закладів освіти, освітніх програм, міграцію фахівців, фізичне знищення навчальних закладів), що у близькій та далекій перспективі буде деструктивно впливати на можливості соціально-економічного післявоєнного

відновлення держави. Однак, крім кількісної втрати людського потенціалу, існує суттєва загроза втрати його якісної складової через втрати у навчанні українських дітей. Неможливість налагодження якісного та безперервного навчального процесу загрожує державі втратами, що за попередніми оцінками складають 90 млрд дол. США [3].

Список використаних джерел:

1. Lives on Hold: Profiles and Intentions of Refugees from Ukraine. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/94176>.
2. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні опитування загального населення раунд 7. 23 липня 2022 року. URL: <https://displacement.iom.int/reports/zvit-pro-vnutrishne-peremischennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-raund-7-23>.
3. Angrist, N, S Djankov, P Goldberg and H Patrinos (2022), “The loss of human capital in Ukraine”, VoxEU.org, 27 April. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/loss-human-capital-ukraine>.

ДО ПИТАННЯ ПРО КУЛЬТУРНУ ГЕТЕРОГЕННІСТЬ МІСТА

Ю. Д. ХОМЕНКО, студентка Навчально-наукового
Інституту економіки і менеджменту
Л. О. РАДІОНОВА, канд. філос. наук, доцент,
доцент кафедри філософії і політології
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
sociopolis@ukr.net*

Соціальний простір міста включає різні типи просторів (культурний, етнічний, комунікаційний, інформаційний і т.д.), і кожному типу відповідає свій набір властивостей і характеристик [1]. Найбільший інтерес для нас становить локальний міський полікультурний інформаційно-комунікативний простір. Тут дотримується основна ознака полікультурного простору – кількість різноманітних етнічних культур та їх носіїв однієї території. Для міста (насамперед – найбільшого) воно значно вище, ніж для сільської місцевості. Відштовхуючись від класифікації сучасних міст на малі (до 50 тисяч жителів), середні (50—100 тисяч), великі (100—250 тисяч), величезні (250—500 тисяч), найбільші (500 тисяч — 1 мільйон і більше, що виділяються часто у міста-мільйонери), можна стверджувати, що стійкий зв'язок між типом міста, виділеним за кількістю жителів, і кількістю присутніх етнічних культур, напевно, відсутній, але сам собою фактор збільшення жителів та зміни статусу впливає на етнонаціональний склад населення. Як зазначає Л. О. Радіонова, причини тут мають прагматичний характер: можливість працевлаштування; є наявність житлоплощі (навіть,

якщо це не придбання житла); отримання хоча б мінімального набору соціальних послуг [1]. Таким чином, місто спочатку є осередком міграційних потоків, і чим більше місто, тим ці потоки інтенсивніші. Зростання міграційних потоків залежить також від зовнішніх факторів, наприклад війни, соціально-економічної політики держави, географічного розташування міста.

Місто внаслідок перенаселення та відповідного ритму життя має підвищено агресивне середовище, яке посилює конфлікти і місто, у свою чергу, заряджається від таких. Також, щільність населення передбачає постійні контакти, у яких збереження етнічної, культурної ідентичності набуває особливого значення. Загальний міський спосіб життя впливає на культурні стереотипи, що призводить до формування «гібридних» суперечливих у своїй онтології патернів. Загалом полікультурність – найважливіший атрибут будь-якої сучасної міської спільноти. Зустріч різних культур у місті, «різні мови, різноликий наповн, різні манери та одяг – усе це посилює культурну гетерогенність міста» [2].

Полікультурний інформаційно-комунікативний простір вбудований у фізичне середовище території, що відбиває міське середовище. Міське середовище наповнене інформацією, оскільки містить відомості про цінності, традиції, історію, культурні патерни етнокультурних спільнот. Відомо, що в найбільшому місті (переважно, ніж на іншій території) існує достатня кількість будівель, вулиць, парків, скульптур та загалом артефактів, які мають особливе значення, тобто несуть значне смислове та інформаційне, культурне навантаження. Якщо йдеться про полікультурний простір, то в міському середовищі за визначенням мають бути місця, пов'язані з культурою різних (принаймні всіх основних) етнічних груп, а також місця, які своєю присутністю підтримують ідею багатоетнічного співтовариства, що склалося або формується.

Іншими словами, міське середовище саме по собі несе інформацію, не будучи безпосереднім комунікативним каналом. Відповідно, соціальний суб'єкт відчуває вплив полікультурного середовища міста на власну думку та соціальну поведінку. На думку М. Фуко, «архітектура має бути інструментом перетворення індивідів: впливати на тих, хто в ній знаходиться, керувати їхньою поведінкою, змінювати їх» [3]. Справді, архітектурне середовище найбільшого міста може сприяти або перешкоджати міжкультурним комунікаціям. Не можна забувати про соціально-онтологічну агресивну сутність середовища великого міста, його роблять безліч транспортних та інформаційних комунікацій. На цьому тлі, якщо ним не керувати, легко спалахують конфлікти.

Таким чином, комунікації, що виникають у полікультурному просторі, підтримуються міським середовищем, яке є чимось більшим, ніж просто фізичний простір. Пов'язано це з тим, що поряд із територіально-географічними маркерами, за допомогою яких можливе визначення меж інформаційно-комунікативного простору, існують історичні та культурні маркери, що яскраво представлені в окультуреному міському середовищі.

Невипадково М. Луман порівнює комунікацію з «яким історично-конкретно протікаючим, залежним від контексту подією» [4].

Для полікультурного інформаційно-комунікативного простору міста характерна, з одного боку, перманентність полікультурних інформаційних потоків, з другого, нестабільність цих потоків і орієнтація на інформаційні теми. Можливість споживання та обміну інформацією залежить як від фізичної кількості представників різноманітних культур, так і від їхньої потреби та мотивації до міжкультурних взаємодій.

Список використаних джерел:

1. Радионова Л. А., Радионова О. Н. Гетерогенность социокультурной памяти города / Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток суспільних наук: європейські практики та національні перспективи» м. Львів, Україна, 27-28 грудня 2019.

2. Радіонова Л. О., Стадник Г. В. Модель управління малим містом України: виклики сучасності / *Інфраструктура ринку*. 2019. № 28. С. 23-29.

3. Фуко М. Надзирать и наказывать. Рождение тюрьмы. URL : https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Fuko_Tyrm/06.php

4. Luhmann Niklas. Die Gesellschaft der Gesellschaft. I.1 Gesellschaftals soziales System. S. 11-189.

ОЦІНКА ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ БАНКІВ РОЗВИТКУ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

З. С. ЧУДІК, студентка 4 курсу
Науковий керівник: СОКИРКО О. С., канд. екон. наук, доцент
Державний податковий університет
08205 Україна, м. Ірпінь, вул. Університетська, 31
zoriankacchudik@gmail.com

Важливим фактором розвитку економіки України є залучення іноземних інвестицій у державні підприємства. Найбільшими кредиторами українських підприємств серед міжнародних банків регіонального розвитку, можна виокремити Європейський інвестиційний банк та Європейський банк реконструкції та розвитку.

Метою роботи є дослідження оцінки впливу діяльності регіональних банків розвитку на економіку України.

Європейський інвестиційний банк працює з Україною з 2007 року. Банк працює в Україні відповідно до Європейської політики сусідства, Східного партнерства та інших двосторонніх угод ЄС. Україна та Європейський інвестиційний банк з 2004 року розпочали створювати нормативно-правову бази, для того, щоб розпочати співпрацю та залучати кошти у різні проекти для підвищення темпів розвитку економіки України, а саме енергетичні, природоохоронні інфраструктурні та інші проекти [1].

За підрахунками Міністерства фінансів України, станом на 1 квітня 2022 року інвестиції банку у приватний та державний сектори перевищили 7,5 млрд євро [3].

У 2021 році Європейським інвестиційним банком було проінвестовано різного роду проекти в Україні на суму 554 млн євро, вони стосувалися покращення рівня транспортної інфраструктури, заходів стійкості у боротьбі з пандемією COVID-19, освіти та економіки [2]. Щоб підтримати глобальну кліматичну діяльність та пом'якшити кліматичні зміни в Україні, Європейський інвестиційний банк інвестував 100 млн євро в оновлення парку тролейбусів і метро в Києві [3]. Також Європейський інвестиційний банк підтримав Івано-Франківськ, Луцьк та Запоріжжя інвестиційними грантами на суму 3,8 млн євро [3]. Ця позика доповнила попередню, у розмірі 200 млн євро на розвиток та покращення електротранспортних мере в Україні. Ці позики дозволять розширити тролейбусну базу, придбати електробуси та започаткувати нові маршрути в даних містах.

Для розширення підтримки малого та середнього бізнесу в Україні Європейський інвестиційний банк, у 2021 році, надав позику, у розмірі 20 млн євро експортно-імпортному банку України «Укрсімбанку» [3].

Європейський інвестиційний банк залучає абсолютно різноманітну підтримку приватному сектору України, підтримує компанії різних розмірів та з різних секторів економіки. Європейський інвестиційний банк надав позику групі компаній «Епіцентр», для оновлення аграрного сектору України, сума позики склала 106 млн євро [1].

Другим важливим міжнародним банком регіонального розвитку для української економіки є Європейський банк реконструкції та розвитку. Європейський банк реконструкції та розвитку є фінансово-кредитною інституцією, однією з найбільших інвесторів в Україні.

За період з 2016-2021 роки ЄБРР було кредитовано проекти у різних секторах економіки України, на загальну суму 4,866 мільярдів євро. В період з 2016-2021 року Європейським банком реконструкції та розвитку було залучено кошти у 123 інвестиційні проекти, найбільше проектів за досліджуваний період було профінансовано у 2020 році, а саме 56. Таку кількість кредитувань можна пояснити початком боротьби з епідемією COVID-19. Європейський банк реконструкції та розвитку був одним з банків регіонального розвитку, що активно залучав кошти у підтримку економіки та боротьбу з наслідками, спричиненими пандемією коронавірусу [3].

Отже, Європейський інвестиційний банк та Європейський банк реконструкції та розвитку є важливими інвестиційними партнерами для України. Європейський інвестиційний банк підтримав українську економіку та сферу охорони здоров'я, під час пандемії COVID-19. Європейський банк реконструкції та розвитку і Європейський інвестиційний банк як міжнародні банки регіонального розвитку позитивно впливають на розвиток української інфраструктури та залучають значні кредитування, для допомоги у створенні конкурентоспроможності українських підприємств.

Список використаних джерел:

1. Україна отримала 50 млн євро кредитних коштів від ЄІБ на вакцинацію від коронавірусу. URL: https://www.eeas.europa.eu/node/108747_en.
2. Прокоп'єва А.А. Світова економічна криза 2020 у контексті забезпечення економічної безпеки України. Зб. науково-практичної конференції студентів, аспірантів і викладачів. Підсекція «Міжнародні відносини» (25 – 27 березня), ДУІТ, м. Київ, 2020.
3. Європейський банк реконструкції та розвитку. URL: <https://mof.gov.ua/uk/ebrr>.

ПИТАННЯ ПОВОЄННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ХІМІЧНОГО СЕКТОРУ ПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ

Г. З. ШЕВЦОВА, докт. екон. наук, доцент
Інститут економіки промисловості НАН України
03057 Україна, м. Київ, вул. М. Канніст, 2
shevtsova_hanna@nas.gov.ua

Унаслідок продовження повномасштабної російської збройної агресії проти України зростають втрати виробничого, інфраструктурного, трудового та фінансового потенціалів промислових регіонів. За результатами досліджень українських і міжнародних інституцій, а також науковців [1, 2], загальний обсяг економічних збитків уже перевищує кількарічний ВВП України.

Руйнівних наслідків зазнала і хімічна індустрія, яка традиційно вважається одним з базових секторів українських промислових регіонів. До загальносистемних чинників (активні військові дії, тимчасова окупація територій, фізичне руйнування чи пошкодження об'єктів, логістичні проблеми, міграція кадрів, звуження внутрішнього ринку, ускладнення зовнішньоторговельної діяльності) тут додалося ряд моментів, специфічних саме для хімічної галузі та її окремих сегментів (великі техногенні й екологічні ризики, неможливість релокації більшої частини обладнання й спеціалізованого інфраструктурного забезпечення, втрата джерел постачання ключових матеріально-сировинних ресурсів). Тож окрім втрати декількох стратегічних активів на тимчасово окупованих територіях Донбасу та Криму у 2014 р., Україна у 2022 р. втратила ряд великих і середніх підприємств хімічного кластеру в Луганській області, а також різні за розмірами та продуктовими сегментами хімічні підприємства у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Полтавській, Сумській, Харківській та Херсонській областях.

За експертними оцінками фахівців ДП «Черкаський НДІТЕХІМ», станом на початок жовтня 2022 р. у хімічній промисловості функціонувало з різним режимом завантаження виробничих потужностей близько половини

підприємств, що працювали на початок року. За підсумками січня – вересня 2022 р. виробництво хімічних речовин та хімічної продукції впало порівняно з аналогічним періодом 2021 р. на 60%, гумових та пластмасових виробів – на 52% [3].

У різних продуктових сегментах хімічної галузі сформувалися дисбаланси, що мають різні джерела та глибину внаслідок значних відмінностей у територіальному розміщенні, ресурсному забезпеченні, логістичних умовах, структурі й динаміці платоспроможного попиту та інших ринкових чинниках, що у сукупності обумовлює різні рівні секторальних втрат через військові дії та різний потенціал повоєнного відновлення. Найбільш помітними є структурні зрушення за рахунок значного скорочення частки продукції основної хімії, первинних пластмас, мінеральних добрив, виробів із пластмас та лакофарбової продукції.

Всеохоплююча криза, спричинена російською воєнною агресією, посилила дві тенденції, що характеризують функціонування української хімічної промисловості вже друге десятиліття: (позитивну) скорочення частки багатотоннажних ресурсоемних базових хімічних виробництв та (негативну) зростання залежності від імпорتنих поставок матеріально-енергетичних ресурсів. Тож у процесі опрацювання шляхів повоєнної трансформації хімічного виробництва доцільно сфокусувати увагу на потенціалі його диверсифікації і виявленні найбільш перспективних точок зростання у сегментах спеціальної і тонкої хімії з метою створення наукоємних малотоннажних виробництв з високою доданою вартістю. Вибір конкретних пріоритетних сегментів і виробництв для державної підтримки доцільно здійснювати за такими критеріями, як зростаючі потреби ОПК, споживчий попит, міжгалузевий попит і підтримка/розвиток інших продуктових ланцюгів, рівень безпеки територій розміщення, наявність власної матеріально-сировинної бази, техніко-технологічна, енергетична, інфраструктурна і кадрова забезпеченість, експортні перспективи, у тому числі використання можливостей лібералізації торгівлі з ЄС.

Повоєнне відновлення хімічної промисловості України має відбуватися вже на новій структурно-технологічній основі, з урахуванням ключових глобальних довгострокових факторів і трендів. Найвпливовішими глобальними мегатрендами сучасності є розвиток технологій четвертої промислової революції та парадигма сталого розвитку. Тож ключовими орієнтирами нової стадії розвитку українського хімічного сектору мають стати цифровізація, кастомізація, циркулярність, кліматична нейтральність, ресурсоефективність та міжгалузєва інтеграція.

Одним із сучасних інструментів прискорення інноваційної модернізації економіки є політика розумної спеціалізації. У довоєнний період за підсумками першого етапу регіонального стратегування з хімічним сектором пов'язували пріоритетні сфери смартспеціалізації декілька областей України, зокрема Дніпропетровська, Закарпатська, Луганська, Львівська, Харківська. В процесі розроблення концепцій повоєнного відновлення й модернізації регіональних економік доцільно враховувати велике міжгалузєве значення

хімічного сектору та перспективи трансформації різноманітних вартісних ланцюгів на засадах інновацій та сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Мельник М.І., Лещух І.В. Вплив збройної агресії РФ на ендогенний потенціал регіонів України. *Економіка України*. 2022. № 9. С. 21-44. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.09.02>.

2. Дейнеко Л.В., Кушніренко О.М., Ципліцька О.О., Гахович Н.Г. Наслідки повномасштабної воєнної агресії РФ для української промисловості. *Економіка України*. 2022. № 5. С. 3-25. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.05.003>.

3. Ковеня Т.В. Аналітична оцінка ситуації у хімічній промисловості України та на внутрішньому товарному ринку хімічної продукції за підсумками 9 місяців 2022 р. *Черкаський НДІТЕХІМ*. 2022. 12 с.

СЕКЦІЯ 4

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА І ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА

Керівник секції – канд. екон. наук, доцент Тетяна ПУШКАР

Секретар секції – асистент Кристина Михайлова

DIGITALIZATION OF THE BANKING SECTOR AS ONE OF THE ASPECTS OF DIGITALIZATION OF ECONOMY AND SOCIETY

V. M. OSTAPENKO, PhD in Economics, Associate Professor

viktoria.ostapenko@hneu.net

D. S. IVANOVA, the graduate of higher education

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

61166 Ukraine, Kharkiv, 9A Nauki Avenue

darya.ivanova@hneu.net

The transition to digitalized banks is an important component of their further development in modern conditions. Digital banks are especially popular among people under the age of 50, as they are familiar with the general principle of working with mobile and computer devices. Digital banks use encrypted database storages, biometric means of information control, ensure the organization of workflow with electronic document management, etc. Therefore, the features of a modern digital bank can be considered to be ensuring high reliability of customer data security; flexible IT infrastructure; the use of updated approaches to the design and data warehouses; the existence of advanced analytics, etc. [1].

Digitalization of the banking sector has a number of advantages, which include: optimization and simplification of banking operations and services through standardization and implementation of remote solutions; economic benefits (reduction of financial and time costs); effective interaction between the client and the bank; the prospect of introducing advanced innovative technologies (artificial intelligence, blockchain, etc.).

A significant aspect is to constantly inform the customer base about available banking opportunities, possible changes and innovations. Many people have experienced financial difficulties due to the COVID-19 pandemic, which has led to an increase in the number of services provided by banks and transactions performed. Due to quarantine restrictions, banks had to quickly re-profile and overcome the shortcomings of the internal Internet banking system [2]. During the pandemic, flexible Internet banking systems were introduced by such banks as: Alfa-Bank Ukraine, Kredobank, Ukrgasbank, Credit Agricole, Pravex Bank, Pivdenny Bank, etc. In April 2020, mobile banking traffic increased by 85%, and new digital registrations by 200% [3], which indicates that online banking has

become the most popular solution for customers to carry out various operations during the pandemic time.

Despite the relatively low level of digitalization in Ukraine on a global scale, the demand for digitalization of banking services in the country is one of the highest. The population is ready for the everyday use of innovative technologies, which was confirmed by the established quarantine restrictions, when people realized that it is possible to conduct their activities fully without a physical presence in the bank.

For greater activation of the population in terms of using digital bank services, it is necessary to implement a number of measures, among which is: to encourage citizens to use non-cash payments; provide the population with a convenient and fast service for paying utility bills, taxes, etc; to ensure the support of targeted strategies of banks by the government; to promote the improvement of information technologies with the use of international standards and overcome technical problems; increase the level of financial literacy of consumers by supporting similar digital projects.

The constant development of innovative technologies, the desire to increase efficiency and reduce costs, and increased banking competition are the main factors in the popularization and application of digital solutions, the implementation of which requires significant investment, which is complicated by the unstable economic situation in Ukraine caused by the COVID-19 pandemic and the crisis due to the war. Ukraine needs concrete business steps towards the digitalization of banks. The main prospects and trends can be considered the creation and development of a digital banking system, the use of biometric security, transactions without plastic cards, intensification of cooperation with financial companies, the originality of the mobile application design, etc. Consumers become more demanding when they can compare the structure of several mobile banks, so the development and modernization of existing digital systems should include the factor of design and user-friendly interface. A striking example is the successfully implemented innovative project Monobank from Universal Bank, which is now used by more than 3 million Ukrainians [1]. The state should take care of the constant formation and active implementation of strategies for the development of banking digitalization, implement technological changes, promote investment in Ukraine to maintain a competitive position in the context of the transformation of the modern financial market infrastructure and the COVID-19 pandemic, which has prompted banks to rethink the structure of their activities, efficiency and comfort of service provision, and also contributed to understanding the importance of creating and implementing modern and long-term digital technologies.

References:

1. NBU pidtrymuie didzhitalizatsiiu finposluh [Electronic resource] : vystup Dyrektora Departamentu platizhnykh system ta innovatsiinoho rozvytku NBU Oleksandra Yablunivskoho pid chas Ukrainskoho Forumu Shovkovoho shliakhu. – 2018. –

Regime of access: https://kyivcity.gov.ua/photo/ukranskiy_forum_shovkovogo_shlyakhu_2018/

2. Zhezherun Yu. Antykryzovyi menedzhment banku v umovakh COVID-19 / Yu. Zhezherun, S. Romanchuk // Finansovyi prostir. – 2020. – № 4 (40). – с. 258-265.

3. Zaverbnyi A. S. Pandemiia yak katalizator tsyfrovizatsii bankivskoi systemy v Ukraini / A. S. Zaverbnyi, N. R. Sokulskyi // Ekonomichna nauka. – 2021. - № 2. – с. 5 – 9.

ЦИФРОВІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В. В. АЛХІМОВА, аспірант кафедри
маркетингу, менеджмента, публічного
управління та адміністрування

*Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку
65000 Україна, м. Одеса, вул. Кузнечна, 1
vetta0918@gmail.com*

Проблематикою розвинення цифрової економіки в Україні займаються все давно, вчені зацікавилися цим питанням, адже цей напрям проникає у наше повсякденне все більш та являє собою не окрему галузь, а інструмент продажу товарів, надання послуг, методу фінансового обліку та аналізу за засобами використання інтернету, які охоплюють різні сфери бізнесу.

Вагомі кроки в бік цифровізації були зроблені у 2018 році, коли уряд прийняв Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства 2018-2020 роки [1], метою якої стало розробка законодавчих, інституційних, фіскальних заходів, впровадженню стимулів для заохочення бізнесу та споживачів та розвитку цифрових інфраструктур.

Також українським інститутом майбутнього у 2018 році була підготовлена програма «Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою». В роботі презентовано подальше розвинення цифрової економіки країни та обґрунтовані подальші кроки для її розвитку в Україні.

Для досягнення поставлених цілей та розробці подальшого плану, щодо розвинення цифрової економіки у 2019 році було сформовано Комітет з питань цифрової трансформації, яким задані цілі [2]:

- створення нормативно-правової бази для врегулювання питань цифровізації;
- створення законодавчої бази адміністрування, функціонування і використання мережі Інтернет;
- створення Національної та державної програмами інформатизації, а також програмами ЄС «Єдиний цифровий ринок»;
- створення програм цифрового співробітництва;
- електронне урядування та публічні електронні послуги;

- смарт-інфраструктури.

На сьогоднішній день, проаналізувавши комплексні показники, що вираховують рівень розвинення інформаційно-комунікаційних технологій та мережевої економіки у світі, ми бачимо зміни позицій України у кращу сторону за такими рейтингами як Networked Readiness Index (WEF) – 30 місце, Global Innovation Index (INSEAD, WIPO) – 45.

Спостерігається позитивна динаміка у впровадженні стратегії Смарт-сіті, близько 7-10 міст в Україні вже розробили та впроваджують відповідні проекти та ініціативи.

Є виконаним пункт про безготівкові розрахунки, створення законодавчих актів, щодо врегулювання спірних питань, які з'являються під час надання фінансових послуг у цій сфері надали можливість для використання в Україні різних платіжних систем та безготівкових розрахунків, що позитивно вплинуло на появу нових платіжних та фінансових послуг.

Проходить активна розробка мір, щодо електронної демократизації, на той час коли певна кількість громадян перебуває за кордоном, це стає здебільш актуальним питанням.

Розроблена медична платформа, цифрова медична допомога повинна здійснюватися між пацієнтами, медичними працівниками та установами за допомогою використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій.

Створені освітянські ресурси і цифрові платформи для підготовки школярів та студентів, з застосуванням інтерактивного та мультимедійного контенту, на сам перед застосовуються програми, які допомогли автоматизувати головні процеси роботи навчальних закладів;

Організовано широкосмуговий доступ до Інтернету у навчальних закладах середньої та вищої освіти;

Отже, можна зробити висновок, що Україна стає на шлях трансформації та має конкурентні переваги у вигляді висококваліфікованої робочої сили, відкритості ринків та прихильності ЄС, провідну роль у розбудові цифрового суспільства повинна займати держава, яка сприятиме впровадженню електронного урядування, цифровізації бізнесу, цифрових прав, розробці мір, щодо вдосконалення інфраструктури зв'язку, пунктів обробки та зберігання даних тощо.

Важливим питанням також є боротьба з корупцією та монополістичними об'єднаннями, які перешкоджають здоровій конкуренції, підтримка малого та середнього бізнесу державою шляхом впровадження пільг та створенню програм, які привернуть увагу бізнесменів на цю галузь.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня

2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.09.2022).

2. Дмитрієва А.І., Дмитрієв І.А. Особливості та тенденції цифрової економіки в Україні. Збірник «Проблеми і перспективи розвитку підприємництва». № 27. 2021. С. 60-74.

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА І ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА

Г. І. БАЗЕЦЬКА, канд. екон. наук, доцент,

Т. А. ПУШКАР, канд. екон. наук, доцент,

М. О. ХВОРОСТ, студентка

*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*

61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17

Цифрова економіка – це результат цифрової трансформації, що полягає в принциповій зміні структури світової економіки на основі її глобальної віртуалізації що може сприяти збільшенню темпів економічного розвитку, підвищити рівень конкурентоспроможності та мотивувати до підвищення ефективності економічних процесів. Цифрова економіка базується на використанні комп'ютерних технологій та інновацій в цій сфері.

За останні роки цифрові технології значно вплинули майже на всі сфери людського життя та її діяльності в усіх без винятку країнах. Цифрові технології використовуються як у роботі, так і на дозвіллі, тобто вони є невід'ємною частиною нашого життя. Для бізнесу ці нові технології відкривають безліч можливостей та перспектив. Але для цього підприємства повинні створити відповідні умови, модернізувати або створити нову інформаційну систему.

Головною складовою частиною цифрової економіки є цифровізація реального сектору економіки, а також це визначальний чинник зростання економіки в цілому. Можна виділити наступні цілі цифрового розвитку [2]:

- сектори економіки стають більш конкурентоспроможні та ефективні;
- залучення інвестицій;
- прискорене економічне зростання;
- доступність можливостей цифрового розвитку для усіх верств населення;
- розвиток цифрового підприємництва;
- технологічна і цифрова модернізація;
- розвиток цифрової індустрії.

Діджиталізація спрямована для спрощення, а також прискорення роботи людини з великими обсягами даних, покращити комунікацію з клієнтською базою, створювати нову взаємодію як в межах підприємства, так і поза ним.

Існує чотири наукові підходи до розгляду діджиталізації [1]:

- індивідуальний (діджиталізація розглядається як сукупність інформаційних та людських ресурсів, які виникають завдяки впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій);
- процесний (діджиталізація – спосіб використання нових технологій для здійснення господарських операцій, нових потоків даних та інформації, що створені за допомогою інформаційно-комп'ютерних технологій);
- структурний (діджиталізація – спосіб трансформаційних перетворень в економіці);
- бізнес-орієнтований (діджиталізація як можливість створення нових бізнес-моделей з метою отримання вигоди від впровадження інноваційних технологій, що зможуть обробляти великі потоки даних).

Існують позитивні наслідки діджиталізації економіки, а саме:

1. Поява нових форм праці, що мають відсутню або модифіковану систему традиційних трудових відносин, наприклад, поява особливих трудових договорів, згідно з якими змінюється спосіб найму працівників.

2. Підвищення інтелектуального рівня виконуваних людиною робіт за допомогою підходу «розширена робоча сила»[3].

3. Зростання іміджу підприємств.

4. Спрощення роботи з інформацією.

5. Економія часу

6. Для професії бухгалтера діджиталізація має великий вплив, тому що їхня робота активізується саме в частині інформаційного забезпечення управління. Роботу бухгалтера можна автоматизувати приблизно на 90%, що, з позитивної точки зору, дає можливість поглиблювати професійні навички, працювати по новому, більш ефективно та краще вирішувати нові проблеми.

Але також є і деякі потенційні негативні аспекти:

1) Якщо вже повністю подивитися на діджиталізацію професії бухгалтера, то можна також виділити і негативний її ефект, а саме скорочення кількості робочих місць, що може призвести до структурного безробіття.

2) Постійно треба вдосконалювати функціонування відповідних систем.

3) Необхідність залучення висококваліфікованих спеціалістів.

4) Потреба у спеціальному обладнанні

Отже, діджиталізація розвивається дуже швидкими темпами та проникає майже в усі сфери суспільства. Впровадження цифрових технологій дає можливість для більш ефективності в економічних процесах. Також глобальні зміни відбуваються також у професійній сфері, що мають і технологічний, і соціальний, і економічний напрями.

Список використаних джерел:

1. Дубина М., Козляченко О. Концептуальні аспекти дослідження сутності діджиталізації та її ролі в розвитку сучасного суспільства. 2019. №3 (19).

2. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки : Розпорядження Кабінету міністрів України № 67-р від 17.01.2018. Дата оновлення : 17.09.2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#n13> (дата звернення : 30.10.2020).

3. Туль С. І. Нові форми праці в умовах діджиталізації економіки та світового ринку праці / С. І. Туль // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2019. Вип. 23(2). С. 100-105.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНИ

О. А. БОГДАНОВИЧ, канд. екон. наук
Державний біотехнологічний університет
61002, Україна, м. Харків, вул. Алчевських, 44
olgsunny902@gmail.com

Ефективність сучасного гармонійного розвитку суспільства наразі визначається впровадженням цифрових технологій в усі сфери життя. Споживачами новітніх технологій є держава, підприємці, прості громадяни. Якщо йдеться мова про цифровізацію, то це про цілий ряд переваг, таких як економія часу, підвищення продуктивності, якості послуг. Це може відбуватися як на рівні простих споживачів (для навчання, відпочинку, оплати комунальних послуг, оформлення різних документів і т. ін.) так і на рівні держави (для рішення спільних різнобічних задач).

Цифрова економіка – це сучасна економіка господарювання, поява нових економічних відносин. Від швидкості обробки даних залежить кінцевий результат ефективності функціонування як окремих підприємств так і галузей в цілому, їх конкурентоспроможність на ринку. В найближчому майбутньому прогнозується збільшення ВВП в Україні у 8 разів за рахунок впровадження сучасних цифрових технологій, а це в свою чергу повинно позитивно відобразитися на якості життя населення.

Цільовий (форсований або швидкий) сценарій розвитку цифрової економіки в Україні передбачає перехід до цифровізації країни за 3–5 років. Це дасть змогу підвищити частку цифрової економіки в загальному ВВП України до 2030 року до 65 %, 100 % покриття території 4G-5G, 95 % сільської місцевості буде забезпечене мобільним Інтернетом, практично 100 % домоволодінь будуть мати ширококутний доступ до мережі Інтернет, 99,9 % громадян –цифрову ідентифікацію (citizen-card, Mobile ID) та технічні можливості користуватися довірчими послугами тощо [1].

Останні дослідження свідчать, що інтернетом щоденно користуються 85 % респондентів різного віку. Для кожної вікової категорії ці дані різняться. Виявлено, що показник користування інтернетом з віком знижується та приблизно 13,5 % респондентів взагалі їм не користуються.

Відносно портала Дії – наразі понад 80 державних послуг, в мобільному застосунку – 9 державних послуг та 15 цифрових документів. Надана оцінка роботи Дії, 78% респондентів вважають спосіб отримувати електронні державні послуги позитивним. На початку 2022 року список держпослуг поповнився ще деякими зручностями: оформленням субсидій та пенсій на порталі Дія. Також можна отримати довідки про трудовий та страховий стаж [2].

Міністерством цифрової трансформації та Міністерством освіти і науки України планується оновити зміст і ресурси викладання предмета інформатики в школах, з 2023 року це стане обов'язковим для всіх закладів загальної середньої освіти.

Також важливим напрямком є цифрова трансформація регіонів, міст, сіл, громад.

Цифровізація для кращого правосуддя – це план дій держави в цьому напрямку на період з 2022–2025 рр., який буде свідчити про прозорість, гуманність і орієнтацію на людину у системі правосуддя.

В сучасному світі рівень цифрових технологій є визначальним показником загального суспільного розвитку країни. Пандемія Covid-19 внесла багато змін у цьому напрямку. Цифровізація охопила різні галузі: освіту, охорону здоров'я, банківську справу, торгівельну сферу і т. ін). Можна проводити відеоконференції з любого куточку світу, купувати товари, не виходячи з дому, проводити дистанційне навчання, отримувати фінансові послуги і т. ін. Тобто, пандемія показала, що можемо і в таких умовах працювати і отримувати задоволення від життя. Це інша культура, яка інтегрована у різні сфери життя і роботи людей.

Та попри багато позитивного від такого розвитку цифрових технологій, можемо відмітити, що існують проблеми порушення конфіденційності, соціальної відчуженості на психологічному рівні, порушенням ринку праці (нерівність доходів та безробіття), страх неможливості в майбутньому контролювати штучний інтелект.

Повна цифрова трансформація держави – такий був план нашої країни на майбутнє. Але війна змінила пріоритети. Україна отримала унікальний досвід використання цифрових технологій в умовах війни. Це нові рішення для роботи важливих об'єктів за допомогою технології Starlink. Зараз Україна має понад десять тисяч станцій для підтримки та відновлення критичної інфраструктури, що роздають супутниковий інтернет. Це також грошова, гуманітарна допомога різним фондам, спільний безпечний кіберпростір [3].

Список використаних джерел:

1. [Україна 2030 Е – країна з розвинутою цифровою економікою . Український інститут майбутнього. URL : https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html](https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html) (дата звернення: 22.10.2022).

2. Маркевич К. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. *Разумков центр*. URL : <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv> (дата звернення: 22.10.2022).

3. Михайло Федоров: «Війна змусила змістити фокус цифровізації України на глобальні речі»: Міністерство та Комітет цифрової трансформації України. 2022. URL : <https://thedigital.gov.ua/news/mikhaylo-fedorov-viyna-zmusila-zmistiti-fokus-tsifrovizatsii-ukraini-na-globalni-rechi> (дата звернення: 25.10.2022).

РОЗВИТОК ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

М. БОЖКО, здобувач ВО, група E2021-1
*Науковий керівник: ПУШКАР Т. А., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
Maryna.Bozhko@kname.edu.ua*

Сучасний етап розвитку соціально-економічних відносин характеризується значним рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, формуванням нового цифрового простору, в який зміщуються всі соціально-економічні процеси. Це супроводжується перенесення економічних процесів і сфер діяльності в цифровий простір, чому значно сприяє сформоване інформаційне суспільство, яке на даному етапі трансформується в цифрове. Питанням розвитку інформаційного суспільства в сучасних суспільних науках, зокрема економічній, присвячено значне коло досліджень [1-4]. Інформаційне суспільство характеризується як новий інструмент мислення, а не новий спосіб життя [2]. Двадцять перше століття розгортається в контексті, позначеному новими викликами та новими можливостями для розвитку інформації, знань і навчання [3]. В останні роки простежується поступовий перехід від розуміння інформаційного суспільства до поняття цифрового суспільства. Цифрове суспільство змінює сам принцип побудови суспільних відносин, акцентуючи увагу на нових трендах цифровізації як невід'ємної складової розвитку.

Цифрове суспільство в процесі свого становлення пройшло ряд визначальних етапів, які змінили не тільки суспільні відносини, але спричинили значні трансформації економічних процесів. Розуміння значення інформації в суспільстві відбувалося протягом довгого року, але саме середина двадцятого століття стала визначальним етапом для зміни суспільного ставлення до важливості інформації для сталості і розвитку. Істотні зміни відбувалися не тільки в засобах передачі, пошуку та аналізу інформації, але і розуміння значення інформації для розвитку соціально-економічних процесів.

До характерних рис інформаційного суспільства Т. М. Шарова, Л. Ю. Москальова відносять: пріоритет інформації у порівнянні з іншими ресурсами із забезпеченням вільного доступу до неї; автоматизовані інформаційні системи накопичення, зберігання, використання та передачі різноманітних даних, які виступають основою суспільства; глобальне розповсюдження інформаційно-комунікаційних технологій в усіх сферах діяльності людини; перехід від матеріального виробництва до інформаційного [5, с. 32]. Але сучасні реалії часу розширяють сфери розвитку інформаційного суспільства, яке все більше переходить до цифрового за своєю суттю. Розвиток сучасних тенденцій цифрового суспільства передбачає використання великих даних, штучного інтелекту, Інтернету речей, який переростає в Інтернет всього, технологій блокчейн, віртуальної та доповненої реальності. Поглиблення інформатизації та цифровізації суспільних процесів сприяє підвищенню значення цифрових компетентностей, без яких повноцінного залучення до життя суспільства неможливо.

Отже, поступове зростання значення інформації, розуміння інформації як важливого аспекту розвитку суспільства, а також перехід розуміння інформації від наукового знання, ресурсу до складової розвитку суспільства, призвело не тільки до появи новітніх засобів обміну інформацією, але і створення новітніх підходів до її використання і розповсюдження. Інформаційне суспільство в процесі свого становлення змінювало і формувало новітні форми економічної діяльності, які максимально використовували розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. Сучасний цифровий світ демонструє новітні тренди цифровізації (великі дані, штучний інтелект, Інтернет речей, технологія блокчейн, віртуальна та доповнена реальність), які визначають становлення цифрової економіки.

Список використаних джерел:

1. Tan, H (2010) Important impact of information technologies in the information society. [ETP/IITA Conference on System Science and Simulation in Engineering \(SSSE 2010\)](#), pp. 238-241.
2. Savych, N., Markovic, A. (2008) Methodologies for measuring the development of the information society. 2nd International Multi-Conference on Society, Cybernetics and Informatics, pp. 238.
3. Sanchez, A. (2017) Information society, knowledge society and learning society. Referring to their studies. [LIBRARIES-ANNALS OF RESEARCH](#), pp. 235-243.
4. Сиченко В.В., Пугач А.М., Мареніченко В. В. Механізми державного регулювання розвитку інформаційного суспільства. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 5-6. С. 76-80.
5. Шарова, Т. М., Москальова, Л. Ю. *Ретроспективний аналіз розвитку інформаційного суспільства*. Актуальные научные исследования в современном мире. 2018. № 7 (39). с. 31-35.

ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ Е-КОМЕРЦІЇ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ. ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ

Х. Р. ГАЛЬЧАК, магістрант
Західноукраїнський національний університет

Аналіз сучасного стану розвитку міжнародної та вітчизняної електронної дозволяє виявити основні тенденції галузі, перспективи розвитку та загрози, які виникають між всіма учасниками відносин даної сфери. Той вплив, який здійснює електронна торгівля на національне господарство країни в цілому, розповсюджується, також, і на окремі суб'єкти господарювання.

Відповідно до даних оприлюднених Укрстатом, станом на 2020 рік кількість користувачів мережі Інтернет серед громадян України становила 28,787 млн осіб (65,23% при чисельності населення 44,13 млн осіб) [1,2].

Традиційно вирізняють різні види моделей електронної комерції залежно від основних учасників взаємодії. Проте зараз розглянемо ті, які є менш популярними, проте далеко не менш перспективними.

C2B — це тип бізнес-моделі, коли клієнт надає послугу або продукт бізнесу. Інтернет та соціальні медіа роблять можливою модель C2B, з'єднуючи клієнтів, які можуть запропонувати свої маркетингові послуги компаніям за окупність (Yelp, TripAdvisor). Бізнес-рішення C2B часто використовуються для просування бізнесу на платформи електронної комерції компанії.

Прикладом такої моделі є партнерський (афілійований) маркетинг, який дає можливість дозволяє кінцевим користувачам, досить часто блогерам, інфлюенсерам, видавцям, позичати компанії свої платформи для продажу конкретних продуктів на основі комісійних. До прикладу, харчова компанія може запросити фуд-блогера включити новий продукт компанії до його рецепту. Тоді, коли блогер у своєму рецепті згадає даний продукт і рекомендує готувати з його додаванням, він отримує певний відсоток від продажу.

Модель Business 2 Government, тобто Бізнес-Уряд – відносини між бізнесом та державними установами та державними установами. B2G визначається як модель продажів, коли компанії реалізують продукти, послуги та інформацію урядам або державним установам (наприклад, федеральним, державним або місцевим). Чудовим прикладом згаданої моделі є Accela – компанія з розробки програмного забезпечення, яка надає державні програмні рішення та публічний доступ до державних послуг для надання дозволів, планування, ліцензування, охорони здоров'я; з іншого боку пояснити суть моделі B2G можна за допомогою податків. Одним із способів зрозуміти електронну комерцію B2G є податки.

У іноземних країнах, де декларування доходів і сплата доходних податків є обов'язковим для усіх громадян, існують можливості подавати дану інформацію за допомогою сторонніх компаній, таких як, TurboTax або H&R Block.

На черзі модель Уряд-Уряд. G2G — це будь-яка транзакція електронної комерції даними та/або інформаційними системами, що відбувається між двома

чи більше державними установами, департаментами чи організаціями. Мета G2G – підтримка ініціатив електронного уряду шляхом покращення комунікації, доступу до даних та обміну даними.

Прикладом успішного проекту G2G є Northeast Gang Information System (NEGIS). NEGIS використовується Сполученими Штатами Америки на північному сході для обміну інформацією про вуличні банди, включаючи діяльність, пов'язану з бандами, та розвідку банд.

Відносно новими є такі моделі електронної комерції, як Уряд-Споживач та Споживач-Уряд.

Метою G2C є надання приватним особам єдиного онлайн-доступу до інформації та послуг. Громадяни повинні мати можливість швидко та легко знаходити те, що їм потрібно, і отримати доступ до нього. Взаємодія G2C може дозволити громадянам бути більш поінформованими про державні закони, правила, політику та послуги. Для громадян електронний уряд може запропонувати величезний спектр інформації та послуг, включаючи урядові форми та послуги, інформацію про державну політику, можливості працевлаштування та бізнесу, інформацію про голосування, подання податкових документів, реєстрацію чи продовження ліцензії, сплату штрафів та подання коментарів урядовцям.

Не дивлячись на такий складний та багаторівневий функціонал, уряд України досить успішно використовує дану модель для побудови гармонійних зв'язків між владою та громадянами. Прикладом такої взаємодії виступає всім нам добре відомий портал послуг ДІЯ.

Деякі з прикладів C2G – це поширення інформації, дистанційне навчання, розповсюдження інформації через соціальне забезпечення, електронне подання податків, оплата медичних послуг тощо.

Для того, щоб описати процес обліку діяльності електронної комерції, можна як приклад обрати діяльність інтернет-магазину.

Основним державним документом, який регулює діяльність інтернет-магазину є той ж ЗУ «Про електронну комерцію» №675-19 [5].

Що саме та як продавати у своєму інтернет-магазині кожен суб'єкт визначає самостійно. Проте згідно з державними заборонами та ліцензійними умовами, а також з огляду на те, що інтернет-магазин розуміє під собою торгівлю та доставку товарів покупцям поштою; і правилами надання послуг поштового зв'язку, забороняється реалізувати через інтернет (тютюн, медикаменти, вибухонебезпечні предмети та рідини тощо).

Тож, наступним кроком після визначення асортименту, є процедура безпосереднього створення інтернет-магазину:

1. Реєстрація суб'єкта господарювання (ФОП, юр.особа (ТОВ, ПП) з відповідними КВЕДами)
2. Створення сторінки та заповнення необхідних реквізитів (хостинг, оренда серверу, послуги програмістів та дизайнерів, створення власними силами)
3. Створення алгоритму прийому замовлень
4. Визначення способу оплати
5. Визначення способу доставки

Якщо ми говоримо про створення повноцінного підприємства на загальних підставах, то для організації роботи та відображення в обліку потрібно опиратись на методичні рекомендації та відповідні положення. З позиції П(с)БО 8 «Нематеріальні активи» права на веб-сайт можна розглядати як нематеріальний актив [6]. Такий ж підхід використовується у практиці МСФЗ. Власно створений інтернет-магазин, що є результатом розробки та застосовується для внутрішнього чи зовнішнього доступу, також визнають нематеріальним активом, на який розповсюджується дія МСБО 38 «Нематеріальні активи».

Витрати на розроблення веб-сайту, термін корисного використання якого складає понад 1 рік, відображають на дебеті рахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів».

У тому періоді, коли сайт вводиться в експлуатацію, витрати списуються на дебеті субрахунку 125 «Авторське право та суміжні з ним права». Введення сайту в експлуатацію оформлюють Актом вводу в експлуатацію об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів (форма НА-1). У ньому вказують: термін корисного використання, первісну вартість, дату введення в експлуатацію. Термін корисного використання веб-сайту слід зафіксувати в наказі під час визнання такого об'єкта активом. На підставі Акту типової форми НА-1 в бухгалтерії відкривають на об'єкт Інвентарну картку за типовою формою НА-2. Створений веб-сайт підприємства підлягає амортизації за правилами, які передбачені П(с)БО 8. Для такого виду НА використовуються ті ж методи амортизації, як і для основних засобів. Витрати, пов'язані з обслуговуванням сайту (власноруч чи за допомогою сторонніх організацій), варто відносити до збутових витрат на дебеті 93 рахунку. Якщо ж, наприклад, строк права власності на домен подовжують на строк, який більше за звітний період, цю суму необхідно перенести на рахунок 39 «Витрати майбутніх періодів», та списувати щомісяця або щокварталу. Таким ж чином можна обліковувати послуги хостингу. Надання усіх цих послуг треба підтверджувати відповідними первинними документами (актами).

Таблиця 1

Процес обліку витрат на створення сайту власноруч

№п/п	Зміст операції	Дебет	Кредит
1.	Матеріальні витрати на розробку сайту	154	20,22
2.	Прямі витрати на оплату праці, пов'язану з розробкою сайту	154	661
3.	Відображення ЄСВ на нараховану ЗП	154	651
4.	Оплата домену з ПДВ	371	311
5.	Відображено ПК з ПДВ	641	644
6.	Віднесення витрат на покупку домена до витрат, пов'язаних з розробкою сайту	154	685
7.	Списання суми ПДВ	644	685
8.	Взаємозалік заборгованостей	685	371
9.	Запуск сайту в роботу	125	154
10.	Нарахування амортизації	93	133

Отже, облік ведення електронної торгівлі відрізняється від традиційної моделі тим, що для початку ведення діяльності потрібно мати необхідне

програмне та апаратне забезпечення, налагоджені алгоритми зв'язку з покупцями, методи безготівкового розрахунку та можливості надання необхідного поштового зв'язку для доставки товарів до клієнта. Також для здійснення такої діяльності існують певні обмеження в асортименті продукції, яку можна реалізовувати даним шляхом.

Дивлячись на усі наявні можливості та перспективи України у сфері електронного бізнесу, як безперечний позитив можна виділити можливість легкої реєстрації певних осіб, як суб'єктів господарювання через новітній портал для надання послуг населенню «Дія». За допомогою застосунку, людина може через інтернет зареєструватись як фізична особа-підприємець та почати свою діяльність.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ : ДССУ, 1998-2022. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/zv/zv_reg/kaI_reg/kaI_reg0119_u.htm (дата звернення 04.05.2022) - Назва з екрана
2. Дослідницький холдинг Factum Group Ukraine. Проникнення Інтернету в Україні. [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу : https://inau.ua/sites/default/files/file/1801/iv_kvartal_2017.pdf (дата звернення 05.05.2022) - Назва з екрана
3. Т.Затонацька, О.Длугопольський, І.Чирак. Н.Котис. Поширення Інтернету та електронної комерції в країнах Європи (моделювання на прикладі Австрії, Польщі та України). Інноваційний маркетинг, 15(1), 66-75. doi:10.21511/im.15(1).2019.064.
4. Васильєв Ю. Ю. Електронна комерція як інструмент просування товарів на ринку побутової техніки / Ю. Ю. Васильєв // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". - 2017. - № 1(2). - С. 29-34.
5. Закон України «Про електронну комерцію»// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2015. – №675-19.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи" (П(С)БО 8) затверджено наказом Мінфіну від 18.10.1999 № 242.
7. Веб-сайт Інтернет-Асоціації України регулювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inau.ua>.
8. Електронна комерція в Україні. Статистика за 2014–2017 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nuigde.biz/uk/blog/elektronnaya-kommerciya-v-ukraine-statistika-za-2015-2016-goda.html>.
9. Онлайн-бізнес та покупці в Україні – від можливостей до викликів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nachasi.com/2017/10/18/online-business-ukraine>.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК СУЧАСНИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

А. В. ГОЛОВА, студентка другого
(магістерського) рівня вищої освіти
nastyia2001977@gmail.com

М. І. ГУБА, канд. екон. наук, доцент
Херсонський національний технічний університет
Україна, 29016 м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11
gubamarina16@gmail.com

У глобальному інформаційному суспільстві активно формується новий економічний устрій – цифровий. Надзвичайної популярності набули такі терміни, як «діджиталізація», «цифровізація», «диджиталізація/дигіталізація» та «інформатизація» тощо. В світовій економіці активно використовуються переваги діджиталізації, що приходить на заміну старим засобам електронної комунікації, і, яку слід розуміти, як процес переведення різноманітної інформації у всіх її формах (текстовій, звуковій, графічній) у цифровий формат, зрозумілий сучасним девайсам. Діджиталізацію можна визначити як сучасний інноваційний етап економічного розвитку, в основі якого знаходиться інтеграція фізичних та цифрових ресурсів у сфері виробництва та споживання, в економіці та суспільстві. Новий економічний уклад диктує нові вимоги до формування конкурентних переваг бізнесу та ефективних концепцій його функціонування. Цифрова економіка (інтернет-економіка, нова економіка, вебекономіка) – нова для України модель розвитку, що базується на цифрових комп'ютерних технологіях. Нові цифрові технології дозволяють створювати величезні обсяги інформації та поширювати її серед майже нескінченної кількості людей – швидко, якісно та дешево. В результаті процес оцифрування охопив усі рівні сучасного суспільства: публічне управління, управління економікою, бізнесом і повсякденним життям кожного з нас.

Діджиталізація суттєво полегшила повсякденне життя і дозволяє швидко обробляти будь-яку інформацію, та допомагає прискорити роботу людини. Наразі в Україні налічується понад 120 онлайн-послуг, які розміщені на сайті guide.diiia.gov.ua, або ж на порталі державних послуг igov.org.ua. Онлайн можна оформити статус внутрішньо переміщеної особи, просто подавши документи через інтернет; оформити довідки та банківські картки, поміняти ім'я або прізвище в паспорті, отримати пенсійне посвідчення і навіть подати на розлучення тощо. Поєднуючи різні дані, можна отримати принципово нові сервіси. Ці сервіси не тільки спрощують життя, а й знижують витрати і підвищують продуктивність праці.

Україна є першою державою у світі, де цифрові паспорти використовуються нарівні з паперовими. Україна узаконила цифрові паспорти в Дії і вони з 23 серпня 2021 року є повними аналогами паперового

та пластикового паспортів. Відповідно до звіту Coursera Global Skill Report 2022 про головні тенденції розвитку навичок спеціалістів у світі Україна увійшла до першої десятки найкращих з технічної кваліфікації [1]. У 2022 році Україна посіла 8-ме місце у рейтингу ІТ-навичок та була відзначена передовою країною. Оцінивши рівень навичок у всіх сферах та напрямках, Україну зарахували до прогресивних країн світу та вона посіла 21-ше місце у Європі. Відповідно до звіту Ukraine IT Report 2021 [2] за кількістю працівників сфери інформаційних технологій Україна вважається одним із лідерів у Східній Європі. За підсумками 2021 року кількість ІТ-спеціалістів збільшилась із 244 тисяч до 285 тисяч. Дана галузь економіки розвивається надзвичайно швидко. За 2021 рік українська ІТ-галузь зросла на 36%, за останні декілька років індустрія зросла більш ніж на 50% за кількістю спеціалістів.

Основними елементами інституційного впливу на процес цифрової трансформації національної економіки є: діяльність органів державної влади, функціонування інституту підприємництва в умовах цифровізації економіки, зміни національного менталітету. Міністерство цифрової трансформації є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що відповідає за реалізацію національної політики у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій, розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян [3].

Діджиталізація бізнесу є рушійною силою, яка сприяє його просуванню. Основні переваги діджиталізації включають економію часу та підвищення продуктивності, оптимізацію та покращення комунікації, можливості перехресного продажу/допродажу, покращення якості обслуговування клієнтів для забезпечення конкурентних переваг та загальної оптимізації робочого процесу. Більшість компаній вже використовують цифрові технології у своїй діяльності, системи для управління бізнес-процесами або засоби зв'язку з клієнтами стали ефективними інструментами для активного його розвитку. Але, незважаючи на безліч плюсів, діджиталізація бізнесу, має певні слабкі сторони, які потребують урегулювання: неготовність певних груп покупців до впровадження нових технологій; необхідність узгодження ланцюжка зручної взаємодії з клієнтом; нестача кваліфікованих працівників для підтримки інструментів діджиталізації тощо

Отже, процеси цифрових перетворень нині є важливим індикатором розвитку бізнесу та орієнтиром на майбутнє. Діджиталізація стає умовою конкурентоздатності бізнесу і економічного розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Global Skills Report. URL: <https://www.coursera.org/skills-reports/global>
2. Ukraine IT Report 2021. URL: <https://reports.itukraine.org.ua/>
3. Діджиталізація в Україні: електронне врядування та держпослуги. URL: <http://week.dp.gov.ua/osvitnia-prohrama/pislya91/digitalizaciya-v-ukraini>

ОСОБЛИВОСТІ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

І. Л. ГРАБЧУК, канд. екон. наук, доцент
Державний університет «Житомирська політехніка»
10005 Україна, м. Житомир, вул. Чуднівська, 103
grabchuk0208@gmail.com

Наразі цифрові технології використовуються для діагностики проблем в багатьох сферах економіки, а також і для повсякденних завдань. Міжнародні органи, діяльність яких пов'язана з боротьбою з відмиванням коштів, не можуть не враховувати сучасні тенденції. Так, FATF, прагнучи «йти в ногу з інноваційними технологіями та бізнес-моделями у фінансовому секторі та гарантувати, що глобальні стандарти ПВК/ФТ залишатимуться актуальними та ефективними в умовах прискорення цифрової трансформації» [1], підготувала звіт «Можливості та виклики нових технологій для ПВК/ФТ».

Цифрові технології, які супроводжують сучасний бізнес та цифрова економіка в цілому сприяють переказу та накопиченню на офшорних рахунках коштів, отриманих незаконним шляхом. Крім того, модернізуються способи відмивання коштів, адже збільшується кількість можливостей їх приховування. Так, можливим є переказування грошових коштів без участі банку з використанням, наприклад, платіжних сервісів PayPal або Venmo.

В той же час цифрові технології можна розглядати і як інструмент для вирішення проблеми відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом. Вони можуть виступати джерелом розширення можливостей і прозорості, і можуть використовуватися в розслідуваннях, виявленні та припиненні незаконних грошових переказів.

Проведені емпіричні дослідження ряду науковців надають чіткі докази, що збільшення цифрових технологій призводить до зниження ризику відмивання грошей. Причому такі висновки підтверджуються як в країнах з високим рівнем доходу, так і в країнах з низьким рівнем доходу [2]. Саме для останніх характерний нижчий відсоток користувачів Інтернету та значно нижчий рівень впровадження технологій.

Таким чином, використання сучасних цифрових технологій, їх активне впровадження в різноманітні сфери господарської діяльності, крім позитивних наслідків, несе в собі також ряд загроз.

Наразі одним з найбільш суперечливих інструментів, які можуть використовуватися для відмивання коштів, є криптовалюта. Практично одні й ті самі її характеристики науковці та дослідники наводять і як аргументи щодо можливостей її використання для відмивання коштів, і як аргументи щодо відсутності небезпеки зі сторони цієї валюти для вказаних операцій (табл. 1).

Оцінка характерних рис криптовалют щодо можливості їх використання для відмивання коштів

Характеристика	Можливості використання для відмивання коштів	Перешкоди для використання для відмивання коштів
Технологія блокчейн, яка лежить в основі	Незворотність угоди. Застосування технології блокчейн передбачає, що після відправки коштів їх неможливо повернути без участі нового власника	Незмінно прозора природа блокчейну не підходить для відмивання коштів, оскільки вона дозволяє правоохоронним органам більш легко виявляти та відстежувати такі операції в порівнянні якби вони відбувалися з готівкою
Анонімність	Окремі види криптовалют віддають пріоритет конфіденційності транзакцій, існують також сервіси, які пропускають криптовалюту через різні гаманці для ускладнення її відстеження	Частина транзакції можна відстежити. Більшість так званих анонімних криптовалют набагато прозоріше і легше відстежувати, ніж готівку
Регулювання та оподаткування операцій з криптовалютою	Незважаючи на ряд заходів, які вживаються багатьма країнами світу щодо регулювання операцій з даним активом, залишається значна частина питань, яка чітко не визначена на законодавчому рівні, що створює сприятливі умови для використання в злочинних діях	Процес верифікації у цій сфері дуже суворий. Набагато простіше використати більш традиційні схеми, зокрема відкрити банківський рахунок із підробленими документами у невеликому місцевому чи регіональному банку

Така неоднозначна позиція зумовлена недостатнім рівнем дослідження даного інструменту, відсутністю чіткої позиції щодо його визнання в кожній країні. В будь-якому випадку на сучасному етапі основний метод боротьби з відмиванням коштів, що здійснюється з використанням технологій анонімності (VPN, криптовалюти) полягає у послідовному відстеженні. Звичайно, що за умови придбання криптовалюти за готівку або через P2P-сервіси ці процедури значно ускладнені.

Список використаних джерел:

1. Можливості та виклики нових технологій для ПВК/ФТ [Електронний ресурс]. – Париж, 2021. – Режим доступу: <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/opportunities-challengesnewtechnologies-aml-cft.html>
2. Bodescu C.N. The influence of digital technology in combating money laundering [Електронний ресурс] / Bodescu C.N., Achimb M.V., Daniela Rus A.I. // 24th RSEP International Conference on Economics, Finance & Business – Virtual/Online 24-25 February 2022, Holiday Inn Vienna City, Vienna, Austria. – P.8. – Режим доступу: <https://rsepconferences.com/wp-content/uploads/2022/03/Vienna-Book-Abstract-Completed.pdf>

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ОДНА ЗІ СКЛАДОВИХ РОЗВИТКУ СМАРТ-СУСПІЛЬСТВА

А .М. ДИРДА, здобувачка вищої освіти
І (бакалаврського) рівня
Л. В. ДІДЕНКО, канд. екон. наук, доцент
Державний податковий університет
м. Ірпінь, вул. Університетська, 31
lina_dyrda57@ukr.net

Сучасні технології невинно проникають у всі сфери життєдіяльності, останні виклики людству у форматі пандемії COVID-19 трансформували економічні устрої суспільства. Будь які трансформації виступають певним еволюційним етапом, імпульсом суспільного розвитку.

Системна трансформація – структурні, організаційні та функціональні перетворення, які охоплюють весь спектр суспільного життя, його духовну, політичну, економічну та соціальну підсистеми. Трансформаційна економіка передбачає зміну структури економіки й створення нових форм розвитку [1].

Всі трансформації, як правило, проводяться з метою підвищення ефективності, швидкості або зручності, або ж інших позитивних результатів. Водночас, перетворення вже існуючих систем і зміна процесів повинні бути чітко розроблені. Це означає, що цифрові трансформації є системними змінами, тут виключена хаотичність і випадковість перетворень.

Можна стверджувати, що цифровізація є формою прояву системних трансформацій. За загальноприйнятим визначенням, цифрова економіка – це економіка, що базується на виробництві електронних товарів і сервісів високотехнологічними бізнесструктурами і дистрибуції цієї продукції за допомогою електронної комерції [2].

Термін «діджитал-економіка» (digital economy) введений у науковий обіг ще в 1995 р. американським ученим Н. Негропonte [3].

Цифрова економіка – це наслідок структурної зміни глобальної економіки, її віртуалізації, який сприятиме збільшенню темпів економічного розвитку, підвищенню рівня конкурентоспроможності, мотивації підвищення ефективності економічної діяльності. За оцінками експертів [4]. 70% новоствореної вартості протягом наступного десятиліття, буде базуватися на цифрових платформних бізнес-моделях.

Цифровізація реального сектору економіки є головною складовою частиною цифрової економіки та визначальним чинником зростання економіки в цілому, зокрема і самої цифрової індустрії, як виробника технологій. Цифрові технології в багатьох секторах є основою продуктових та виробничих стратегій. Їх перетворювальна сила змінює традиційні моделі бізнесу, виробничі ланцюги та процеси, зумовлює появу нових продуктів та послуг, платформ та інновацій [4]. Переведення аналогових даних в цифровий формат – саме так сприймалося поняття «діджиталізація» на початку свого існування. Проте сучасний світ трактує цей термін як цифрову

революцію масштабного характеру, тобто «діджиталізація» набуває більш широкий спектр значень. Така інтеграція впливає на суспільство в цілому, кидає йому виклики і вимагає від нього рішучих змін та дій. Цифрові технології стали двигуном революційних змін, дали поштовх для створення «розумного суспільства» [1].

Цифрова економіка в першу чергу є основою розвитку суспільства на платформі інформаційно-комунікативних технологій. Вона базується на інноваційних технологіях, які створенні електронною промисловістю. Розвиток та удосконалення цифрової економіки, дає можливість країні виступати на світовому ринку як конкурентоспроможний об'єкт, а також розкривати свій потенціал у сфері інформаційно-цифрових технологій.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що перевагами цифрової економіки є: швидкість отримання потрібної послуги чи товару; зниження вартості продукції, що купується, через зниження кількості посередників. Список переваг цифрової економіки можна продовжувати, проте деякі вчені запевняють, що цифрова економіка має також і недоліки, які повинне подолати суспільство. Серед них: збільшення рівня безробіття на період підвищення кваліфікації робітників; короткочасне зниження продуктивності праці, зумовлене введенням інноваційних технологій; трансформація способу життя. В основному ці виклики короткочасні і можуть вирішуватись досить швидко, за умови прийняття правильних засобів та способів їх подолання.

Отже, можна зробити висновок, що цифрова економіка – це прискорювач розвитку суспільства [4]. Вона застосовується у всіх сферах життєдіяльності людини. Такий процес інтеграція соціальної сфери, економіки, державного управління, бізнесу створює смарт-суспільство, яке є загальним показником розвитку кожної країни. Застосування інформаційно-комунікативних технологій дозволяє добиватися значних економічних успіхів та підвищити рівень життя суспільства.

Список використаних джерел:

1. Тульчинська С.О. Цифровізація як засіб трансформації економіки України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sb-keip.kpi.ua/article/view/199972>
2. Матвейчук Л. О. Цифрова економіка: теоретичні аспекти. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://visnykznu.org/issues/2018/2018econ-4/20.pdf>
3. Карчева Т. Г. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. Міжнародний науково-практичний журнал «Фінансовий простір» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/issue/view/27/27>
4. Кіреєв Д. Б., Розвиток цифрової економіки як елемент стратегії суспільного розвитку в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/1_2019/9.pdf

РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ФАКТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

К. В. ЖУЧЕНКО, здобувачка вищої освіти
І (бакалаврського) рівня

Л. В. ДІДЕНКО, канд. екон. наук, доцент
*Державний податковий університет
м. Ірпінь, вул. Університетська, 31*
zhuchenko67@gmail.com

Фінансові технології або фінтех (англ. мовою від «financial technology», скорочене «FinTech») являють собою порівняно нову галузь не тільки в Україні, але і у всьому світі. У економічній літературі, вважається, що термін «фінансові технології» виник на початку 1990-х рр., коли почала розвиватися мережа Інтернет. Зростання популярності фінтеха почалося у 2008 році, коли світова фінансова криза та її наслідки змусила фінансові компанії скорочувати витрати. У зв'язку з цим почали з'являтися стартапи і нові бізнесмоделі, здатні задовольнити запити вимогливих клієнтів.

Тенденції до цифровізації всіх процесів швидко завойовують прихильність споживачів різноманітних фінансових послуг, зокрема:

- зростає популярність безконтактних розрахунків і токенизованих платіжних карток;

- банки постійно цифровізують свої сервіси з метою підвищення рівня якості обслуговування клієнтів, збереження їхньої лояльності та залучення нових клієнтів;

- збільшуються масштаби електронної комерції;

Вже другий рік поспіль лідером за сферою діяльності українських стартапів є технологічна інфраструктура, тобто безпосереднім продуктом є створення ІТ-рішень для фінансових компаній та банків (рис.1).

Надавачі цього виду послуг складають 22% від опитаних компаній. У 2020 році їхня частка становила 20%. Загалом 23% компаній, створених у 2020-2021 роки відносять себе до галузі Technology and Infrastructure. Частково таку популярність серед бізнесу саме цієї галузі можна пояснити другим роком пандемії, яка змушує переходити бізнеси в онлайн і створює попит на продуктивні компанії, які могли б забезпечити легкість ведення підприємницької діяльності у цифровому просторі [2].

Друге місце також залишається незмінним – платіжні сервіси та перекази, що становлять 19% ринку. Згідно зі статистикою НБУ 9 з 10 операцій є безготівковими. У першому півріччі 2021 року покупки в Інтернеті становили 25% від усіх безготівкових операцій. Тому варто очікувати, що дана сфера буде залишатись в лідерах й надалі.

Компанії, які займаються споживчим кредитуванням складають 14% ринку, в 2020 році було лише 7%. Швидкість онлайн-кредитів, можливість оформлення позики 24/7 та нижчі, ніж у банків вимоги до скорингу, роблять

швидкі кредити популярними серед населення. Попит штовхає пропозицію і посилює конкуренцію серед компаній-представників сегменту.

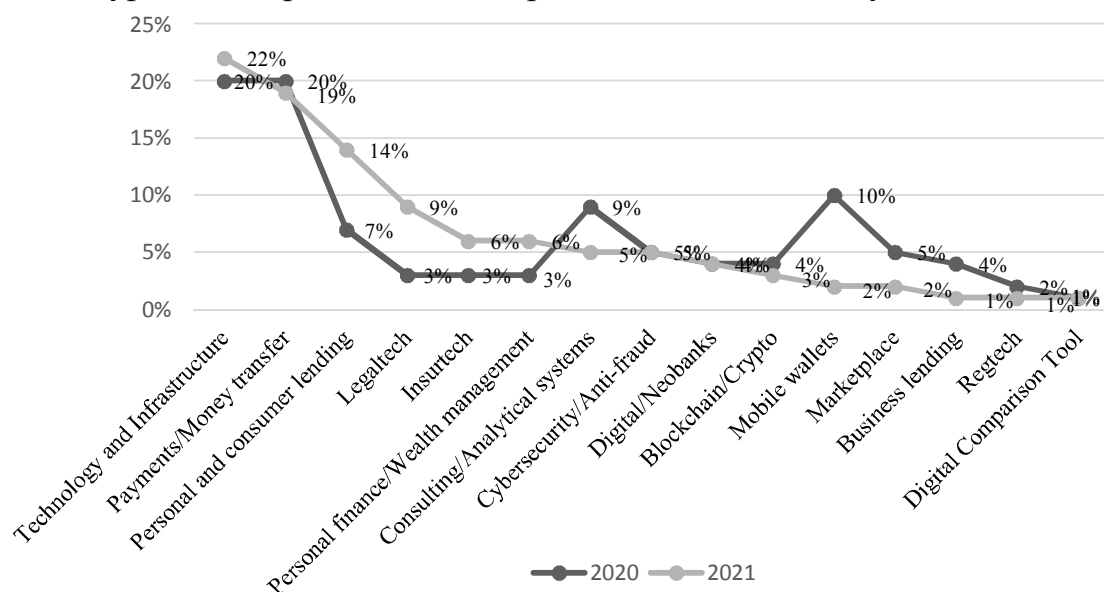

Рисунок 1 Розподіл Fintech компаній за сферами діяльності
Джерело: побудовано автором за даними [1, с. 18]

Пандемічна криза стала ключовим рушієм змін для інвестицій у FinTech упродовж 2020–2021 рр., враховуючи прискорення тенденцій розвитку фінансових технологій. Курс України на повномасштабну діджиталізацію та розуміння слабких сторін поточної діджитал-інфраструктури ставить одним з ключових питань розвитку в Україні сталої FinTech-екосистеми. Для підвищення розвитку FinTech на фінансовому ринку взагалі та підвищення рівень України зокрема на міжнародній арені доцільно поставити мету розвитку країни як світового фінансового центру з виділенням спеціалізації за основними двома напрямками, а саме: на операціях з цінними паперами, страхуванні міжнародних торгових потоків. [3]

Отже, можемо зробити висновок, що одними з визначальних чинників розвитку сучасної фінансової системи є впровадження фінансових технологій та діяльність FinTech-фірм. Використання сучасних цифрових каналів дасть змогу не тільки швидко збільшити залучення населення до фінансового сектору, але й досить швидко масштабувати бізнес фінтех-компаній в Україні.

Список використаних джерел:

1. Каталог фінтех-компаній України 2021. *Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній*. URL: <https://fintechua.org> (дата звернення: 19.10.2022)
2. Як український фінтех розвивався в 2021 році: дослідження UAFC. Веб-сайт. URL: <https://fintechinsider.com.ua/yak-ukrayinskyj-finteh-rozvyvavsvya-v-2021-roczy-doslidzhennya-uafic/> (дата звернення: 19.10.2022)
3. Л. В. Діденко, А. І. Гулей, А. С. Ясентюк Розвиток фінансового ринку України під впливом фінансових технологій. Збірник наукових праць Державного податкового університету: електронне наукове видання. 2022. № 1. URL: <https://dpu.edu.ua/zbirnyk-naykovyhprats> (дата звернення 19.10.2022).

ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ НА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Д. Р. ЩУК, здобувач вищої освіти
I (бакалаврського) рівня

Ю. Ю. ВЕРГЕЛЮК, канд. екон. наук, доцент
Державний податковий університет
м. Ірпінь, вул. Університетська, 31
denisishchuk0@ukr.net

У сучасних умовах розвиток економіки неможливий без впровадження фінансових інновацій. Оцінка сучасного стану фінансового ринку України свідчить про те, що він відстає в своєму розвитку від міжнародних ринків і за різноманітністю фінансових інструментів, і за динамікою основних фінансових показників. Тому активізація розвитку вітчизняного фінансового ринку неможлива без впровадження фінансових інновацій.

Відповідно до Стратегії розвитку фінансового сектора України до 2025 року його основним завданнями є створення ефективної інфраструктури ринку капіталів, ліквідних ринків фінансових інструментів та механізмів зниження ризиків здійснення фінансових операцій, а також інтеграції фінансового ринку у світовий фінансовий простір. Практичне втілення окреслених завдань невіддільне від створення і впровадження новітніх фінансових інструментів, сучасних інноваційних процесів і технологій.

Так, впродовж останніх трьох років активно розвивається в Україні FinTech. Серед них є як стартапи, так і більш зрілі надавачі послуг. Відмітимо, що наймасовіший ринковий сегмент в українському FinTech становлять платежі та грошові перекази. В цій сфері працює понад 30% усіх стартапів. Зауважимо, що сутність FinTech доцільно окреслити взаємозв'язком двох основних компонент: інновацій, які засновані на технологіях традиційного банківського сектору; нових моделей надання фінансових послуг [2].

Поширення негативного впливу світової пандемії корона вірусу сприяло активізації впровадження різноманітних цифрових технологій у роботу фінансових ринків. Дослідження The Harvey Nash / KPMG CIO Survey 2020 стверджують що поширення COVID-19 активізувало різке зростання інвестицій у цифрові технології на фінансових ринках [1].

За останні 2 роки, також, слід відмітити суттєвий розвиток законодавчої бази, яка регулює Fintech ринок та сприяє її активному розвитку. Так, 30 червня 2021 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про платіжні послуги», який є підґрунтям для комплексного оновлення платіжного ландшафту України, а також прискорює інтеграцію українського платіжного ринку з європейським. Одним із найважливіших нововведень, що стало можливим завдяки закону, є впровадження в Україні відкритого банкінгу (Open banking).

Варто розглянути, платформу для тестування інноваційних послуг, технологій та інструментів на платіжному ринку – регуляторна пісочниця. Функціонування цієї платформи передбачає тісну взаємодію регулятора зі стартапами та провідними учасниками ринку для кращого розуміння їхніх потреб.

17 лютого 2022 року було прийнято ЗУ «Про віртуальні активи». Цей закон дасть змогу запустити ринок віртуальних активів в Україні. Іноземні та українські криптокомпанії зможуть працювати офіційно та сплачувати податки, а українці отримають зручний та захищений доступ до світового ринку віртуальних активів. Загалом оновлення законодавства вкрай важливе для фінансового ринку та Fintech екосистеми.

Також простежується тенденція до розвитку таких фінансових інновацій, як сек'юритизація, розподіл та об'єднання фінансових контрактів, розвиток каналів розподілу нових фінансових послуг. До головних переваг від імплементації фінансових інновацій на фінансовому ринку можна виокремити:

- розширення переліку фінансових послуг та продуктів на фінансовому ринку;
- підвищення конкурентоспроможності фінансових інституцій, що реалізують фінансові інновації;
- формування додаткових джерел отримання доходу від операцій на фінансовому ринку;
- клієнтоорієнтовність фінансової установи, це допоможе розширенню клієнтської бази;
- робота у нових сферах фінансового ринку, що дозволяє знімати «перші вершки» та підвищувати показники ефективності діяльності учасників ринку [3].

Отже, розвиток та широке поширення інноваційної діяльності допоможе найбільш ефективно виконати досягнення поставлених завдань, що покладено на фінансовий ринок, а також сприятиме активізації усіх процесів економіко-соціального зростання завдяки впровадженню інноваційних фінансових продуктів та технологій вітчизняного фінансового ринку.

Список використаних джерел:

1. Вергелюк, Ю. (2022). Потенціал використання блокчейн технологій на фінансовому ринку. *Економіка та суспільство*, (38). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-15>.
2. Шевчук Ю. В. Оцінка використання фінансових інновацій на фінансовому ринку України. *Економіка та держава*. 2019. № 5. С. 39–44. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4322&i=7> (дата звернення 17.10.2022).
3. Іоргачова М.І., Ковальова О.М. (2019) Інвестиційно-інноваційна модель фінансового ринку України в умовах трансформації. *Інвестиції: практика та досвід*, (10), 22-26. URL: <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/9012> (дата звернення 17.10.2022).

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Л. А. КОЗАЧЕНКО, канд. екон. наук, доцент

kozachenko15@ukr.net

Є. Є. НЕХАЙЧИК, студентка

Миколаївський національний аграрний університет

54000, Україна, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

nehay4ikelisaveta@gmail.com

Основним чинником, що впливає на діяльність бізнесу в умовах цифрової економіки, стає обробка значних масивів даних, представлених у цифровому форматі. Застосування результатів аналізу цих даних може підвищити ефективність бізнесу та вивести його на якісно новий рівень.

У світі цифрова трансформація одна із основних чинників світового економічного зростання. Використання інформаційно-комунікаційних технологій як провідного інструменту цифровізації у багатьох галузях не тільки змінює життя людей, а й трансформує економічні структури.

Необхідно відзначити, що в першу чергу цифровізація бізнесу необхідна для компаній, що працюють у жорсткому конкурентному середовищі. Для таких компаній затримка на етапі цифровізації чи відмова від неї, може призвести до поразки у конкурентному середовищі. По-друге, це компанії, які у своїй галузі вдаються до великих масивів даних. На сьогоднішній день вартість цифрової трансформації бізнесу є значною, проте вона виправдовує витрати вже в перші місяці після інновацій. Це відбувається за рахунок зменшення витрат на традиційне обслуговування та ресурси з боку персоналу та матеріалів [1].

Бухгалтерський облік є вагомим показником економічної політики компанії і відображає зміст її майнового та фінансового стану. Бухгалтерський облік здатний надати інформацію не лише про структуру майно та фінансове становище фірми, а також відобразити ефективність фінансово-господарської діяльності, та надати об'єктивну оцінку вартості бізнесу.

Цифровізація бухгалтерського обліку – це створення нових, і модернізація застарілих програм систематизації, аналізу та розрахунку показників [1]. Трансформація облікових процесів цифрового спрямування, з урахуванням особливостей галузі діяльності (торгівля, послуги, переробна промисловість, сільське господарство, інші), сприяє впровадженню та розкриттю комплексу цифрових технологій конкретного підприємства.

Наразі в Україні впроваджено функціонування Системи фінансової звітності, що передбачає подання фінансової звітності суб'єктами, які складають її за Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), в уніфікованому електронному форматі Inline XBRL (від англ. eXtensible Business Reporting Language – «розширювана мова ділової звітності»),

підготовленої відповідно до Таксономії UA XBRL МСФЗ за принципом «єдиного вікна» [1].

Фахівці бухгалтерських служб звикли отримувати дані з одних систем, обробляти їх в форматі Excel і завантажувати результати обробки в інші системи. Структурні підрозділи часто використовують власні інформаційні системи (ERP, CRM), а також різноманітні бухгалтерські програми. Система CRM (Customer Relationship Management). Ця система відображає модель взаємодії з клієнтами. Вона спрямована на обґрунтування основних напрямків діяльності, пов'язаних з підтримкою продажів, ефективним маркетингом і якісним оперативним обслуговуванням клієнтів. Система ERP (Enterprise Resource Planning). Призначена для планування і управління ресурсами підприємства [2].

У цифровізації бухгалтерського обліку дослідниками М. Б. Кулиничем, І. О. Матвійчуком, А. Т. Сафаровою виявлені такі позитивні аспекти [3]:

1. Ефективність фінансово-господарської діяльності.
2. Швидкість обробки даних та інформації.
3. Налагодження віддаленої роботи.
4. Інформаційна безпека. Зі зростанням цифровізації, зростає потреба у безпеці та надійності зберігання даних.
5. Зниження витрат на утримання бухгалтерського апарата.

Варто акцентувати, що цей показник не є скороченням чисельності працівників організації, навпаки, він свідчить про підвищення кваліфікації або перекваліфікації співробітника на професію майбутнього. Наприклад, з професії бухгалтер перенавчитися на фінансового інженера. Нові економічні та технологічні умови вимагають створення та реалізацію підходів щодо сприяння громадянам у освоєнні ключових компетенцій цифрової економіки, забезпеченні масової цифрової грамотності та провадження освіти протягом усього життя.

Отже, необхідність цифрової трансформації бізнесу зростає, особливо такого важливого відділу, як бухгалтерія, адже на основі своєчасності обліку фінансових даних формується достовірна інформація як для інвесторів, так і власників бізнесу щодо фінансово-господарської діяльності компаній.

Список використаних джерел:

1. Панасюк В., Бурденюк Т., Мужевич Н. Особливості цифрової трансформації обліку. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 1 (68). С. 70-76.

2. Пуцентейло П. Р. Основні вектори розвитку бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки [електронний ресурс] / П. Р. Пуцентейло, А. В. Довбуш // статистика, облік, аналіз та аудит. – 2021. – режим доступу до ресурсу: <http://inneco.org/index.php/inneco.ua/article/view/781>.

3. Кулинич М.Б., Матвійчук І.О., Сафарова А.Т., Герасименко Т.О. Діджиталізація обліку, аналізу та оподаткування в системі управління підприємством. *Вісник Львівського торговельно- економічного університету. Економічні науки*. № 64, 2021. С. 57-63.

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

І. І. КОЛОБЕРДЯНКО, канд. екон. наук, доцент
koloberdjanko@ukr.net

Д. П. КОТУХОВ, студент 1 курсу магістратури
Запорізький національний університет
69600 Україна, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66
soultwister01@gmail.com

Безмежний потенціал та масове розповсюдження цифрових технологій у сучасному світі відкрили нові можливості у сфері реклами, опрацювання даних та використання їх у цілях бізнесу і призвели до глобальної цифровізації у багатьох сферах економіки. На сьогодні кожен сектор тією чи іншою мірою покладається на можливості інтернету чи інші цифрові технології для ведення своєї діяльності. Держава та бізнес можуть з легкістю використовувати ці можливості для покращення економічного становища, створення нових робочих місць та підвищення якості управлінських функцій на всіх рівнях.

Стрімкий розвиток цифрових інновацій значною мірою вплинув і на світову економіку – діджиталізація змінила характер міжнародної торгівлі, що в умовах глобалізації стає визначним фактором на користь цього явища. Цифрові мережі дають змогу компаніям активно торгувати в інтернеті, особливо ІТ, освітніми, фінансовими та професіональними послугами, а нові цифрові послуги – такі як хмарні обчислення, стають важливим інноваційним підґрунтям для функціонування багатьох сучасних компаній, діяльність яких базується на цифрових технологіях. Підприємства також можуть використовувати ці технології у цілях імпорту та експорту, що є чудовою можливістю для малого і середнього бізнесу в країнах, що розвиваються. Використання цифрових платформ та допоміжних технологій, таких як механізми онлайн-оплати відкривають широкі можливості для взаємодії зі споживачами по всьому світі [1].

Україна також давно увійшла у список країн, підприємства якої використовують переваги і можливості цифрової економіки. І хоча більшість підприємств давно мають на озброєнні цифрові технології, загалом ця тенденція не набула повсемісного розповсюдження. Така ситуація зменшує потенціальну конкурентоспроможність української економіки, так як державні програми розвитку глобально не передбачають прямування у цьому напрямку. З цієї точки зору, для подальшого розвитку необхідно створити сприятливі умови для взаємодії бізнесу та держави і подальшої цифровізації та діджиталізації нашої економіки [2].

Отже, цифрові технології поступово входять на ринки України та світу, постійно нарощуючи свій вплив на світову економіку. За прогнозами фахівців компанії Huawei (одної з найбільших у світі, яка займається розробкою електротехнічних пристроїв та програмного забезпечення) спільно з дослідниками із Оксфордського університету, надалі обсяги цифрової економіки у світовому ВВП будуть тільки зростати (рис. 1).

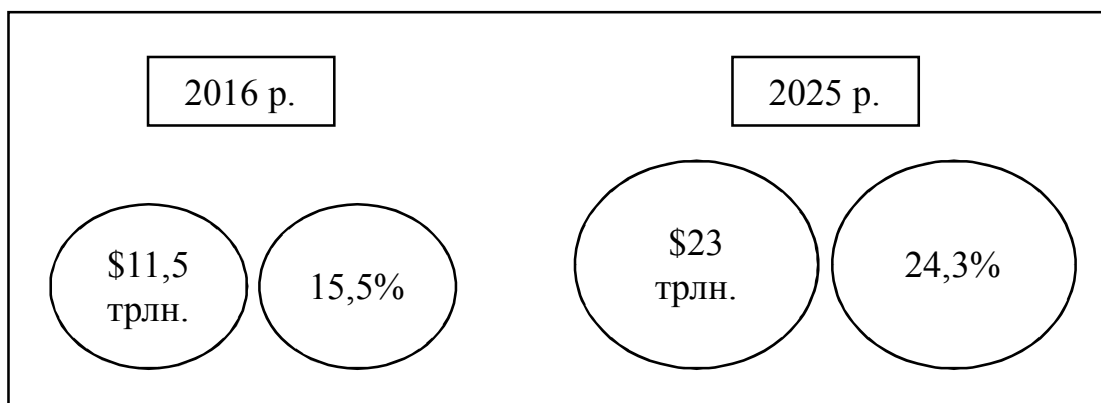

Рисунок 1 Частка цифрової економіки у світовому ВВП, %
Джерело: складено на основі [3].

Слід зазначити, що за цим прогнозом, у 2025 році розмір цифрової економіки буде займати вже майже четвертину світового обсягу ВВП. Такі прогнози, звісно є досить оптимістичними, але слід також пам'ятати що глобальний перехід до цифрової економіки спровокує ряд ризиків та недоліків майбутньої економічної системи. Зокрема, цифрові мережі можуть бути схильними до кібератак, може виникнути високий рівень безробіття, так як цифрові технології відкриють шлях до автоматизації безлічі процесів, також може виникнути проблема підвищення кваліфікації персоналу, у зв'язку з появою нових технологій, взаємодія з якими потребує особливих знань, навичок та умінь. Перелічені проблеми не єдині, тому на шляху до повної цифровізації потрібно буде також врахувати можливість їх прояву, та завчасно підготувати низку заходів, які будуть їм протидіяти.

Підсумовуючи вищевказане, слід зауважити, що цифровізація в Україні набула певного поширення, але в країні не вистачає дієвої інфраструктури, яка могла б ефективно окреслити подальший шлях її розвитку. Загальні світові тенденції цифровізації набирають обертів, займаючи все більшу частину світового ВВП, надаючи бізнесу нові можливості у реалізації свого потенціалу. Та попри всі переваги, які може надати цифрова економіка слід пам'ятати і про потенційні ризики та вади, на протидію яким слід прийняти ефективні превентивні рішення.

Список використаних джерел:

1. Brookings. About the digital economy and trade project (дата звернення 26.10.2022). URL: <https://www.brookings.edu/about-the-digital-economy-and-trade-project/>

2. Марченко О. Цифрова економіка в Україні: основні тенденції та перспективи розвитку. Галицький економічний вісник. 2020. С. 38.

3. Global connectivity index. Digital Spillover. Measuring the true impact of the digital economy. - Huawei, Oxford Economics. (дата звернення 26.10.2022). URL: https://www.huawei.com/minisite/gci/en/digital-spillover/files/gci_digital_spillover.pdf

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ж. А. КОНОНЕНКО, доцент,
Е. О. НАУМОВ, здобувач вищої освіти
Полтавський університет економіки і торгівлі
Україна, м. Полтава
konon_ukr@ukr.net

Втілення цифровізації в економічне середовище та безпосередньо в бізнесу діяльність стає ядром діджиталізації сьогодення. Використання цифрових технологій запускає модернізацію традиційних секторів економіки та стимулює появу нових інноваційних галузей, які прискорюють економічне зростання та підвищують конкурентоспроможність країни у світовій економічній системі.

Метою нашого дослідження стало пошук шляхів вирішення проблемних питань впровадження цифрових можливостей у реальному секторі економіки.

Наявність ресурсів, насамперед фінансових, залишається основною потребою будь-якого бізнесу. На думку людей, які вже володіють бізнесом, основні перешкоди у розвитку бізнесу є [3]:

- мала кількість необхідного числа клієнтів, що мають характеристики платоспроможності на ринку – 62 %;
- непередбачуваність розвитку обставин в Україні і на внутрішньому ринку – 48%;
- відсутність достатнього рівня фінансів – 43 %;
- несподівані дії держави, які можуть зіпсувати стан бізнесу – 29%;
- недоступність кредитних фондів, у тому числі – програми 5-7-9, кредитів під 0% тощо – 28%;
- зруйнованість ланцюгів постачання – 26%;
- не достатньо дійова, довга і дорога логістика – 23%.

Опитування UNITY «Експрес-оцінка сучасних шляхів розвитку молодіжного підприємництва» (04-05.2022) виявило основні недоліки молодих підприємців, які суттєво не відрізняються від проблем усіх підприємців країни. Серед них:

- скорочення попиту на товари і послуги;
- зруйновані ланки постачання;
- підвищення вартості матеріалів, товарів і послуг;
- збільшення ціни на техніку та обмежена пропозиція;
- погіршенні витрати;
- витрачання працівників;
- витрачання клієнтів і ринків збуту;
- втрачені чи пошкоджені активи;
- вичерпані оборотні фінанси і економія;
- вузький доступ до фінансів [2].

Опитування Європейської бізнес-асоціації також засвідчує погіршення оцінки підприємцями власної фінансової стійкості. 34% повідомляють, що їх грошових резервів вистачить на кілька місяців (40% - у квітні 2022 р.). 12% мають резерви на один місяць, а решта 12% - на півроку. Лише 5% мають фінансові резерви на рік та більше. 29% компаній відзначили нестачу фінансових резервів.

Серед ключових бізнес-рішень на 2022-2023 роки власники виділили такі:

- шукання нових клієнтів / каналів продажів – 68%;
- зменшення витрат – 52%;
- шукання фінансування – 41%;
- запуск нових напрямів бізнесу – 35%;
- антикризове керування – 33%;
- шукання партнерів на зовнішніх ринках – 32%;
- зростання експорту – 30%;
- отримання боргу з клієнтів – 21%;
- зменшення персоналу – 20%.

Про скорочення персоналу говорять і представники МСБ, опитані Європейською Бізнес Асоціацією. 39% респондентів сказали, що будуть змушені звільнити працівників, 22% сказали, що скоротять зарплату.

Головною метою цифровізації є досягнення цифрової трансформації існуючих та створення нових секторів економіки, а також перетворення сфер життя на нові, більш ефективні та сучасні. Таке зростання можливе лише шляхом інтеграції ідей, дій, ініціатив та програм, пов'язаних із цифровізацією, зокрема, у національні, регіональні, галузеві стратегії та програми розвитку. Цифрова трансформація бізнесу передбачає реструктуризацію системи управління організацією бізнесу та прийняття ряду управлінських рішень, а саме через призму вибору методу цифрової трансформації. Є два шляхи: перший – це шлях поступової трансформації, який вважається неефективним, оскільки зміни в цифрових технологіях відбуваються занадто швидко. Другий – стрибкоподібний і більш ризикований, під час якого фірми якнайшвидше нарощують свої внутрішні технологічні можливості за вектором розробки цифрової стратегії компанії та повної зміни існуючої бізнес-моделі [1].

В умовах цифровізації суб'єкти господарювання мають можливість формувати власну особливу систему взаємодії не лише зі споживачами продукту, а й з ресурсопровайдерами, органами державної влади та іншими зацікавленими особами в режимі онлайн через цифрові канали. Для цього, наприклад, можна використовувати соціальні мережі чи створювати власні спільноти цифрових користувачів. Прикладами форматів електронної взаємодії між різними суб'єктами є: надання маркетингових та інформаційних послуг через Інтернет, електронні аукціони, електронні послуги, електронні розрахунки за платежами, електронний документообіг з використанням ЕЦП, електронні операції, електронна реєстрація та ідентифікація, електронна звітність та ін.

Проте практичне використання величезних можливостей, які відкриває цифровізація, потребує цифрових трансформацій у діяльності суб'єктів господарювання. Насамперед, йдеться про зміну ціннісних орієнтацій у бік більшої орієнтації на потреби клієнта, а також організацію діяльності на основі відкритості, гнучкості, креативності організаційних процесів, нелінійності ієрархічних ланцюгів управління. Суб'єкти господарювання повинні не лише поступово впроваджувати сучасні цифрові технології, обладнання чи програмне забезпечення в бізнес-процеси, працювати над створенням нових цифрових або оцифрованих продуктів і послуг, а й трансформувати систему управління, методи комунікації та корпоративну культуру, зрештою сформувати принципово нову бізнес-модель.

Зараз цифрові технології впроваджуються як частина бізнес-процесів, і їх широке використання спостерігається у всіх сферах життя, оскільки:

1) експоненціальне зниження витрат у поєднанні з існуючими хмарними сервісами зменшує капіталовкладення, необхідні для відкриття бізнесу;

2) їх застосування знижує витрати, підвищує продуктивність і ефективність прийняття рішень;

3) вони стають дешевшими і, отже, доступнішими завдяки безкоштовному контенту та послугам (завдяки низьким граничним витратам): користувачі платять лише частину вартості, створеної в цифровій економіці;

4) з їх допомогою можна створювати унікальні вироби, які повністю адаптуються до вподобань замовника [3].

Список використаних джерел:

1. Красножон С., Небилиця А. Розроблення цифрової стратегії підприємства. https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/36209/Ipspr_3-21_47.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2. Маркевич К. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv>

3. Мельничук Г. Цифровізація як джерело нових можливостей для розвитку підприємництва. URL: <https://www.forum-ekonomiczne.pl/en/%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F-%D1%8F%D0%BA>

АСИМЕТРИЧНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

М. В. КУДЕНЦОВА, студентка
*Науковий керівник: ФЕДОТОВА Т. А., канд. екон. наук, доцент,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
50005 Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Трамвайна 16
office@donnuet.edu.ua*

Постіндустріальна епоха розвитку людських економічних взаємовідносин, що знаходиться під впливом глобальних викликів та інституціонально-структурних змін, характеризується новим інституційно-організаційним форматом. Даний формат покликаний посилити інноваційний розвиток і створити глобальний простір інновацій у результаті трансформації світсистеми. В глобалізованому світі ХХІ століття, вдале поєднання індустріального та постіндустріального способів виробництва вже визначило появу нового суспільно-технологічного способу виробництва, що базується на інтелектуально-інноваційному й інформаційно-технологічному укладі [2].

Подальший розвиток національного господарства значною мірою залежить від ступеня впровадження інноваційних технологій виробництва. Стимулювання та активізація інноваційної діяльності підприємств стає однією з його передумов. Але в умовах невизначеності та макроекономічної нестабільності суб'єкти господарювання стикаються із серйозними перешкодами. Необхідне створення таких умов господарювання, що стимулюють інноваційну діяльність та сприяють зростанню економічного потенціалу національної економічної системи [4].

Не викликає сумнівів той факт, що одним із чинників зростання конкурентоспроможності та ефективності економіки на всіх її рівнях є впровадження інновацій. Потрібна чітка інноваційна політика держави, яка повинна включати стимулювання інновацій на державному та регіональних рівнях, долучення до глобальних інноваційних мереж, залучення інвестиції у науково-дослідні роботи, удосконалення регулятивного середовища, визначення пріоритетів інноваційного розвитку на державному і регіональному рівнях, тощо [3].

Використання інноваційних технологій, поєднання цифрового і матеріального аспектів виробництва, інвестування в освіту набувають великого значення для підвищення конкурентоспроможності як на рівні підприємств, так і держави в цілому. За результатами аналізу визначено ефективні механізми та перспективні тенденції розвитку інноваційних економік:

- діджиталізація та цифровізація, застосування цифрових технологій для оптимізації бізнес-процесів. Трендом Четвертої промислової революції є проникнення цифрових технологій в економіку. Додана вартість

створюється в ІТ-галузі, що збільшує мобільність бізнесу. Найбільш сприятливий податковий клімат для залучення інвестицій у розвиток ІТ-сектору створили США, де Кремнієва долина стала платформою для передових розробок і застосування ІТ-продуктів;

- роботизація як відповідь на глобальні демографічні зміни, що полягають у старінні населення і збільшенні навантаження на працевлаштовану частину людства (одна працездатна людина забезпечує три особи пенсійного віку). Намагаючись попередити негативні наслідки старіння населення, провідні країни світу заохочують розвиток роботизації та збільшення інвестицій у цифрову економіку. Світова економічна криза, пов'язана з пандемією, у середньостроковій перспективі стане стимулом та прискорювачем робототехнічного виробництва. Збільшується попит на робототехніку у сфері охорони здоров'я. У пік пандемії вироблено 30 нових моделей дезінфекційних роботів. Ситуація з пандемією доводить, що роботи можуть звільнити працівників від фізичного навантаження та забезпечити безперебійне виробництво, що є основою стабільного надходження грошових ресурсів до бюджету країни;

- відновлювальна енергетика стає світовим трендом. Однак вона негативно впливає на благополуччя країн, які залежать від видобутку газу, нафти, вугілля. Актуалізує питання використання відновлювальної енергетики роботизація, ефективний розвиток якої залежить від нових джерел енергії;

- конвергенція технологій та знань є фундаментальним базисом Четвертої промислової революції. Наукові аналітики прогнозують перехід від третинного до четвертинного сектору економіки, а в майбутньому й до п'ятеринного;

- віртуалізація світу та штучний інтелект мають найбільший потенціал кардинально змінити суспільне життя, зробивши його ефективнішим та продуктивнішим [1];

Таким чином, глобалізація відкриває можливості для подолання технологічного розриву і впровадження інновацій для зростання конкурентоспроможності всіх суб'єктів національної економіки і на рівні країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Волощук В. Р. Інвестування інноваційного розвитку підприємств АПК: теорія, методологія, практика: дис. д-ра екон. наук: 08.00.04. Кам'янець-Подільський, 2021. 465 с.

2. Краус Н. М. Інноваційна економіка в глобалізованому світі: інституціональний базис формування та траєкторія розвитку: монографія. К.: Аграр Медіа Груп, 2019. 492 с.

3. Людвік І.І. Інноваційний розвиток України в умовах глобалізації економічного простору. *Держава та регіони*. 2022. № 2 (125). С. 36-40.

4. Кубатко О. В., Омеляненко Ю. О. Інноваційний розвиток підприємств в умовах економічної нестабільності. *Механізм регулювання економіки*. 2015. № 2. С. 54-60.

ПИТАННЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕСУ: ДОСВІД ФІНЛЯНДІЇ

Р. В. ЛИТВИНСЬКИЙ, аспірант
Інститут економіки промисловості НАН України
03057 Україна, м. Київ, вул. Марії Капніст, 2
Romanlitvinsky1990@gmail.com

У 2022 р. Фінляндія очолила Індекс цифрової економіки та суспільства (DESI), що є щорічною оцінкою цифрового розвитку в країнах ЄС [1]. У дослідженні DESI фахівці оцінили прогрес цифровізації у таких сферах, як людський капітал, зв'язок, інтеграція цифрових технологій та цифрові державні послуги. Фінляндія лідирує за більшістю цих індикаторів: її підсумковий бал становить 69,6 зі 100 (для порівняння: середній показник по ЄС становить 52,3).

Фінляндія займає перше місце в інтеграції цифрових технологій у бізнес- та електронну комерцію, де близько 82% фінських малих і середніх підприємств (МСП) мають принаймні певний базовий рівень використання цифрових технологій. Це значно перевищує середній показник по ЄС (55%). Крім того, фінські компанії продовжують активно впроваджувати передові технології: 66% з них використовують хмарні рішення, а 16% інтегрують у свою діяльність технології штучного інтелекту. Зазначені показники є вдвічі більшими, ніж аналогічні середні по ЄС.

Фінляндія займає друге місце у сфері цифрових державних послуг. За статистичними даними, 92% фінських інтернет-користувачів використовують послуги електронного уряду, попередньо заповнені форми (90%) та онлайн-сервіси як для фізичних осіб, так і для підприємств (90% і 93% відповідно), у той час як середні показники по ЄС становлять 75% і 82% відповідно.

Найбільшу частку фінських компаній (93%) складають мікропідприємства (переважно сімейний бізнес). Це не заважає країні йти в авангарді міжнародної цифровізації та підвищувати конкурентоспроможність компаній за допомогою цифрових технологій.

Для сприяння процесам цифровізації Міністерство економіки та зайнятості Фінляндії (MEAE) запустило проєкт Real-Time Economy (RTE), який має діяти впродовж 2021-2024 рр. [2]. Основну увагу в проєкті приділено пріоритетним ініціативам, які прискорюють цифрову трансформацію та формують сприятливий та перетворюючий вплив на суспільство. Однією з основних цілей RTE є створення умов фінським компаніям для їх оптимального адаптивного переходу на цифрові технології у режимі реального часу. Очікується, що здатність компаній оцифрувати

рахунки-фактури та квитанції, а також здійснювати електронну передачу бізнес-інформації у режимі реального часу значно підвищить продуктивність й економічність бізнес-процесів.

Практика інновацій стає все більш поширеною на підприємствах усіх розмірів, але найчастіше застосовується в середніх компаніях, тобто з чисельністю зайнятих не менше 250 осіб. У 2018-2020 рр. у цій категорії частка тих компаній, що займаються інноваційною діяльністю, становила 77%.

Фінляндія вважається найкращою країною для стартапів, де створені сприятливі умови для розвитку МСП [3]. Державні рішення дозволяють зменшити кількість бюрократичних процедур при створенні, функціонуванні та інвестуванні у фінські стартапи. Тому іноземні інвестори зацікавлені у фінансуванні фінських компаній.

Фінські стартапи залучили найбільше коштів у 2018 р., загальний обсяг фінансування становив 479 млн євро. Іноземні інвестиції становили 208 млн євро, і з кожним роком їх обсяги продовжують зростати.

Як цікаві приклади інноваційних стартапів, створених протягом останніх 5 років, можна згадати про Color The Minds (використання віртуальної реальності в освітніх технологіях для підвищення ефективності навчання), Comparables.ai (використання штучного інтелекту для дослідження ринку та індустрії фінансових технологій), Aatos.app (цифрові юридичні послуги, що дозволяють зменшити час та роблять зручнішим звернення до адвоката), IPRally (використання штучного інтелекту та інформаційних технологій у процесі пошуку патентів), Iconicchain (використання блокчейну для зберігання та відстеження даних, документів і записів).

Фінляндія була першою країною ЄС, яка запровадила концепцію національної інноваційної системи як основного елемента науково-технічної політики. Вже в середині 2000-х рр. її мета була сформульована як «створення суспільства загального блага», що означало не лише зростання матеріальних благ, а й якості життя: можливість отримати якісну освіту та медичне обслуговування, сприятливі умови праці, гідну старість, відчуття безпеки і т. ін.

На практиці це означало збільшення кількості компаній, заснованих на інноваціях і ноу-хау, зміцнення дослідницьких організацій та активну державну підтримку технологічного розвитку компаній.

Раціонально побудована система наукових організацій, ефективна взаємодія з бізнесом і довгострокові інвестиції в науку, інновації та освіту дозволили Фінляндії за короткий час увійти до числа високорозвинених постіндустріальних країн. Сьогодні це одна з найстабільніших країн у світі, що має сприятливе динамічне бізнес-середовище та конкурентоспроможну інноваційну економіку. Тож практичний досвід Фінляндії доцільно використовувати при розробці управлінських рішень щодо цифрової трансформації українського бізнесу.

Список використаних джерел:

1. The Digital Economy and Society Index (DESI). URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>.
2. Finland aims to become a pioneer in the digital economy by 2030: The Real-Time Economy project promotes digitalization. URL: https://www.prh.fi/en/uutislistaus/2021/P_23600.html.
3. Why Finland is the promised land of startups? URL: <https://www.edunation.co/blog/why-become-an-entrepreneur-in-finland/>.

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ НА РОЗВИТОК СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

М. А. МАЩЕНКО, д-р екон. наук, професор
*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця
61166 Україна, м. Харків, пр. Науки, 9а
mmashchenko@ukr.net*

Економіка та цифрове суспільство – це терміни, які були частиною Стратегії «Європа 2020». Розвиток цифрової економіки та суспільства є одним із чинників зростання. Інформаційні технології, важливість яких для процесів розвитку виражається в їхньому динамічному зростанні, відіграють особливу роль у досягненні економічного, соціального і навіть цивілізаційного прогресу.

Сучасна економічна система змінюється під впливом технологічних, економічних та соціальних змін. Мова йде про формування нових соціально-економічних стратегій. Відбувається зміна технологічної парадигми, моделі управління та суспільних норм.

Головною тенденцією сучасного розвитку економіки є проникнення інформаційних технологій у різні сфери діяльності людства. Сфери економіки, в основі яких інформаційні та комунікативні технології, мають назву цифрова економіка. Цифровізація економіки на сучасному етапі є важливим фактором зростання продуктивності праці і підвищення якості життя.

Є докази того, що цифрові технології позитивно впливають на економіку та соціальний добробут.

Цифрова трансформація вплинула на суспільство на різних рівнях, головним чином на рівнях економіки та управління. Численні впровадження цифрових технологій останнім часом стимулювали величезний трансформаційний процес, який називається цифровізацією. Цифровізація допомагає суспільству обробляти, виробляти, передавати та ділитися всіма видами даних та інформації.

Отже, цифрова економіка – це економіка, в основі якої інформаційні та комунікативні технології та виробництво електронних товарів та послуг.

Однак цифрова трансформація не відбулася миттєво або є одноразовою подією, незважаючи на її швидкі темпи. Це відбувалося поступово і викликано трьома різними хвилями технологічної революції та інновацій.

Перша хвиля - прийняття і впровадження вдосконалених технологій, таких як системи управління інформацією, автоматичні системи звітності та моніторингу ефективності бізнесу, широкосмуговий зв'язок, голосовий зв'язок, у тому числі фіксований і мобільний. Усі ці технології допомогли отримати доступ до інформації віддалено.

Друга хвиля дозволила великій мережі з'єднати споживачів і підприємства на новому рівні для купівлі, продажу та розповсюдження послуг.

Отже, друга хвиля трансформувалася в третю, яка охопила більш просунуті технології, такі як Інтернет речей, штучний інтелект, робототехніка та сенсори. Уся ця прогресивна розробка була зосереджена на покращенні обробки інформації, автоматизації повсякденних завдань у бізнес-організаціях, а також урядах, а також на підвищенні точності процесу прийняття рішень організаціями.

Бергер Т. і Фрей С. припускають, що цифрова трансформація вплинула на суспільство на різних рівнях, головним чином на економічному. Автоматизація різних бізнес-операцій, таких як збільшення виробництва, скорочення витрат і вдосконалення операційної системи, додала величезну вигоду для сталого розвитку бізнесу.

Цифрова економіка відкриває нові можливості для бізнесу та ринку праці. Широкий і різноманітний спектр послуг, які пропонує цифрова економіка, створив численні нові робочі місця, які вплинули як на ринок підприємництва, так і на ринок праці. Цифрова економіка використовує величезну кількість даних та інформації для своєї операційної системи, яка допомогла ефективніше надавати державні послуги, такі як охорона здоров'я та освіта. Стала цифрова економіка також вплинула на механізми соціального управління, підвищивши якість взаємодії між урядами та їх громадянами [3].

І, нарешті, іншим впливом цифрової економіки є соціальні стосунки та людська поведінка, що забезпечує соціальну інтеграцію та спільні можливості спілкування. Цифрова економіка постійно трансформується та поширює інновації.

Отже, щоб досягти стійкої цифрової економіки, цифровізацію слід сприймати як два процеси одночасно: дослідження та розробку, еволюцію через інновації серед споживачів, підприємств та урядів, які впроваджують технології.

Список використаних джерел:

1. Mashchenko M.A. Digitalization of the economy in the global economic space digitalization of the economy in the global economic space // Менеджмент ХХІ століття : глобалізаційні виклики : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 19 травня 2022 р. м. Полтава.

2. Мащенко М. А. Цифровізація економіки як тенденція сучасного розвитку // Сучасний стан, проблем та перспективи розвитку бізнесу, фінансово-кредитних та облікових систем: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2022 року) м. Харків.

3. Berger T., Frey C.V. Industrial renewal in the 21st century: evidence from US cities. *Reg Stud.* (2017) 51:404–13. doi: 10.1080/00343404.2015.1100288

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

К. МИРОШНИЧЕНКО, здобувач ВО, група E2021-1
Науковий керівник: МАТВЄЄВА Н. М, канд. екон. наук, доцент
зав. кафедри економіки та маркетингу
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
myroshnychenko.kateryna@kname.edu.ua

Розвиток цифрової економіки на сучасному етапі вийшов на новий рівень, який характеризується активним зростанням використання високотехнологічних цифрових продуктів в усіх галузях економічної діяльності та суспільного життя. Активний розвиток цифрових трансформацій відбивається на змінах в підходах до організації виробництва, створення новітніх бізнес-моделей діяльності, активного використання сучасних цифрових продуктів. Проголошені в Україні принципи цифрової трансформації, які передбачають доступність, цільове призначення, свободу інформації, відкритість та співпрацю, стандартизацію, довіру та безпеку, комплексність, відповідають загальносвітовим тенденціям і розкривають нові можливості перед українським бізнесом. Трьома основними напрямками цифровізації на даний момент являються: технологічний, який передбачає стандартизовані та сертифіковані рішення техніко-технологічного характеру; інституційно-економічний, який передбачає організацію новітніх моделей ведення бізнесу з використанням промислового Інтернету речей, блокчейн-технологій, адитивного виробництва, доповненої та віртуальної реальності, штучного інтелекту тощо; виробничий, який передбачає впровадження конкретних бізнес-додатків та цифрових платформ [1]. Економічне зростання в подальшому буде пов'язане із цілковитою автоматизацією процесів, отже, штучний інтелект, роботизацію визначають як головні драйвери зростання світової економіки до 2030 р. [2, С. 215]. Подальша цифровізація вимагає для успішного ведення бізнесу від ринкових суб'єктів стати цифровими підприємствами [3, С. 20].

Важливим цифровим трендом, який визначає формування цифрової економіки на довгострокову перспективу, є формування smart-фабрик, на

основі промислового Інтернету речей, аналізу великих даних, роботизації та штучного інтелекту.

Smart- виробництво визначається як технологічний перший підхід до виробництва, який використовує повністю інтегровану організацію виробництва, високий рівень адаптивності в рамках кожного виробничого процесу, застосування високотехнологічних методів виробництва (наприклад, 3-D друк), швидкі зміни конструкції та більша гнучкість навчання технічних та управлінських кадрів. Це гнучка система, що може самостійно пристосовуватися до нових умов і вчитися на них у реальному, автономно керувати всім на основі аналізу даних та цифрових системах самонавчання.

Промисловий Інтернет речей передбачає трансформацію Інтернету речей і базується на системах датчиків, сенсорів, які дозволяють дистанційно реалізовувати бізнес-процеси.

Великі дані передбачають аналітику на основі розпізнавання тенденцій і закономірностей значних обсягів оперативних даних, яку неможливо виконати за допомогою традиційних програм обробки даних.

Роботизація передбачає роботизовану автоматизацію процесів, технологія автоматизації яких базується на програмних роботах (ботах).

Штучний інтелект представляє собою в основному симуляція або імітація людського інтелекту в машинах які запрограмовані самостійно думати як люди та імітувати дії, зокрема накопичувати досвід та обирати варіанти на його базі.

Важливим аспектом розвитку цифрової економіки є максимальна увага до формування цифрових компетентностей не тільки в сфері професійної діяльності, але загальної цифрової грамотності людини. Сучасний висококваліфікований фахівець в будь-якій не може розраховувати на успіх без розвиненого сприйняття цифрових змін і вміння використовувати цифрові технології та продукти в своїй діяльності.

Отже, сучасні тенденції розвитку цифрової економіки визначаються активним впровадження високотехнологічних трендів, змін підходів до виробництва та управління, що неможливо без поглиблення цифрових компетентностей працівників на усіх рівнях.

Список використаних джерел:

1. Краус Н.М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. Ефективна економіка. 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6047>

2. Любохинець Л.С., Шпуляр Є. М. Цифрова трансформація національної економіки: сучасний стан та тренди майбутнього. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2019. №4. С. 213-128.

3. Наторіна А. О. Цифрові тренди: глобальні та національні аспекти. Економічний простір. 2018. № 130. С. 14-22.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРІЇВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Л. Г. МИХАЛЬЧИШИНА, канд. екон. наук, доцент
*Національний університет біоресурсів і
природокористування України*
03041 Україна, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15
Mykhalchyshyna.L.G@ukr.net

Інноваційний розвиток аграрної галузі обумовлює впровадження у виробництво та управління засобів автоматизації та роботизації, сучасних інформаційних технологій, особливістю яких є формування великих масивів інформації. Для підвищення ефективності функціонування АПВ в умовах змін потреб ринку, вимог стандартів та багатьох нормативних документів важливе значення має цифровізація технологій виробництва та систем управління.

Особлива роль інформації у процесі управління та прийняття рішень обумовлює високі вимоги щодо її якості. Розробка та впровадження в діяльність суб'єктів господарювання сільськогосподарської галузі сучасних інформаційних технологій, засобів та механізмів їх реалізації формують якісно інше інформаційне середовище, а отже, абсолютно нову систему інформаційного забезпечення.

Впровадження технологічних інновацій під час управління бізнес-процесами аграрних підприємств трансформує спосіб ведення сільськогосподарського виробництва. Грунтуючись на дослідженні нових технологій в аграрному секторі, а також застосуванні штучного інтелекту в роботі підприємств, аграрний бізнес перетворюється в справу, яка вимагає максимальної точності та своєчасності використання даних. Зростання цифрових технологій в сільському господарстві відкриває безліч стратегічних можливостей для агротоваровиробників від високошвидкісного збору та аналізу великого обсягу даних до ухвалення обґрунтованих, критично важливих та своєчасних рішень.

Цифрове сільське господарство дозволяє створити системи, для яких будуть характерні прогнозованість, високий рівень продуктивності, здатність швидко адаптуватися до змін, що сприятиме підвищенню рівня продовольчої безпеки, а також стійкості та доходності агропідприємств. Процес створення цифрової екосистеми агровиробників потребує наявності сприятливих чинників, які б стали підґрунтям для якісного впровадження інноваційних підходів до сільськогосподарського виробництва.

Разом з тим, отримання потенційних вигод від цифровізації сільського господарства потребує суттєвої трансформації у виробничих, маркетингових, логістичних та інших бізнес-процесах агропідприємств. Крім цього відбудуться зміни у сільській економіці, соціальній інфраструктурі, житті громад, а також в управлінні природними ресурсами. Отже впровадження

цифрових технологій потребує системного підходу, зокрема, й на рівні держави [1].

Цифрова трансформація аграрного сектору економіки може принести значні економічні, соціальні та екологічні переваги. Цифрові технології впливають на розвиток аграрного виробництва та діяльність сільськогосподарських підприємств, значно підвищуючи ефективність функціонування агропродовольчих систем через вплив на конфігурацію ланцюга прирощення вартості в сільськогосподарському виробництві. Виробники аграрної продукції відіграють ключову роль у процесі цифровізації, а сучасні технології надають їм нові можливості співпраці та інновації [2, с. 35].

Сьогодні вітчизняні аграрні підприємства отримали такий необхідний їм імпульс до переходу на більш високий рівень економічного розвитку, де імплементація цифрових інновацій – це один із перших позитивних результатів проведення політики імпортозаміщення аграрної продукції. Більш того, інформаційні технології вкрай необхідні аграрному виробництву: від керування трактором за допомогою супутникових технологій до автоматизації великих переробних підприємств. Без ІТ та використання сучасних методів аналізу інформації вижити на конкурентному ринку неможливо [3, с. 125].

Інформаційна підтримка в аграрній сфері безпосередньо пов'язана з процесами управління, адже жодне управлінське рішення не може бути прийнято без своєчасного доступу до реальної, об'єктивної, повної та актуальної інформацією. Найважливішим завданням інформаційного забезпечення є участь у регулюванні та контролі бізнес-процесів, встановленні критеріїв для ключових показників результативності та визначення ефективності з метою подальшого вдосконалення як системи управління аграрними підприємствами, так і всіх виробничих процесів. Також слід зазначити, що впровадження у сільськогосподарське виробництво цифрових технологій вимагає значних інвестиційних ресурсів для придбання потужних сучасних комп'ютерів, програмного забезпечення, формування дієвих комунікацій, підготовки ІТ-фахівців, розроблення системи інформаційної безпеки тощо.

Список використаних джерел:

1. Горобець Н. М. Перспективи використання цифрових технологій в діяльності аграрних підприємств / Н. М. Горобець, Д. О. Хомякова, Д. О. Стариковська // Ефективна економіка. - 2021. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2021_1_
2. Руденко М. В. Вплив цифрових технологій на аграрне виробництво: методичний аспект / М. В. Руденко // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. - 2019. - Том 30 (69). - № 6. - С. 30-37.

3. Шабатура Т. С. Перспективи розвитку аграрного сектору економіки України в контексті цифрових технологій / Т. С. Шабатура // Приазовський економічний вісник. - 2019. - №3 (14). - С. 123-128.

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В. ПИСЬМАК, здобувач ВО, група М ЕкАналіт 2022-1
Науковий керівник: ПУШКАР Т. А., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
vladkapismak@gmail.com

Сучасність нашого світу зробила перші кроки до абсолютно нової технологічної, економічної та соціальної реальності. Проте важко переоцінити виклики, які постають перед сучасним індустріальним суспільством. Мова йде про зміну технологічної структури глобального суспільства, результатом якої є повне переформатування систем, які ми використовуємо, створення нових соціальних та економічних стратегій. Водночас змінюються технологічні парадигми, змінюються управлінські парадигми та соціальні норми, відбуваються значні демографічні зрушення [1].

Проблема, однак, у тому, що перехід до нової соціальної моделі практично не відбувся. Проблема є у тому, що цей перехід відбудеться дуже швидко - не через тисячу років у сільському господарстві чи століття в промисловості, а через десятиліття.

Важко не погодитися з тим, що відхід від існуючих шоків зі шляху сталого зростання супроводжується шоками для країн, які не створили технологічних, економічних і політичних передумов для нового підйому. У нових умовах країна отримує переваги від технологічних та цифрових інновацій, а всі компоненти економіки розвиватимуться, спілкуватимуться, вдосконалюватимуться та зростатимуть. Саме тому розвитку багатьох країн у сучасному етапі, особливо в Україні, пов'язаний з безальтернативністю пошуку та трансформації нових моделей економічного розвитку на основі інтелектуального та творчого потенціалу [2]. Щоб країна не відставала від глобальної цифрової економіки, слід звернути особливу увагу на можливості країни у сфері виробництва, інновацій та зайнятості.

Розвитком технологій займаються багаті країни та найвпливовіші економіки, які називають промислово розвиненими країнами, від яких залежать країни-споживачі цього обладнання. Власні технології здатні забезпечити швидке зростання промисловості на всіх рівнях, а також фінансову незалежність та інформаційну безпеку [3]. Підприємства, які займаються розвитком технологій, створюють сучасні засоби виробництва для всіх інших галузей, автоматизують, механізують підприємства,

забезпечують постійну технологічну переорієнтацію, впроваджують інновації і, як наслідок, підвищують свою продуктивність, тим самим впливаючи на загальне зростання продуктивності економіки. Країни, залежні від імпорту технологій, змушені залишатися на периферії розвинутого світу

Ключовою особливістю сучасності є стрімке розширення цифрового розриву, що створює ризик відставання в країнах, що розвиваються. Зокрема це стосується України [4]. Для кожної країни виробництво та підтримання власного технологічного рівня є важливими національними стратегічними завданнями для забезпечення економічного розвитку, розвитку сфери послуг, зростання доходів і національного добробуту.

Отже, економічні та політичні реалії переплітаються з технологічними інноваціями і ведуть до бурхливого зростання цифрової економіки, причому це зростання найбільше виражене в країнах, що розвиваються. Стратегія розвитку цифрової економіки має бути створена руками приватного бізнесу, роль уряду – спрямовувати це зростання, справа громадянського та академічного суспільства – аналізувати зростання цифрової економіки.

Список використаних джерел:

1. Карчева Г.Т., Огородня Д.В., Опенько В.А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. Фінансовий простір. 2017 с. 13–21.
2. Charoen D. (2015) The Development of Digital Computers // Ijaber. Vol. 13. No. 6. P. 135–137.
3. Куприяновский В.П., Добрынин А. П, Синягов С.А., Намиот Д.Е. Целостная модель трансформации в цифровой экономике 2017 с. 26–33.
4. Пуцентейло П.Р., Гуменюк О.О. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки /Інноваційна економіка. 2018 с.131-143.

ТЕХНОЛОГІЯ БЛОКЧЕЙНУ ЯК МОЖЛИВІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ В ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВУ

Т. А. ПУШКАР, канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри економіки та маркетингу
*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова*
tetyana.pushkar@kname.edu.ua

В сучасному цифровому світі все більше зусиль спрямовується на вирішення питань децентралізації, підвищення доступу до можливостей цифрового середовища, розширення співпраці. Першим кроком до вирішення даних питань стала технологія блокчейн, яка виникла в 2008 році і вперше була реалізована у 2009 р. при створенні першої у світі криптовалюти – Bitcoin. Протягом довгого часу блокчейн асоціювався тільки з

криптовалютами, але переваги, які надає дана технологія, на даний момент відкривають їй нові можливості. Використання блокчейну для Smart – контактів на основі Ethereum) показала широкі можливості застосування технології в сфері бізнесу, державного управління, реалізації концепцій Smart – міст, логістиці, ритейлі та багатьох інших напрямках.

Технологія блокчейну передбачає відсутність посередника і реалізації контактів на базі протоколу peer-to-peer, що дає можливості підтвердження даних і реалізації будь-яких контактів при відсутності особистої довіри. Базуючись на криптографії, хешуванні і розподіленій мережі, блокчейн все більше привертає увагу міжнародних організацій та спільних проектів, які спрямовуються на вирішення соціальних питань. На даний момент, блокчейн все активніше застосовується в сфері публічного управління, надаючи новітні варіанти реалізації соціальних програм. Наприклад, Клименко І., Лозова Г., Акімова Л. визначають наступні основні сфери використання блокчейн в публічному секторі: державний та приватний електронний документообіг, опитування суспільної думки, аудит проведення державних закупівель, захист інтелектуальної власності на основі Smart – контактів, енергетика, банківський сектор, медицина [1]. Успішним прикладом реалізації блокчейну в сфері публічних проектів є Естонія, в якій замість централізованої системи даних, була впроваджена децентралізована відкрита система, яка поєднала різні сервіси і бази даних [2]. Однак, на даний момент, блокчейн, базуючись на досвіді публічного врядування, пішов далі. Перспективними напрямками застосування блокчейну є реалізація проектів реформування пенсійної системи, сфери охорони здоров'я, боротьба з глобальною продовольчою кризою. Саме ці напрямки визначають фахівці The Blockchain Research Institute (Інститут дослідження блокчейну) [3].

Створення розподіленого, децентралізованого, незмінного реєстра пенсійного забезпечення, який зберігає усі дані, щодо створення пенсійного фонду, нарахувань та виплат пенсій, стає новітньою альтернативою традиційному єдиному державному реєстру. Незмінність реєстру, верифікація записів, можливість простежити усі дії від моменту початку формування пенсійного фонду особи забезпечують прозорість, запобігають шахрайству та проявам корупції, а також надійне зберігання усієї інформації.

В сфері охорони здоров'я блокчейн дозволяє створювати медичні бази, які надають можливості зберігання усіх даних пацієнтів, забезпечуючи їх незмінність і повну історію внесення. Під час пандемії Covid – 19, Всесвітнім економічним форумом було запропоновано проект реалізації блокчейну для розповсюдження вакцини. Як було зазначено, боротьба з COVID-19 вимагає першого в історії розгортання блокчейну під час глобального розповсюдження вакцини, на базі незмінної децентралізованої бази даних, яка може допомогти всім сторонам переконатися, що запаси вакцини зберігаються та обробляються належним чином. Найбільшою перевагою блокчейну стає незмінність даних про умови зберігання вакцини, враховуючи життєво важливе значення температури зберігання. Розповсюджені вакцини мають можливість переконатися, що усі умови її

зберігання дотримуються. Внесення запису даних про зберігання в незмінні розподілені бази даних надасть цей доказ, усуваючи сумніви, що вакцини безпечні та ефективні [4]. Про можливості застосування блокчейну в соціальних проєктах з охорони здоров'я зазначають і фахівці The Blockchain Research Institute, на думку яких медична галузь є тією галуззю, в якій інновації збільшують витрати. Блокчейн змінює модель, в якій пацієнти спільно створюють і володіють своїми даними, мають повний доступ до них і можуть монетизувати їх у блокчейні [5].

Свій внесок технології блокчейн на даному етапі роблять і в вирішення інших глобальних проблем. Так, ООН на базі блокчейну вже реалізує проєкт забезпечення продовольчої безпеки і вирішення питань голоду в країнах Африки. Перспективним є блокчейн в вирішенні проблеми біженців з найбільш небезпечних країн світу. Враховуючи те, що в таких країнах, значна кількість населення не має доступу до фінансових послуг, а також досить часто, біженці переміщуються в більш економічно розвинені країни, на маючи ніяких документів, які можуть засвідчити їх особу, проєкти, які дозволяють забезпечити ідентифікацію особи та її доступ до фінансової підтримки, набувають все більшої актуальності.

Отже, технологія блокчейн все більше виходить за межі криптовалют і Smart – контрактів. Такі переваги, як незмінність, розподілений реєстр, можливість створення як публічних, так і приватних блокчейнів, забезпечення прозорості даних, створюють нові перспективи застосування блокчейну і забезпечують можливості їх використання для вирішення соціальних питань на усіх рівнях.

Список використаних джерел:

1. Клименко І., Лозова Г., Акімова Л. Застосування блокчейн-технологій у публічному управлінні. Науковий вісник «Демократичне врядування». 2017. Вип. 20. URL: http://lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnyk20/fail/Klymenko,Lozova,Akimova.pdf.
2. Бакуліна В. О., Сімахова А. О. Блокчейн-технології: світовий досвід та перспективи для України. Економічні студії. 2018. № 3 (21). С. 5-10.
3. The Blockchain Research Institute. URL: <https://www.blockchainresearchinstitute.org/>
4. World Economic Forum: Using Blockchain to Monitor the COVID 19 Vaccine Supply Chain. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2020/11/using-blockchain-to-monitor-covid-19-vaccine-supply-chain>
5. The Blockchain Research Institute: Rethinking Healthcare on the Blockchain/ URL: <https://www.blockchainresearchinstitute.org/project/reinventing-healthcare-on-the-blockchain/>

БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГІЇ В ТРАНСПОРТНІЙ ЛОГІСТИЦІ

Є. СВИЩОВА, здобувач ВО, група E2021-1
Науковий керівник: ПУШКАР Т. А., канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри економіки та маркетингу
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
ielyzaveta.svyshchova@kname.edu.ua

Технологія блокчейн, яка з'явилася у 2008 році і в 2009 році започаткувала епоху криптовалюти, поступово вийшла за межі формування нефіатних валют і відкрила нові можливості бізнесу. Активного застосування технології блокчейну отримали в торгівлі [2-3]. Поширення технологія блокчейн набуває в аграрному секторі, забезпечуючи створення прозорого ланцюга сільськогосподарського виробництва і постачання продуктів [4, С. 153]. Блокчейн – одна з основних технологій, яка може забезпечити інноваційність рішення для відстеження продуктів у сільському господарстві та ланцюгах постачання [5, С. 55]. Також все більшого розповсюдження блокчейн набуває в промисловості. Наприклад, на думку Войтко С. В., Гафарової Л. М., Blockchain дозволяє розробити певний алгоритм дій задля контролювання міжнародної торгівлі металопродукцією в металургійній галузі [6]. Враховуючи усі можливості, які надає технологія блокчейн, вона все більше застосовується в логістиці на будь-якому рівні.

До основних характеристик блокчейну відносять:

- постійно зростаюча книга, яка зберігає облік усіх транзакцій, які відбулися хронологічним і незмінним способом;
- інформація зберігається в безпечний спосіб, оскільки існують тисячі копій того самого блокчейну;
- інформація зберігається за допомогою передової криптографії;
- механізм консенсусу, які забезпечують додавання нових блоків до будь-якого блокчейну;
- блоки з'єднуються через блокчейн-криптографію [7].

Станом на 2016 рік у звіті Deloitte та МНІ були представлені результати опитування 99 світових провідних компаній ланцюга поставок. Очікується, що використання технології блокчейн зросте до 1 трильйона до 2022 року та до 10 трильйонів до 2030 року [8].

В світі та Україні існують приклади успішної реалізації технології блокчейн в логістиці. При цьому були застосовані як загальновідомі платформи блокчейн (Ethereum, Corda, Hyperledger), так і платформи, які були розроблені безпосередньо для потреб логістики або конкретною компанією (Yojee, A2b Direct, Bloqly, Lardi trans). На базі достатньо відомих блокчейнів Ethereum і Hyperledger реалізовано проект IBM Food Trust (США), Smart Containers (Швейцарія), Provenance (Великобританія), Hyperledger Sawtooth (США), Open Por (Гонконг) [9, С. 50]. Дані проекти передбачають два основних напрямків: відстеження руху вантажів та умов

зберігання або повний комплекс послуг з транспортування на умовах smart-контактів. За аналогічними напрямками на базі блокчейну реалізуються українські проекти (A2b Direct, Bloqly, TrucksNearMe).

Отже, технології блокчейн мають можливість зачепити відкритість і відстеження руху товару. За допомогою блокчейна можна виконувати автоматичне виставлення та оплату рахунків, при цьому платіж буде оброблятися, як тільки товари прибудуть в пункт призначення, робити доступними дані щодо умов зберігання і транспортування, що значно підвищує актуальність застосування технологій блокчейн в логістиці.

Список використаних джерел:

1. Літошенко А. В. Технологія blockchain: переваги та неочевидні можливості використання у різних галузях. Економіка та держава. 2017. № 8. С. 77–78.

2. Чміль Г. Л., Полевич К. В. Імплементация тренд-технологий концепції «Індустрія 4.0» в організацію рітейлу. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. №1. С. 313-317.

3. Чичкало-Кондрацька І.Б., Новицька І. В. Технологія блокчейну як новий підхід просування органічної продукції на ринок. Economic strategies for the development of society: collective monograph / International Science Group, Boston : Primedia eLaunch, 2020. P. 146-152.

4. Мороз Т. О. Перспективи використання блокчейн-технології в аграрному секторі економіки. Modern Economics. 2019. № 17. С. 153-157.

5. Яковчук М. В., Міхалевський В. Ц., Медведчук Н. К., Скрипник Т. К. Децентралізована система на базі технології блокчейн для прийняття рішень в аграрному секторі. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 6. С 55-63.

6. Войтко С. В., Гафарова Л. М. Стратегічні перспективи реалізації технології блокчейн у металургійній галузі. Актуальні проблеми економіки та управління. 2021. № 15. С. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/233616>

7. [Darlington](#), Nick (2022) Blockchain for Beginners: What is Blockchain Technology? Step-by-step guide. URL: https://blockgeeks.com/guides/what-is-blockchain-technology/#Blockchain_Is_the_Present_and_the_Future

8. [Rosik](#), Amir (2020) 17 blockchain applications that are changing society URL: <https://blockgeeks.com/guides/blockchain-applications/>

9. Керничний Б. Зарубіжний та вітчизняний досвід застосування технології блокчейн в транспортно-логістичному обслуговуванні. Соціально-економічні проблеми і держава. 2020. Вип. 2 (23). С. 46-56.

РИЗИКИ ТА ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ В ОНОВЛЕНІЙ ПЛАТІЖНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ ЗА ПРИНЦИПАМИ «ВІДКРИТОГО БАНКІНГУ»

I. П. СИТНИК, д-р екон. наук, професор,
завідувачка кафедри економічної теорії
Національний університет харчових технологій
01033 Україна, м. Київ, вул. Володимирська, 68
lavyry@ukr.net

Переформатування платіжної системи з метою відповідності найкращим європейським і міжнародним стандартам, враховуючи глобальну світову цифровізацію і нашої країни зокрема, на сьогодні для України є надзвичайно актуальним. Виникла необхідність у платіжних сервісах максимально доступних і зручних для користувачів, що можливо лише за умови широкої конкуренції у сфері платіжних послуг. Це може стати реальністю завдяки виходу на платіжний ринок нових суб'єктів, а також зміну ролі, модернізацію, осучаснення самих платіжних систем як у технічному, технологічному, інформаційному, безпековому плані, так і в категорійно-понятійному.

Технології і цифровізація розвиваються надшвидкими темпами, які не могли не затронуть банківську сферу, і, в тому числі, платіжну. На ринок прагнуть вийти нові платіжні гравці з новими платіжними технологіями, які будуть зручними, в першу чергу, для клієнтів. Банківські платіжні послуги на сьогодні надзвичайно монополізовані, і тому нема широкої можливості розвиватися фінтех стартапам у платіжній сфері. Європейський платіжний ринок розуміє важливість цифрового розвитку, і наслідком цього стало прийняття Другої платіжної директиви (Директива ЄС 2015/2366), яка дає можливість вийти на ринок новим платіжним гравцям, при цьому зобов'язуючи банківські установи відкрити свої дані через свої API (Application Programming Interface). Таку схему доступу до банківської інформації назвали «Open Banking» (Open API) – «відкритим банкінгом» [2, 3].

Дана концепція «відкритого банкінгу» базується на тому, що банки через відкриття своїх API можуть надавати інформацію посередникам (третім сторонам) в межах платіжної послуги, а також відкривати доступ до своїх сучасних технологічних розробок, що в свою чергу, сприяє розвитку платіжного фінтеху, оскільки інші компанії можуть спрямовувати свої зусилля на подальші вдосконалення і розробки платіжних продуктів чи сервісів, а не витрачати час на повторення уже створеного. Тому ми пропонуємо запровадити використання цієї технології у національній сфері платежів.

Вигоди при впровадженні запропонованої концепції «відкритого банкінгу» будуть очевидними. Це приведе до підвищення конкуренції на ринку платіжних послуг і, відповідно, отримання якіснішої послуги клієнтом.

Для того, щоб платіжна система країни запрацювала по новому, з використанням відкритих API, необхідно запропонувати на ряду з основними її суб'єктами, що функціонують сьогодні, нових учасників, які зможуть надавати різні види платіжних послуг, а також чітко окреслити їх діяльність,

права та обов'язки. Такими учасниками можуть стати провайдери платіжних послуг, які можна виокремити між собою за різновидами надання таких послуг.

У своїй діяльності провайдери платіжних послуг не зможуть оминати різні види ризиків, у тому числі операційні, правові та ризики безпеки, автентифікації (ідентифікації). З метою їх уникнення провайдерам платіжних послуг необхідно вжити заходів щодо зниження і контролю таких ризиків, які виникатимуть при наданні платіжних послуг. Необхідно також розробити й запровадити ефективні методи реагування, зокрема для виявлення та класифікації основних операційних ризиків і ризиків безпеки.

Щодо посиленої автентифікації клієнта, то її доцільно застосовувати при отриманні доступу до свого платіжного рахунку у віддаленому режимі, а також при ініціації платіжної операції в електронному вигляді. У свою чергу на регулятора покладається відповідальність за розробку і затвердження технічних стандартів з автентифікації та обміну інформацією при наданні платіжної послуги.

Пропонуємо розглядати і робити акцент у професійній діяльності всім учасникам платіжного ринку, зокрема й регулятору, на різновидах визначених нами ризиків, які можуть виникнути при впровадженні концепції «відкритого банкінгу» для оновленої платіжної системи України.

Отже, ймовірними основними ризиками при функціонуванні оновленої платіжної системи країни з використанням концепції відкритих даних і новими його учасниками можуть бути операційні та правові ризики, а також ризики безпеки, серед яких ризики розголошення конфіденційної інформації, кібератак, автентифікації, шахрайських операцій. Усі перелічені ризики по'язані з обміном інформацією про клієнтів між різними юридичними особами (третіми сторонами). Крім того, банкам та іншим фінансовим організаціям необхідно передбачити у своїй діяльності витрати на реалізацію і підтримку відкритих API.

За умови оновлення платіжної системи країни для клієнтів постане можливість відкривати рахунки не лише в банках, але і в платіжних установах, небанківських установах, а також в інших суб'єктів [2].

Важливим аспектом запровадження нових умов функціонування платіжної системи країни стане можливість платіжним установам, небанківським установам та іншим визначеним законодавством суб'єктам емітувати спеціальні платіжні інструменти (картки), здійснювати еквайринг, а електронним установам – здійснювати випуск і обслуговування електронних грошей.

Захист персональних даних є надзвичайно важливим при наданні платіжних послуг [1]. Тому провайдери платіжних послуг повинні отримувати доступ до необхідних персональних даних, обробляти та зберігати їх тільки для надання платіжних послуг і лише за згодою клієнта. Інформація щодо обробки персональних даних платіжними системами і провайдерами платіжних послуг з метою запобігання, розслідування та

виявлення шахрайства має надаватися клієнтам відповідно до національного законодавства.

На сьогодні для успішної діяльності платіжних систем у сучасних умовах необхідно змінити правила їх функціонування, а також розширити платіжний ринок, розуміючи, що коли зайдуть нові гравці необхідною буде тісна і злагоджена співпраця з ними. Такі трансформація, реформування і зміна ролі платіжних систем повинні передбачити ряд напрямків, які потребують розробки і законодавчо закріплених змін. Ці питання повинні бути максимально продуманими і з технологічного, і з технічного боку, а також законодавства, і особливо захисту конфіденційної, персональної інформації, яка використовується при здійсненні платежів. Насамперед, необхідно визначити, хто ж буде тими новими гравцями, які зможуть надавати платіжні послуги. У свою чергу, для таких змін потрібно змінювати і платіжну термінологію, яка існує на сьогодні, але є дуже застарілою, а також передбачити і виписати права та обов'язки нових суб'єктів платіжного ринку на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про нагляд (оверсайт) платіжних систем та систем розрахунків в Україні : постанова Правління Національного банку України від 28.11.2014 р. № 755 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0755500-14#Text> (дата звернення: 20.02.2021).

2. Ситник І. П. Методологічні аспекти функціонування нових суб'єктів платіжної системи України за умови її трансформації. *Приазовський економічний вісник*. 2019. 6 (17). С. 328–333. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-6-59>

3. Ситник І. П. Особливості функціонування сучасної моделі платіжної системи України. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. №5-6. С. 34-46. DOI:10.32680/2409-9260-2021-5-6-282-283-34-45

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Г. Г. СОБОЛЄВА, канд. екон. наук, доцент

А. Д. ІВАНОВА, студентка гр.Е2020-1

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
soboliva.ag@gmail.com

Інформатизація - це соціально-економічний, науково-технічний процес створення оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб і реалізації прав громадян, органів державної адміністрації, місцевого

самоврядування, організацій, громадських об'єднань, заснований на створенні та використанні інформаційних ресурсів.

З точки зору вивчення участі інформації в економічній діяльності та впливу на економічні процеси, інформація є засобом зниження невизначеності та ризику, що сприяє досягненню конкретних цілей або потреб організації. Він враховує можливість того, що інформація принесе певну користь за рахунок зменшення невизначеності щодо поточної ситуації та майбутніх змін.

З цього випливає, що інформаційна економіка, перш за все, є сучасним етапом розвитку цивілізації, для якого переважають творча праця та інформаційні продукти. По-друге, інформаційна економіка - це економічна теорія інформаційного суспільства.

Характерною особливістю інформаційної економіки є її спрямованість на масовий і всеосяжний характер економічної взаємодії, також розподіл переваг між споживачами у глобальному масштабі, що доводить актуальність теми. В той час, коли традиційні економічні методи традиційної економіки, засновані на управлінській і ринковій бізнес-моделі (ґрунтуються на схемі попит-пропозиція), інформаційна економіка робить акцент на обмін повідомленнями, інноваційному бізнесі, інформаційній інженерії та самоструктуруванні (самоструктуруванні) економічних процесів, а також на базі інформаційної інженерії. Вони можуть вносити зміни у вивчення економічної теорії.

Треба зазначити, що інформаційна економіка має ще три основні особливості. По-перше, продукти інформаційної економіки є загальнодоступними, бо вигода доступна всім в умовах цифровізації суспільства. По-друге, продукти інформаційної економіки - це інформаційний продукт, який зникає після споживання. В останнє, інформаційна економіка взаємопов'язана з технічним прогресом та людським капіталом.

Людям вже зараз потрібно розвивати професії, вивчати нові знання. Тобто виробнича праця - неперіоритетною, роль робітничого класу в соціально-економічній сфері зменшується через його кількісний і якісний спад. Промислова праця, де людина вкладає свою фізичну енергію, оскільки вона -доповнення до машини, стає виходом лише для тих, хто не хоче вчитися і змінюватися під сучасний світ.

Таким чином, інформаційна економіка є рушійною силою, яка змушує нас змінювати закони міжнародної торгівлі, міжнародне право, звичаї та інші закони. Звичайні споживачі в новій економіці повинні повністю змінити своє життя, аби вписатись у нове економічне середовище. Знайомство з інформаційними технологіями більше стає необхідністю.

Список використаних джерел:

1. Баранов, А.М. Информационная экономика: историко-методологические основания. *Journal of Economic History and History of Economics*. 2016, vol.17, no.2, pp. 297 – 318.

2. Скалацький В.М. Інформаційне суспільство: нові тенденції розвитку // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Серія : Філософія. Політологія. – 2004. – № 69. – С. 81–84.

3. Мунтиян В. И. Основы теории информационной модели экономики. — Киев: издательство «КВИЦ». — 368с.: 10 ил.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ

Г. Г. СОБОЛЄВА, канд. екон. наук, доцент,
Ю. А. ШЕВЧЕНКО, здобувач ВО
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
ulias7614@gmail.com

Цифрова революція змінює наше життя і суспільство з безпрецедентною швидкістю і масштабами, створюючи як великі можливості, так і великі проблеми. Відбувається формування, становлення та подальший розвиток інформаційного суспільства, відомого як "цифрова економіка". Очевидно, що цифрові технології стали невід'ємною частиною соціально-економічного життя суспільства і є важливим напрямом розвитку національної політики на даному етапі. Цифрова економіка також створює нові ризики, як-от загрози кібербезпеці, сприяння незаконній економічній діяльності та вторгнення у приватне життя. Щодня ми бачимо численні приклади того, як цифрові технології сприяють зміцненню миру, прав людини та сталому розвитку на благо всього суспільства.

Термін "цифрова економіка" було введено 1995 року Д. Топскоттом, професором менеджменту Університету Торонто, Канада, і Н. Негропonte, американським комп'ютерним вченим, і швидко поширився.

Таким чином, цифрова економіка - це економіка, заснована на цифровій комп'ютерній техніці та інформаційно-комунікаційних технологіях (ІКТ), але, на відміну від інформатизації, цифрова трансформація виходить за межі впровадження інформаційних технологій і кардинально змінює галузі та бізнес-процеси, ґрунтуючись на Інтернеті та нових цифрових технологіях так і є.

Згідно з індексом діджитал-економіки та суспільства, попит на високошвидкісний і надшвидкісний ширококутний зв'язок зростає і, як очікується, і надалі збільшуватиметься у зв'язку зі зростанням кількості інтернет-послуг і потреб бізнесу.

Аналіз значень показників за країнами ЄС показує, що 2021 року всі країни ЄС поліпшили показники, що характеризують розвиток цифрової економіки. Фінляндія, Швеція, Нідерланди та Данія отримали найвищу оцінку в DESI 2021 і входять до числа світових лідерів у галузі цифровізації.

Рівень цифровізації в кожній країні однаковий і не може відбуватися одночасно, що здебільшого зумовлено рівнем розвитку країни, швидкістю проникнення нових технологій, якістю освіти та поширенням ІКТ.

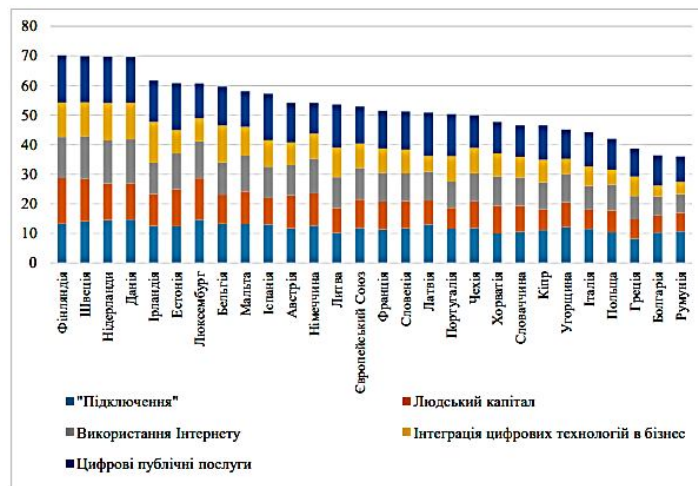

Рисунок 1 Індекс діджиталізації економіки і суспільства країн ЄС 2021

Зростання цифрової економіки сприяло появі безлічі нових економічних можливостей. Цифрові дані можна використовувати з метою розвитку, а також для вирішення соціальних проблем. Тому вона може сприяти поліпшенню економічних і соціальних показників, інноваціям і продуктивності. Цифрові платформи полегшують проведення угод, створення мереж та обмін інформацією. З точки зору бізнесу, вплив цифровізації на всі сектори і ринки може сприяти підвищенню якості продукції та послуг і зниженню витрат. Крім того, цифровізація багато в чому змінює ланцюжок створення вартості, створюючи нові можливості для збільшення доданої вартості та ширших структурних перетворень. Кластерний аналіз показав, що країни ЄС різняться за показниками, що характеризують ступінь їхньої цифровізації, і можуть бути розділені на три групи, які значно відрізняються одна від одної. Більш розвинені країни демонструють кращі показники, при цьому необхідно враховувати особливості розвитку конкретних країн.

Список використаних джерел:

1. Vectors of Digital Transformation. OECD Digital Economy Papers. № 273. OECD Publishing. 2019. URL: <https://doi.org/10.1787/5ade2bba-en>
2. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні та світі. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2016. № 6. С. 105–112.
3. Все буде digital: названі країни-лідери за рівнем розвитку цифрової економіки. URL: <https://ubr.ua/ukraine-and-world/technology/nazvany-strany-lidery-po-urovnyu-razvitija-tsifrovoj-ekonomiki-3848422>.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ: НАЗУСТРІЧ НОВІЙ РЕАЛЬНОСТІ

В. С. СТРОЙНОВА, В. С. БРОНСЬКА,
студентки 3 курсу кафедри менеджменту
факультету економіки моря
*Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова*
54007 Україна, м. Миколаїв, просп. Героїв України, 9
lerastroy66@gmail.com, v.bronska.mkg4@gmail.com

Спочатку COVID-19 розділив діджиталізацію суспільства на «до» і «після», тепер війна та виклики нової реальності вимагають від нас швидких і неординарних рішень. Економічний фронт набуває значення паралельно з перемогами захисників країни. Для української економіки дуже важливо, щоб бізнес продовжував працювати. Через військові дії бізнес замислюється над переходом в онлайн. Це дозволяє не бути прив'язаним до конкретної території, а також дозволяє бути доступними для клієнтів у будь-який час. Більшість інтернет-магазинів уже використовують вбудоване програмне забезпечення для електронної комерції.

Зараз світові ритейлери знаходяться в процесі тестування нових способів роботи та спілкування з клієнтами. Це лише питання часу, коли ці тенденції з'являться в Україні. Тому українським компаніям варто уважно стежити за світовими трендами та готуватися до нових викликів [1]. На етапах цифрової зрілості підприємств можна простежити вплив цифрової трансформації на соціальну відповідальність бізнесу та на клієнтів, постачальників, персонал.

Компанії переходять на технології, які вони не планували. Потреба власників бізнесу в захисті своїх співробітників, збої в ланцюгах постачання та простої виробництва, підтримання прибутковості компанії в умовах війни – це нова реальність.

Діджиталізація відбувається, коли компанія використовує цифрові інструменти або послуги для охоплення аудиторії різними способами, коли вона розробляє новий продукт, який додає більше цінності для клієнта, і коли компанія використовує нову технологію, яка дозволяє їй перевершити конкурентів за допомогою цифрових технологій. Для проведення цифрової трансформації бізнесу формують команду трансформації, оновлюють моделі концепції, визначають стратегію розвитку, виявляють та прибирають розриви у можливостях компанії, а потім впроваджують програмні рішення [2]. Технології, які допомагають адаптуватися до умов, швидко змінюються, надаючи можливість командам працювати віддалено, так що створюються офшорні мережі співпраці. Це дає змогу розробляти інноваційні продукти та послуги, які відповідають потребам клієнтів, а також створювати бізнес-моделі та нові канали збуту. Окрім використовуваних технологій, на цифрову зрілість компаній також впливають інші аспекти, пов'язані з бізнес-процесами, культурою, людською діяльністю та ментальністю.

Перехід до цифрової економіки спирається на цифрові технології, які характеризують Четверту промислову революцію. *Цифрова трансформація* змінює структуру компанії, бізнес-модель і створює нові навички та процеси. В умовах Четвертої промислової революції формується концепція промислового розвитку Індустрія 4.0, яка стосується цифровізації виробничих процесів у енергетиці, транспорті, інфраструктурі, промисловості та логістиці та передбачає технологічну еволюцію від вбудованих систем до кіберфізичних систем. Діджиталізація бізнесу – це крок до «Індустрії.4». Оскільки розвиток інтернету, інфокомунікаційних та хмарних технологій, а також цифрових платформ призвело до появи відкритих інформаційних систем і глобальних промислових мереж, які виходять за межі окремого підприємства та взаємодіють між собою. Такі системи та мережі мають перетворювальний вплив на всі галузі сучасної економіки та бізнесу, переводять промислову автоматизацію на новий, четвертий етап індустріалізації.

Перевагами діджиталізації для бізнесу є збільшення продажів у звичайних магазинах за допомогою нових технологій, коригування діяльності компанії завдяки аналітичним даним, швидку закупівлю та доставку, спрощення та здійснення роботи в більш швидкому темпі, відстеження всього ланцюга закупівлі товару, скорочення бюджету на реалізацію маркетингових стратегій, індивідуальний підхід до роботи з клієнтами, що підвищує їх лояльність до бренду та покращує враження від покупок.

До недоліків можна віднести відсутність кваліфікованих співробітників для роботи з інструментами діджиталізації, неготовність деяких груп клієнтів до впровадження нових технологій, а вартість впровадження цифрових рішень може не відповідати очікуванням власника компанії [2].

Першим прогресом були базові автоматизовані системи керування документами, які проклали шлях багатьом організаціям та окремим особам швидше та точніше знаходити та вилучати документи, таким чином усуваючи різні трудомісткі завдання, пов'язані з пошуком документів. Більш прогресивні нові технології пропонують організаціям ефективний механізм для зв'язування команд і сприяння тіснішим робочим відносинам між штаб-квартирою та дочірніми компаніями. Підприємства отримали нові можливості для цифровізації, оскільки витрати на зв'язок, зберігання інформації та комп'ютери/пристрої зменшилися, а можливості останніх різко зросли. Онлайн-реєстрація та оплата бізнесу є найпривабливішими цифровими послугами для підприємців. Певною мірою безперервності бізнесу в контексті пандемії COVID-19 сприяла поширенню онлайн-платформ реєстрації бізнесу в країнах з високим рівнем доходу.

Отже, для компаній важливо впровадити діджиталізацію у свій бізнес, щоб отримати конкурентну перевагу та йти в ногу з конкурентами. Діджиталізація допомагає створити нові можливості для зростання. Допомагає безпосередньо залучати та утримувати клієнтів і потенційних клієнтів. Вона має тривалий і фундаментальний вплив на суспільство.

Список використаних джерел:

1. Ритейл йде в цифру. KPMG: веб-сайт. 2019. URL: <https://home.kpmg/ua/uk/home/media/pressreleases/2019/07/riteyl-yde-v-tsyfru.html> (дата звернення: 25.10.2022).
2. Як цифрова трансформація змінює бізнес. DEVISU: веб-сайт. 2021. URL: <https://devisu.ua/uk/stattia/yak-cifrova-transformaciya-zminyu-biznes> (дата звернення: 27.10.2022)
3. Діджиталізація — спосіб розвитку бізнесу. SCALLIUM: веб-сайт. 2022. URL: <https://ua.scallium.pro/what-is-digital> (дата звернення: 30.10.2022).

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ «ІНДУСТРІЯ 4.0» НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

А. ТКАЧЕНКО, здобувач ВО, група E2021-1
*Науковий керівник: МАТВЄЄВА Н. М., канд. екон. наук, доцент
зав. кафедри економіки та маркетингу
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
tkachenko.anastasiya@kname.edu.ua*

Концепція «Індустрія 4.0», яка була вперше визначена Німеччиною як стратегія стратегічного розвитку національної економіки на базі цифрової трансформації, на сучасному етапі масштабувалася на загальносвітову стратегію довгострокового розвитку національних і світової економіки. На думку Скіцько В. І., основними складовими «Індустрія 4.0» є кіберфізичні системи, інтелектуальне виробництво, віртуальна реальність, Промисловий Інтернет речей [1, С. 33]. Сигида Л. О. серед основних проявів «Індустрії 4.0» виділяє використання технологій штучного інтелекту і робототехніки, Інтернет речей, віртуальну та доповнену реальність, адиптивні технології, впровадження технологій блокчейн, використання новітніх матеріалів на основі нанотехнологій [2, С. 60]. Краус К. М., Краус Н. М., Штепа О. В., визначають основною характеристикою стратегії «Індустрія 4.0» використання автоматизованого цифрового виробництва, яке керується та спрямовується штучними інтелектуальними системами в онлайн-режимі [3]. На думку Брюховецької Н. Ю., Черних О. В., характеристика «Індустрія 4.0» є кіберфізичні системи, Інтернет речей, «розумні» продукти, «розумне» виробництво, хмарні обчислювання, штучний інтелект [4, С. 119].

Наразі, в світі існує значна кількість програм реалізації «Індустрія 4.0» на рівні національних економік: Німеччина, 2014 р., програма «Індустрія 4.0»; Великобританія, 2013 р., програма «High Value Manufacturing Catapult»; США, 2014 р., програма «Industrial Internet Consortium»; Італія, 2012 р., програма «La Fabbrica del Futuro»; Японія, 2014 р., програма «Industrial Value Chain Initiative»; Франція, 2015 р., програма «Usine du Futur»; Сінгапур, 2017 р., програма «Singapore Manufacturing Consortium»; Іспанія, 2017 р., програма

«Industria Conectada 4.0.» [5]. Всі стратегічні програми, які вже реалізуються в світі, базуються на зазначених новітніх технологіях виробництва і новітніх бізнес-моделях:

Промисловий Інтернет речей – термін, введений американським промисловим гігантом GE, передбачає побудову виробництва на основі взаємопов'язаних датчиків, інструментів та інших пристроїв, які об'єднані в мережу для промисловості застосування, включаючи виробництво та управління енергією.

Роботизація виробництва – технологія автоматизації, яка заснована на програмних роботах (ботах) або «цифрових працівниках», які діють на основі на основі штучного інтелекту.

Штучний інтелект представляє собою в основному симуляція або імітація людського інтелекту в машинах, які запрограмовані або навчені самостійно думати як люди та імітувати дії.

Адитивне виробництво (3D-друк) – це конструювання тривимірних об'єктів за допомогою САПР або комп'ютерної підтримки дизайнерські моделі або цифрову 3D-модель.

Аналітика великих даних передбачає способи аналізу, розпізнавання тенденцій і закономірностей значних обсягів оперативних даних або транзакційних даних або того, що називають щоденними даними, обробка яких не неможлива за допомогою традиційних програм аналізу даних.

Віртуальна реальність представляє собою тип комп'ютерної симуляції 3D-зображень і середовищ, з якими можна взаємодіяти за допомогою спеціалізованих контролерів користувача.

Доповнена реальність – технологія, за якої створені комп'ютером зображення або CGI додаються до реальних зображень користувача, змінюючи реальність.

Розглянуті технології визначають розвиток впровадження «Індустрія 4.0» на сучасному етапі. Окрім, розглянутих технологій активного розвитку набувають технології блокчейна, які виходять за межі криптовалют, хмарні технології, нанотехнології. Саме комплексне використання новітніх цифрових технологій, поєднання їх в єдині виробничі системи із новітніми системами управління, формування новітніх цифрових бізнес-моделей визначають тренди впровадження концепції «Індустрія 4.0».

Список використаних джерел:

1. Скіцько В. І. Індустрія 4.0 як промислове виробництво майбутнього. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 5. С. 33–40. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=4903&i=5>
2. Сигида, Л.О. Індустрія 4.0 та їх вплив на країни світу. Економіка та суспільство. 2018. №17. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/17_ukr/9.pdf
3. Краус К. М., Краус Н. М., Штепа О. В. Індустрія X.0 і Індустрія 4.0 в умовах цифрової трансформації та інноваційної стратегії розвитку національної економіки. Ефективна економіка. 2021. № 5. URL:

<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8901> (дата звернення: 02.11.2022).

4. Брюховецька Н. Ю., Черних О. В. Індустрія 4.0 та цифровізація економіки: можливості використання зарубіжного досвіду на промислових підприємствах України. Економіка промисловості. 2020. № 2 (90). С. 116–132.

5. Industrie 4.0, 2011; IIConsortium, 2014; Usinefutur, 2015; Fabbricafuturo, 2012; Industriaconectada40, 2017; HVMCatapult, 2013; Globalvaluechains, 2014; Made in China, 2015; Make in India, 2014; Singapore Manufacturing Consortium, 2015

«ДІЯ» – ДЕРЖАВНІ ПОСЛУГИ ОНЛАЙН

О. С. ХМАРА, викладач економічних дисциплін
Відокремлений структурний підрозділ
«Автотранспортний фаховий коледж КНУ»
50042 Україна, м. Кривий Ріг, вул. Е. Фукса, 26а
xmara@attknu.com.ua

Цифровізація адміністративних послуг – один із пріоритетів Уряду України.

Відкрити власну справу за 10 хвилин, оформити допомогу при народженні дитини, отримати необхідну довідку, перевірити дані про себе в державних реєстрах. Відтепер усе це можна швидко та зручно зробити онлайн на порталі державних послуг "Дія".

Функціонування Єдиного державного порталу електронних послуг "Дія" регулюється Положенням, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України «Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Єдиного державного порталу адміністративних послуг» від 4 грудня 2019 року №1137.

Платформа-портал "Дія" розміщена в захищеному дата-центрі та відповідає світовим стандартам захисту від кіберзагроз. "Дія" зберігає мінімум інформації про своїх користувачів. Усі дані зберігаються у зашифрованому вигляді, щоб унеможливити їх перехоплення або викрадення.

Єдиний вебпортал державних послуг «Дія» – це:

- ✓ можливість отримання публічних послуг, подання звернень, скарг, петицій громадян, здійснення електронного листування з органами влади, проведення опитувань тощо;
- ✓ впровадження мобільного застосунку «Дія»;
- ✓ користування особистим кабінетом та доступ до інформації з реєстрів;
- ✓ створення сучасного реєстру адміністративних послуг.

На порталі можна отримати значну кількість публічних послуг онлайн, зокрема стати підприємцем, змінити вид діяльності чи припинити її, оформити довідку про несудимість, допомогу при народженні дитини чи щомісячне відшкодування вартості послуг із догляду за дитиною до трьох років. Подати позов до суду, зареєструвати авто або отримати послуги, пов'язані із документами водія, оформити низку ліцензій, дозволів чи отримати витяги з реєстрів – це не повний перелік послуг, якими можна скористатися.

Послуги на порталі "Дія" надаються за принципом розподілу на категорії та життєві події. Кожна з категорій має підкатегорії, в яких можна отримати онлайн-послугу. Приміром, послуги категорії Підприємництво дають користувачеві можливість стати підприємцем усього за 10 хвилин, просто заповнивши необхідну форму. Також можна внести зміни в установчі документи та закрити ФОП.

У Кабінеті громадянина доступні документи, що відображаються у мобільному застосунку "Дія" – свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, посвідчення водія, цифровий паспорт громадянина України у вигляді ID-картки та біометричний паспорт громадянина України для виїзду за кордон, картка платника податків (РНОКПП), страховий поліс транспортного засобу, студентський квиток, довідка переселенця (ВПО), свідоцтво про народження дитини.

Проект «Цифрова освіта» дає вільний доступ кожному громадянину до навчання цифрової грамотності, ефективно та безпечно використовувати сучасні цифрові технології в роботі та навчанні, в професійному та особистісному розвитку.

При розробці курсів за основу беруться загальноєвропейські стандарти викладання та оцінки цифрової компетентності. Зокрема, курс із базової цифрової грамотності спирається на Рамку цифрової компетентності для громадян DigComp. В основі курсу із цифрової грамотності для вчителів — Європейська рамка цифрових компетенцій для освітян DigComp Edu.

Дія.City- це правовий та податковий простір для IT-компаній в Україні.

За допомогою цього сервісу можна вести бізнес відкрито, вигідно та зручно, де поєднано комфортні податкові умови з ефективними інструментами, що дозволяють компаніям будувати корпоративну структуру та залучати іноземні інвестиції.

Для більш зручного використання цифрових послуг створено мобільний застосунок «Дія», увійшовши до якого, користувач зможе вільно користуватися електронними документами, які з'являться у застосунку автоматично, якщо в реєстрах є повні дані.

Для отримання послуги на порталі "Дія" необхідно мати електронний підпис, а також можна авторизуватися за допомоги сервісу id.gov.ua.

За допомогою електронного підпису можна підписувати електронні документи, користуватися електронними послугами, реєструватися на державних порталах тощо. Документи з цим підписом мають таку саму юридичну силу, як і документи, підписані власноруч.

"Портал" Дія" став універсальною точкою доступу громадян і бізнесу до всіх електронних державних послуг за єдиними стандартами.

Таким чином Уряд створив умови для того, щоб відправити у минуле застарілі інтерфейси, незручні механізми, перетинання функцій, дублювання послуг, які притаманні численним порталам послуг державних органів.

Список використаних джерел:

1. Дія – Державні послуги онлайн. Державні послуги онлайн | Дія. URL: <https://diia.gov.ua/> (дата звернення: 21.10.2022).

2. Міністерство цифрової трансформації України. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/> (дата звернення: 20.10.2022).

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ

Ю. ХОМЕНКО, здобувач ВО, група E2021-1

Науковий керівник: МАТВЄЄВА Н. М. канд. екон. наук, доцент

зав. кафедри економіки та маркетингу

Харківський національний університет міського

господарства імені О. М. Бекетова

yuliya.khomenko@kname.edu.ua

Криптовалюти сформували нову еру валют, виключивши посередників при їх створенні та використанні, а також надавши можливість безпосереднього створення вартості цифрового активу. Базуючись на технології блокчейн, криптовалюти стали першим прикладом її реалізації, заклавши основи роботи даної технології. На думку фахівців Всесвітнього економічного форуму, криптоекономіка веде до розвитку альтернативної фінансової та технологічної інфраструктури, яка є глобальною, відкритою та доступною для всіх, хто має доступ до Інтернету, незалежно від національності, етнічного походження, раси, статі та соціально-економічного класу [1]. У 2017 році світовий ринок криптовалюти оцінювався в 332 мільйони доларів США, у 2020 році він зріс до 3,67 мільярда, а до 2028 року, за прогнозами, досягне 394,60 мільярда [2].

Криптовалюта – це широкий термін для цифрових активів із перевіреними транзакціями та записами, які зберігаються децентралізованою системою блокчейну з використанням криптографії, а не централізованим органом, як-от кредитна картка Visa чи банк.

На даний момент, листопад 2022 р., Bitcoin володіють понад 106 мільйонів людей в світі, кількість щоденних користувачів Bitcoin складає 400 000 осіб, в світі зареєстровано 200 мільйонів біткойн-гаманців, працює понад 53 мільйона біткойн-трейдерів [3]. Ще однією з популярних криптовалют є Ethereum. Ethereum є другою за величиною

криптовалютою за ринковою капіталізацією. Саме дана криптовалюта активно використовується для нового напрямку використання блокчейн-технологій – смарт-контактів, а також для розвитку такого напрямку як NFT. За оцінкою фахівців, Ethereum має великий потенціал і, ймовірно, зазнає значного зростання в найближчі роки. Оскільки все більше компаній і окремих осіб бажають використовувати блокчейн для різноманітних цілей, Ethereum має хороші можливості стати однією з провідних криптовалют у світі [4].

На сучасному етапі ринок криптовалют характеризується розгалуженою системою бірж криптовалют. Біржі криптовалют – веб-сайти, де можна купувати, продавати або обмінювати криптовалюти на іншу цифрову або традиційну валюту, як-от долари США чи євро. Однак, серед значної кількості бірж є ті, які завоювали стабільну репутацію і мають високий рівень капіталізації (табл. 1).

Таблиця 1

Огляд основних бірж криптовалют (за матеріалами [5])

№	Біржа	Рік заснування	Переваги	Недоліки
1	Bitbuy.ca	2013 р.	<ul style="list-style-type: none"> – швидка реєстрація та верифікація; – швидка обробка депозитів і зняття CAD; – єдина біржа, яка пропонує страхування BTC 1:1 у Канаді 	<ul style="list-style-type: none"> – пропонує обмежену кількість валют; – обмежена лише для канадців
2	Bybit	2018 р.	<ul style="list-style-type: none"> – цілодобова багатомовна підтримка клієнтів; – 99,99% працездатності системи; – потужні ринкові дані API надсилаються кожні 20 хвилин; – значна глибина ринку. 	Недоступно для таких місцевих ринків: США, Сінгапур, Китай, Квебек (Канада), Сирія та частина інших країн
3	CoinJar	2013 р.	<ul style="list-style-type: none"> – програми для iOS і Android, які дозволяють торгувати; – безкоштовні та швидкі банківські перекази; – комісія 0,1% – 1% залежно від обсягів торгів; – активна підтримка клієнтів. 	<ul style="list-style-type: none"> – торгівля кредитним плечем недоступна; – для торгівлі необхідна перевірка ідентифікатора.
4	Xcoins.com	2016 р.	<ul style="list-style-type: none"> – цілодобова підтримка в реальному часі; – низькі комісії; – проста та безпечна реєстрація та перевірка; – швидка обробка та транзакції; – доступний у всьому світі. 	– пропонує лише BTC, ETH, LTC, XRP, BTC Cash.
5	Binance	2017 р.	розповсюджена платформа, маркер платформи, дуже дешеві транзакції, доступні по всьому світу.	Немає фіатної торгівлі, обмежені варіанти оплати

6	Kraken	2011 р.	Гарна репутація, простий у використанні, великий обсяг торгів, низькі комісії за транзакції, мінімальні комісії за депозит, багатофункціональний, підтримка користувачів, безпечний, підтримується в усьому світі.	обмежені способи оплати (наразі не приймаються готівка, дебетові картки, кредитні картки, PayPal) або подібні послуги.
7	Coinbase	2012 р.	великий обсяг торгівлі, простий у використанні, розумні комісії, зручний для початківців, збережена валюта покрита страхуванням Coinbase.	підтримка клієнтів, обмежені способи оплати, обмежена кількість країн, які підтримуються, нерівномірне впровадження послуг у всьому світі

За даними Міністерства фінансів України найбільш популярними біржами криптовалют в Україні є Binance, Coinbase, Kraken, Bybit [6]. Отже, криптовалюти, незважаючи на нестабільність їх у 2022 р., залишаються вагомим перспективним напрямком розвитку фінансових ринків і мають вагомий потенціал для інвестування. В Україні відбувається швидкий розвиток криптовалют, активність найвпливовіших криптобірж залучає вже більше інвесторів різних рівнів до ринку. Отже, маючи певні переваги, криптовалюти мають великий потенціал, однак не слід забувати про значну кількість проблемних питань, які підлягають вирішенню, насамперед правовий статус і нормативне регулювання як на міжнародному рівні, так і в Україні.

Список використаних джерел:

1. How does the World Economic Forum promote the responsible use of blockchain? the World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2021/06/cryptocurrencies-financial-inclusion-help-shape-it/>
2. Blockchain Technology Market Size, Share and Trend Analysis Report by Type (Private Cloud, Public Cloud), by Application (Digital Identity, Payments), by Enterprise Size, by Component, by End-Use and Segment Forecasts, 2022-2030. URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/blockchain-technology-market>
3. How many people own and hold Bitcoin? URL: <https://buybitcoinworldwide.com/how-many-bitcoin-users/>
4. Ethereum price forecast for 2022. URL: <https://blockgeeks.com/guides/ethereum-price-prediction/#Conclusion>
5. The Best Cryptocurrency Exchanges: Most Comprehensive Guide List. URL: <https://blockgeeks.com/guides/best-cryptocurrency-exchanges/>
6. Міністерство фінансів України: Топ найкращих криптобірж в Україні. URL: <https://minfin.com.ua/ua/crypto/exchanges/>

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-СТРУКТУРОЮ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Е. І. ЦИБУЛЬСЬКА, канд. екон. наук, доцент
*Харківській гуманітарний університет
«Народна українська академія»
61165 Україна, м. Харків, проспект Науки 15-А, кв. 25
ellatsib@gmail.com*

Сучасне середовище, що динамічно розвивається, ставить перед бізнес-структурами нові виклики. Останні статистичні дані говорять про те, що цифрова економіка має все більшу вагу у всьому світі. Так частка цифрової економіки у ВВП розвинених країн у 2020 р. склала 6,7%. [1].

Цифровізація економіки створює необхідність зміни традиційних підходів до ведення бізнесу та його управління. Використання стандартних класичних методів управління вже не дозволяє досягти лідерства та успіху на ринку.

В умовах цифровізації бізнес-структур можна назвати такі особливості трансформації їх систем управління [2]:

- підвищення прозорості бізнес-процесів;
- розвиток підприємницького духу у культурі та системі управління бізнесом;
- гнучкість та адаптивність поведінки бізнес-структури в умовах постійної нестабільності зовнішнього середовища.
- у міру прискорення ступеня мінливості довкілля традиційні ієрархічні бюрократичні структури управління поступово втрачають свою ефективність;
- цифровізація бізнес-процесів значно прискорює процеси децентралізації управління;
- акцент на знаннях.

Розглянемо ці особливості більш детально. Підвищення прозорості бізнес-процесів в даний час змушує багато бізнес-структур в управлінні використовувати систему ERP, яка розширює можливості менеджменту, спрощує створення, управління та облік результатів роботи команд із співробітників підрозділів бізнес-структури та зовнішніх джерел, дозволяє здійснювати планування організаційних змін [3].

Виведення на ринок нових продуктів і послуг, налагодження нових процесів та інформаційних систем вимагає від бізнес-структур розвитку підприємницького духу у культурі та системі управління бізнесом. Роль підприємця полягає в тому, щоб взяти відповідальність на себе за найскладніший і ризикований період переходу, комбінуючи наявні можливості у внутрішньому та зовнішньому середовищі бізнес-структури.

Прагнення бізнес-структур до гнучкості в умовах нестабільного середовища передбачає застосування принципів Agile. Даним принципам відповідає величезна кількість методів або практик, таких як: Scrum, Kanban, ощадна розробка, XP (екстремальне програмування), FDD (функціонально-

орієнтована розробка) та ін. Ключова спрямованість Agile – усунення бюрократії, розвиток швидкості та якості роботи, а також націленість на взаємодію з зацікавленими сторонами і результат діяльності.

В умовах цифрової епохи істотно змінюється роль менеджера у бізнес-структурі XXI століття. Відбувається процес суттєвого кількісного зменшення професійних менеджерів у бізнес-структурі, а їхня робота змінюється та ускладнюється. Традиційна організаційна ієрархія доповнюється системою горизонтальних управлінських комунікацій (supervisor-subordinate communications), що дозволяє різко скоротити кількість менеджерів середнього рівня.

У міру прискорення ступеня мінливості зовнішнього середовища традиційні ієрархічні бюрократичні структури управління бізнес-структури втрачають свою ефективність. З'являються так звані бірюзові бізнес-структури, які є новим етапом у розвитку управління, коли організація перебуває під керівництвом самоврядних команд, не схильних до ієрархії та централізованого управління [3].

Ще однією особливістю трансформації системи управління бізнес-структури в умовах цифровізації є акцент на знаннях, що призвів до появи великої кількості організацій, що самонавчаються (learning organization). У таких організаціях знання визнаються головною цінністю, і налаштовується безперешкодний процес їхньої передачі всередині компанії зверху вниз і знизу вгору, а також у зовнішнє середовище

Таким чином, нині відбувається стрімкий перехід до цифрової економіки, що веде до значних трансформаційних процесів у системі управління будь-якої бізнес-структури. У системі управління набувають все більшого поширення та розвитку підприємницький дух у культурі, адаптивні принципи (agile), концепція організацій, що самонавчаються, і концепція бірюзових організацій.

Список використаних джерел:

1. Geissbauer R., et al. Digital factories 2020-shaping the future of manufacturing. Pwc.de. URL: <https://www.pwc.de/de/digitale-transformation/digital-factories-2020-shaping-the-future-of-manufacturing> (Accessed 04 November 2022)
2. Leipziga T. et al Initialising customer-orientated digital transformation in enterprises. Sustainable Manufacturing: In: *14th Global Conference. GCSM. Procedia Manufacturing* 8. 2017. p. 517–524
3. Langer A. Information technology and organizational learning: managing behavioral change through technology and education. Boca Raton, 2011, 2ed. 260 p.

СУЧАСНІ ФОРМИ ГРОШЕЙ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

З. С. ЧУДІК, студентка 4 курсу
Державний податковий університет
08205, Україна, м. Ірпінь вул. Університетська, 31
zoriankacchudik@gmail.com

Гроші в сучасній економіці будь-якої країни займають ключове значення. Вони забезпечують існування та функціонування усіх суб'єктів держави. Поняття «електронні гроші», «віртуальні гроші» та «цифрові гроші» не є тотожними і мають свої сутнісні нюанси. Проте сучасний розвиток нових форм представлення грошей відбувається настільки швидко, що формування відповідного теоретичного підґрунтя і чіткого категорійно-понятійного апарату значно відстає.

Метою роботи є дослідження сучасних форм грошей в умовах розвитку цифрової економіки.

Дослідження сучасних форм грошей в умовах розвитку цифрової економіки висвітлені у працях українських вчених, а саме: В. Кравчук, Д. Науменко та А. Глибовець.

Від первісного часу до сьогодні історія суспільства пов'язана з економікою та пошуком зручної, досконалої форми грошей. Підґрунтям пошуку досконалого засобу платежу був технічний і економічний прогрес та спричинені ним розвиток і ускладнення ринкових та інституційних відносин, що спонукало економічних суб'єктів вимагати від грошового носія дедалі нових якісних властивостей.[1]

Електронні гроші: по-перше, це грошові кошти для здійснення платежів за допомогою телекомунікаційних систем, незалежно від форми та місця збереження; по-друге, це грошові кошти, які зберігаються в електронному форматі спеціальних пристроїв; по-третє, грошові кошти, які враховують властивості попередніх, але використовуються поза банківською системою, без участі третьої особи та без прямого зв'язку з банківським рахунком.

Ознакою електронних грошей є їх належність до фідучіарних грошей – гроші, які випускаються випускаються центральним банком, визнаються державою законним засобом платежу та не мають власної внутрішньої вартості. Система електронних грошей базується на використанні смарт-карток або на спеціальному програмному забезпеченні. Віртуальні валюти є цифровим вираженням вартості, емітентом яких не є центральний банк і вони належать до нефідучіарних грошей.[2]

Досліджуючи ключові характеристики віртуальних грошей, можна зробити висновок про велику різноманітність існуючих форм, механізмів емісії та обігу віртуальних валют. Прихильники використання віртуальних грошей наголошують на таких їх перевагах, як скорочення транзакційних витрат, вища швидкість проведення операцій і фінансова інклюзивність.

Проте такі ж переваги можуть бути забезпечені і при використанні електронних грошей, але зі значно нижчими ризиками.

Найрозвиненішою формою віртуальних грошей є криптовалюти. Біткойн – це перша і найвідоміша електронна віртуальна валюта. Біткойн функціонує без всякого контролюючого органу чи центрального банку; обробка транзакцій здійснюється колективно учасниками мережі, дозволяє проводити любі операції анонімно, без ідентифікації користувача. На відміну від електронних грошей і деяких видів віртуальних грошей, біткоіни є децентралізованими, їх випуск може здійснюватися будь-яким користувачем системи, який надає у використання потужності свого комп'ютера для проведення складних обчислень. Децентралізований обіг біткоінів означає, що ні держава, ні жодна інша установа не бере на себе відповідальність за використання біткоінів і виконання ними ролі платіжного засобу.[3]

В багатьох країнах світу біткойн не визначається грошовим засобом і не має статусу законного платіжного засобу, в тому числі і в Україні. Однак деякі заклади нашої держави починають використовувати в своїх розрахунках криптовалюту, здійснюючи це на свій страх і ризик, адже поки що немає діючого законодавства, що улегалізувало б статус віртуальної валюти.

Проте, як засвідчує практика, у сфері інформаційно – комунікаційних технологій зміни відбуваються дуже швидко і віртуальні гроші, які в теперішній час знаходяться на початковій стадії свого розвитку та отримують багато критики внаслідок децентралізованого характеру емісії, відсутності контролю і високих ризиків, в майбутньому можуть стати загально визнаним еквівалентом вартості та бути прирівняними до фідуціарних грошей як законні платіжні засоби.[2]

Розрахунок криптовалютою призведе до розвитку тіньової економіки та офшоризації капіталів, завдяки анонімності і приватності. Адже використання віртуальної валюти передбачає закритість криптовалютних гаманців. Можливо, в недалекому майбутньому даний вид електронних грошей удосконалять та доповнять правовим регулюванням і користування криптовалютою стане досконалою та безризиковою справою, що вирішить багато питань у мікро та макроекономіці, а, можливо, така досконала валюта з'явиться через століття і матиме зовсім інший вигляд та тлумачення.

Список використаних джерел:

1.Лук'янов В.С. Зародження ринку криптовалюти в інформаційно-мережевій парадигмі / В.С. Лук'янов // Актуальні проблеми економіки. – 2014.

2.Перспективи та перешкоди цифрової економіки в Україні – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nachasi.com/2018/01/29/what-makes-ukrainedigital/>

3.Кравчук В. Електронні гроші в Україні. Аналітичний звіт / В. Кравчук, Д. Науменко, А. Глибовець. – К.: Альфа ППК, 2012.

РОЗВИТОК ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Н. О. ШКВИРЯ, канд. екон. наук, доцент
А. К. ЛЕЩУК, здобувач вищої освіти ступеня магістр
*Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*
69600 Україна, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66
natalia.shkvyria@tsatu.edu.ua

Цифровий маркетинг є потужним інструментом у стратегічному управлінні підприємством, оскільки він більш економічно ефективний у порівнянні з традиційним маркетингом, дозволяє більше дізнаватися про клієнтів, підвищує залучення клієнтів до процесу продажів, забезпечує більш високі доходи та рентабельність інвестицій, дозволяє вигідно виділятися серед конкурентів, дає можливість завойовувати довіру клієнтів, забезпечуючи позитивний імідж та підтримуючи репутацію бренду. Більше того, цифровий маркетинг дає змогу вирішувати проблеми, які виникли як наслідок пандемії COVID-19. Одним із секторів, що значно постраждали від пандемії, став сектор туризму. Для країн, де доходи від туризму становлять більшу частину ВВП, втрати можуть стати непоправними. У зв'язку з чим у туризмі сьогодні роль сучасних маркетингових інструментів є важливою як ніколи.

Використання цифрових технологій різко посилює конкуренцію на національному та міжнародному ринку туристичних послуг. Але при цьому має виконуватися умова, що старі способи просування послуг повинні втрачати свою значущість [2]. Створення ефективних технологій обробки та використання інформації має підвищити ефективність, але лише у випадку, якщо традиційні способи «здаватимуть свої позиції». Погоджуючись із необхідністю заміни застарілих технологій роботи з інформацією, слід зазначити, що лише наявність конкуренції на ринку дає стимул суб'єктам ринку шукати та знаходити нові, більш сучасні та ефективні способи ведення бізнесу, що, зрештою, забезпечує розвиток всього суспільства.

Для проведення кампаній цифрового маркетингу у сфері туризму можна виділити наступні інструменти:

- пошуковий маркетинг – пошукова оптимізація, оплата кліків;
- рекламна кампанія онлайн – контекстна реклама, медійна реклама;
- електронна пошта - власні розсилки, спільні розсилки з партнерами;
- онлайн партнерство - афілійований маркетинг, спонсорство, спільний брендинг;
- вірусний маркетинг - електронні розсилки, відеохостинги, цитування;
- маркетинг у соціальних мережах - внутрішня оптимізація сайту, просування.

Успішність застосування цифрового маркетингу у сфері туризму залежить від оперативного обліку тенденцій, що складаються в цій галузі, серед яких:

1. Збільшення обсягів інформації, використання великих обсягів баз даних (Big Data), що дозволяють охопити значну кількість потенційних споживачів.

2. Зростання персоналізованості та націленості маркетингу, націлення реклами із сегментацією цільової аудиторії, виділенням тієї її частини, яка задовольняє заданим критеріям.

3. Розвиток контенту та реклами на різних відеоплатформах, обумовлене зростанням частки інтернет-трафіку у порівнянні з телебаченням, що дозволить залучати нових користувачів та використовувати можливості соціальних медіа.

4. Лідерування відеомаркетингу у цифровому середовищі.

Цифровий маркетинг позитивно впливає на розвиток сучасного бізнесу. Підприємства, що використовують цифровий маркетинг, однозначно більш конкурентоспроможні. В даний час кількість підприємств, що просувають себе в інтернеті, стрімко зростає. Можна сміливо сказати, цифровий маркетинг один із головних інструментів нецінової конкуренції, яка дедалі більше витісняє цінову конкуренцію, засновану на методі зниження цін [1]. Нецінова конкуренція дозволяє сфокусуватися на стратегії розвитку, тим самим збільшувати продажі, зберігаючи або збільшуючи ціни. До нецінових методів конкуренції відносять всі маркетингові методи управління фірмою, цифровий маркетинг є інноваційним і дуже ефективним методом підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Отже, цифровий маркетинг на сучасному етапі розвитку надає широкі можливості для просування як територій, так і туристичних продуктів та напрямків, які вони пропонують. Використання широкого спектру його інструментів дозволяє ефективно просувати регіональні туристичні бренди, формуючи у споживачів позитивні уявлення не лише про туристичні пам'ятки регіону, а й позиціонуючи територію як центр туризму, що пропонує послуги на рівні світових стандартів.

Список використаних джерел:

1. Шквиря Н.О. Сутність та особливості маркетингового планування конкурентоспроможності продукції / Н.О. Шквиря // Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки). - 2016. - № 3(32). - С.164–170.

2. Шквиря Н.О. Створення системи інформаційно-методичного забезпечення стратегічного планування / Н.О. Шквиря // Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки). - 2017 - №3(35). - С. 123 – 130.

3. Шквиря Н.О. Розробка товарної стратегії підприємства / Н.О. Шквиря // Економічна аналітика: сучасні реалії та прогностичні можливості: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 19 квіт. 2019р. - Київ: КНЕУ, 2019. - С. 67-71.

DIGITAL-MАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Т. В. ЯНЧУК, канд. екон. наук, доцент
А. С. ДЕНИСОВА, здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня
Донецький національний університет імені Василя Стуса
21021, вул. 600-річчя, 21, Вінниця, Україна
denysova.a@donnu.edu.ua

Цифровий маркетинг створює можливості для розвитку успішного бізнесу таким чином, який раніше був неможливий для малих компаній, і стає все більш важливим джерелом конкурентної переваги як на ринку B2B, так і на ринку B2C. Існуюча література показує, що цифровізація в усіх її варіантах пов'язана зі зростанням, продуктивністю та конкурентоспроможністю бізнесу.

Основні канали digital-маркетингу [1]:

– SEO маркетинг – оптимізація сайту (сторінок) для пошукових мереж х метою вводу матеріалів на перші позиції під конкретними запитами. Складність SEO-маркетингу полягає в тому, що Google часто оновлює свої алгоритми, тому необхідно уважно стежити за всіма показниками сайту та вносити відповідні корективи до своєї стратегії.

– Email-маркетинг - це спосіб просування продуктів чи сервісів через email розсилки. Email маркетинг є топовим інструментом digital media, здатним не лише залучати та утримувати клієнтів, а й підвищувати лояльність до бренду.

– PPC - рекламна модель, що працює в інтернеті, де рекламодавець розміщує рекламу на сайтах, і сплачує їхнім власникам за натискання користувачем на розміщений банер (текстовий або графічний) або «тіло» документа. Таким чином рекламодавець купує собі клієнтів в інтернеті [2].

– Контент-маркетинг - інструмент по залученню нових клієнтів і комунікації з ними через поширення корисного контенту. Серед основних інструментів контент-маркетингу можна виділити публікації у блогах, подкасти, навчальні відео, інфографіка, чек-листи тощо.

– SMM-маркетинг - це використання соціальних платформ як каналів для просування бренду, збільшення цільової аудиторії, залучення трафіку на сайт та підвищення продажів.

– Партнерський маркетинг - цей напрямок прийшов до інтернету з офлайну, та ґрунтується на тому, що ви отримуєте комісію за розповідь на своєму сайті про товари або послуги, які пропонуються вашими партнерами.

– Вхідний маркетинг - це сукупність інструментів інтернет-просування, що використовуються для привернення уваги аудиторії до продукту без використання нав'язливої реклами.

– Мобільний маркетинг - це комплекс маркетингових заходів, спрямованих на залучення цільової аудиторії за допомогою мобільних гаджетів: через мобільні версії сайтів, SMS-повідомлення, соцмережі, додатки, ігри тощо.

– Відеомаркетинг - це формат передачі рекламної інформації через відео. Серед елементів відеомаркетингу можна назвати демонстраційні відео, інтерв'ю фахівців у ніші, відеовідгуки, брендові ролики, анімаційні ролики тощо [1].

Варто також зазначити переваги та недоліки використання digital-маркетингу для розвитку підприємства [3]. Переваги цифрового маркетингу включають:

– Глобальне охоплення – веб-сайт дозволяє вам знаходити нові ринки та торгувати по всьому світу за невеликі інвестиції.

– Нижча вартість – належним чином спланована та добре націлена цифрова маркетингова кампанія може охопити потрібних клієнтів за значно нижчою ціною, ніж традиційні маркетингові методи.

– Результати, які можна відстежувати, вимірювати – вимірювання вашого онлайн-маркетингу за допомогою веб-аналітики та інших інструментів онлайн-метрики полегшує визначення ефективності вашої кампанії. Ви можете отримати детальну інформацію про те, як клієнти використовують ваш веб-сайт або реагують на вашу рекламу.

– Персоналізація - якщо ваша база даних клієнтів пов'язана з вашим веб-сайтом, тоді щоразу, коли хтось відвідує сайт, ви можете вітати їх цільовими пропозиціями. Чим більше вони купують у вас, тим більше ви можете покращити свій профіль клієнта та ефективно продавати їм.

– Відкритість - Залучаючись до соціальних медіа і ретельно керуючи ними, ви можете завоювати лояльність клієнтів і створити репутацію легкого спілкування.

– Покращені коефіцієнти конверсії - якщо у вас є веб-сайт, ваші клієнти завжди залишаються лише за кілька кліків до здійснення покупки. На відміну від інших інструментів, які вимагають від людей встати і зателефонувати або піти в магазин, цифровий маркетинг може бути бездоганним і миттєвим.

Деякі з недоліків і проблем цифрового маркетингу, про які вам слід знати, включають:

– Навички та підготовка - потрібно переконатися, що ваші співробітники мають потрібні знання та досвід для успішного проведення цифрового маркетингу. адже

– Затратність по часу – такі завдання, як оптимізація рекламних онлайн-кампаній і створення маркетингового контенту, можуть займати багато часу.

– Висока конкуренція – хоча ви можете охопити глобальну аудиторію за допомогою цифрового маркетингу, ви також маєте протистояти глобальній конкуренції. Виділитися серед конкурентів і привернути увагу серед багатьох повідомлень, спрямованих на споживачів в Інтернеті, може бути складним завданням.

– Скарги та відгуки - Будь-які негативні відгуки чи критику вашого бренду можуть бачити ваша аудиторія через соціальні мережі та веб-сайти з відгуками, що може негативно вплинути на репутацію компанії.

– Проблеми з безпекою та конфіденційністю – існує ряд юридичних міркувань щодо збору та використання даних клієнтів для цілей цифрового маркетингу.

У підсумку варто зазначити, що цифровий маркетинг має світле майбутнє для довгострокової стійкості продукту чи послуг на поточному технологічному ринку з усіма його перевагами та недоліками.

Список використаних джерел:

1. Digital-маркетинг: основні поняття та інструменти. URL: <https://elit-web.ua/ua/blog/digital-marketing-cho-eh-to> (дата звернення 19.10.2022).

2. What Is PPC? Learn the Basics of Pay-Per-Click (PPC) Marketing. URL: <http://www.wordstream.com/ppc> (дата звернення 19.10.2022).

3. Advantages and disadvantages of digital marketing/ URL: <https://www.nibusinessinfo.co.uk/content/advantages-and-disadvantages-digital-marketing> (дата звернення 20.10.2022).

СЕКЦІЯ 5

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Керівник секції – канд. юрид. наук, доцент Інна КИЛИМНИК
Секретар секції – канд. юрид. наук, ст. викл.
Катерина ВРУБЛЕВСЬКА-МІСЮНА

К ВОПРОСУ О СИСТЕМАТИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА

В. В. АСТАХОВ, канд. юрид. наук, профессор
ХГУ "Народная украинская академия"
61000 Украина, г. Харьков, ул. Лермонтовская 27

Как и в большинстве постсоветских стран, реформа украинской системы образования, совпала по времени с глубокой экономической и политической трансформацией общества. Совокупность возникших трудностей значительно ослабила экономические и финансовые рычаги поддержки проводимых преобразований, которые, при всех положительных сдвигах, неоправданно затянулись. Свое отрицательное воздействие на эти процессы оказали также трудно управляемые рыночные преобразования, коренная ломка принципов и элементов прежней образовательной системы, которая проводилась без должной критической и объективной оценки ее положительных и отрицательных качеств, а также мировой финансовый кризис, пандемия, обострение внутривнутриполитической ситуации, существенно усилившееся после начала войны, в связи с чем появилась реальная угроза деградации системы образования.

Это вызывает серьезную озабоченность профессионального сообщества, поскольку хорошо известно, что от состояния образовательной системы во многом зависит будущее нашего государства, уровень его экономического развития и благосостояния общества. С образованием связываются надежды на модернизацию экономики и увеличение темпов экономического роста. А в связке с наукой образование представляет собой одну из наиболее существенных гарантий национальной и международной безопасности Украины.

Поэтому, несмотря на не совсем благоприятную социально-экономическую и тем более военно-политическую среду для проведения образовательных реформ, образование должно постоянно находиться в сфере первоочередных государственных интересов. И в первую очередь это предполагает создание для указанной отрасли современной и качественной системы ее правового регулирования, которая в настоящий момент далека от

совершенства. Несмотря на принятие в последнее десятилетие таких важнейших нормативно-правовых актов, как законы "О высшем образовании" (2014 г.), "Об образовании" (2017 г.), "О профессиональном довысшем образовании (2019 г.) и т.д., большинство нововведений, перманентно внедряемых в систему образования, вступают в силу путем внесения изменений и дополнений в действующее законодательство, благодаря чему последнее к началу третьего десятилетия XXI века не только существенно не улучшилось, а сложилось в поистине громадный массив нормативно-правовых актов на всех уровнях образовательной вертикали. При этом многие первоочередные проблемы остаются за пределами качественной правовой регламентации. Так, например, нормативно-правовое обеспечение такой важнейшей для государства сферы, как образование взрослых, продолжает осуществляться по нормам, разбросанным в различных правовых актах, а единый закон "Об образовании взрослых" до сих пор не принят Верховной Радой и находится в стадии доработки сделанных замечаний и представленных предложений [1].

Кроме этого, продолжают оставаться нерешенными проблемы, связанные с отсутствием корреляции действующих образовательных норм с нормами гражданского законодательства, причем отдельные остро необходимые предложения по коррекции нормативно-правовых актов зачастую вступают в противоречие не только с гражданско-правовыми, но и с другими нормами, регулирующими бюджетную, налоговую и др. сферы деятельности. В результате это приводит к невозможности реализации на практике не только закрепленных законодательно прав и интересов субъектов образовательной деятельности, но и вносят определенную сумятицу в правоприменительную деятельность.

В этих условиях у частных образовательных структур ситуация осложняется еще и тем, что подавляющее большинство норм образовательного законодательства закрепляют существенные преференции для государственных образовательных учреждений. И это при том, что уже давно очевидным стал факт, что все учебные заведения должны иметь статус государственных (при соответствующем прохождении ими контрольных процедур – лицензирование, аттестация, аккредитация образовательных программ и т.п.), а признаком деления может выступать только способ их финансирования.

Естественно в стремительно меняющемся мире законодательство будет продолжать совершенствоваться, реагируя на вызовы времени. А это снова повлечет за собой увеличение общего количества нормативных актов, которые даже при положительных преобразованиях именно в образовательной сфере, не изменят существующей тенденции "латания дыр" в законодательстве, регулирующем образовательную деятельность, расширяя и без того огромный массив его нормативных документов. Решение указанных проблем возможно только путем систематизации образовательного законодательства, к идее которого следует присмотреться более внимательно.

Это, в свою очередь, позволит разрешить множество накопившихся организационно-правовых проблем в сфере образования, поскольку только качественная правовая регламентация функционирования образовательной отрасли, выступающей основой любого цивилизованного общества, является залогом её качественного развития.

Список использованных источников:

1. https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2020/11/03/Zvit_gromadske_Pro_osvitu_doroslyh.docx

НОВІ КРОКИ В НАПРЯМУ ПРИВЕДЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ВІДПОВІДНІСТЬ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

I. I. БОЧКОВА, канд. юрид. наук, ст. викладач,
А. В. БОНДАРЕНКО, студентка
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17

Нові зміни до законодавчих актів України в напрямку приведення національного трудового законодавства у відповідність до європейських стандартів можуть оптимізувати трудові відносини. Через це актуальним вбачається проведення аналізу змін, що були внесені до чинного Кодексу законів про працю України 1 липня 2022 року.

Так, законом України від 1 липня 2022 р. № 2352-ІХ “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин” статтю 23 КЗпП України доповнили новою частиною з таким змістом: «Роботодавець зобов’язаний інформувати працівників, які працюють за строковим трудовим договором, про вакансії, що відповідають їх кваліфікації та передбачають можливість укладення безстрокового трудового договору, а також забезпечувати рівні можливості таких працівників для його укладення». При цьому аналіз положень діючого законодавства не дав змогу встановити порядок та процедуру інформування працівників про відповідні вакансії. Вбачається, що роботодавець може проводити таке інформування у визначений ним спосіб, зокрема, особистим ознайомленням працівника, розсилки на електронну пошту, розміщення інформації в загальнодоступних місцях на підприємстві, установі, організації тощо.

У своєму коментарі до зазначеного закону і безпосередньо до цього його положення Міністерство економіки України звернуло увагу на те, що введені додаткові гарантії щодо забезпечення для працівників, які працюють за строковим трудовим договором, інформацією про можливість

працевлаштування на невизначений строк, відповідають вимогам Директиви Ради 1999/70/ЄС щодо Рамкової угоди про роботу на визначений строк. [1]

Також важливо зазначити на зміни, внесені до статті 29 КЗпП, яку викладено в новій редакції: «До початку роботи роботодавець зобов'язаний в узгоджений з працівником спосіб поінформувати працівника про: 1) місце роботи, трудову функцію, а також про дату початку виконання роботи; 2) визначене робоче місце, забезпечення необхідними для роботи засобами; 3) права і обов'язки, умови праці; 4) наявність на робочому місці небезпечних і шкідливих виробничих факторів, які ще не усунуто, та можливі наслідки їх впливу на здоров'я, право на пільги і компенсації за роботу в таких умовах відповідно до законодавства і колективного договору – під підпис; 5) правила внутрішнього трудового розпорядку або умови встановлення режиму роботи, тривалості робочого часу і відпочинку, а також про положення колективного договору (у разі його укладення); 6) проходження інструктажу з охорони праці, виробничої санітарії, гігієни праці і протипожежної охорони; 7) організацію професійного навчання працівників (якщо таке навчання передбачено); 8) тривалість щорічної відпустки, умови та розмір оплати праці; 9) процедуру та встановлені цим Кодексом строки попередження про припинення трудового договору, яких повинні дотримуватися працівник і роботодавець...».[2] Нова редакція містить більш деталізований і розширений перелік відомостей, про які роботодавець зобов'язаний повідомити працівника. Тобто діяльність щодо інформування працівника про місце роботи (адресу підприємства), трудову функцію, права і обов'язки працівника, терміни і строки надання відпустки, тощо з декларативного права працівника знати про зазначені умови праці, переходить в категорію активного обов'язку роботодавця проінформувати про ці умови. Тепер роботодавець не може перетворити свої обов'язки щодо інформування працівника з зазначених питань на обов'язки самого працівника знаходити цю інформацію шляхом ознайомлення з локальними правовими актами, які, як свідчить практика, можуть зберігатись у різних відповідальних осіб і в різних структурних підрозділах. Це, безсумнівно, позитивні зміни, які корелюють вимогам Директиви (ЄС) 2019/1152 Європейського Парламенту і Ради від 20 червня 2019 року про прозорі та передбачувані умови праці в Європейському Союзі для забезпечення отримання працівником повної інформації про умови трудових відносин.

Отже проаналізовані зміни трудового законодавства, внесені з метою приведення національного трудового законодавства у відповідність до європейських стандартів, є не лише формальним лексичним зближенням термінології і підходів зазначених правових систем, але й є практично значущими: внесені зміни впорядковують і конкретизують наведені положення КЗпП, розмежовують обов'язки учасників трудових відносин, покращують якість національного трудового законодавства.

Список використаних джерел:

1. Коментар Міністерства економіки України до закону України від 1 липня 2022 р. №2352-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин» від 01.08.2022 / Електронний ресурс: Офіційний сайт Міністерства економіки України. Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e3e57b2d-aaeb-41b2-9dcf-c14deac391cd&title=KomentarMinekonomikiDoNormZakonuUkrainiproVnesenni aZminDoDeiakikhZakonodavchikhAktivUkrainiSchodoOptimizatsiiTrudovikhVid nosinVid1-Lipnia2022-R-2352-ikh>

2. Кодекс законів про працю України : Закон від 10.12.1971 № 322-VIII (Редакція станом на 19.08.2022) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 08.11.2022).

ОСОБЛИВОСТІ РОЗІРВАННЯ ТРУДОВИХ ДОГОВОРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

I. I. БОЧКОВА, канд. юрид. наук, ст. викладач,
П. В. ЛИТВИНЕНКО, студентка
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17*

Через введення в дію режиму воєнного стану в Україні з 24 лютого 2022 року і запровадження обмежень деяких конституційних права громадян, виникла необхідність вносити зміни до законодавчих актів різних галузей права, зокрема й трудового. Аналізу деяких з таких змін присвячено дане дослідження.

19 липня 2022 року набула чинності нова редакція Закону України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану"[1], підставою виникнення якої став Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин"[2]. Також цим законом були внесені зміни до чинного Кодексу законів про працю. Зміни стосуються скасування чи обмеження гарантій щодо порядку укладання трудових договорів, їх розірвання, нарахування і виплати компенсацій, строків та порядку надання відпустки та інших особливостей регулювання трудових відносин. Детальніше зупинимось на змінах, що стосуються розірвання трудових договорів.

Так, статтю 21 "Кодексу законів про працю України" [3] доповнено положеннями щодо можливості встановлення в строкових договорах додаткових підстав для розірвання договору за угодою сторін. Тому цілком обумовленими вбачаються нові пункти статті 4 Закону України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" щодо розірвання строкового трудового договору з ініціативи працівника: "У зв'язку з

веденням бойових дій у районах, в яких розташоване підприємство, установа, організація, та існують загрози для життя і здоров'я працівника, він може розірвати трудовий договір за власною ініціативою у строк, зазначений у його заяві (крім випадків примусового залучення до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану, залучення до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури)". Вбачаємо, що зазначене положення є відображенням соціальної функції трудового законодавства, спрямованої на забезпечення благополуччя працівника, яке виражається також в обов'язку роботодавця створювати належні умови праці. За відсутністю такої можливості здається цілком справедливим дотримання балансу інтересів працівника і роботодавця, надаючи працівнику право розірвати строковий трудовий договір за наявності небезпеки для його життя і здоров'я, викликані воєнними діями, що є явно непідвладною волі роботодавця.

Статтю 5 цього закону було також доповнено пунктами такого змісту: "У період дії воєнного стану допускається звільнення працівника з ініціативи роботодавця у період його тимчасової непрацездатності, а також у період перебування працівника у відпустці (крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку) із зазначенням дати звільнення, яка є першим робочим днем, наступним за днем закінчення тимчасової непрацездатності, зазначеним у документі про тимчасову непрацездатність, або першим робочим днем після закінчення відпустки. У період дії воєнного стану норми статті 43 "Кодексу законів про працю України" щодо обов'язку отримання згоди профспілкового органу для розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця не застосовуються". На нашу думку зазначене положення, хоча і звужує гарантії працівника, проте за форс-мажорних обставин є достатньо обґрунтованим з точки зору забезпечення виконання виробничої функції трудовим правом. Враховуючи існуючі обставини припускаємо можливість деяких працівників користуватись своїми днями невикористаних відпусток і перебування на лікарняному як можливості щодо збереження робочого місця без реального бажання повертатися і в подальшому у близькій перспективі дійсно працювати у цього роботодавці (через зміну місця проживання, зміну обстановки, тощо). А отже, внесені зміни нададуть роботодавцю більше можливостей щодо збереження виробництва і підтримання господарської діяльності не зупиняючись на час простою у зв'язку з відсутністю працівника і далі - на час підшукування йому заміни.

Зазнала змін і ч. 1 ст. 41 КЗпП, яку було доповнено пунктом шостим, в якому передбачається можливість розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця при неможливості забезпечення працівника роботою, визначеною трудовим договором, у зв'язку із знищенням (відсутністю) виробничих, організаційних та технічних умов, засобів виробництва або майна роботодавця внаслідок бойових дій. З аналізу змісту зазначеного пункту і беручи до уваги роз'яснення, надані Міністерством економіки України в коментарі до Закону України № 2352-IX від 1 липня 2022 вбачається, що обов'язковою умовою для звільнення за цією підставою має

бути обґрунтована неможливість забезпечувати працівника роботою, визначеною трудовим договором та трудовою функцією, яка безпосередньо пов'язана з повним знищенням (відсутністю) виробничих, організаційних та технічних умов, засобів виробництва або майна роботодавця внаслідок бойових дій. Документами, які підтверджують знищення майна, можуть бути матеріали технічної інвентаризації, що засвідчують факт знищення майна, довідки органів внутрішніх справ України, акт про пожежу, офіційні висновки інших установ або організацій, які відповідно до законодавства уповноважені засвідчувати факт знищення майна тощо [4].

Аналіз зазначених положень дозволяє дійти висновку про те, що чинні зміни в законодавстві полегшують порядок розірвання трудового договору і розширюють підстави для його розірвання з ініціативи як працівника, так і роботодавця, що дає працівникам змогу змінити місце роботи на те, що знаходиться в більш безпечних умовах для життя та здоров'я людей, а роботодавцям - швидше підлаштувати своє виробництво під нові умови, створені війною.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану". Закон від 19.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>

2. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин". Закон від 01.07.22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1217-20#Text>

3. Кодекс законів про працю України : Закон від 10.12.1971 № 322-VIII (Редакція станом на 19.08.2022) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 08.11.2022).

4. Коментар Мінекономіки до закону України від 1 липня 2022 року № 2352-IX "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин". URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e3e57b2d-aaeb-41b2-9dcf-c14deac391cd&title=KomentarMinekonomikiDoNormZakonuUkrainiproVnesenni aZminDoDeiakikhZakonodavchikhAktivUkrainiSchodoOptimizatsiiTrudovikhVidnosinVid1-Lipnia2022-R-2352-ikh>

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

І. І. БОЧКОВА канд. юрид. наук, ст. викладач кафедри ПЗГД

Д. О. ПИВОВАРОВА, студентка

Харківський національний університет міського

господарства імені О. М. Бекетова

61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17

[*dashafok3@gmail.com*](mailto:dashafok3@gmail.com)

Україна є перспективною державою, яка має потужний потенціал для зростання, а тому органи публічного управління значну роль відводять питанням налагодження комунікації із громадянами. Сьогодні громадяни України є учасниками безпрецедентних подій, що вимагає вдосконалення і адаптації актуального законодавства до актуальних реалій. Зокрема, відсутність досвіду регулювання трудових взаємовідносин між державою, роботодавцями і працівниками в умовах воєнного стану зумовлюють актуальність проблеми.

15 березня 2022 було прийнято Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» № 2136-IX (далі — Закон № 2136), яким були внесені зміни до існуючого порядку регулювання трудових відносин [1]. З аналізу положень цього закону можемо зазначити на деякі особливості правового регулювання трудових відносин в умовах воєнного стану.

Певної специфіки набуває процес укладення трудового договору: сторони за згодою визначають форму трудового договору, умова про випробування працівника під час прийняття на роботу може встановлюватися для будь-якої категорії працівників, з метою оперативного залучення до виконання роботи нових працівників, а також усунення кадрового дефіциту та браку робочої сили, у тому числі внаслідок фактичної відсутності працівників, які евакуювалися в іншу місцевість, перебувають у відпустці, простої, тимчасово втратили працездатність або місцезнаходження.

Можемо зазначити на деякі особливості встановлення та обліку часу роботи та часу відпочинку в умовах воєнного стану: у період дії воєнного стану тривалість робочого дня може бути збільшена до 60 годин на тиждень для працівників, зайнятих на об'єктах критичної інфраструктури (в оборонній сфері, сфері забезпечення життєдіяльності населення тощо). Для працівників, зайнятих на об'єктах критичної інфраструктури, яким відповідно до законодавства встановлюється скорочена тривалість робочого часу, тривалість робочого часу у період дії воєнного стану не може перевищувати 40 годин на тиждень. П'ятиденний або шестиденний робочий тиждень встановлюється роботодавцем. Час початку і закінчення щоденної роботи (зміни) визначається роботодавцем. Тривалість щотижневого безперервного відпочинку може бути скорочена до 24 годин.

Аналізуючи особливості роботи в нічний час, зазначимо, що норми частин першої і другої статті 54 Кодексу законів про працю України не застосовуються [1].

Щодо обмежень у залученні на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах, то у період дії воєнного стану перелік таких працівників розширюється - дозволяється застосування праці жінок (крім вагітних жінок і жінок, які мають дитину віком до одного року) за їхньою згодою.

Особливості регулювання порядку надання та використання відпусток також передбачені згаданим законом: “У період дії воєнного стану роботодавець може відмовити працівнику у наданні невикористаних днів щорічної відпустки. Норми частини сьомої статті 79, частини п’ятої статті 80 Кодексу законів про працю України та частини п’ятої статті 11, частини другої статті 12 Закону України "Про відпустки" у період дії воєнного стану не застосовуються. У разі звільнення працівника у період дії воєнного стану йому виплачується грошова компенсація відповідно до статті 24 Закону України "Про відпустки". Отже, законодавче регулювання трудових відносин – це вплив сукупності нормативно-правових актів України на порядок організації відносин між працівником і роботодавцем.

Проте, умови воєнного стану значно ускладнили взаємодію сторін, тому засади реалізації трудових відносин саме в цих надзвичайних умовах були викладені у Законі України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», який під час війни має пріоритетну роль над іншими законодавчими актами, що регламентують роботу сфери регулювання зайнятості.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» : Закон від 15.02.2022 № 2136-IX (Редакція станом на 19.07.2022) Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 31.10.2022).

2. Кодекс законів про працю України : Закон від 10.12.1971 № 322-VIII (Редакція станом на 19.08.2022) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 08.11.2022).

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

К. М. ВРУБЛЕВСЬКА-МІСЮНА канд. юрид. наук, доцент. каф. ПЗГД

К. О. ІСИЧКО, студент

*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17*

Сьогодні питання волонтерства в Україні особливо загострено: соціальні, економічні та політичні обставини, що наразі склалися, призвели до суттєвого погіршення рівня життя населення. Щодня кількість людей, що потребують допомоги, зростає, а установ, що можуть таку допомогу надати, стає все менше. Держава не в змозі у повному обсязі забезпечити необхідним фінансуванням ні медичні заклади, ні заклади соціального забезпечення населення, ні військові структури, а вони сьогодні особливо потребують матеріальної допомоги. Саме тут необхідна участь небайдужих людей, а саме волонтерів [1].

Проблематикою волонтерського руху займалися такі відомі науковці, як Дж. Девіс, М.Харріс, К.Рочестер, та ін.. Крім того, волонтерство як соціальний феномен вивчали такі вітчизняні науковці, як Р.Вайнола, А.Капська, Н.Комарова. [2]

Тож що ж таке «волонтерська діяльність»? Згідно Закону України «Про волонтерську діяльність», волонтерська діяльність – це добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги, а саме виконання волонтерами робіт та надання послуг на безоплатній основі. Слід зазначити, що волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності. [1]

Волонтерська діяльність є основою побудови та розвитку громадянського суспільства. Вона втілює в собі найшляхетніші прагнення людства – прагнення миру, свободи, безпеки та справедливості для всіх людей. У період глобалізації та постійних змін світ стає меншим, більш незалежним, більш складним. [3 с.41]

Розповсюдження волонтерського руху в Україні відбувається у 2014 році, після Революції Гідності. І вже у 2021 року Україна піднялася зі 150-го (у 2010 році) на рекордне 44 місце у світовому рейтингу World Giving Index, котрий оцінює участь громадян у волонтерському русі.

На сьогодні, разом з громадськими та благодійними організаціями волонтери здійснюють закупівлю та доставку необхідних речей для Збройних Сил України. Окрім того, волонтери допомагають людям у постраждалих містах, розповсюджують серед населення продукти харчування, ліки, одяг, вирішують питання з тимчасовим прихистком, відновленням втрачених документів тощо.

Це – лише найвідоміші напрями волонтерства, адже список їхніх важливих місій значно ширший. Наприклад, здати донорську кров або надати

психологічну підтримку постраждалим від війни. Лише за даними вебсайту Національної соціальної сервісної служби України, станом на 30 травня 2022 року, до переліку організацій та установ, які можуть співпрацювати з волонтерами (зокрема й іноземцями та особами без громадянства) включені 719 організацій та установ. [4]

Волонтерський рух в Україні на сучасному етапі є проявом певної зрілості громадянського суспільства в Україні, доповнює функції державних органів, сприяє стабілізації та регулюванню суспільних відносин в умовах децентралізації. Водночас перед волонтерами та волонтерськими структурами постають суттєві проблеми, які можна згрупувати за такими напрямками:

- невідповідність волонтерської діяльності законодавству, новації у законодавстві, що ускладнюють волонтерську діяльність;
- спротив чиновників і консерватизм державних структур;
- випадки зловживань з боку волонтерів, діяльність псевдоволонтерів [5 с.34].

Певною мірою вдосконалити законодавче регулювання вказаних питань мають на меті проект Закону про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності №7363 від 10.05.2022 та проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо сприяння розвитку та діяльності неприбуткових установ та організацій в умовах збройної агресії Росії проти України №7364 від 10.05.22, прийняття яких може суттєво вплинути на покращення ефективності діяльності волонтерів в Україні.

Перелік напрямів для волонтерства стає ширшим. Зокрема, додається напрямок з надання допомоги для подолання наслідків збройної агресії РФ проти України (очевидно, що цього пункту не було у оригінальному законі 2011 року).

З'являться передумови, аби розробити і втілити державні цільові програми з підтримки волонтерства та підвищення кваліфікації волонтерів.

Законопроекти стимулюватимуть практику договорів між неприбутковими організаціями та волонтерами [4].

Отже, волонтерство, у період «повномасштабного вторгнення РФ на територію України», має численні як соціальні так і політичні проблеми. Вирішенню багатьох із зазначених проблем перешкоджають, насамперед, високий рівень корумпованості державних інститутів і суспільства у цілому; процедури та регламенти, що не сприяють реальній зацікавленості владних структур і окремих чиновників у ефективному здійсненні своїх повноважень і обов'язків і прояву ініціативи у вирішенні завдань, що стоять перед ними. Саме тому важливо одночасно ухвалити законопроекти №7363 та №7364. Адже вони доповнюють одне одного і дозволяють у комплексі вирішити більшість зазначених проблем волонтерської спільноти. Саме прийняття вказаних законопроектів стане підґрунтям для того, щоб продовжувати зміцнювати «фундамент» українського волонтерства.

Список використаних джерел:

1. Волонтерська діяльність в Україні. 21.04.2016. Інтернет ресурс. Режим доступу: https://kau.in.ua/press-center/news/volonterska_djalnst_v_ukrajin/
2. Волонтерський рух в Україні під час проведення антитерористичної операції: історія, стан, проблеми. Інтернет ресурс. Режим доступу: <http://ipzn.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/Volonterskyj-ruh-pid-chas-ATO.pdf>
3. Кривенко Ю. В. Волонтерська діяльність: поняття та ознаки. Часопис цивілістики. Одеса. 2015. С. 44.
4. Наталія Повтарь. Чому законодавчі зміни для волонтерів допоможуть усім українцям. 10.06.22. Інтернет ресурс. Режим доступу: <https://cedem.org.ua/analytics/zminy-dlya-volonteriv/>
5. Пенькова О.В., Касперович О.Ю., Іщенко О.В. Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи. 2016. С. 40.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ СІМЕЙНИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

К. М. ВРУБЛЕВСЬКА-МІСЮНА канд. юрид. наук, доцент. каф. ПЗГД
М. К. МАКСИМЕНКО, студент
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17*

Малі сільгоспвиробники все більше прагнуть працювати легально та отримувати доступ до можливостей, які відкриваються державою для офіційно зареєстрованих підприємств. До таких організаційно-правових форм підприємницької діяльності належать сімейні фермерські господарства (СФГ), що мають статус і юридичної особи, і фізичної особи – підприємця. Починаючи з 2016 року, законодавством України передбачено можливість створення та функціонування СФГ. Сімейне фермерське господарство у світі сприймається як гарант продовольчої безпеки, інструмент політики зайнятості сільського населення, економічна основа сільської місцевості. ООН оголосила 2019-2028 рр. десятиліттям сімейних фермерських господарств.

Тривалий час законодавче регулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств містило істотні юридичні дефекти, оскільки були відсутні механізми реалізації правових приписів щодо державної підтримки сімейних фермерських господарств, порядку регулювання їх внутрішніх відносин, процедури набуття та припинення права членства тощо.

В українському законодавстві правовий статус сімейних фермерських господарств визначений Законом України «Про фермерське господарство» від 19.06.2003 р. [3] та Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо стимулювання утворення та діяльності сімейних фермерських господарств» від 10.07.2018 р. [2]. Внесені у 2018 році зміни до закону «Про фермерське господарство» дали змогу реєструвати сімейне фермерське господарство без набуття статусу юридичної особи. Тобто, це вже знайомий ФОП, який може отримати статус сімейного фермерського господарства та обрати групу для нарахування податку за спрощеною системою. Також з'явилася можливість таким ФОП-сімейним фермам обрати четверту групу, яку можна отримати, виконавши ряд вимог згідно правок, внесених до Податкового кодексу.

Проте, незважаючи на детальну регламентованість законодавчого порядку діяльності сімейних фермерських господарств, залишається досить багато невирішених питань щодо сплати ними єдиного податку четвертої групи спрощеної системи оподаткування.

У своїх наукових працях питання становлення та розвитку сімейних фермерських господарств висвітлювали С. Хрипко, Г. Корнієнко, В. Уркевич, П. Кулинич, М. Шульга, В. Поліщук, О. Погрібний, С. Лушпаєв та інші.

Обов'язковою умовою діяльності СФГ, яка діє на підставі реєстрації фізичної особи – підприємця, є укладення нового виду аграрно-правового договору про створення сімейного фермерського господарства або укладення декларації у разі, якщо таке господарство буде вестись одноосібно. Уведення до переліку суб'єктів аграрних правовідносин нового сільськогосподарського товаровиробника змушує законодавця вносити зміни до низки нормативно-правових актів, які тією чи іншою мірою регулюють його діяльність. Так, у 2018 році були внесені зміни до Податкового кодексу України, відповідно до яких суб'єктом – платником четвертої групи спрощеної системи оподаткування вперше було визначено фізичну особу – підприємця, який набув статусу сімейного фермерського господарства.

Відповідно до п. 291.4 Податкового кодексу України до 4-ї групи належать сільськогосподарські товаровиробники, зокрема фізичні особи – підприємці, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, зареєстрованого відповідно до Закону України "Про фермерське господарство", за умови виконання сукупності таких вимог:

- здійснюють виключно вирощування, відгодовування сільськогосподарської продукції, збирання, вилов, переробку такої власновирощеної або відгодованої продукції та її продаж;
- провадять господарську діяльність (крім постачання) за місцем податкової адреси;
- не використовують працю найманих осіб;
- членами фермерського господарства такої фізичної особи є лише члени її сім'ї у визначенні частини другої статті 3 Сімейного кодексу України;

- площа сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду у власності та/або користуванні членів фермерського господарства становить не менше 0,5 гектара, але не більше 20 гектарів сукупно [1].

Закон передбачає проведення господарської діяльності за місцем податкової адреси. Тобто це повинен бути конкретний населений пункт, в якому проживає платник податку. Сільськогосподарська діяльність же здійснюється за місцем знаходження земельної ділянки, яка може бути розташована як у межах населеного пункту, так і за його межами, тобто місце розташування земельної ділянки та, відповідно, ведення господарської діяльності фермерським господарством не завжди збігається з податковою адресою платника податку. Таке обмеження прав СФГ на вибір спрощеної системи оподаткування є не зовсім правильним.

Виникають суперечливі питання і щодо обсягу площ земельних ділянок. Так, якщо у власності членів сімейного фермерського господарства є більше ніж 20 га землі, наприклад 25, але серед них частина земель, наприклад 5 га, не використовується в господарській діяльності фермерським господарством, тобто або під пасовищами і сіножатями знаходиться, або передана в оренду – це є підставою для відмови в отриманні СФГ статусу платника єдиного податку 4-ї групи. В такій ситуації це є обмеженням права фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності на обрання бажаного способу оподаткування [4].

Проведений аналіз свідчить, що Україна, дотримуючись напряму євроінтеграції, розвиває та вдосконалює аграрне законодавство шляхом закріплення правового статусу нових суб'єктів аграрних правовідносин – сімейних фермерських господарств. Проте все ж у таких нововведеннях наявні окремі дефекти правового регулювання створення та функціонування такої специфічної організаційно-правової форми господарської діяльності [4]. Проблеми СФГ неможливо вирішити ізольовано, окремо, не беручи до уваги зміни в аграрному секторі економіки. Положення про сімейне господарювання повинно міститися в законодавчих актах, присвячених удосконаленню сучасної державної аграрної політики та узаконення існуючого аграрного устрою України.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%202755-17#Text>

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо стимулювання утворення та діяльності сімейних фермерських господарств: Закон України від 10.07.2018 р. № 2497-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 37. Ст. 276: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2497-19#Text>

3. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 45. Ст. 363:

[Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>

4. Сокол М. Правове становище сімейних фермерських господарств /М.Сокол // Проблеми цивільного та господарського права. – 2020. - №1. – С.92-95. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2020/1/21.pdf>

ЯК ЗАСТОСУНОК «ДІЯ» СПРОЩУЄ ВЕДЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

К. М. ВРУБЛЕВСЬКА-МІСЮНА канд. юрид. наук, доцент каф. ПЗГД
Ю. А. ПРУДКА, студентка
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17*

Науково-технічний прогрес (НТП) – постійний процес розвитку науки, техніки і технології, удосконалення предметів праці, організаційних та управлінських прийомів, що дозволяє людині впливати на навколишнє середовище для отримання матеріальних та духовних благ. Основою НТП є відкриття та винаходи, одним із яких є український застосунок «Дія», що дає змогу зберігати документи та отримувати державні послуги в смартфоні.

Застосунок «Дія» зарекомендував себе як надійний помічник для кожного громадянина. Бізнес в цьому випадку також не залишається осторонь, адже розширення функціоналу та переліку послуг невпинно збільшується. Повномасштабна війна та військові дії на території України завдають нищівних збитків для підприємств. Проте, держава намагається максимально підтримувати життєдіяльність кожного, хто вносить невід’ємну частину до національної економіки.

За даними інформаційного агентства Інтерфакс-Україна «Близько 47% компаній зупинили роботу через війну, і лише 6% адаптувалися до неї, свідчать результати опитування 887 власників та СЕО підприємств, проведеного Міністерством цифрової трансформації». «Згідно з відповідями, 46,8% опитаних підприємств зупинені або майже зупинені через повномасштабне російське вторгнення. Загальні прямі втрати малого та середнього бізнесу з 24 лютого 2022 року оцінюються у \$85 млрд», - зазначило Мінцифри в телеграм-каналі [1, с. 290].

Для найбільш повної характеристики всіх переваг додатку «Дія» можливо розбити категорії послуг на: інформаційні, практичні, фінансові, благодійні.

Найбільшою та корисною інформаційна послуга. Розробники Дії подбали про осіб, які мають намір вперше розпочати підприємницьку діяльність, однак стикаються з питанням щодо проблеми вибору сфери діяльності. В такому випадку є достатньо великий список стартапів та

детальні алгоритми їх розвитку. Якщо власник готового бізнесу бажає переформатувати свій проєкт, але не знає до кого звернутись, то для цього створений «Гід з державних послуг». Це онлайн-допомога не лише для власників компаній, а також і для звичайних громадян, які тільки розпочинають власну справу. До інформаційних послуг відноситься можливість брати довідки без відвідування органів державної влади. Найпростішим прикладом є довідка про доходи. Фізична особа-підприємець може сформулювати довідку протягом 10 хвилин і подати її для звітності, не виходячи з дому. До того ж послуга «єДекларація» дозволить узагальнити всі відомості про провадження господарської діяльності з подальшим повідомленням податківців.

Практична складова переліку послуг, які запропоновані на сервісі «Дія.Бізнес» розкривається у можливості зареєструвати фізичну особу-підприємця або юридичну особу лише в декілька кліків. Громадянин може перебувати за кордоном, займатись підприємництвом дистанційно, але сплачувати податки і тим самим підтримувати економіку держави. Внесення змін щодо ФОП або юридичної особи, наприклад зміну місцезнаходження, також можливо зробити за допомогою додатку. У випадку відсутності необхідної послуги, підприємець має можливість звернутись до «Гід з державних послуг» та знайти вирішення власної проблеми.

Фінансові і благодійні послуги мають дещо спільне. Найголовнішим аспектом цих видів є гроші. Серед фінансових перспектив для підприємців-початківців є можливість отримання гранду на розвиток власної справи. Стартовий капітал в умовах воєнного стану допоможе організувати та розвинути унікальний проєкт. Окрім того, також передбачена можливість сплати податків через зручний інтерфейс.

Диджиталізація, передусім, необхідна для оптимізування бізнес-процесів за допомогою програмного забезпечення та ІТ-рішень. Вона передбачає переведення документів у цифровий формат. Та чи доцільним є перехід на документи у диджиталформаті? Чи готові ми до таких технологій? Незважаючи, що в Україні і держава, і бізнес активно працюють у цьому напрямку лише кілька років, певна частина українських суб'єктів господарювання не готова до процесу диджиталізації, на противагу яким нове покоління (digitally born) обирає саме цифрове середовище. Створення окремого додатку на базі проєкту «Дія» допоможе підприємствам користуватись власною документацією швидко та прозоро. Таке нововведення дозволить прибрати з ринку «сірі» підприємства, які платять лише частину податків або від них ухиляються.

Основними перевагами диджиталізації документообігу є: 1) paperless (зменшення використання паперу); 2) швидкість пошуку документів; 3) доступність; 4) масштабованість; 5) спрощення редагування; 6) «прозорість» документа (відстеження документа, доступ до інформації, що дає змогу робити правильні оперативні управлінські рішення); 7) упорядковане,

систематизоване зберігання документів; 8) економія часу в електронному документообігу [2, с. 124].

Найрезультативнішою допомогою звичайно є співпраця різних компаній для досягнення єдиної мети. Проєкт «Дія.Бізнес» та компанія Prozzogo.Продажі запустили програму взаємодії та допомоги бізнесу. Основне завдання допомогти перемістити виробництво, сферу надання послуг та інші види підприємництва з точок ведення бойових дій.

Основним кроком до відновлення країни є оперативна дерегуляція та оновлення державної політики у податковій та митній сферах. Дерегуляція є універсальним інструментом, адже не вартує для держави нічого. Суттєве зменшення адміністративного та податкового навантаження на бізнес дозволяє залишати більше коштів в обороті та мати ресурс на подолання викликів, які зараз виникають [3, с. 86].

Таким чином, застосунок «Дія», як проєкт Міністерства цифрової трансформації, протягом 2 років наповнювався функціоналом, який зараз може допомогти кожному громадянину. Інформаційність та практичність дозволяють використовувати додаток без будь-яких обмежень. Консультаційний супровід допоможе розібратись у складних речах. Мінцифри шляхом експериментального запровадження електронного документообігу спочатку для пересічних громадян, створила зразок європейського стандарту, який сучасні країни лише починають реалізовувати.

Список використаних джерел:

1. Вільхова Т. В., Панченко Є.В. Розвиток малого бізнесу в умовах воєнного часу. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної онлайн конференції. Дніпро. 2022. С. 315

2. Дубська М. Диджиталізація документообігу як мейнстрім у цифровій державі. V Міжнародна студентська науково - технічна конференція. Тернопіль. 2022. С. 115

3. Піддубний В. А. Трансформаційні процеси в умовах війни та післявоєнного періоду. Збірник матеріалів Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції. Чернігів. 2022. С. 375

СУЧАСНІ ВІТЧИЗНЯНІ ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ

І. М. КУЛІШ, канд. наук з держ. упр., с.н.с.
ДУ «Інститут регіональних досліджень
ім. М.І. Долишнього НАН України»
79000 Україна, м. Львів, вул. Козельницька, 4
i_m_kulish@ukr.net

Ліси визнані національним багатством і перебувають під охороною держави на усій території України. На сьогодні прийнято низьку нормативно-правових актів, що стосуються лісів. Першим і головним з них є основний Закон – Конституція України, ст. 13 закріпила положення, що усі природні ресурси (серед них лісові) є об'єктами права власності Українського народу, а від його імені ці права здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування [1].

Стаття 92 встановлює, що засади використання лісових ресурсів визначаються виключно законами України. Забезпечення проведення фінансової, цінової, інвестиційної, податкової та інших політик у сфері охорони, екологічної безпеки, а також контроль за користуванням лісовими ресурсами належить до компетенції Кабінету Міністрів України. При цьому, згідно зі статтею 142, ліси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, належать до матеріальної і фінансової основи місцевого самоврядування.

Згідно з «Лісовим кодексом України» [2] ліси можуть перебувати у державній, комунальній, або приватній власності. Станом на 1 січня 2021 р. у державній власності перебуває 7,6 млн га лісів України, тобто 73 % від усього лісового фонду.

Лісові ресурси, як складова природних ресурсів, що перебувають у комунальній власності територіальних громад становить їх матеріальну основу, а отже і видача дозволів і заборона на спеціальне використання цих ресурсів належить до компетенції органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) кожної певної громади [3]. ОМС, відповідно до покладених на них повноважень, зобов'язані забезпечувати ефективне використання лісових ресурсів. При цьому ОМС делегують виконавчим органам державної влади окремі повноваження.

Центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства є Державне агентство лісових ресурсів України. Його діяльність спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра захисту довкілля та природних ресурсів [4].

За загальною площею лісів, Україна не належить до багатих на цей ресурс держав, але завдяки ефективній національній політиці збереження та відтворення лісових ресурсів, протягом кількох останніх десятиліть спостерігається стабільне поліпшення. Продовольча і сільськогосподарська

організація ООН – ФАО (англ. – FAO – The Food and Agriculture Organization) здійснює постійний моніторинг лісового покриву Землі. За даними ФАО, протягом останніх 30 років в Україні ситуація з лісовкритими площами показує позитивні тенденції.

З 2014 р. в Україні внаслідок воєнних дій забруднено понад 180 тис. кв. км земель, серед них населені пункти та сільськогосподарські угіддя.

Крім того, від війни постраждало понад 20 % природоохоронних територій України, збитки лише цього типу оцінюються у 1,35 трлн грн. Через лісові пожежі, внаслідок горіння нафтопродуктів і загоряння промислових об'єктів у повітря потрапляють небезпечні речовини. Починаючи з 24 лютого 2022р. кількість таких викидів перевищила 67 млн тонн. Для порівняння: у 2021 та 2020 роках вони склали лише 2,2 млн тон на рік. Загалом в Україні вже постраждало 3 млн га лісів (деякі з них втрачені назавжди), це майже третина лісового фонду нашої держави [5].

Після закінчення холодної війни міністерство оборони США закрило, з подальшим перепрофілюванням, близько 100 великих військових баз та багато менших. Було виявлено велику кількість боєприпасів, що не вибухнули: артилерійські снаряди, бомби, ракети, ручні гранати тощо. Для оцінки загальної вартості робіт із знешкодження, у США була розроблена спеціальна програма RACER, що у залежності від складності очистки визначала необхідність використання одного з альтернативних протоколів. У середньому, для однієї земельної ділянки вартість визначалась у межах 84-120 млн доларів [6].

Таким чином, навіть із врахуванням меншої вартості витрат за рахунок того, що в Україні заробітна плата нижча, ніж у США, можна стверджувати, що кошти на відновлення лісів вже сьогодні (ще до закінчення війни) будуть надзвичайно великими.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996, № 30, ст. 141.

2. Лісовий Кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 1994, № 17, ст. 99.

3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст. 170.

4. Про затвердження Положення про Державне агентство лісових ресурсів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2014 р. № 521 / Урядовий кур'єр, 2014. – № 192.

5. Міжнародний день запобігання експлуатації навколишнього середовища під час війни та збройних конфліктів. Рахункова палата. 06.11.2022.

<https://www.facebook.com/photo?fbid=463112225924605&set=a.265372909031872>.

6. Gibson J. MacDonald, Mendez C. The Cost of Cleaning Up Unexploded Ordnance. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2005. https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB9124.html.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ВОДНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Д. С. ЛУКАШЕВИЧ, студентка
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова*
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17
orcid.org/0000-0003-0550-3849
darialukashevych@gmail.com

До середини ХХІ століття проблема браку прісної води може стати однією з найважливіших для нашої планети. Вода є вичерпним ресурсом, при цьому – як доведено висновками експертів ООН – понад 20% населення Землі страждає від нестачі води, придатної для пиття та зрошування посівів. На сьогодні від браку води страждають близько 700 мільйонів людей – це мешканці 43 країн світу. Учені підрахували, що до 2025 року ця цифра зросте до 3 мільярдів і більше. Тому постає нагальна потреба у збереженні та захисті водних ресурсів як на світовому, так і державному рівнях.

У Водній стратегії України до 2025 року, проект якої досі проходить громадське обговорення, серед основних водних проблем виділяють: природний дефіцит водних ресурсів, а також їх нерівномірний розподіл по території та в часі; виснаження водних ресурсів внаслідок великого обсягу водозабору для господарських потреб; значний обсяг забруднюючих речовин, що надходять у річки; надмірне регулювання річкового стоку, що спричиняє додаткові втрати води на випаровування, уповільнення водообміну і, як наслідок, погіршення якості води і деградації русел. Додатковим джерелом екологічних проблем для водних ресурсів України стали наслідки військової агресії Російської Федерації, вплив яких на стан довкілля ще треба буде досліджувати та вивчати.

З огляду на окреслені вище проблеми питання нормативно-правового забезпечення охорони водних ресурсів в Україні набуває значущості та актуальності. Законодавство в цій царині доволі розгалужене та складається з низки нормативно-правових актів, які утворюють систему законодавства в сфері охорони водних ресурсів України. Розглянемо лише основні.

Основним нормативно-правовим актом, щодо регулювання правових відносин з метою забезпечення збереження, науково обґрунтованого, раціонального використання вод для потреб населення і галузей економіки, відтворення водних ресурсів, охорони вод від забруднення, засмічення та вичерпання, запобігання шкідливим діям вод та ліквідації їх наслідків, поліпшення стану водних об'єктів, а також охорони прав підприємств,

установ, організацій і громадян на водокористування є Водний кодекс України [1].

Дія Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» поширюється на всіх суб'єктів господарювання, що виробляють питну воду, забезпечують питною водою шляхом централізованого питного водопостачання або за допомогою пунктів розливу води, а також на органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, що здійснюють регулювання, нагляд і контроль за якістю питної води, станом джерел та систем питного водопостачання, а також споживачів питної води [2].

Існує також декілька законів, що регулюють правовідносини в інших галузях, але опосередковано впливають на процес нормативно-правового забезпечення охорони водних ресурсів в Україні – таким, наприклад, є Закон України «Про оцінку впливу на довкілля».

Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції також приймає нормативно-правові документи у виді постанов, низка яких регулює відносини, що виникають в сфері забезпечення охорони водних ресурсів в Україні, визначає процедуру видачі водокористувачам дозволів на спеціальне водокористування або визначає основні вимоги до нормування гранично допустимого скидання забруднюючих речовин, які утворюються в процесі виробничої діяльності водокористувачів, а також затверджує переліки забруднюючих речовин. Державний водний кадастр складається з метою систематизації даних державного обліку вод та визначення наявних для використання водних ресурсів, ведення якого теж регламентовано Постановою Кабінету міністрів України.

Існує низка підзаконних відомчих нормативно-правових актів, які, разом з Кодексом та законами України, утворюють систему нормативно-правового забезпечення охорони водних ресурсів в Україні. При цьому слід погодитись з думкою А.С. Євстігнєєва, що в удосконаленні водного законодавства основна увага має бути приділена розробленню та затвердженню кількісних та якісних показників екологічної безпеки спеціального водокористування (окремо за кожним видом такого користування), які матимуть статус юридичних критеріїв екологічної безпеки у відповідній сфері. Такі показники повинні бути адекватними сучасному рівню розвитку науки, а також сучасному стану забруднення довкілля загалом і вод, а також зумовленому ним спектру екологічних ризиків. Запровадження таких нормативів стане основою для вдосконалення правового регулювання відповідних суспільних відносин [4, с. 278].

Список використаних джерел:

1. Водний кодекс України: Закон від 06.06.1995р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text>, (дата звернення 28.10.22).

2. Закон України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення». Закон від 10.01.2002 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2918-14#Text>, (дата звернення 28.10.22).

3. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля». Закон від 23.05.2017 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>, (дата звернення 28.10.22).

4. Євстігнєєв А.С. Проблеми правового забезпечення екологічної безпеки у сфері спеціального природокористування в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2019. 434 с.

ПРАВОВІ ОБМЕЖЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ МІЖНАРОДНІ ТРАНСПОРТНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ

Д. В. ПЛІСКО, студентка
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17*

Державою обов'язки і функції регулятора щодо провадження господарської діяльності на ринку міжнародних автомобільних перевезень покладені на Міністерство інфраструктури України (МІУ), яке одним зі своїх основних завдань вбачає вирішення питань, які гостро стоять перед перевізниками в процесі здійснення їхнього основного виду діяльності — міжнародних автоперевезень.

На своєму сайті МІУ зазначає, що цей напрямок є одним із пріоритетних у роботі структурних підрозділів Мінінфраструктури та Департаменту стратегічного розвитку дорожнього ринку та автомобільних перевезень зокрема.

Крім того, МІУ серед проблем, що потребують невідкладного вирішення, на другу позицію виносить проблему відсутності ефективного механізму допуску до ринку автоперевезень, яка полягає у тому, що ліцензування автоперевізників на сьогодні є суто формальною процедурою, яка, з одного боку, створює зайві бюрократичні перепони на ринку, а з іншого — не забезпечує реальної оцінки можливостей перевізника щодо виконання своїх зобов'язань.

Сайт МІУ також містить статистичні дані щодо галузі автомобільного транспорту:

1. Інформація про кількість чинних ліцензій за видами діяльності на право провадження господарської діяльності з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів автомобільним транспортом, міжнародні перевезення пасажирів та вантажів автомобільним транспортом.

2. Інформація про кількість транспортних засобів (за типами), які закріплені за ліцензіатами як засоби провадження господарської діяльності.

Розрахункова кількість суб'єктів господарювання, що провадять господарську діяльність на ринку міжнародних автомобільних перевезень, перебуває у межах від 10400 до 11309, за якими як за ліцензіатами закріплено не більше 70228 транспортних засобів різних типів у якості засобів провадження господарської діяльності.

До заяви на отримання ліцензії, крім документів, передбачених статтею 11 Закону, додаються за підписом здобувача ліцензії або уповноваженої ним особи такі підтвердні документи:

1) відомості про наявність матеріально-технічної бази, яка забезпечує виконання технологічних операцій, або договорів із суб'єктами господарювання, що надають послуги з виконання таких операцій, за формою згідно з додатком 2 та завірені здобувачем ліцензії копії зазначених договорів;

2) відомості про власні, орендовані, надані ліцензіату в кредит або лізинг транспортні засоби за формою згідно з додатком 3 та завірені заявником копії свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів та тимчасових реєстраційних талонів, якщо передбачено їх оформлення;

3) відомості про спеціальне обладнання транспортних засобів, які використовуються для перевезень пасажирів на таксі, за формою згідно з додатком 4 (для внутрішніх та міжнародних перевезень пасажирів на таксі);

4) відомості про кваліфікацію персоналу автомобільного перевізника, визначеного пунктами 12-15 цих Ліцензійних умов.

Проаналізувавши зазначену інформацію і враховуючи, що провадження господарської діяльності на ринку перевезень підлягає ліцензуванню можна зробити висновок, що кількість суб'єктів господарювання є регульованою та обмежується кількістю чинних ліцензій. Такий спосіб регулювання господарської діяльності забезпечує якісне надання послуг перевезення та забезпечує можливість контролю з боку держави діяльності, що пов'язана з використанням джерел підвищеної небезпеки, що в умовах сьогодення є важливим для забезпечення безпеки господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Мельник З., Гринишин М., Буковський А. Зелена книга Міжнародні вантажні автомобільні перевезення, Київ. – 97 с.

2. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів автомобільним транспортом, міжнародних перевезень пасажирів та вантажів автомобільним транспортом: Постанова КМУ від 2 грудня 2015 р. № 1001. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2015-%D0%BF#Text>

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

В. Р. ПОЙМАНОВА, студентка
А. С. АМЕЛІНА, канд. юрид. наук, доцент
Заклад вищої освіти Міністерства фінансів України
«Державний податковий університет»
08200, м. Ірпінь, вул. Університетська 31
poimanova0209@gmail.com

Усі кримінальні правопорушення в економічній діяльності завжди є складними та заплутаними, оскільки межа між досить легальною діяльністю і правопорушеннями дуже часто перетинається. Багато людей, які мають відповідальні посади чи займаються бізнесом, час від часу ризикують стикнутися із звинуваченнями в економічних правопорушеннях. Саме тому усі повинні знати як себе потрібно вести в подібних ситуаціях і як захистити свої інтереси, якщо проти них була збуджена кримінальна справа.

Даній проблемі безліч науковців присвятили свої праці, серед яких є: М. Бажанов, І. Базярук, В. Білоус, С. Кравчук, О. Литвак, О. Яковлев.

Економічні правопорушення – різновид злочинів, здійснюваних у процесі професійної діяльності в рамках і під прикриттям законної економічної діяльності з використанням легальних економічних інститутів [4]. До економічних правопорушень слід віднести великий список правопорушень, який об'єднує декілька спільних рис: по-перше, дія, яка націлена на незаконну діяльність, по-друге, вони рідко напряму пов'язані із насильством (тобто пограбування до економічних правопорушень не відноситься). В цілому економічні правопорушення прийнято ділити на декілька видів:

1. Незаконні дії в кредитній сфері – різні махінації, які пов'язані з отриманням коштів, наприклад, незаконне отримання кредиту чи ухиляння від його погашення

2. Корупційні правопорушення – дії, які пов'язані з отриманням незаконної вигоди з виконанням своїх посадових обов'язків (отримання хабара)

3. Правопорушення, які пов'язані з банкрутством – ініціювання його навіть в тих випадках, коли для цього немає незаконних застав.

4. Отримання вигоди за рахунок зловживанням довірою – дуже широка сфера кримінальної діяльності, де махінаціями та незаконними методами одразу віднімають кошти у фізичних та юридичних осіб.

5. Правопорушення в прикордонній сфері – сюди можна віднести дії, які пов'язані із незаконним ввезенням і вивезенням товару, матеріальних цінностей та іншого майна. В першу чергу, йдеться мова про контрабанду, сюди відносять ще незаконний експорт технологій, ввезення і вивезення зброї, порушення ввезення та вивезення предметів, які мають культурні цінності, валюти, відхилення від сплати аналогів.

Серед усіх видів економічних правопорушень, можна виділити найпоширеніші, серед яких несплата податків. Відповідальність за несплату податків передбачена статтею 212 ККУ. Ухилення від сплати податків — використання незаконних прийомів зменшення розміру податкового зобов'язання. Ухилення від сплати податків здійснюється платником податків, як правило, шляхом скорочення доходу чи іншого предмету оподаткування, неподання чи не повного подання документів, необхідних для обчислення податку чи подання не достовірних документів, незаконного отримання податкових пільг та інших преференцій, здійснення інших дій, що суперечать закону.

Способам від ухилення сплати податків, зборів, страхових внесків є дії, які включають умисне включення до податкової декларації (розрахунку) або інших документів, подання яких відповідно до законодавства України, або бездіяльність, що виражається в навмисному неподання податкової декларації (розрахунку) чи інших зазначених документів. Свідомо неправдивими відомостями є відомості, про які платник податків знав до моменту подання до податкового органу. Наприклад, до розрахунку прибуток включені витрати, які насправді не проводилися. Дуже важливо: не ті витрати, які організація реально понесла та включила до зменшення податку, але згодом визнані податковим органом таким, що не відповідає вимогам закону з точки зору зменшення прибутку, а саме не зроблені, тобто був обман. Та сама ситуація з ПДВ чи з будь-якими іншими податками.

Можна зробити висновок, що головна, а то й єдина відмінність громадянського спору від кримінальної відповідальності у економічних злочинах – це дія особи, до якої пред'являються претензії. При цьому вкрай важливо усвідомити, що мають значення не тільки дії, здійснені в момент скоєння вчинку, а й дії після його скоєння, зокрема документальне оформлення та відповіді на запитання перевіряльників. Отже, злочини у сфері економіки за сучасних умов мають специфічні характеристики, що надзвичайно актуально, який здійснює свою діяльність в економічній сфері.

Список використаних джерел:

1. Литвак О.М. Державний контроль за злочинністю (кримінологічний аспект) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2002. С. 216.
2. Шапченко С.Д. Склад злочину як кримінально-правовий феномен: сутність та основні форми існування. Вісник Академії адвокатури України. 2019.№1(14).URL:[file:///C:/Users/K_/Downloads/vaau_2009_1_39%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/K_/Downloads/vaau_2009_1_39%20(1).pdf)

КОРУПЦІЯ ЯК ОДНА ІЗ ПРИЧИН «СІРОГО» ІМПОРТУ

А. В. ЦЕРКОВНА, канд. екон. наук, доцент
tsercovna@onu.edu.ua

М. О. ФІЛАТОВА, студентка
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
65082 Україна, м. Одеса, вул. Дворянська, 2
mashafilatova@stud.onu.edu.ua

Корупція являє собою серйозну заваду на шляху розвитку України, створюючи фактичну загрозу національній безпеці та демократизації в Україні, а також ефективній міжнародній співпраці. Особливо актуальним завданням держави та суспільства залишається подолання корупції, адже це явище в Україні набуває системного характеру, оскільки проникає в усі сфери державного управління та життя суспільства. Також корупція є однією з головних причин появи тінізації в імпорتنих процесах і, відповідно, «сірого» імпорту.

Корупція - використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [1].

Корупція в Україні перетворилася на одну з основних загроз національній безпеці. Суспільство та держава в цілому відчують негативний вплив корупції. Це підриває економічні основи держави, стримує іноземні інвестиції, і змушує населення відчувати недовіру до владних структур. Корупція має негативний вплив на міжнародний імідж України, веде до "тінізації" економіки, а також сприяє збільшенню потоків контрабанди з-за кордону на український ринок, що називається «сірим» імпортом.

За словами економіста і координатора експертних груп Економічної експертної платформи ISET Олега Гетмана Україна щорічно втрачає із державного бюджету 226-320 млрд гривень через «сірий» імпорт [2]. Це найбільший показник серед обсягів втрат бюджету від схем ухилення та уникнення оподаткування.

Досліджуючи питання щодо незаконного ввезення («сірого» імпорту), можна виділити 2 основні тенденції. По-перше, це річ, яка виробляється всупереч волі власника торгового знаку, нанесеного на товар; по-друге, це товари – підробки, які завдають збитки добросовісним імпортерам [3].

«Сірий» імпорт – це вид нелегальної діяльності по ввезенню певних товарів в країну через кордон, що порушує вимоги митного законодавства ігнорує правила здійснення імпорتنих операцій.

Британський політик, політолог та науковець з міжнародних відносин Гардінер класифікував корупцію під час перетину кордону на три типи – хабарництво, кумівство та незаконне привласнення.

Першопричинами корупції в імпорتنих операціях вважають недосконалість правової бази, проблеми організації праці в митних службах, низький рівень заробітної плати, а також неефективність інституцій, які наділені правом регулювати антикорупційні питання.

Корупція різко негативно впливає на довіру суспільства до влади. В українському суспільстві домінує високий рівень недовіри громадян до державних і суспільних інститутів, а це тривожний сигнал кризового стану суспільства, чинник загострення внутрішньо-соціальної конфліктності і невирішеності протиріч у суспільному житті. До того ж, корупція при експортно-імпорتنих операціях негативно відображається на світовому іміджі України і створює бар'єри для успішного міжнародного співробітництва.

Для зменшення частки «сірого» імпорту в Україні необхідно не лише провести реформи у сфері митної справи, а й урегулювати дане питання на законодавчому рівні. Перш за все, потрібно подолати корупцію всередині країни (у органах влади), а потім переходити до окремих сфер, де корупція знаходиться на найвищому рівні.

Висновки: корупція сприяє падінню престижу й авторитету влади на всіх рівнях, руйнуванню моральних основ суспільства, загостренню внутрішньо-соціальної конфліктності, зрощуванню корумпованої частини публічних службовців з тіншовими кримінальними колами та зниженню ефективності економіки і престижу країни на міжнародних рівнях. Сьогодні «сірий» імпорт становить близько чверті всього імпорту України, хоча показник і не підвищується за останні роки, проте і відсутня тенденція до його зменшення. Як наслідок, зменшується доходна частина бюджету України. Боротьба з корупцією в Україні залишається недостатньо ефективною. Органи державної влади мають докладати більше зусиль з метою забезпечення правової та організаційної незалежності антикорупційних органів.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції. Закон від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/ed20141014#n12> (дата звернення 13.09.2022).
2. Сірий імпорт та зарплати в конвертах: веб-сайт. URL: <https://zn.ua/ECONOMICS/iz-za-seryj-import-ukraina-ezhehodno-terjaet-do-320-mlrd-hriven-ekspert-iset.html> (дата звернення 13.09.2022).
3. Невмержицька, Ю.А. Вплив та значення патентної монополії в Україні на «сірий імпорт» та «патентний тролінг». *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції*, Суми, 2019 р. С. 172-175.

ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Є. А. ЧАЧКОВ, студент
*Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17*

Через події 24 лютого 2022 року, звичний для всіх громадян України устрій життя був порушений, та примусово змінений, особливо це стосується суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, діяльність яких зазнала значного впливу у зв'язку із законодавчими обмеженнями та безпекою ситуацією в країні. Враховуючи вказане, зазначена тема в умовах сьогодення виявляється як ніколи актуальною.

Відповідно до ст. 3 Господарського кодексу під господарською і розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

Зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання є господарська діяльність, яка в процесі її здійснення потребує перетинання митного кордону України майном, визначеним законодавством та/або робочою силою. Загальні умови та порядок здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання визначаються цим Кодексом, законом про зовнішньоекономічну діяльність та іншими нормативно-правовими актами. До зовнішньоекономічної діяльності також відноситься діяльність державних замовників з державного оборонного замовлення у випадках, визначених законом України.

Звернувшись до офіційних даних Міністерства економіки України (Мінекономіки) у зв'язку з агресією Росії лише у березні 2022 року експорт українських товарів скоротився вдвічі, імпорт - більш ніж втричі, порівняно з даними за лютий 2022 року. Давайте оглянемо ключові нововведення у сфері правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності, які демонструють, яким чином держава намагається зберегти економіку в умовах нової реальності.

Згідно постанова КМУ № 153 від 24 лютого 2022 року «Про перелік товарів критичного імпорту» стала другою постановою, опублікованою КМУ на своєму веб-порталі у перший день війни, що підтверджує її важливість для економіки. Після цього зміни до переліку вносилися 15 разів (востаннє, станом на дату цього аналізу - 26 березня 2022 року). Згідно із зазначеною постановою було, зокрема, рекомендовано НБУ забезпечити здійснення транскордонних валютних платежів за операції з імпорту товарів, що вважаються критичним імпортом.

Як зазначено вище, 24 лютого 2022 року Правління НБУ видало Постанову № 18, яка передбачає, як повинна функціонувати банківська

система під час воєнного стану. Стосовно розрахунків Постановою № 18 передбачено заборону здійснювати транскордонний переказ валютних цінностей з України/переказ коштів на кореспондентські рахунки, крім певних випадків, визначених цим нормативно-правовим актом. Серед таких випадків, зокрема, зазначено імпорتنі операції резидентів з купівлі товарів критичного імпорту за переліком, затвердженим КМУ;

Також щодо критичного імпорту, Постанова № 18 передбачає досить жорсткий перелік випадків, за яких можливий транскордонний переказ коштів, і більшою мірою вони покликані забезпечити потреби безпеки та оборони, належний рівень життя осіб, що тимчасово виїхали з України, а також стабільність роботи державних органів.

Із зазначеного можна зробити висновок, що відбулися, як позитивні так і негативні зміни для господарської діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в умовах війни. Таке врегулювання порядку ведення господарської діяльності має позитивний вплив на господарську діяльність, що зазнала значних змін у зв'язку зі збройною агресією. Такі зміни є нагальними та необхідними, і дозволяють здійснювати ведення господарської діяльності навіть в таких складних для суб'єктів господарювання умовах.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22, ст. 144 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

2. Дія Сіті: офіційний сайт URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/210611_zovnshnoekonomchna-dyalnst-v-umovakh-vyni

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 № 2142-IX. (Редакція від 24.03.2022 № 2142-IX.)

Наукове видання

**РОЗВИТОК СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

МАТЕРІАЛИ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ)

(24–25 листопада 2022 року)

Матеріали конференції подані в авторській редакції мовою оригіналу

Відповідальний за випуск *Н. М. Матвеева*

Технічний редактор *О. П. Коюда*

Підп. до друку 12.12.2022. Формат 60 × 84/16.
Електронне видання. Ум. друк. арк. 16,4.

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: office@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.